

HET EVANGELIE VOLGENS JOHANNES

Chiastische structuur

Jos Verhulst

Voorlopige versie, mei 2014

**Πολλὰ ἔχων ὑμῖν γράφειν οὐκ ἐβουλήθην διὰ χάρτου καὶ μέλανος
Hoewel ik u nog veel te zeggen heb, doe ik het liever niet met pen en inkt (2 Joh.1:12)
Πολλὰ εἶχον γράψαι σοι, ἀλλ' οὐ θέλω διὰ μέλανος καὶ καλάμου σοι γράφειν
Veel heb ik u nog te zeggen, maar ik wil het niet doen met pen en inkt (3 Joh.1:13)**

**Viel mehr von architektonischem Aufbau, von innerer Gliederung
haben die alten 'Schriftsteller', wenn man sie so nennen darf,
in ihre Werke hineingelegt,
als man gewöhnlich glaubt.**

R.Steiner Hamburg 22 mei 1908; GA 103

INHOUD

Verantwoording	7
De tekst	
1. I. In het begin was het Woord (1:1-13)	8
II. En het Woord is vlees geworden (1:14-18)	10
2. III. De getuigenis van Johannes de Doper (1: 19-28)	12
IV: Zie het Lam Gods (1: 29-34)	14
V: Andreas en Petrus (1:35-42)	16
VI: Filippus en Natanaël (1:43-51)	18
VII: De bruiloft van Kana (2:1-11)	20
VIII: De verjaging van de kooplieden uit de tempel (2:12-25)	22
IX: Nikodemus (3:1-15)	24
X: Over oordeel en geloof (3:16-21)	26
XI: De laatste getuigenis van Johannes (1) (3:22-28)	28
XII: De laatste getuigenis van Johannes (2) (3:29-36)	30

3.	XIII: De Samaritaanse vrouw (4:1-15)	32
	XIV: Ware eredienst (4:16-27)	34
	XV: De Samaritaanse oogst (4:28-42)	36
	XVI: De genezing van de zoon van de hoofdman (4:43-54)	38
	XVII: De genezing van de lamme bij de vijver van Bethesda (5:1-9a)	40
	XVIII: Het was echter sabbat (5:9b-18)	42
	XIX: Het oordeel van de Zoon (5:19-30)	44
	XX: Mijn getuigen: Johannes en de Vader (5:31-38)	46
	XXI: Mozes is uw aanklager (5:39-47)	48
	XXII: De broodvermenigvuldiging (6:1-25)	50
	XXIII: Het werk Gods (6:26-32a)	52
	XXIV: Het Brood des levens (Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς ; 6:32b-40a)	54
	XXV: Ik zal hem doen opstaan op de Laatste Dag (6:40b-59a)	56
	XXVI: Twaalf in getal (6:59b-7:1)	58
	XXVII: De broeders van Jezus (7:2-14)	60
	XXVIII: Mijn leer is niet van Mij (7:15-31a)	62
	XXIX: Indien iemand dorst heeft, hij kome bij Mij en drinke (7:31b-39)	64
	XXX: Nooit heeft een mens zo gesproken (7:40-8:1)	66
	XXXI: De overspelige vrouw (Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου ; 8:2-12)	68

4.	XXXII: De Vader getuigt voor Mij (8:12-20)	70
	XXXIII: De waarheid zal u vrijmaken (8:20-32)	72
	XXXIV: Kinderen van Abraham (8:33-59)	74
	XXXV: De genezing van de blindgeborene (9:1-13)	76
	XXXVI: De ondervraging van de blindgeborene (9:14-26)	78
	XXXVII: Het geloof van de blindgeborene (9:27-40)	80
	XXXVIII: De herder en zijn schapen (9:41-10:6)	82
	XXXIX: De goede herder (Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα ; Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός 10:7-19)	84
	XL: Ik en de Vader zijn één (10:20-41)	86
	XLI: De dood van Lazarus (11:1-19)	88
	XLII: De bewening van Lazarus (Ἐγώ εἰμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ ; 11:20-33)	90
	XLIII: De opwekking van Lazarus (11:34-44)	92
	XLIV: Het doodvonnis over Christus (11:45-57)	94
	XLV: Het doodvonnis over Lazarus (12:1-11)	96
	XLVI: De intocht in Jeruzalem (12:12-19)	98
	XLVII: De Grieken (12:20-33)	100
	XLVIII: Geloof in het Licht (12:34-43)	102
	IL: De laatste openbare samenvatting (12:44-50)	104

5.	L: De voetwassing (13:1-20)	106
	LI: Het was nacht (13:21-38)	108
	LII: Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven (Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωή; 14:1-11)	110
	LIII: De Parakleet (14:12-31)	112
	LIV: Het nieuwe gebod (Ἐγώ εἰμι ἡ ἄμπελος ἡ ἀληθινή ; 15:1-17)	114
	LV: Ook gij moet getuigen (15:18-16:4a)	116
	LVI: Hij zal u verkondigen (16:4b-19)	118
	LVII: Vraagt en gij zult verkrijgen (16:20-33)	120
	LVIII: Het hogepriesterlijk gebed (17:1-26)	122
6.	LIX: De aanhouding van Christus (18:1-9)	124
	LX: Petrus (18:10-27)	126
	LXI: Pilatus (18:1-19:16)	128
	LXII: De Kruisdood (19:17-34)	130
7.	LXIII: De Graflegging (19:17-34)	132
	LXIV: Het lege graf (20:1-11a)	134
	LXV: Christus en Maria Magdalena (20:11-18)	136
	LXVI: De ongelovige Thomas (20:19-29)	138
8.	LXVII: 153 vissen (21:1-14)	140
	LXVIII: Petrus en de leerling waarvan Christus hield (21:15-25)	142
	De handtekening van de evangelist (20:30-31; 21:24-25)	144

Korte toelichting

De tekst van het Johannesevangelie is sterk gestructureerd. Het vierde evangelie verschijnt als een zorgvuldig opgebouwde compositie, met verschillende elkaar doordringende structuren en betekenislagen.

Het denkbeeld dat dit evangelie kan opgevat worden als een reeks van chiastisch gestructureerde tekstblokken werd voorgesteld door Kym Smith (**"The amazing structure of the gospel of John"** Blackwood (Australië): Sherwood Publications, 2005). De hierna volgende chiastische tekstpresentatie werd uitgewerkt in twee stappen.

Vooreerst werden de tekstblokken zelf afgegrensd op inhoudelijke gronden. Binnen de tekstblokken zelf werden dan tweemaal zeven lijnen afgegrensd, op grond van twee criteria. Vooreerst moeten de lengtes van de chiastisch corresponderende regels (gemeten in aantal woorden) een beduidende positieve correlatie vertonen. Vervolgens moet de indeling zodanig zijn, dat chiastisch corresponderende woorden en uitdrukkingen zo goed als mogelijk in chiastisch corresponderende regels terechtkomen. Deze chiastisch corresponderende elementen zijn in de tekst aangeduid. Een tekstblok dat op deze manier wordt ingedeeld noemen we kortweg een 'chiasme', al gaat het natuurlijk om zeer zachte chiastische structuren die bij een gewone lineaire lezing gemakkelijk onopgemerkt blijven.

Aldus onderverdeeld verschijnt het vierde evangelie als een sequentie van 68 chiasmen, plus een chiastisch opgebouwde handtekening die de laatste twee chiasmen (de 'epiloog') encadreert. De chiasmen kunnen onderling zeer sterk verschillen, zowel inzake lengte als inzake details van de chiastische structuur. Een aantal chiasmen vertoont, naast de 2 x 7 regels, ook een centrale asregel. De handtekening wordt gepresenteerd als een 2 x 5 - chiasme. Chiasme VIII lijkt een bijzondere verlenging van regel 4 te vertonen.

Er zijn sterke aanwijzingen dat de 68 chiasmen groepeerbaar zijn in 8 overkoepelende 'macrochiasmen'. Deze macrochiasmen worden aangeduid via de inhoudstafel.

De hier gepresenteerde indeling heeft het karakter van een voorlopig werkdocument en moet nog worden nagezien en verbeterd.

JV maart 2014

In het begin was het Woord (1: 1-13)

- I -

1 Ἐν ἀρχῇ

ἦν ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς τὸν θεόν,
καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος.

2 οὗτος ἦν ἐν ἀρχῇ πρὸς τὸν θεόν.

3 πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲ ἓν.

ὃ γέγονεν 4 ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν, καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς τῶν ἀνθρώπων: 5 καὶ τὸ φῶς
ἐν τῇ σκοτίᾳ

φαίνει,

καὶ ἡ σκοτία

αὐτὸ οὐ κατέλαβεν. 6 Ἐγένετο ἄνθρωπος ἀπεσταλμένος παρὰ θεοῦ, ὄνομα αὐτῷ Ἰωάννης: 7 οὗτος ἦλθεν
εἰς μαρτυρίαν, ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσιν δι' αὐτοῦ. 8 οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς,
ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός. 9 ἦν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, ὃ φωτίζει πάντα ἄνθρωπον, ἐρχόμενον εἰς
τὸν κόσμον.

10 ἐν τῷ κόσμῳ ἦν, καὶ ὁ κόσμος δι' αὐτοῦ ἐγένετο, καὶ ὁ κόσμος αὐτὸν οὐκ ἔγνω.

11 εἰς τὰ ἴδια ἦλθεν καὶ οἱ ἴδιοι αὐτὸν οὐ παρέλαβον.

12 ὅσοι δὲ ἔλαβον αὐτόν, ἔδωκεν αὐτοῖς ἐξουσίαν τέκνα θεοῦ γενέσθαι

τοῖς πιστεύουσιν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, 13 οἳ οὐκ ἐξ αἱμάτων οὐδὲ ἐκ θελήματος σαρκὸς οὐδὲ ἐκ θελήματος ἀνδρὸς ἀλλ' ἐκ θεοῦ
ἐγεννήθησαν.

Chiasme I (corr.=0,97; p=0,0002) opent met de Logos of het 'Wezen Waarheid'. Het chiasme is geëncadreerd door twee verwijzingen naar God bij begin of aan de oorsprong (Ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ λόγος ... ἐκ θεοῦ ἐγεννήθησαν). De regels 1-4 beschrijven de samenhang tussen God en Logos. In de spiegelende regels 11-14 wordt gesteld dat de mens de mogelijkheid kreeg om de natuur van de Logos over te nemen dwz uit God wedergeboren te worden. Regel 4 geeft aan waar de Logos eerst was; de spiegelende regel 11 geeft aan waar de Logos naartoe gaat.

De eerste vleugel van het chiasme betreft de Logos als zodanig, terwijl de tweede vleugel de ontvangst van de Logos door de wereld betreft. Na het scharnier wordt Johannes ten tonele gevoerd (vergelijk met de combinatie Johannes/licht in chiasme XX). Het scharnier is geëncadreerd door de begrippen 'Licht' (τὸ φῶς) en 'mens' (ὁ ἄνθρωπος). Over het scharnier is een kruissteek aangelegd met het antagonistische begrippenpaar 'Licht' (τὸ φῶς) versus 'duisternis' (ἡ σκοτία).

1 In het begin

was het Woord en het Woord was gericht op **God**
en **God** was het Woord.

2 Dit was in het begin gericht op God.

3 **Alles is door Hem geworden** en zonder Hem is niets geworden.

Wat geworden is 4 in Hem was **leven**, en **het leven** was **het licht der mensen**. 5 Dit is **het licht**
dat in **de duisternis**

straalt;

en **de duisternis**

heeft **het** niet aangenomen. 6 Er werd **een mens** geboren, van God gezonden; Johannes was zijn
naam. 7 Deze kwam tot getuigenis, om te getuigen van **het Licht**, opdat allen door hem tot geloof
zouden komen. 8 Niet hij was **het Licht**, maar hij moest getuigen van **het Licht**. 9 Dit was het
waarachtige **Licht**, dat in de wereld komt en ieder **mens verlicht**.

10 In de wereld was Hij, **de wereld was door Hem geworden**, en toch kende de wereld Hem niet.

11 Hij kwam in het zijne, maar de zijnen aanvaardden Hem niet.

12 Aan allen echter die Hem wel aanvaardden, gaf hij het vermogen om kinderen van **God** te worden;
aan hen die in zijn Naam geloven: 13 diegenen die niet uit bloed noch uit de wil van het vlees of uit de wil van een man,
maar uit **God**

zijn geboren.

En het Woord is vlees geworden (1: 14-18)

- II -

14 Καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγένετο

καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καὶ ἐθεασάμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς μονογενοῦς παρὰ πατρός,
πλήρης χάριτος καὶ ἀληθείας.

15 Ἰωάννης μαρτυρεῖ

περὶ αὐτοῦ καὶ κέκραγεν λέγων,

Οὗτος ἦν ὃν εἶπον,

Ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος

ἔμπροσθέν μου γέγονεν,

ὅτι πρῶτός μου ἦν.

16 ὅτι ἐκ τοῦ πληρώματος αὐτοῦ ἡμεῖς πάντες ἐλάβομεν, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος:

17 ὅτι ὁ νόμος διὰ Μωϋσέως ἐδόθη,

ἡ χάρις καὶ ἡ ἀλήθεια

διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐγένετο. 18 θεὸν οὐδεὶς ἐώρακεν πώποτε: μονογενῆς θεὸς ὁ ὢν εἰς τὸν κόλπον τοῦ πατρὸς ἐκεῖνος ἐξηγήσατο.

Chiasme II (corr.=0,79;p=0,02) betreft de incarnatie van de Logos in Jezus Christus. Het chiasme wordt geëncadreerd door de bevestiging van de incarnatie respectievelijk zichtbaarwording van de Logos (regels 1 en 14). Het scharnier van het chiasme drukt de absolute oorspronkelijkheid uit van de Logos (cfr. Joh.1:1: het heeft geen zin om over het bestaan van wat dan ook te spreken voordat het 'Wezen Waarheid' reeds bestaat; dit laatste bestaat dus 'in principe').

De eerste vermelding van Christus' naam in het evangelie (regel 13) spiegelt met de uitdrukking 'ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν/ onder ons sloeg het zijn tenten op' (regel 2). In de spiegelende regels 3 en 12 worden 'waarheid' en 'genade' aangegeven als grondkwaliteiten van de Logos.

Rond het scharnier treffen we een merkwaardige kruisstructuur aan. In de regels 6 en 9 is Christus het onderwerp van ἦν. In regel 6 is Johannes het onderwerp van εἶπον, en in regel 9 verwijst μου naar Johannes. In grammaticaal opzicht gaat in regel 6 *Christus vooraf aan Johannes*, terwijl in regel 9 *Johannes voorafgaat aan Christus*. Deze tegengestelde *grammaticale* volgordes in de regels 6 en 9 encadreren de omgekeerde *semantische* volgordes vermeld in de scharnierregels 7 (*Johannes gaat vooraf aan Christus*) en 8 (*Christus gaat vooraf aan Johannes*). Rond het scharnier treft men een spiegeling aan van de sleutelbegrippen: [incarnatie, zichtbaarwording van de Logos; regels 1 en 14] - ['éengeborenheid' van de Logos uit de 'Vader' dwz het 'Wezen Zijn', itt 'tweegeborenheid' van het 'vlees'; regels 2 en 13] - (heerlijkheid en genade; regels 3 en 12). De twee eigennamen staan in de spiegelende regels 4 en 11. De dubbele 'δόξα' uit regel 2 correspondeert met de tweevoudige 'θεὸς' uit regel 13.

Zowel in chiasme I als in chiasme II komt het woord 'λόγος' enkel voor in het eerste vers (Joh.1:1 resp. Joh.1:14).

14 En het Woord is vlees geworden

en onder ons sloeg het zijn tenten op, en wij hebben van Hem de Heerlijkheid aanschouwd, Heerlijkheid eigen aan de Eénggeborene die komt van de Vader, vol van genade en waarheid.

15 Johannes getuigde

over Hem toen hij uitriep:

*'Deze was het van wie ik zei,
Hij die achter mij komt,*

ging mij vooraf

want eerder dan ik was Hij.

16 Want van zijn Volheid hebben wij allen ontvangen, genade op genade:

17 Want de wet werd door Mozes gegeven,

de genade en de waarheid

kwamen door Jezus Christus. 18 God heeft niemand ooit gezien; de Eénggeborene God, die is in de schoot van de Vader, heeft ons Hem onthuld'.

De getuigenis van Johannes de Doper (1: 19-28)

- III -

19 Καὶ αὕτη ἐστὶν ἡ μαρτυρία τοῦ Ἰωάννου,
ὅτε ἀπέστειλαν [πρὸς αὐτὸν] οἱ Ἰουδαῖοι ἐξ Ἱεροσολύμων
ἱερεῖς καὶ Λευίτας ἵνα ἐρωτήσωσιν αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; 20 καὶ ὠμολόγησεν καὶ οὐκ ἠρνήσατο, καὶ ὠμολόγησεν ὅτι Ἐγὼ οὐκ εἰμὶ ὁ
Χριστός.
21 καὶ ἠρώτησαν αὐτόν, Τί οὖν;
Σὺ Ἥλίας εἶ; καὶ λέγει, Οὐκ εἰμὶ. Ὁ προφήτης εἶ σύ;
καὶ ἀπεκρίθη, Οὐ. 22 εἶπαν οὖν αὐτῷ, Τίς εἶ; ἵνα ἀποκρισὶν δῶμεν τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς:
τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ;
23 ἔφη,
Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ,
Εὐθύνατε τὴν ὁδὸν κυρίου, καθὼς εἶπεν Ἡσαΐας ὁ προφήτης. 24 Καὶ ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν
Φαρισαίων. 25 καὶ ἠρώτησαν αὐτόν καὶ εἶπαν αὐτῷ,
Τί οὖν βαπτίζεις εἰ σύ οὐκ εἶ ὁ Χριστὸς οὐδὲ Ἥλίας οὐδὲ ὁ προφήτης;
26 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰωάννης λέγων,
Ἐγὼ βαπτίζω ἐν ὕδατι: μέσος ὑμῶν ἕστηκεν ὃν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε, 27 ὁ ὀπίσω μου ἐρχόμενος, οὗ οὐκ εἰμὶ [ἐγὼ] ἄξιός ἵνα λύσω
αὐτοῦ τὸν ἱμάντα τοῦ ὑποδήματος.

28 Ταῦτα ἐν Βηθανίᾳ ἐγένετο πέραν τοῦ Ἰορδάνου,
ὅπου ἦν ὁ Ἰωάννης βαπτίζων.

Chiasme III (corr.=0,96: p=0,0002) identificeert Johannes de Doper (cfr laatste twee woorden van het chiasme). Zijn naam encadreert het chiasme (lijn 1 en 14) en het scharnier (lijn 7 en 8) geeft zijn missie weer ('de roepende in de woestijn'). In de eerste vleugel geeft Johannes tegenover een joodse delegatie aan wie hij niet is, en in de tweede vleugel zegt hij (cfr. de asregel, die uit één woord bestaat) wie hij wél is. De spiegelende grondbegrippen zijn: (Johannes - [Christus/ 'diegene die jullie niet kennen']; regels 1-3 en 1-14) - (Johannes is geen profeet; regels 5 en 10) - (delegatie gezonden door Farizeeërs; regels 6 en 9). De kruissteek over het scharnier (λέγεις / σεαυτοῦ / Ἐγὼ / φωνὴ βοῶντος) is zeer origineel gezien de dubbele semantische correspondentie tussen de eerste en de vierde term. De twee vleugels van deze kruissteek zijn nogmaals verwerkt in een kruissteek van hogere orde (τοῖς πέμψασιν ἡμᾶς / τί λέγεις περὶ σεαυτοῦ / Ἐγὼ φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ / ἀπεσταλμένοι ἦσαν ἐκ τῶν Φαρισαίων).

In Mattheus 17:10-13 bevestigt Christus dat Johannes de Doper de weergekomen Elias is. In Lucas 1:17 zegt de engel aan Zacharias dat Johannes voor de Heer zal uitgaan "...met de geest en de kracht van Elia", wat een hememing is van de laatste verzen van het Oude Testament (Mal. 3:23-24). De kerkvader Origenes concludeerde uit deze passages, gecombineerd met passages die uitdrukkelijk de trichotomie bevestigen (dwz de mens bestaat uit lichaam, ziel en geest; bv. 1Th 5:23; Rom.8:8-9) dat de menselijke geest reïncarneert, doch de menselijke ziel niet (Détré 2003 en ref. daarin). Volgens Origenes verwijst de wereldse naam naar de ziel, niet naar de geest van de mens; vandaar dat de engel aan Zacharias ook een andere naam opgeeft (Détré 2003, p.180). Dit werpt op zijn beurt weer licht op Joh.1:21,25, waar ontkend wordt dat Johannes de Doper Elias zou zijn. Johannes de Doper identificeert zichzelf niet met een naam, doch met een geestelijke kwalificatie ("de stem van een roepende in de woestijn").

19 Dit dan is de getuigenis van **Johannes**,
toen de Joden **uit Jeruzalem** naar hem toezonden
priesters en levieten om hem te vragen: 'Wie zijt gij?' 20 Daarop verklaarde hij, en hij ontkennde *niet*, en hij verklaarde: 'Ik ben *niet de Christus*'.

21 Zij vroegen **hem**: 'Wie dan?
Zijt gij **Elias**?'. Hij zei: 'Dat ben ik *niet*'. 'Zijt gij **de profeet**'?
En hij antwoordde: 'Neen'. 22 Toen **zeiden ze hem**: 'Wie zijt gij dan? Wij moeten een antwoord geven aan **degenen die ons gestuurd hebben**.
Wat **zegt gij over uzelf**'?

23 Hij sprak:

*'Ik ben de stem van een roepende in de woestijn.
Maakt recht de weg voor de Heer, zoals de profeet Jesaja heeft gesproken*'. 24 En **er waren afgezanten bij van de Farizeeën**. **Zij vroegen hem**:
'Wat doopt gij dan, als gij de Messias niet zijt, **noch Elias, noch de profeet**'?

26 **Johannes** antwoordde hun:
'Ik doop met water, maar onder u staat Hij die gij *niet kent*, 27 Hij die na mij komt; ik ben *niet waardig de riem van zijn sandalen los te maken*'.

28 Dit alles gebeurde **in Bethanië, aan de overkant van de Jordaan**,
waar **Johannes** aan het dopen was.

De eigenaardige herhaling van καὶ ὠμολόγησεν in regel 3 blijkt, binnen de chiasmische structuur, overeen te komen met de dubbele karakterisering van Christus in regel 12 (cfr. onderlijning; noteer ook de *dubbele ontkenning*).

De plaats 'Bethanië over de Jordaan' (vers 28; zie ook Joh.10:39-40) is de plaats van de Doop in de Jordaan en blijkt volgens recente archeologische bevindingen te liggen aan de Jordaan, niet ver van de monding van deze rivier (<http://www.baptismsite.com/>), dus op het laagste punt van het aardoppervlak. Christus keerde later nog naar deze plek terug (Joh.10:40). Direct daarna vermeldt het evangelie 'Bethanië bij Jeruzalem' (Joh.11:1; 12:1). Tussen 'Bethanië bij Jeruzalem' (dat ligt op de oostflank van de Olijfberg, ten oosten van Jeruzalem) en 'Bethanië over de Jordaan' strekt zich de woestijn uit. Vermoedelijk waren beide plaatsen door een weg verbonden, en vloeit hieruit de gelijkenis voort tussen beide plaatsnamen (vergelijk met de 'Brugge' en 'Zeebrugge', 'Bremen' en 'Bremerhaven' enz.). Het chiasme vertoont een plaatsaanduiding in de complementaire regels 2 en 13, die meteen ook de polariteit aangeeft tussen Johannes en Christus enerzijds, en het religieuze etablissement in Jeruzalem anderzijds.

Blijkens vers 26 heeft de doop in de Jordaan net plaatsgevonden wanneer het in chiasme III geschetste gesprek zich afspeelt.

Zie het Lam Gods (I: 29-34)

- IV -

29 Τῆ ἐπαύριον βλέπει τὸν Ἰησοῦν ἐρχόμενον πρὸς αὐτόν, καὶ λέγει, Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ
ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου. 30 οὗτός ἐστιν

ὑπὲρ οὗ ἐγὼ εἶπον, Ὅπισω μου ἔρχεται ἀνὴρ ὃς ἔμπροσθέν μου γέγονεν,
ὅτι πρῶτός μου ἦν.

31 καγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν,

ἀλλ' ἵνα φανερωθῆ τῷ Ἰσραὴλ διὰ τοῦτο ἦλθον ἐγὼ ἐν ὕδατι βαπτίζων.

32 Καὶ ἐμαρτύρησεν

Ἰωάννης

λέγων ὅτι

Τεθέαμαι τὸ πνεῦμα καταβαῖνον ὡς περιστερὰν ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἔμεινεν ἐπ' αὐτόν:

33 καγὼ οὐκ ᾔδειν αὐτόν,

ἀλλ' ὁ πέμψας με βαπτίζειν ἐν ὕδατι

ἐκεῖνός μοι εἶπεν, Ἐφ' ὃν ἂν ἴδῃς τὸ πνεῦμα καταβαῖνον καὶ μένον ἐπ' αὐτόν,

οὗτός ἐστιν ὁ βαπτίζων ἐν πνεύματι ἁγίῳ.

34 καγὼ ἑώρακα, καὶ μεμαρτύρηκα ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ.

Chiasme IV (corr.=0,89;p=0,007) geeft de getuigenis van Johannes de Doper betreffende de geïncarneerde Logos. Het gebeuren speelt zich blijkens vers 29 af één dag na het gesprek weergegeven in chiasme III. De chiasmen IV, V en VI, die het eerste hoofdstuk afsluiten, beginnen telkens met een verwijzing naar de volgende dag ('Τῆ ἐπαύριον'). In chiasmen IV en V is in de aanhef telkens sprake van het *Lam Gods* (cfr. 1Kor 5:7; Apok.19:9). Chiasme IV verwijst naar de Doop in de Jordaan, die in de tweede vleugel wordt vermeld, echter als een gebeurtenis die reeds in het verleden ligt.

Rond het scharnier wordt het hoofdthema vermeld: de getuigende Johannes (λέγω en μαρτυρέω worden kruiselings gebruikt in de uiterste regels en in de scharnierregels). De regels 6 en 9 bestaan telkens uit twee delen. Het laatste deel van regel 6 en het eerste deel van regel 9 (cursief) hebben Johannes zelf als onderwerp en verwijzen naar water en lucht/geest (cfr. Joh.3:5); het eerste deel van regel 6 en het laatste deel van regel 9 (onderlijnd) hebben betrekking op Christus. Symmetrisch rond het scharnier vinden we ondermeer de volgende elementen: (Lam Gods / Godeszoon; regels 1 en 14) - (Deze is het ...; regels 2 en 13) - (daden van Christus: wegnemen van de zonden, dopen met H.Geest; regels 2 en 13) - (identificaties van Christus; regels 3 en 12) - ('ik kende Hem niet'; regels 5 en 10; chiasmisme) - (de incarnatie van de Logos; regels 6 en 9). Voor het belang van de onbekendheid van Christus (regels 5 en 10; cfr. chiasme II, regel 12), zie commentaar bij chiasme XXXVII (Joh.9:29).

29 De volgende dag zag hij Jezus naar zich toekomen en zei: 'Zie het Lam Gods dat de zonde van de wereld opneemt. 30 Deze is het

van wie ik zei: Achter mij komt een man die voor mij is, want Hij was eerder dan ik.

31 Ook ik kende Hem niet,

maar opdat Hij aan Israël geopenbaard zou worden: met dat vooruitzicht kwam ik met water dopen'.

32 Dan getuigde

Johannes

en zei:

'Ik heb de Geest als een duif uit de hemel zien neerdalen en Hij bleef op Hem rusten:

33 Ook ik kende Hem niet

maar die mij gezonden had om met water te dopen

Hij had tot mij gesproken: Op wie gij de Geest zult zien neerdalen en blijven rusten,

Deze is het die doopt met de heilige Geest.

34 Ik heb het zelf gezien en ik heb getuigd: Deze is de Zoon van God'.

Het beeld van de Geest die als een duif neerdaalt boven de gedoopte Christus is een specifieke tijdsaanduiding die verwijst naar zondag 1 april 31 (rond 11u15 lokale tijd; deze dag is tevens de Paasdag van het jaar 31). Op het betrokken ogenblik vormt het exacte sextiel Jupiter-Saturnus, in combinatie met de conjunctie Mars-Venus, een beeld van twee reusachtige vleugels over de dierenriem. Daaronder verschijnt, vlak boven de horizon, het sterrenbeeld Columba (in de omgeving waarvan zich de antapex van de zon bevindt). De Duif vliegt, volgens de mythe van de Argonauten en hun jacht op de gouden huid van de Ram, boven het water, tussen de beweeglijke rotsklippen, de exact in elkaar passende Symplegaden. Hoog aan de hemel, in de Ram en op ongeveer 90° afstand van ascendant en descendant, bevindt zich een nauwe samenstand Zon-Mercurius, beeld van Christus (Zon) en van de Doper (Mercurius) (vergelijk met Joh.3:27-28). De constellatie vormt een schabloon waaromheen de eerste twaalf chiasmen van het Johannesevangelie zijn geschreven.

Andreas en Petrus (1: 35-42)

- V -

35 Τῆ ἑπαύριον πάλιν εἰστήκει ὁ Ἰωάννης καὶ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ δύο,

36 καὶ ἐμβλέψας τῷ Ἰησοῦ περιπατοῦντι λέγει,

Ἴδε ὁ ἀμνὸς τοῦ θεοῦ.

37 καὶ ἤκουσαν οἱ δύο μαθηταὶ αὐτοῦ λαλοῦντος καὶ ἠκολούθησαν τῷ Ἰησοῦ. 38 στραφεὶς δὲ ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος αὐτοὺς ἀκολουθοῦντας λέγει αὐτοῖς, *Τί ζητεῖτε;*

οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, Ῥαββί {ὃ λέγεται μεθερμηνευόμενον Διδάσκαλε},

ποῦ μένεις;

39 λέγει αὐτοῖς, Ἔρχεσθε καὶ ὄψεσθε.

ἦλθαν οὖν καὶ εἶδαν

ποῦ μένει,

καὶ παρ' αὐτῷ ἔμειναν τὴν ἡμέραν ἐκείνην: ὥρα ἦν ὡς δεκάτη.

40 ἦν Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου εἷς ἐκ τῶν δύο τῶν ἀκουσάντων παρὰ Ἰωάννου καὶ ἀκολουθησάντων αὐτῷ: 41 εὕρισκει οὗτος πρῶτον, τὸν ἀδελφὸν τὸν ἴδιον Σίμωνα, καὶ λέγει αὐτῷ, *Εὐρήκαμεν*

τὸν *Μεσσίαν*

{ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον *Χριστός*}:

42 ἤγαγεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἰησοῦν. ἐμβλέψας αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν,

Σὺ εἶ Σίμων ὁ υἱὸς Ἰωάννου: σὺ κληθήσῃ Κηφᾶς {ὃ ἐρμηνεύεται Πέτρος}.

Τί ζητεῖτε; ('Wat zoekt/verlangt ge?'; regel 4) zijn de eerste woorden van Christus vermeld in het evangelie volgens Johannes. Deze woorden worden chiasistisch weerspiegeld in de woorden van Andreas tot Petrus: *Εὐρήκαμεν τὸν Μεσσίαν* ('We hebben de Messias gevonden'; regel 11). De combinatie 'leerlingen van Johannes' en 'zoeken' keert terug in Joh.3:25.

De gebeurtenissen beschreven in chiasme V (corr.=0,98; p=0,00004) beginnen op de dag aansluitend op de dag waarop chiasme IV betrekking heeft. In de eerste vleugel van het chiasme wordt gerept over de twee eerste leerlingen, Andreas en een anoniem blijvende leerling; in de tweede vleugel van het chiasme wordt Petrus ten tonele gevoerd. Symmetrisch geschikt rond het scharnier vindt men de volgende elementen: (Johannes; regels 1 en 14) - (aankijken en zeggen; regels 2 en 13) - (Lam Gods, Christus; regels 3 en 12) - (Jezus, Messias; regels 4 en 11) - (twee leerlingen, Christus volgend; regels 4 en 11) - (kruissteek verblijf/kom en zie; regels 6-7 en 8-9).

35 De volgende dag stond Johannes daar weer, nu met twee van zijn leerlingen.

36 En hij richtte het oog op Jezus die voorbijging en sprak:

‘Zie het Lam Gods’.

37 De twee leerlingen hoorden hem dat zeggen en volgden Jezus. 38 Jezus keerde zich om en toen Hij zag dat zij Hem volgden vroeg Hij hun: ‘Wat zoekt ge?’

Ze zeiden tot Hem: ‘Rabbi (vertaald betekent dit: Meester)

waar verblijft Gij?’

39 Hij zei hun: ‘Kom mee en zie’.

Zij gingen dus mee en zagen

waar Hij verbleef,

en die dag bleven zij bij Hem. Het uur was ongeveer het tiende.

40 Andreas, de broer van Simon Petrus, was een van die twee die het gezegde van Johannes hadden gehoord en Hem hadden gevolgd: 41 Deze zocht een eerste man op, namelijk zijn broer Simon, en zei tot hem: ‘Wij vonden de Messias’

(wat in vertaling betekent: Christus ofwel ‘de Gezalfde’).

42 Hij bracht hem bij Jezus. Jezus keek hem aan en sprak:

‘Gij zijt Simon, de zoon van Johannes. Gij zult genoemd worden: Kefa (wat wordt vertaald als ‘Steen’)’.

De ‘omkering’ waarvan sprake in regel 4 sluit direct aan bij het beeld van het ‘Lam Gods’ als verwijzing naar Aries (het gebeuren speelt zich af - zoals ook de Verrijzenis - op het ogenblik dat de Zon in Aries staat; in de canonische voorstelling kijkt de Ram achterom). Het ‘tiende uur’ verwijst naar Leo voor wat betreft de daghelft, en naar Aquarius voor wat betreft de nachthelft (vergelijk met de eenheden gebruikt om rechte klimming aan te geven).

De drie vermeldingen van vertaling geven via de chiasmische structuur een merkwaardige en poëtische diepte aan de tekst. Regel 12 lijkt wel een directe toelichting bij regel 3 (die aangeeft wat de Doper bedoelt met de uitdrukking ‘het Lam Gods’). De reflectie tussen de regels 5 en 10 karakteriseert het gesprek tussen Christus en de twee leerlingen als een bovenzinnelijk leergesprek, dat zich als het ware afspeelt tegen de achtergrond van dierenriem. De spiegeling tussen het einde van de regels 1 en 14 suggereert, dat ook de twee eerste leerlingen (te weten Andreas en Filippus; voor de identificatie van deze laatste zie chiasme VI) als ‘steen’ en fundament voor de gelovige gemeenschap zullen optreden, al fungeert Simon Petrus binnen het eerste viertal van volgelingen als voorganger of ‘eerste man’, dwz als representant voor het aardeteken Taurus, de eerste van de volgers van Aries. Het parallelisme tussen Petrus enerzijds, en de twee leerlingen anderzijds, wordt uitgedrukt via de karakterisering van Petrus als ‘zoon van Johannes’ (in Mat.16:13 is sprake van ‘Simon, de zoon van Jonas’) en van Andreas en Filippus als ‘leerling van Johannes’.

Filippus en Natanaël (1: 43-51)

- VI -

43 Τῆ ἑπαύριον ἠθέλησεν ἐξελθεῖν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ εὕρισκει Φίλιππον. καὶ λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,
Ἀκολούθει μοι.

44 ἦν δὲ ὁ Φίλιππος ἀπὸ Βηθσαϊδά, ἐκ τῆς πόλεως Ἀνδρέου καὶ Πέτρου.

45 εὕρισκει Φίλιππος τὸν **Ναθαναήλ** καὶ λέγει αὐτῷ, Ὅν ἔγραψεν Μωϋσῆς ἐν τῷ νόμῳ καὶ οἱ προφῆται εὐρήκαμεν,
Ἰησοῦν υἱὸν τοῦ Ἰωσήφ τὸν ἀπὸ Ναζαρέτ.

46 καὶ εἶπεν αὐτῷ **Ναθαναήλ**, Ἐκ **Ναζαρέτ** δύνатаί τι ἀγαθὸν εἶναι;

λέγει αὐτῷ [ὁ] Φίλιππος, Ἔρχου καὶ ἴδε. 47 εἶδεν ὁ Ἰησοῦς τὸν **Ναθαναήλ**

ἐρχόμενον πρὸς αὐτὸν καὶ λέγει περὶ αὐτοῦ, Ἴδε ἀληθῶς Ἰσραηλίτης ἐν ᾧ δόλος οὐκ ἔστιν.

48 λέγει αὐτῷ **Ναθαναήλ**, Πόθεν με γινώσκεις; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ,

Πρὸ τοῦ σε Φίλιππον φωνῆσαι ὄντα ὑπὸ τὴν συκῆν εἶδόν σε.

49 ἀπεκρίθη αὐτῷ **Ναθαναήλ**, Ῥαββί, σὺ εἶ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ, σὺ βασιλεὺς εἶ τοῦ Ἰσραήλ.

50 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Οτι εἶπόν σοι ὅτι εἶδόν σε ὑποκάτω τῆς συκῆς πιστεύεις;

μείζω τούτων ὄψη.

51 καὶ λέγει αὐτῷ, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὄψεσθε τὸν οὐρανὸν ἀνεωγῶτα καὶ τοὺς ἀγγέλους τοῦ θεοῦ ἀναβαίνοντας καὶ καταβαίνοντας ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου.

In chiasme VI (corr.=0,84;p=0,01) duiken twee nieuwe namen op van leerlingen: Filippus en Natanaël. In Joh.1:43 spreekt Christus zelf Filippus aan, wat verschilt van de aanspreekwijze in Joh.1:37 en reeds doet vermoeden dat Filippus de tweede, nog ongenoemde leerling was uit het vorig chiasme: net zoals eerst Andreas zijn broer Simon introduceert, brengt nu Filippus zijn kennis Natanaël bij Christus. Andreas en Filippus zijn beiden van Bethsaïda (Joh.1:44), ze worden na elkaar vermeld in de apostellijsten (Marc.3:18) en ze treden samen op in Joh.6:5-9 en Joh.12:20-21.

Ook hier bevat het scharnier (regels 7 en 8) een "kom-en-kijk"-combinatie (Ἔρχου καὶ ἴδε / ἐρχόμενον / ἴδε). Op het scharnier zit tevens de kruissteek (λέγει αὐτῷ / Ἔρχου / ἐρχόμενον / λέγει περὶ αὐτοῦ). Opvallende symmetrisch geplaatste elementen: (Jezus, Mensenzoon; regels 1 en 14) - (Natanaël; regels 4 en 11) - [Jezus als door Mozes & profeten voorspelde koning van Israël; regels 4 en 11] - [Natanaël als ingewijde ('Israëliet'); einde regels 7 en 8].

Over het recent ontdekte graf van Filippus, zie bv.: <http://archaeologynewsnetwork.blogspot.be/2011/07/tomb-of-philip-apostle-discovered-in.html>

Hiëronymus van Stridon geeft de volgende opsomming van de zeven inwijdingsgraden uit de Mithrasmyseriën (epistel 107,2 <= 'Epistula ad Laetam'): "**Corax, Nymphus, Miles, Leo, Perses, Heliodromus, Pater**" ('Raaf, Bruidegom, Strijder, Leeuw, Pers, Zonneheld, Vader'). Meer algemeen zou bij de vijfde inwijdingsgraad (de 'Pers') de inwijdeling de naam krijgen van het volk waartoe hij behoort. Natanaël wordt volgens Steiner (GA 112, p.189-190) door Christus een 'Israëliet' genoemd omdat hij tot deze vijfde inwijdingsgraad behoort. Natanaël noemt Christus dan 'koning van Israël' tzt hij herkent Christus als zijn koning.

43 Toen Hij de volgende dag naar Galilea wilde vertrekken, zocht Jezus Filippus op en zei tot hem: 'Volg Mij'.

44 Deze Filippus was van Betsaida, de stad van Andreas en Petrus.

45 Filippus zocht Natanaël op en zei hem: 'Diegene over wie Mozes in de Wet geschreven heeft en ook de profeten, Hem hebben wij gevonden:

Jezus, de zoon van Jozef, uit Nazareth'.

46 Natanaël zei tot hem: 'Kan uit Nazareth iets goeds komen'?

Filippus zei hem: 'Kom en zie'. 47 Jezus zag Natanaël

naar zich komen en zei over hem: 'Ziedaar een ware Israëliet waarin geen bedrog is'.

48 Natanaël zei tot Hem: 'Hoe kent Gij mij'? Jezus gaf hem ten antwoord:

'Voordat Filippus u riep zag Ik u onder de vijgeboom zitten'.

49 Toen zei Natanaël tot Hem: 'Rabbi, Gij zijt de Zoon Gods, Gij zijt de Koning van Israël'.

50 Jezus antwoordde: 'Omdat Ik u zei dat Ik u onder de vijgeboom zag, gelooft ge?

Gij zult grotere dingen zien dan deze'.

51 En Hij zei hem: 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, gij zult de hemel open zien en de engelen Gods zien opstijgen en neerdalen in dienst van de Mensenzoon'.

Filippus is een Griekse naam en betekent: 'paardenvriend'. De constellatie Aquarius staat vlakbij Pegasus en Equuleus.

De Bodhi-boom, waaronder volgens de overlevering Boedha tot verlichting kwam, is een soort vijgenboom (*Ficus religiosa*). Volgens een Griekse mythe zond Apollo een raaf uit met een beker, om water te halen. De raaf zag een vijgenboom met vruchten die nog niet helemaal rijp waren. Hij wachtte tot de vijgen eetbaar werden, at van de vruchten, en bracht pas nadien het water naar Apollo. Ter verschoning voor zijn vertraging voerde de raaf ook een waterslang mee, waarvan hij beweerde dat die de toegang tot de bron had versperd. Apollo doorzag het bedrog (cfr. Joh.1:47) en plaatste raaf, beker en waterslang aan de hemel, als de sterrenbeelden Corvus, Crater en Hydra (te vinden ten zuiden van Cancer, Leo, Virgo en Libra). In dit tafereel komt het bovendeel van Scorpius annex Libra overeen met de vijgenboom (het aardse beeld van 'de boom van de kennis van goed en kwaad'; vergelijk Gen.1:9 en 3:7; Libra was aanvankelijk een deel van Scorpio, wat nog blijkt uit de Arabische namen van de hoofdsternen van deze constellatie; de 'schalen der gerechtigheid' verwijzen direct naar 'de kennis van goed en kwaad'). Olcott (1911, p.330-331) noteert over het voorste deel van de Schorpioen: "De drie sterren β , δ en π lijken in alle tijden de aandacht te hebben getrokken, ongeveer zoals de drie sterren in de gordel van Orion altijd als één geheel worden gezien (...) aan de Eufraat stelde deze groep de Boom voor in de Tuin van het Licht, die wordt geassocieerd met het idee van de Boom des Levens in het midden van de Tuin van Eden...".

De vier eerste leerlingen, namelijk Petrus, Andreas, Natanaël en Filippus, lijken dus gerelateerd tot het kruis van de vaste tekens (de 'tetramorf', ook voorgesteld door het Andreaskruis). Terwijl Andreas, Petrus en Filippus 'van Betsaida' (= 'huis van de vissers') zijn (Joh.1:44; vgl. Matth.4:19) is Nathanaël 'van Kana in Galilea' (Joh.21:2). De bruiloft van Kana (waarop Joh.1:51 reeds anticipeert) wordt verhaald in chiasme VII.

De bruiloft van Kana 2:1-11

- VII -

- 1 Καὶ τῇ ἡμέρᾳ τῇ τρίτῃ γάμος ἐγένετο ἐν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, καὶ ἦν ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ ἐκεῖ: 2 ἐκλήθη δὲ καὶ ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὸν γάμον.
3 καὶ ὑστερήσαντος οἴνου λέγει ἡ μήτηρ τοῦ Ἰησοῦ πρὸς αὐτόν,
 Οἶνον οὐκ ἔχουσιν.
4 [καὶ] λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Τι ἔμοι καὶ σοί, γύναι. οὐπω ἤκει ἡ ὥρα μου.
5 λέγει ἡ μήτηρ αὐτοῦ τοῖς διακόνοις, Ο τι ἂν λέγη ὑμῖν ποιήσατε.
6 ἦσαν δὲ ἐκεῖ λίθιναι ὑδρίαὶ ἕξ κατὰ τὸν καθαρισμόν τῶν Ἰουδαίων κείμεναι, χωροῦσαι ἀνά μετρητὰς δύο ἢ τρεῖς.
7 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Γεμίσατε τὰς ὑδρίας
 ὑδατος. καὶ ἐγένισαν αὐτὰς ἕως ἄνω. 8 καὶ λέγει αὐτοῖς,
 Ἀντλήσατε νῦν καὶ φέρετε τῷ ἀρχιτρικλίνῳ: οἱ δὲ ἤνεγκαν. 9 ὡς δὲ ἐγεύσατο ὁ ἀρχιτρικλίνος τὸ ὕδωρ οἶνον
 γεγεννημένον,
 καὶ οὐκ ᾔδει πόθεν ἐστίν, οἱ δὲ διάκονοι ᾔδεισαν οἱ ἠντληκότες τὸ ὕδωρ,
 φωνεῖ τὸν νυμφίον ὁ ἀρχιτρικλίνος 10 καὶ λέγει αὐτῷ,
 Πᾶς ἄνθρωπος πρῶτον τὸν καλὸν οἶνον τίθησιν,
 καὶ ὅταν μεθυσθῶσιν τὸν ἐλάσσω: σὺ τετήρηκας τὸν καλὸν οἶνον ἕως ἄρτι.
11 Ταύτην ἐποίησεν ἀρχὴν τῶν σημείων ὁ Ἰησοῦς ἐν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ ἐφάνέρωσεν τὴν δόξαν αὐτοῦ, καὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ.

Chiasme VII (corr.=0,89; p=0,004) beschrijft het eerste van de 'tekens' (Joh.2:11) die in het Johannesevangelie worden vermeld. Het diepere thema van het chiasme is beeldend aangeduid door de kruissteek over het scharnier: (Γεμίσατε / τὰς ὑδρίας / ὕδατος / ἐγένισαν) dwz (ver)vullen, vervulling brengen. De eerste vleugel van het chiasme geeft de aanloop tot het vullen van de zes stenen kruiken; het tweede scharnier beschrijft hoe het water in wijn verandert, of als wijn wordt ervaren.

De volgende voor het verhaal karakteristieke elementen zijn regelgewijs symmetrisch geordend rond het scharnier: (Kana in Galilea, Jezus, de leerlingen; regels 1 en 14) - (wijn; regels 2-3 en 12-13) - (de dienaren; regels 5 en 10) - (het vullen van de kruiken; regels 7 en 8). Het gesprek tussen Maria en Jezus (regels 2-4) wordt weerspiegeld door het gesprek tussen de tafelmanier en de bruidegom (regels 11-13); in beide gevallen wordt op het onaangepast zijn van een tijdkeuze gewezen.

Joh.2:4 geeft aan dat de bruiloft van Kana geldt als een gebeurtenis van mensheidsverlichting die uitgaat van Christus en Maria-Sofia samen, wat in de constellatie van het ogenblik (zondag 8 april 31, rond 19u35) wordt aangegeven door de stand van Mercurius precies halverwege Zon - beeld voor Christus - en Maan - beeld voor Maria-Sofia. De verlichting betreft in het bijzonder Natanaël, de bruidegom en Israëliet, die thans in uitvoering van Joh.1:51 wordt ingewijd tot de graad van *Heliodromus*, de zesde graad, wat wordt uitgebeeld door de zes lege stenen kruiken, die met goede wijn worden gevuld.

De moeder waarvan sprake in Joh.2:1-5 is in lichamelijk opzicht de salomonische Maria, de stiefmoeder van Christus, waarvan de individualiteit zich evenwel verbonden heeft met de individualiteit van de nathanische Maria (Joh.4:35-38), die de lichamelijke moeder is van Christus, en tevens de zusterziel van de Mensenzoon. Deze nathanische Maria is datgene wat de salomonische Maria en Christus op een uitzonderlijke wijze verbindt, en waarnaar Christus verwijst in Joh.2:4. Daarom lijkt chiasme VII ook een natuurlijke plaats voor de encoding van de geboortedag van de nathanische Jezus. Om 19u35 is Christus' geboorte nog niet aangebroken (de nathanische Jezus werd geboren op vrijdag 14 januari 1, rond 21u05).

1 Op de derde dag was er een bruiloft te Kana in Galilea, en de moeder van Jezus was daar. 2 Jezus en zijn leerlingen waren eveneens op die bruiloft uitgenodigd.

3 Toen de wijn opraaakte, zei de moeder van Jezus tot Hem:

‘Ze hebben geen wijn’.

4 Jezus zei tot haar: ‘Vrouw, iets is én het mijne én het uwe. Nog niet is mijn uur aangebroken’.

5 Zijn moeder sprak tot de dienaren: ‘Doe wat Hij u zal zeggen’.

6 Nu stonden daar voor het reinigingsgebruik van de joden zes stenen waterkruiken, elk met een inhoud van twee of drie metreten.

7 Jezus zei hun: ‘Vul de waterkruiken

met water’. Zij vulden ze tot de rand. 8 Daarop zei Hij hun:

‘Put nu wat water en brengt dat naar de tafelmanier’. Dat deden ze. 9 Zodra de tafelmanier het water proefde dat in wijn veranderd was

(hij wist niet vanwaar de wijn kwam, maar de dienaren die het water opgehaald hadden wisten het wel),

riep hij de bruidegom 10 en zei hem:

‘Iedereen zet eerst de goede wijn voor

en wanneer men dronken is de mindere. U hebt de goede wijn tot nu toe bewaard’.

11 Zo maakte Jezus te Kana in Galilea een begin met de tekenen en openbaarde zijn heerlijkheid. En zijn leerlingen geloofden in Hem.

		Flüssigkeitsmaße:			
		Rechnungswert	defixiert		
μετροπής s. ἀμφορεύς s. κάδος . . .	21,744 l	21,12	—22,08 l	1	
ἡμιαμφορίον	10,872 „	10,56	—11,04 „	2	
χοῦς	2,718 „	2,64	— 2,76 „	8	1
δικάτυλον (ξέστης)	0,453 „	0,44	— 0,46 „	48	6
κοτύλη s. τροβλίον	0,2265 „	0,22	— 0,23 „	96	12
ἡμικοτύλιον	0,1133 „	0,11	— 0,115 „	192	24
ὄξυβαφον	0,0566 „	0,055	— 0,058 „	384	48
κάδος	0,0377 „	0,036	— 0,038 „	576	72

De Griekse vloeistofmaten, na de hervorming door Soloon (rond 403 v.Chr.; uit Viedebant 1917, p.60). De verwijzing (Joh. 2:6) naar het Griekse matenstelsel laat toe om de complexe handeling beschreven in Joh.2:6-8 te begrijpen als een tijdsaanduiding die verwijst naar de geboortedag van de nathanische Jezus op vrijdag 14 januari 1. De zes kruiken van 2,5 metreten bevatten 30 hemiamforen, die beeld staan voor de ongeveer 30 levensjaren van Christus (Luc.3:23). Dit wordt aangevuld door éénmaal bijkomend putten (Joh.2:7) wat overeenkomt met nog 1 chous, dus één extra trimester. Door te proeven neemt de tafelmanier 1 beker (kotulei) weg, wat overeenkomt met het aftrekken van één week. De bruiloft van Kana en de geboorte van de nathanische Jezus worden gescheiden door een tijdsinterval van 30 jaar + 3 maanden - 1 week.

De verjaging van de kooplieden uit de tempel 2:12-25

- VIII -

12 Μετὰ τοῦτο κατέβη εἰς Καφαρναοὺμ αὐτὸς καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ [αὐτοῦ] καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐκεῖ ἔμειναν οὐ πολλὰς ἡμέρας.

13 Καὶ ἐγγὺς ἦν τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων,
καὶ ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα ὁ Ἰησοῦς.

14 καὶ [εὗρεν] ἐν τῷ ἱερῷ [τοὺς πωλοῦντας βόας καὶ πρόβατα καὶ περιστερὰς καὶ τοὺς κερματιστὰς καθημένους, 15 καὶ ποιήσας φραγέλλιον ἐκ σχοινίων πάντα ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ, τὰ τε πρόβατα καὶ τοὺς βόας, καὶ τῶν κολλυβιστῶν ἐξέχεεν τὸ κέρμα καὶ τὰς τραπέζας ἀνέτρεψεν, 16 καὶ τοῖς τὰς περιστερὰς πωλοῦσιν] εἶπεν, Ἄρατε ταῦτα ἐντεῦθεν, μὴ ποιεῖτε τὸν οἶκον τοῦ πατρὸς μου οἶκον ἐμπορίου.

17 Ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι γεγραμμένον ἐστίν, Ὁ ζῆλος τοῦ οἴκου σου καταφάγεται με.

18 ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ, Τί σημεῖον δεῖκνύεις ἡμῖν, ὅτι ταῦτα ποιεῖς;

19 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, **Λύσατε τὸν ναὸν τοῦτον** καὶ **ἐν τρισὶν ἡμέραις** ἐγερῶ αὐτόν.

20 εἶπαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, **Τεσσαράκοντα καὶ ἐξ ἔτεσιν** οἰκοδομήθη ὁ ναὸς οὗτος, καὶ σὺ ἐν τρισὶν ἡμέραις ἐγερεῖς αὐτόν,

21 ἐκεῖνος δὲ ἔλεγεν περὶ τοῦ ναοῦ τοῦ σώματος αὐτοῦ. 22 ὅτε οὖν ἠγέρθη ἐκ νεκρῶν,

ἐμνήσθησαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ὅτι τοῦτο ἔλεγεν, καὶ ἐπίστευσαν **τῇ γραφῇ**

καὶ **τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν ὁ Ἰησοῦς.**

23 Ὡς δὲ ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις

ἐν **τῷ πάσχα** ἐν **τῇ ἑορτῇ,**

πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς τὸ ὄνομα αὐτοῦ, θεωροῦντες αὐτοῦ τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει: 24 αὐτὸς δὲ Ἰησοῦς οὐκ ἐπίστευεν αὐτόν αὐτοῖς διὰ τὸ αὐτόν γινώσκειν πάντα, 25 καὶ ὅτι οὐ χρεῖαν εἶχεν ἵνα τις μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ ἀνθρώπου: αὐτὸς γὰρ ἐγίνωσκεν τί ἦν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ.

In chiasme VIII (corr.=0,82; p=0,02; de speciale woorden tussen vierkante haakjes in regel 4 worden gezien de inhoud van de spiegelende regel 11 niet meegeteld) is voor de eerste maal sprake van een conflict tussen Christus en de 'joden' waarmee het religieuze establishment rond de tempel in Jeruzalem wordt aangeduid. In de eerste vleugel wordt de uitdrijving beschreven, en de reactie van de joden hierop. In de tweede vleugel gaat het over de Verrijzenis die hier een 'teen' wordt genoemd. Over het scharnier ligt een kruissteek, met twee verwijzingen naar afbraak/opbouw van de tempel, die twee tijdsaanduidingen encadreren. Symmetrisch rond het scharnier zijn volgende kernbegrippen terug te vinden: (Christus, aangeduid als 'Hij'; herhaling van het woord αὐτός; 1 en 14) - (Paasfeest, Jeruzalem; regels 2-3 en 12-13) - (de woorden van Christus; regels 4 en 11) - (de zich de geschriften herinnerende leerlingen; regels 5 en 10) - (het 'teken' en zijn specificering; regels 6 en 9).

12 Daarna gingen **Hijzelf** en **zijn** moeder, **zijn** broeders en **zijn** leerlingen naar Kafarnaüm; maar zij bleven daar niet **veel** dagen.

13 Het **Paasfeest** der joden was nabij,

en Jezus trok op naar **Jeruzalem**.

14 In de tempel [trof Hij de verkopers aan van runderen, schapen en duiven en ook de geldwisselaars die daar zaten. 15 Hij maakte van touwen een gesel, en Hij dreef ze allemaal uit de tempel, inclusief de schapen en runderen; de munten van de wisselaars veegde Hij weg en de tafels kantelde Hij om. 16 En tot de duivenverkopers] zei Hij: *'Weg met dit alles! Maakt van het huis van mijn Vader geen markt!'*

17 **Zijn leerlingen herinnerden zich dat er geschreven staat: 'De ijver voor Uw huis zal mij verteren'**.

18 De joden antwoordden Hem met de woorden: 'Wat voor **teken** toont Gij ons, dat Gij dit moogt?'

19 Jezus antwoordde hen: **'Breekt deze tempel af en in drie dagen zal ik hem doen herrijzen'**.

20 Maar de joden antwoordden: **'Zesenzeestig jaar is aan deze tempel gebouwd en in drie dagen zult Gij hem doen herrijzen?'**

21 Hij sprak over **de tempel van zijn lichaam**. 22 Toen Hij dan ook **verrezen was uit de doden**,

herinnerden zijn leerlingen zich dat Hij dit gezegd had, en zij geloofden in **de Schrift**

en in *de woorden die Jezus had gesproken*.

23 Terwijl Hij in **Jeruzalem** was,

op het **Paasfeest**

geloofden **velen** in **zijn** Naam bij het zien van de tekenen die **Hij** deed. 24 Maar Jezus **zelf** geloofde niet in hen, omdat **Hij** allen kende. 25 **Hij** wist wat er in de mens schuilde en daarom was het niet nodig dat men tegenover Hem getuigde over de mens.

De 46 jaar en 3 dagen waarvan sprake in de regels 7 en 8 (Joh.2:19-20) betreffen de tijd tussen de datum van de in chiasme VIII beschreven gebeurtenissen (Pesach Sheni, 25 april 31) en de geboortedag van de nathanische Maria (zondag 23 april 16 v.Chr.). Op het niveau van de esoterische lezing wordt deze moeder (Joh.2:21) aangeduid als *'...de tempel van Christus' lichaam*, itt de tempel van Jeruzalem, die *'...het huis is van [zijn] Vader'*. Haar individualiteit is ook datgene wat blijktens Joh.2:4 Christus speciaal verbindt met de salomonische Maria ('Christus' moeder' in Joh.2:1,3,5,12). Christus is in lichamelijk opzicht als jood geboren, omdat zijn moeder joods was door geboorte; het joods karakter van Christus' lichamelijke begint dus bij de geboorte van zijn moeder. De naam 'Stella Maris', waarmee de nathanische Maria ook wordt aangeduid, verwijst naar haar bijzondere geboortekonstellatie die in regel 4 [woorden tussen vierkante haakjes] nader wordt gekarakteriseerd. De constellaties van 23 april 16 v.Chr. en 25 april 31 vertonen merkwaardige overeenkomsten, waaronder het optreden van een maaneclips.

Nikodemus 3: 1-15

- IX -

1 ην δὲ ἄνθρωπος ἐκ τῶν Φαρισαίων, Νικόδημος ὄνομα αὐτῷ, ἀρχῶν τῶν Ἰουδαίων:

2 οὗτος ἦλθεν πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ῥαββί, οἶδαμεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐλήλυθας διδάσκαλος:

οὐδεὶς γὰρ δύναται ταῦτα τὰ σημεῖα ποιεῖν ἃ σὺ ποιεῖς, ἐὰν μὴ ᾗ ὁ θεὸς μετ' αὐτοῦ.

3 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἄνωθεν, οὐ δύναται ἰδεῖν τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

4 λέγει πρὸς αὐτὸν [ὁ] Νικόδημος, Πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι γέρων ὢν;

μὴ δύναται εἰς τὴν κοιλίαν τῆς μητρὸς αὐτοῦ δεύτερον εἰσελθεῖν καὶ γεννηθῆναι; 5 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ἐὰν μὴ τις γεννηθῆ ἐξ ὕδατος καὶ πνεύματος, οὐ δύναται εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ.

6 τὸ γεγεννημένον ἐκ τῆς σαρκὸς σὰρξ ἐστίν,

καὶ τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ πνεύματος πνεῦμά ἐστίν.

7 μὴ θαυμάσης ὅτι εἶπόν σοι, Δεῖ ὑμᾶς γεννηθῆναι ἄνωθεν. 8 τὸ πνεῦμα ὅπου θέλει πνεῖ, καὶ τὴν φωνὴν αὐτοῦ ἀκούεις, ἀλλ' οὐκ οἶδας πόθεν ἔρχεται καὶ ποῦ ὑπάγει: οὕτως ἐστὶν πᾶς ὁ γεγεννημένος ἐκ τοῦ πνεύματος.

9 ἀπεκρίθη Νικόδημος καὶ εἶπεν αὐτῷ, Πῶς δύναται ταῦτα γενέσθαι;

10 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ διδάσκαλος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ταῦτα οὐ γινώσκεις; 11 ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι ὅτι ὁ οἶδαμεν λαλοῦμεν καὶ ὁ ἐωράκαμεν μαρτυροῦμεν,

καὶ τὴν μαρτυρίαν ἡμῶν οὐ λαμβάνετε. 12 εἰ τὰ ἐπίγεια εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε, πῶς ἐὰν εἶπω ὑμῖν τὰ ἐπουράνια πιστεύσετε;

13 καὶ οὐδεὶς ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν εἰ μὴ ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς, ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου.

14 καὶ καθὼς Μωϋσῆς ὑψωσεν τὸν ὄφιν ἐν τῇ ἐρήμῳ, οὕτως ὑψωθῆναι δεῖ τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου, 15 ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων ἐν αὐτῷ ἔχη ζωὴν αἰώνιον.

Het thema van dit chiasme (corr.=0,87; p=0,006) is de tegenstelling 'geboren worden uit het vlees' versus het '(opnieuw) geboren worden uit geest/lucht', wat in regels 7 en 8 direct wordt uitgedrukt. De kwalificaties van Nikodemus ('mens' en 'leider van de joden') in regel 1 worden kruisgewijs weerspiegeld in de vermelding van 'Mozes' en 'Mensenzoon' in regel 14. De regels 2 en 13 vermelden een 'beweging naar de geest' (οὗτος ἦλθεν ... νυκτὸς/ ἀναβέβηκεν εἰς τὸν οὐρανὸν). In dezelfde twee regels wordt ook de hemelse/goddelijke herkomst van Christus (de Mensenzoon) uitgesproken. 'Het Rijk Gods' (τὴν βασιλείαν τοῦ θεοῦ; regel 4) wordt weerspiegeld door 'Israel' (Ἰσραὴλ; etymologie onzeker, vermoedelijke betekenis = 'God heerst'; regel 11). Nikodemus wordt enkel in het Johannesevangelie vermeld, op drie plaatsen (3:1-21; 7:46-53 en 19:38-42).

1. Er was onder de Farizeeën een mens met de naam Nikodemus, een vooraanstaande onder de joden.
- 2 Deze kwam *in de nacht* bij Hem en zei: 'Rabbi, wij weten dat Gij van Godswege als leraar gekomen zijt, want niemand kan deze tekenen doen die Gij verricht, als God niet met hem is'.
- 3 Jezus gaf hem ten antwoord: 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: als iemand niet wedergeboren wordt kan hij het Rijk Gods niet zien'.
- 4 Nikodemus zei tot Hem: 'Hoe kan een mens geboren worden als hij ouderling is?
Men kan toch niet in de schoot van zijn moeder terugkeren en geboren worden'? 5 Jezus antwoordde: 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, als iemand niet geboren wordt uit water en geest/lucht, kan hij het Rijk Gods niet binnengaan.
6 Wat geboren is uit het vlees is vlees

en wat geboren is uit de Geest/lucht is geest/lucht.
- 7 Verwonder u niet dat Ik u zei: gij moet opnieuw geboren worden. 8 De wind/lucht blaast waarheen hij wil: gij hoort wel zijn gesuis, maar weet niet waar hij vandaan komt en waarheen hij gaat: zo is het met eenieder die uit geest/lucht is geboren'.
- 9 Nikodemus gaf hem ten antwoord: 'Hoe kan zoiets worden verwerkelijkt'?
- 10 Jezus antwoordde: 'Gij zijt een leraar van Israël en weet dat niet? 11 Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Wij spreken over wat Wij weten, en Wij getuigen van wat Wij hebben gezien, maar onze getuigenis aanvaardt gij niet. 12 Wanneer ge zelfs niet gelooft als Ik u spreek over aardse dingen, hoe zult gij dan geloven als Ik u spreek over hemelse dingen?
- 13 Nooit is er iemand naar de hemel opgeklommen, tenzij Hij die uit de hemel is neergedaald, de Mensenzoon.
- 14 En zoals Mozes eens de slang omhoog hief in de woestijn, moet deze Mensenzoon omhoog worden geheven 15 opdat eenieder die gelooft in Hem eeuwig leven zal hebben.

Het nachtelijk bezoek uit Joh.3:2 wordt opnieuw vermeld in Joh.19:39. De chiasmische relatie met regel 13 (Joh.3:13) suggereert dat verwezen wordt naar een geestelijk of bovenzinnelijk samenzijn van Christus met Nicodemus. Deze laatste wordt aangeduid als 'vooraanstaande onder de joden' wat dezelfde betekenis heeft als 'ware Israëliet' in chiasme VI (dat binnen macrochiasme 2 spiegelt met chiasme IX).

Over oordeel en geloof 3: 16-21

- X -

16 Οὕτως γὰρ ἠγάπησεν ὁ θεὸς τὸν κόσμον,
ὥστε τὸν υἱὸν τὸν μονογενῆ ἔδωκεν,
ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν
μὴ ἀπόληται

ἀλλ' ἔχη ζωὴν αἰώνιον.

17 οὐ γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὸν υἱὸν εἰς τὸν κόσμον ἵνα κρίνη τὸν κόσμον, ἀλλ' ἵνα σωθῆ ὁ
κόσμος δι' αὐτοῦ.

18 ὁ πιστεύων εἰς αὐτὸν οὐ κρίνεται:

ὁ δὲ μὴ πιστεύων ἤδη κέκριται,

ὅτι μὴ πεπίστευκεν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ μονογενοῦς υἱοῦ τοῦ θεοῦ. 19 αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ κρίσις, ὅτι
τὸ φῶς ἐλήλυθεν εἰς τὸν κόσμον

καὶ ἠγάπησαν οἱ ἄνθρωποι μᾶλλον τὸ σκότος ἢ τὸ φῶς,

ἦν γὰρ αὐτῶν πονηρὰ τὰ ἔργα.

20 πᾶς γὰρ ὁ φαῦλα πράσων μισεῖ τὸ φῶς καὶ οὐκ ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς,

ἵνα μὴ ἐλεγθῆ τὰ ἔργα αὐτοῦ: 21 ὁ δὲ ποιῶν τὴν ἀλήθειαν ἔρχεται πρὸς τὸ φῶς,

ἵνα φανερωθῆ αὐτοῦ τὰ ἔργα ὅτι ἐν θεῷ ἐστὶν εἰργασμένα.

Dit korte chiasme (corr.=0,86; p=0,01) heeft als thema: God veroordeelt niet, doch men veroordeelt zichzelf door zich af te wenden van het Licht, dat de eengeboren Zoon is van God. De woorden zijn gericht aan Nikodemus en ontwikkelen regel 12 van het vorige chiasme. Een kruissteek over het scharnier wordt gevormd door chïastisch geordend bevestigend resp. ontkennd gebruik van de werkwoorden πιστεύω (=‘ik geloof’) en κρίνω (=‘ik scheid, ik oordeel’). Spiegelende elementen: (God ; regels 1 en 14) - [termen die Christus aanduiden; regels 2--3-5-6 en 9-10-12-13; voor de identiteit tussen ζωὴ en φῶς, zie Joh.1:4] - [zending in de wereld van Gods Zoon resp. Het Licht; regels 6 en 9] - (het oordeel; regels 6 en 9).

16 Zozeer immers heeft **God** de wereld liefgehad,
 dat Hij **zijn eniggeboren Zoon** heeft gegeven,
 opdat **al wie** in **Hem** gelooft
 niet verloren zou gaan,
 maar **eeuwig leven** zal hebben.
 17 **God** heeft zijn **Zoon** niet **naar de wereld** gezonden om **de wereld te oordelen**, maar opdat **de wereld**
 door **Hem** zou worden gered.
 18 Wie in Hem **gelooft**, wordt **niet geoordeeld**,
 maar wie **niet gelooft**, is al **geoordeeld**,
 omdat hij niet geloofd heeft in de Naam van **de eniggeboren Zoon van God**. 19 Hierin bestaat **het oordeel**,
 dat **het Licht in de wereld** is gekomen,
 maar de mensen de duisternis meer beminden dan **het Licht**,
 omdat hun daden slecht waren.
 20 **Al wie** slecht handelt, heeft een afschuw van **het Licht** en gaat niet naar **het Licht** toe
 opdat zijn werken niet openbaar gemaakt worden. 21 Maar wie de waarheid doet, gaat naar **het Licht**,
 opdat van zijn daden moge blijken dat zij in **God** zijn gedaan'.

Frieling (1967) onderscheidt in het Johannesevangelie zeven verschillende types relaties waarin de woorden ἀγάπη (liefde) of ἀγαπάω (beminnen) worden gebruikt:

(1) **De liefde van de Vader voor de wereld (3:16)**

(2) De liefde van de Vader voor de Zoon (3:35; 10:17; 15:9,10; 17:23,24,26)

(3) De liefde van de Vader voor de leerlingen (14:21,23; 17:23,26)

(4) De liefde van de Zoon voor de Vader (14:31)

(5) De liefde van de Zoon voor de leerlingen (11:5; 13:1,1,23,34; 14:21; 15:9,9,10,12,13; 19:26; 21: 7,20)

(6) De liefde die hoort te bestaan onder de leerlingen (13:34,34,35; 15:12,17)

(7) De liefde die de leerlingen horen te koesteren jegens Christus (14: 15,21,21,23,28; 21:15,16)

Het begrip ἀγάπη/ἀγαπάω wordt in de eerste regel van dit chiasme voor de eerste maal gebruikt, en dit met betrekking tot een relatie ('liefhebben van de wereld') die nergens anders in het evangelie wordt vermeld.

De laatste getuigenis van Johannes (1) 3: 22-28

- XI -

22 Μετὰ ταῦτα ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν γῆν,
καὶ ἐκεῖ διέτριβεν μετ' αὐτῶν καὶ ἐβάπτισεν.

23 ἦν δὲ καὶ ὁ Ἰωάννης βαπτίζων ἐν Αἰνῶν ἐγγύς τοῦ Σαλείμ, ὅτι ὕδατα πολλὰ ἦν ἐκεῖ,
καὶ παρεγίνοντο

καὶ ἐβαπτίζοντο:

24 οὐπω γὰρ ἦν βεβλημένος εἰς τὴν φυλακὴν ὁ Ἰωάννης.

25 Ἐγένετο οὖν ζήτησις ἐκ τῶν μαθητῶν Ἰωάννου μετὰ Ἰουδαίου

περὶ καθαρισμοῦ. 26 καὶ ἦλθον πρὸς τὸν Ἰωάννην καὶ εἶπαν αὐτῷ,

Ῥαββί, ὃς ἦν μετὰ σοῦ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ὃ σὺ μεμαρτύρηκας,

ἴδε οὗτος βαπτίζει

καὶ πάντες ἔρχονται πρὸς αὐτόν.

27 ἀπεκρίθη Ἰωάννης καὶ εἶπεν, Οὐ δύναται ἄνθρωπος λαμβάνειν οὐδὲ ἐν ἐὰν μὴ ἢ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ.

28 αὐτοὶ ὑμεῖς μοι μαρτυρεῖτε ὅτι εἶπον [ὅτι]

Οὐκ εἰμὶ ἐγὼ ὁ Χριστός, ἀλλ' ὅτι Ἀπεσταλμένος εἰμὶ ἔμπροσθεν ἐκείνου.

Deze getuigenis betreft het einde van Johannes' missie. In de eerste vleugel van het chiasme (corr.=0,94; p=0,0008) wordt de situatie geschetst van de dubbele activiteit van Johannes en Christus. In de tweede vleugel laat Johannes verstaan dat hij niet de Christus is en dat hij wordt opgevolgd. Symmetrische elementen weerspiegelen de probleemstelling: (Jezus, Christus; regels 1 en 14) - (de leerlingen van respectievelijk Christus en Johannes - aangeduid als αὐτῶν resp. ὑμεῖς - regels 2 en 13) - (Ἰωάννης/Ἰωάννης ... ἄνθρωπος cfr. Joh.1:6; regels 3 en 12) - (dopen (regels 5 en 10) - Johannes (regels 6,7, 8 en 9). De gevangenis waarin Johannes nadien werd opgesloten (regel 6) was het fort Machaerus (cfr. Flavius Josephus "De Oude Geschiedenis van de Joden" Boek 18, hfst. 5, 2), dat lag in 'Perea', het land aan de overkant (=πέραν) van de Jordaan waar Johannes een groot deel van zijn activiteit had ontwikkeld (regel 9; zie Keener 2003 vol.1, p.577). Beide plaatsaanduidingen zijn chiasmisch verbonden en vormen samen met de viervoudige vermelding 'Johannes/Rabbi' een zeer merkwaardige, naar de Doper verwijzende kruissteek over het scharnier van chiasme XI. De ligging van 'Aenon bij Salim' (vers 23) is niet met zekerheid bekend. 'Aenon' betekent 'bronnen' in het Aramees; 'Salim' is verwant aan het Aramese woord voor 'vrede' (zie U.C.Von Wahlde, p.555 in: J.H.Charlesworth 2006). Von Wahlde noemt de naam van de plaats 'highly evocative' en vermeldt dat om die redenen bepaalde auteurs de naam als verzonnen en de plaats als symbolisch beschouwen. In elk geval komt de plaatsnaam Aenon nergens anders voor in het Nieuw Testament of in geschriften uit de Oudheid. Merkwaardig genoeg blijkt deze opvallende plaatsnaam in regel 3 chiasmisch gekoppeld aan de 'hemel' in regel 12. De kern van het chiasme wordt uitgedrukt door de symmetrisch gelegen regels 3 ('...ook Johannes doopt') en 12 ('een mens hoort niets te nemen dat hem niet uit de hemel is gegeven'), waarmee Johannes aangeeft dat zijn hemelse opdracht is afgerond.

22 Daarna ging Jezus met zijn leerlingen het land van Judea in,
en bleef daar enige tijd met hen en doopte er.

23 Maar ook Johannes diende het doopsel toe, te Enom bij Salim, omdat daar veel water was;
en men ging daarheen
om zich te laten dopen.

24 Johannes was namelijk nog niet in de gevangenis geworpen.

25 Er ontstond een debat tussen leerlingen van Johannes en een jood

over de rituele reiniging. 26 Zij gingen naar Johannes en zeiden hem:

‘Rabbi, de man die met u was aan de overkant van de Jordaan en over wie gij een getuigenis
hebt gegeven:

nu Hij aan het dopen is,

lopen ze allemaal naar Hem toe’.

27 Johannes gaf hun ten antwoord: ‘Een mens kan zich niets toeëigenen, tenzij het hem vanuit de hemel is gegeven.

28 Gij zijt zelf mijn getuigen, dat ik gezegd heb:

Ik ben de Messias niet, maar een gezondene om voor Hem uit te gaan.

De jood in regel 7 (in een aantal manuscripten zoals Sinaiticus staat het meervoud ‘joden’) is mogelijk een volgeling van Jezus (gezien regels 9-11; vergelijk met Joh.2:6), en het debat over de reinigingskwesties betrof mogelijk aard en betekenis van de doop (vergelijk Joh.1:31,33: dopen met water resp. met geest). Tegelijk lijkt Joh.3:22 te verwijzen naar Joh.2:6. Het woord ζήτησις (regel 7; de betrokken woordstam komt, in connectie met Johannes’ leerlingen, ook voor in Joh.1:35-38) betekent letterlijk ‘zoektocht’; hier dus een ‘zoektocht naar de waarheid’ of ‘debat’, wat neerkomt op een geestelijke reiniging (wegname van dwaling). Merkwaardig genoeg is de term ζήτησις chïastisch verbonden met de term Καθαρισμός wat rituele reiniging betekent (regel 8). Binnen het kader van machrochiasme 2 correspondeert chiasme XI met chiasme IV. De regels 12-14 kunnen begrepen worden als een aanvulling op Joh.1:32: de gezondene gaat vooraf aan de Messias, zoals op 1 april 31 bij hun doortocht over de daghemel Mercurius voorafgaat aan de Zon.

De laatste getuigenis van Johannes (2) 3: 29-36

- XII -

29 ὁ ἔχων τὴν νύμφην νυμφίος ἐστίν: ὁ δὲ φίλος τοῦ νυμφίου, ὁ ἐστηκὼς καὶ ἀκούων αὐτοῦ, χαρᾶ χαίρει διὰ τὴν φωνὴν τοῦ νυμφίου.

αὕτη οὖν ἡ χαρὰ ἡ ἐμὴ πεπλήρωται.

30 ἐκεῖνον δεῖ αὐξάνειν,

ἐμέ δὲ ἐλαττοῦσθαι.

31 Ὁ ἄνωθεν ἐρχόμενος ἐπάνω πάντων ἐστίν:

ὁ ὢν ἐκ τῆς γῆς

ἐκ τῆς γῆς ἐστίν

καὶ ἐκ τῆς γῆς λαλεῖ.

ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἐρχόμενος [ἐπάνω πάντων ἐστίν:]

32 ὁ ἐώρακεν καὶ ἤκουσεν τοῦτο μαρτυρεῖ,

καὶ τὴν μαρτυρίαν αὐτοῦ οὐδεὶς λαμβάνει.

33 ὁ λαβὼν αὐτοῦ τὴν μαρτυρίαν ἐσφράγισεν ὅτι ὁ θεὸς ἀληθὴς ἐστίν.

34 ὃν γὰρ ἀπέστειλεν ὁ θεὸς τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ λαλεῖ, οὐ γὰρ ἐκ μέτρου δίδωσιν τὸ πνεῦμα.

35 ὁ πατὴρ ἀγαπᾷ τὸν υἱόν, καὶ πάντα δέδωκεν ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ. 36 ὁ πιστεύων εἰς τὸν υἱὸν ἔχει ζωὴν αἰώνιον: ὁ δὲ ἀπειθῶν τῷ υἱῷ οὐκ ὄψεται ζωὴν, ἀλλ' ἡ ὀργὴ τοῦ θεοῦ μένει ἐπ' αὐτόν.

Chiasme XII (corr.=0,95; p=0,0006) heeft een asregel en is strak gestructureerd. De symmetrie rond de kruissteek over het scharnier (regels 6, 7, 8 en 9) is bijna perfect. Het beeld van de bruidegom, de bruid en de vriend van de bruidegom (regel 1), komt in de spiegelende regel 14 terug als de Zoon, het eeuwig leven en diegene die in de Zoon gelooft. Het 'geloven in de Zoon' waarvan sprake in regel 14, komt overeen met het 'luisteren naar de bruidegom' in regel 1. De 'stem van de bruidegom' (regel 2) zijn 'de woorden van God' (spiegelende regel 13). De regels 1-2 en 13-14 bouwen voort op de proloog van het evangelie: de Zoon is de geïncarneerde Logos (Joh.1:14), drager van het leven (Joh.1:4) en wie Hem aanvaardt, kan uit God herboren worden (Joh.1:13). Wie de woorden van de Zoon aanvaardt, bevestigt daarmee dat God waarachtig is (dwz men aanvaardt de éénheid van het Zijn en van de Waarheid over het Zijn, of van de Vader en de Zoon; regel 12); dit betekent tegelijk de verwerving van de volkomen vreugde (spiegelende regel 3). De spiegelende regelblokken 3-5 en 10-12 drukken uit wat de vrucht is van het 'kleiner worden', dwz van het plaatsmaken in zichzelf voor het over het Zijn (of de Vader) getuigende 'Wezen Waarheid' (ttz de Logos).

29 De bruidegom is hij die de bruid heeft, maar de vriend van de bruidegom, die nabij staat en naar hem luistert, is vol blijdschap wanneer hij de stem van de bruidegom verneemt.

Zo nu is mijn vreugde en ze is volkomen.

30 Hij moet groter worden
en ik moet afnemen.

31 Wie van boven komt, staat boven allen.

Wie van de aarde is,

behoort tot de aarde

en spreekt de taal van de aarde.

Wie uit de hemel komt, staat boven allen.

32 Hij legt getuigenis af van wat Hij zag en hoorde,
maar toch aanvaardt niemand zijn getuigenis.

33 Wie zijn getuigenis wel aanvaardt, bezegelt daarmee dat God waarachtig is.

34 Want Hij, die door God gezonden is, spreekt de woorden van God; want niet met mondjesmaat schenkt God de geest.

35 De Vader heeft de Zoon lief en heeft Hem alles in handen gegeven. 36 Wie in de Zoon gelooft, heeft het eeuwig leven. Wie weigert in de Zoon te geloven, zal het leven niet zien: integendeel, de toorn Gods blijft op hem.'

De laatste woorden van de Doper in het Johannesevangelie lijken een bedekte verwijzing te zijn naar de merkwaardige constellatie die zich boven Palestina aftekende op maandag 14 april 32, rond 11u15 (het uur van de Doop in de Jordaan). Er zijn sterke aanwijzingen dat in de joodse kalender in de winter 31-32 geen schrikkelmaand was ingelast en dat op 14 april 32 het feest van Pesach Sheni viel. De hemelstand op het betrokken ogenblik lijkt een soort metamorfose van de hemelstand bij de Doop in de Jordaan. De nauwe samenstand Zon-Mercurius op 90° van de ascendant (beeld voor Christus en Johannes) en op de top van het groot trigoon met Uranus en Pluto, wordt op 14 april 32 opgevolgd door de Zon (op 90° van de ascendant) en Mercurius, die Venus encadreren (beeld voor Joh.3:29 de bruidegom en de vriend van de bruidegom, rond de bruid), met ditmaal Venus op de top van een groot trigoon met Uranus en Pluto. Het sextiel Jupiter-Saturnus op 1 april 31 correspondeert op 14 april 32 met het sextiel Mercurius-Neptunus. Op 14 april 32 vindt een maansverduistering plaats (niet zichtbaar vanuit Palestina) zoals ook het geval was bij Christus' kruisdood, bij de kindermoord in Bethleem of bij de geboorte van de nathanische Maria: het lijkt te gaan om de dag waarop de Doper sterft en de Adamsziel tot groepsziel van Christus' leerlingen wordt (waardoor Christus met zijn leerlingen de schouwing van de Broodvermenigvuldiging kan delen; zie Mat.14:10-21). De Zon staat op het beschouwde moment 90° voorbij de ascendant, gaat naar de midhemel en neemt in kracht toe (Zon in Aries); de Maan daarentegen loopt een eclips binnen, staat bij het hemeldal en gaat de wintertekens binnen (dus lagere stand boven de horizont). Deze polaire toestand lijkt te worden uitgedrukt in Joh.3:31. De afwijzing van de getuigenis, die een toppunt bereikt met de moord op de Doper, lijkt te worden afgebeeld op de diepe verduistering van de Maan, die door het zonlicht niet wordt bereikt. Niettemin is het sextiel Mercurius-Neptunus juist een 'geloofsaspect' bij uitstek (cfr. tegenstelling tussen Joh.3:32 en Joh.3:33).

De Samaritaanse vrouw 4: 1-15

- XIII -

1 Ὡς οὖν ἔγνω ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤκουσαν οἱ φαρισαῖοι ὅτι Ἰησοῦς πλείονας μαθητὰς ποιεῖ καὶ βαπτίζει ἢ Ἰωάννης 2 καίτοιγε Ἰησοῦς αὐτὸς οὐκ ἐβάπτιζεν ἀλλ' οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ 3 ἀφῆκεν τὴν Ἰουδαίαν καὶ ἀπῆλθεν πάλιν εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

4 ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι διὰ τῆς Σαμαρείας. 5 ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας λεγομένην Συχάρ πλησίον τοῦ χωρίου ὃ ἔδωκεν Ἰακώβ [τῷ] Ἰωσήφ τῷ υἱῷ αὐτοῦ:

6 ἦν δὲ ἐκεῖ πηγή τοῦ Ἰακώβ. ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακῶς ἐκ τῆς ὁδοπορίας ἐκαθέζετο οὕτως ἐπὶ τῇ πηγῇ:

ὥρα ἦν ὡς ἕκτη.

7 Ἔρχεται γυνὴ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀντλήσαι ὕδωρ.

λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Δός μοι πεῖν: 8 οἱ γὰρ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπεληλύθεισαν εἰς τὴν πόλιν, ἵνα τροφὰς ἀγοράσωσιν.

9 λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνὴ ἢ Σαμαρίτις, Πῶς σὺ Ἰουδαῖος ὦν παρ' ἐμοῦ

πεῖν αἰτεῖς γυναικὸς Σαμαρίτιδος οὔσης; {οὐ γὰρ συγχρῶνται Ἰουδαῖοι Σαμαρίταις.}

10 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, Εἰ ἤδειξ τὴν ὄρωρὰν τοῦ θεοῦ καὶ τίς ἐστιν ὁ λέγων σοι, Δός μοι πεῖν, σὺ ἂν ἤτησας αὐτὸν.

καὶ ἔδωκεν ἂν σοι ὕδωρ ζῶν. 11 λέγει αὐτῷ [ἡ γυνή], Κύριε, οὔτε ἀντλημα ἔχεις

καὶ τὸ φρέαρ ἐστὶν βαθύ:

πόθεν οὖν ἔχεις τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν; 12 μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἰακώβ, ὃς ἔδωκεν ἡμῖν τὸ φρέαρ καὶ αὐτὸς ἐξ αὐτοῦ ἔπιεν καὶ οἱ υἱοὶ αὐτοῦ καὶ τὰ θρέμματα αὐτοῦ;

13 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῇ, Πᾶς ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου διψήσει πάλιν: 14 ὃς δ' ἂν πῖν ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, οὐ μὴ διψήσει εἰς τὸν αἰῶνα,

ἀλλὰ τὸ ὕδωρ ὃ δώσω αὐτῷ γενήσεται ἐν αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον. 15 λέγει πρὸς αὐτὸν ἡ γυνή, Κύριε, δός μοι τοῦτο τὸ ὕδωρ, ἵνα μὴ διψῶ μηδὲ διέρχωμαι ἐνθάδε ἀντλεῖν.

Chiasme XIII (corr.=0,84; p=0,01) begint met een verwijzing naar de doopactiviteiten van Johannes en Jezus (regel 1) en eindigt met het beeld van het 'levend water', waarvan het begrip in de tweede vleugel van het chiasme wordt ingevoerd en waarnaar door de Samaritaanse wordt gevraagd (regel 14). De kruissteek rond het scharnier (Σαμαρίτις / Ἰουδαῖος / ἐμοῦ / γυναικὸς Σαμαρίτιδος / Ἰουδαῖοι / Σαμαρίταις) betreft het andere hoofdaspect van het chiasme: de doorbreking door Christus van de etnisch-religieuze verdeeldheid en de betrokkenheid op de menselijke individualiteit: zijn Woord, het 'levende water', is voor iedere mens bestemd.

Van bijzondere poëtische kracht is de correspondentie tussen de centrale regels van beide vleugels (de verwijzing naar het middaguur in regel 4 en de verwijzing naar de diepte van de put in regel 11; de scene speelt zich bovendien af op vrijdag 25 mei 31, iets na volle Maan; het 'zesde uur' verwijst naar de as Gemini-Sagittarius, de tekens waarin Zon en Maan zich die dag bevinden [vgl. Joh.1:39]). Enkele andere spiegelende elementen: (de bron van Jacob; regels 2-3 en 12-13; cfr. Gen.33:18-20 en 48:22) - (emmer(en); regels 5 en 10) - ('geef me te drinken'; regels 6 en 9).

1 Zodra Jezus te weten kwam dat de Farizeeën vernomen hadden dat Hij meer leerlingen maakte en doopte dan Johannes, - 2 hoewel Jezus niet zelf doopte, maar zijn leerlingen -, 3 verliet Hij Judea en ging weer naar Galilea.

4 Hij moest door Samaria en 5 kwam zo aan een stad van Samaria, Sichar genaamd, dichtbij het stuk grond dat Jakob aan zijn zoon Jozef had gegeven.

6 Daar bevond zich de bron van Jacob en vermoeid van de tocht ging Jezus bij deze bron zitten.

Het was ongeveer het zesde uur.

7 Toen een vrouw uit Samaria water kwam putten

zei Jezus tot haar: 'Geef mij te drinken'. 8 De leerlingen waren namelijk naar de stad gegaan om levensmiddelen te kopen.

9 De Samaritaanse zei tot Hem: 'Hoe kunt Gij als jood te drinken vragen aan mij,

een Samaritaanse?'. Joden onderhouden namelijk geen betrekkingen met de Samaritanen.

10 Jezus gaf haar ten antwoord: 'Als ge enig begrip hadt van de gave Gods en wist wie het is, die u zegt: Geef Mij te drinken, zoudt ge het aan Hem gevraagd hebben.

en Hij zou u levend water hebben gegeven.' 11 Daarop zei de vrouw tot Hem: 'Heer, Ge hebt niet eens een emmer

en de put is diep;

waar haalt Ge dan dat levende water vandaan? 12 Zijt Ge soms groter dan onze vader Jakob die ons de put gaf en er met zijn zonen en zijn vee uit dronk?'

13 Jezus antwoordde haar: 'Iedereen die van dit water drinkt, krijgt weer dorst 14 maar wie van het water drinkt dat Ik hem zal geven, krijgt in eeuwigheid geen dorst meer;

integendeel, het water dat Ik hem zal geven, zal in hem een waterbron worden, opborrelend tot eeuwig leven'. 15 Hierop zei de vrouw tot Hem: 'Heer, geef mij van dat water, zodat ik geen dorst meer krijg en niet meer hier behoef te komen om te putten'.

De 'bron van Jacob' is gekend. Ze ligt slechts enkele tientallen meter buiten de ruïnes van Shechem, langs een weg die in Christus' tijd de belangrijkste baan was in noord-zuidelijke richting. In vers 6 is sprake van een bron (πηγή), en in vers 12 van een uitgegraven put (φρέαρ). Ook deze specificaties kloppen met de put in kwestie (combinatie van bron en citerne). De preciese locatie van Sichar is onzeker.

Ware eredienst 4: 16-27

- XIV -

16 **Λέγει αὐτῇ**, Ὑπαγε φώνησον τὸν ἄνδρα σου καὶ ἐλθὲ ἐνθάδε. 17 **ἀπεκρίθη ἡ γυνὴ καὶ εἶπεν αὐτῷ**, Οὐκ ἔχω ἄνδρα.

λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Καλῶς εἶπας ὅτι Ἄνδρα οὐκ ἔχω:

18 πέντε γὰρ ἄνδρας ἔσχες, καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστιν σου ἀνὴρ: τοῦτο ἀληθὲς εἶρηκας.

19 **λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Κύριε, θεωρῶ ὅτι προφήτης εἶ σύ.**

20 **οἱ πατέρες** ἡμῶν ἐν τῷ ὄρει τούτῳ **προσεκύνησαν**: καὶ ὑμεῖς λέγετε ὅτι ἐν Ἱεροσολύμοις ἐστὶν ὁ τόπος ὅπου **προσκυνεῖν δεῖ**.

21 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Πίστευέ μοι, γυναί, ὅτι **ἔρχεται ὥρα ὅτε οὔτε ἐν τῷ ὄρει τούτῳ οὔτε ἐν Ἱεροσολύμοις προσκυνήσετε τῷ πατρί.**

22 **ὑμεῖς προσκυνεῖτε ὃ οὐκ οἴδατε:**

ἡμεῖς προσκυνοῦμεν ὃ οἴδαμεν,

ὅτι ἡ σωτηρία ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐστίν. 23 **ἀλλὰ ἔρχεται ὥρα, καὶ νῦν ἐστίν, ὅτε οἱ ἀληθινοὶ προσκυνηταὶ προσκυνήσουσιν τῷ πατρὶ ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ:**

καὶ γὰρ ὁ **πατὴρ** τοιούτους ζητεῖ τοὺς **προσκυνοῦντας** αὐτόν. 24 πνεῦμα ὁ θεός, καὶ τοὺς προσκυνοῦντας αὐτὸν ἐν πνεύματι καὶ ἀληθείᾳ **δεῖ προσκυνεῖν.**

25 **λέγει αὐτῷ ἡ γυνή, Οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται, ὃ λεγόμενος Χριστός:**

ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, ἀναγγελεῖ ἡμῖν ἅπαντα.

26 **λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς**, Ἐγώ εἰμι, ὃ λαλῶν σοι.

27 Καὶ ἐπὶ τούτῳ ἦλθαν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ ἐθαύμαζον ὅτι **μετὰ γυναικὸς ἐλάλει**: οὐδεὶς μέντοι εἶπεν, Τί ζητεῖς; ἢ, Τί **λαλεῖς μετ' αὐτῆς;**

Chiasme XV (corr.=0,94; p=0,001) gaat uit van de ongelijkheid tussen joodse en niet-joodse eredienst (regels 7 en 8) die nu ten einde loopt, aangezien eenieder God dient te eren, niet meer op één of andere geografische locatie, doch in geest en waarheid. Deze overgang naar universaliteit is het thema van het chiasme, weerspiegeld in de verhouding tussen de regels 5-6 enerzijds, en 10-9 anderzijds. Onder de andere symmetrische elementen vermelden we de merkwaardige correspondentie tussen regel 12: ἀναγγελεῖ ἡμῖν ἅπαντα ('*Hij [=de Christus] zal ons alles onthullen*') en regel 3, waarin Christus daadwerkelijk het verleden van de Samaritaanse vrouw onthulde (wat deze laatste inderdaad tot het besluit voert, dat deze laatste de Messias zou kunnen zijn, cfr. Joh.4:29). De overeenkomst tussen de begin- en eindwoorden van dit chiasme lijkt een chiasmisme te zijn.

16 Hij zei tot haar: 'Ga uw man roepen en kom dan naar hier terug'. 17 De vrouw antwoordde Hem: 'Ik heb geen man'.

Jezus zei haar: 'Dat zegt ge terecht: ik heb geen man;

18 want vijf mannen hebt ge gehad, en die gij nu hebt is uw man niet. Wat dit betreft hebt ge de waarheid gesproken'.

19 'Heer', zei de vrouw, 'ik zie dat Gij een profeet zijt.

20 Onze vaders aanbaden op die berg daar, en gij, joden, zegt dat in Jeruzalem de Topos is waar men hoort te aanbidden'.

21 'Geloof Mij, vrouw', zei Jezus haar, 'er komt een uur dat gij noch op die berg noch in Jeruzalem de Vader zult aanbidden.

22 Gij aanbidt wat gij niet kent;

wij aanbidden wat wij kennen,

omdat het heil uit de joden komt. 23 Maar er zal een uur komen, ja het is er al, dat de ware aanbidders de Vader zullen aanbidden in geest en waarheid.

De Vader toch zoekt mensen die Hem zo aanbidden. 24 God is geest, en wie Hem aanbidden, horen Hem in geest en waarheid aanbidden'.

25 De vrouw zei Hem: 'Ik weet dat de Messias komt, die de Gezalfde wordt genoemd, en wanneer Die komt zal Hij ons alles verkondigen'.

26 Jezus zei haar: 'Dat ben Ik, die met u spreek'.

27 Juist op dat ogenblik kwamen zijn leerlingen terug en zij stonden verwonderd dat Hij in gesprek was met een vrouw. Geen van hen echter vroeg: 'Wat wilt Ge van haar'? of 'Waarom praat Gij met haar'?

De 'Topos' (letterlijk: 'Plaats') van een stad of een gemeenschap is het religieuze en geestelijke centrum of tempelcomplex van die stad of gemeenschap. De uitdrukking komt terug in chiasme XLIV (Joh.11:48) en in chiasme LXII (Joh.19:20).

De Samaritaanse oogst 4: 28-42

- XV -

28 ἀφῆκεν οὖν τὴν ὑδρίαν αὐτῆς ἡ γυνὴ καὶ ἀπῆλθεν εἰς τὴν πόλιν καὶ λέγει τοῖς ἀνθρώποις, 29 Δεῦτε ἴδετε ἄνθρωπον ὃς εἶπέν μοι πάντα ὅσα ἐποίησα: **μήτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;**

30 ἐξῆλθον ἐκ τῆς πόλεως καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν.

31 Ἐν τῷ μεταξύ ἠρώτων αὐτὸν οἱ μαθηταὶ λέγοντες,
Ῥαββί, φάγε.

32 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐγὼ βρώσιν ἔχω φαγεῖν ἣν ὑμεῖς οὐκ οἴδατε. 33 ἔλεγον οὖν οἱ μαθηταὶ πρὸς ἀλλήλους, Μὴ τις ἦνεγκεν αὐτῷ φαγεῖν;

34 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, **Ἐμὸν βρώμά ἐστιν ἵνα ποιήσω τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με καὶ τελειώσω αὐτοῦ τὸ ἔργον.**

35 οὐχ ὑμεῖς λέγετε ὅτι Ἔτι τετράμηνός ἐστιν καὶ ὁ **θερισμὸς ἔρχεται;**

ἰδοὺ λέγω ὑμῖν, ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν

καὶ θεάσασθε **τὰς χώρας ὅτι λευκαὶ εἰσιν πρὸς θερισμόν.**

ἤδη 36 ὁ θερίζων μισθὸν λαμβάνει καὶ συνάγει **καρπὸν εἰς ζωὴν αἰώνιον**, ἵνα ὁ σπείρων ὁμοῦ χαίρῃ καὶ ὁ θερίζων.

37 ἐν γὰρ τούτῳ ὁ λόγος ἐστὶν ἀληθινὸς ὅτι Ἄλλος ἐστὶν ὁ σπείρων καὶ ἄλλος ὁ θερίζων. 38 ἐγὼ ἀπέστειλα ὑμᾶς θερίζειν ὃ οὐχ ὑμεῖς κεκοπιάκατε:

ἄλλοι κεκοπιάκασιν,

καὶ ὑμεῖς εἰς τὸν κόπον αὐτῶν εἰσεληλύθατε.

39 **Ἐκ δὲ τῆς πόλεως** ἐκείνης πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν τῶν Σαμαριτῶν διὰ τὸν λόγον τῆς γυναικὸς μαρτυρούσης ὅτι Εἶπέν μοι πάντα ἃ ἐποίησα.

40 ὡς οὖν **ἦλθον πρὸς αὐτὸν οἱ Σαμαρίται,**

ἠρώτων αὐτὸν μείναι παρ' αὐτοῖς: καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ δύο ἡμέρας. 41 καὶ πολλῶν πλείους ἐπίστευσαν διὰ τὸν λόγον αὐτοῦ, 42 **τῇ τε γυναικὶ ἔλεγον** ὅτι Οὐκέτι διὰ **τὴν σὴν λαλίαν** πιστεύομεν: αὐτοὶ γὰρ ἀκηκόαμεν, καὶ οἶδαμεν ὅτι **οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ σωτὴρ τοῦ κόσμου.**

Chiasme XV (corr.=0,78; p=0,02) wordt geëncadreerd door twee spiegelende regelparen (1-2 en 13-14) die betrekking hebben op de Samaritanen en hun reactie op Christus. De regels daartussen geven het gesprek weer tussen Christus en zijn leerlingen. Het chiasme heeft een asregel die een oproep is tot schouwing (ἐπάρατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ὑμῶν; vergelijk Joh.6:5) van het beeld van de oogst op de wiststaande velden. Opvallende symmetrisch voorkomende elementen zijn: (de Samaritaanse vrouw en wat ze zegt; Hij is de Christus/redder van de wereld; regels 1 en 14) - (Samaritanen vanuit de stad gaande naar Christus; regels 2 en 13) - (de oogst; 7 en 8).

28 De vrouw liet haar waterkruik in de steek, liep naar de stad terug en zei tot de mensen: 29 'Kom eens kijken naar een man, die mij alles heeft verteld wat ik gedaan heb! Zou Hij soms de Messias zijn?'

30 Toen gingen zij uit de stad om naar Hem toe te gaan.

31 Ondertussen drongen de leerlingen bij Hem aan met de woorden:
'Eet toch iets, Rabbi'.

32 Maar Hij zei tot hen: 'Ik heb een spijs te eten die gij niet kent'. 33 De leerlingen zeiden tot elkaar: 'Zou iemand Hem soms te eten gebracht hebben?'

34 Daarop zei Jezus hun: 'Mijn spijs is, de wil te doen van Hem die Mij gezonden heeft en zijn werk te volbrengen.

35 Zegt gij niet: Nog vier maanden voor de oogst komt?'

Welnu, Ik zeg u: slaat uw ogen op

en kijkt naar de velden; ze staan wit voor de oogst.

Reeds 36 krijgt de maaier zijn loon en verzamelt vrucht tot eeuwig leven, zodat zaaier en maaier zich samen verheugen.

37 Zo is het gezegde waar: de één zaait, de ander maait. 38 Ik stuurde u uit om te maaien waarvoor gij niet hebt gezwoegd; anderen hebben gezwoegd

en gij plukt van hun zwoegen de vruchten'.

39 Vele Samaritanen uit die stad geloofden in Hem om het woord van de vrouw die getuigde: 'Hij heeft mij alles verteld wat ik gedaan heb'. 40 Toen dus de Samaritanen bij Hem gekomen waren,

verzochten zij Hem bij hen te blijven. Hij bleef er dan ook twee dagen 41 en door zijn woord kwamen er nog veel meer tot geloof. 42 Tot de vrouw zeiden ze: 'Niet langer geloven wij om wat gij gezegd hebt, want wij hebben Hem zelf gehoord en wij weten, dat Deze werkelijk de redder van de wereld is'.

De zevende regel is een tijdsaanduiding: het gebeuren vindt plaats vier maanden voor het oogstfeest (het Loofhuttenfeest, dat begon op donderdag 20 september 31; het gesprek met de Samaritaanse vrouw vond plaats vier joodse maanden daarvoor, dus op vrijdag 25 mei 31). De spiegelende regel 8 verwijst dan naar een welbepaald tijdstip in de wintertijd, met de witte velden, vier maand geleden (in Palestina is sneeuwval zeldzaam, maar het komt toch voor). Rond het scharnier is dus een beeld aangelegd van twee tegengestelde tijdrichtingen. Op 27 januari 31, acht lunaire maanden voor Soekot 31, vond een belangrijke gebeurtenis plaats voor de 'zaaiers' dwz voor de individualiteiten die de incarnatie van de Logos (op zondag 1 april 31) hebben voorbereid.

In de eerste vleugel van het chiasme introduceert Christus het beeld van de bijzondere spijs waarvan Hij leeft (regel 6). Hiermee correspondeert de 'vrucht tot eeuwig leven' (regel 8) waartoe zijn leerlingen reeds toegang hebben, en die overeenkomt met de 'gave Gods' en het 'levend water' uit chiasme XIII (regels 8-9). Het Woord zelf is deze vrucht tot eeuwig leven, die door Christus' leerlingen reeds wordt verzameld, omdat Christus reeds op aarde is gekomen. De inhoud van de regels 3-5 wordt dus op een merkwaardige wijze geïnverteerd in de spiegelende regels 10-12: het gegeven van de leerlingen die bij Christus aandringen opdat Hij in gewone zin iets zou eten (regels 3-4) wordt gereflecteerd in de overweging, dat de leerlingen zelf in hogere zin kunnen leven van het Woord, dank zij de inspanningen van de voorgangers (regels 11-12); het bezorgen van eten in de gewone zin aan Christus (regel 5) correspondeert met het bezorgen van de vruchten van het Woord door de zaaiers aan de leerlingen-maaiers (regel 10).

De genezing van de zoon van de hoofdman 4: 43-54

- XVI -

43 Μετὰ δὲ τὰς δύο ἡμέρας ἐξῆλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν: 44 αὐτὸς γὰρ Ἰησοῦς ἐμαρτύρησεν ὅτι προφήτης ἐν τῇ ἰδίᾳ πατρίδι τιμὴν οὐκ ἔχει. 45 ὅτε οὖν ἦλθεν εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ἐδέξαντο αὐτὸν οἱ Γαλιλαῖοι, πάντα ἐωρακότες ὅσα ἐποίησεν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ αὐτοὶ γὰρ ἦλθον εἰς τὴν ἑορτήν.
46 ἦλθεν οὖν πάλιν εἰς τὴν Κανὰ τῆς Γαλιλαίας, ὅπου ἐποίησεν τὸ ὕδωρ οἶνον.
καὶ ἦν τις βασιλικὸς οὗ ὁ υἱὸς ἠσθένει ἐν Καφαρναούμ: 47 οὗτος ἀκούσας ὅτι Ἰησοῦς ἦκει ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν
ἀπῆλθεν πρὸς αὐτὸν καὶ ἠρώτα ἵνα καταβῆ καὶ ἰάσῃται αὐτοῦ τὸν υἱόν, ἡμελλεν γὰρ ἀποθνήσκειν.
48 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς αὐτόν, Ἐὰν μὴ σημεῖα καὶ τέρατα ἴδῃτε, οὐ μὴ πιστεύσητε.
49 λέγει πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλικός, Κύριε, κατάβηθι πρὶν ἀποθανεῖν τὸ παιδίον μου.
50 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Πορεύου: ὁ υἱός σου ζῆ.
ἐπίστευσεν ὁ ἄνθρωπος τῷ λόγῳ ὃν εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς καὶ ἐπορεύετο.
51 ἤδη δὲ αὐτοῦ καταβαίνοντος οἱ δοῦλοι αὐτοῦ ὑπήντησαν αὐτῷ λέγοντες ὅτι ὁ παῖς αὐτοῦ ζῆ.
52 ἐπύθετο οὖν τὴν ὥραν παρ' αὐτῶν ἐν ἣ κομψότερον ἔσχεν: εἶπαν οὖν αὐτῷ ὅτι Ἐχθὲς ὥραν ἐβδόμην ἀφῆκεν αὐτὸν ὁ πυρετός.
53 ἔγνω οὖν ὁ πατήρ ὅτι [ἐν] ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ ἐν ἣ εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὁ υἱός σου ζῆ,
καὶ ἐπίστευσεν αὐτὸς καὶ ἡ οἰκία αὐτοῦ ὅλη. 54 Τοῦτο [δὲ] πάλιν δευτέρον σημεῖον ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐλθὼν ἐκ τῆς Ἰουδαίας εἰς τὴν Γαλιλαίαν.

Over het scharnier van chiasme XVI (corr.=0,80; p=0,02) is een complexe kruisstructuur aangebracht, met het sleutelwoord 'πιστεύω' (= 'ik geloof') in de hoofdrol, tussen het initiatief van de hoofdman (eerste vleugel van het chiasme) en de genezing (tweede vleugel). De overeenkomst tussen de regels 1 en 14 bevat enkele chiasmismen (zoals δύο/ δεύτερον). Men kan ook algemeen-inhoudelijke spiegelingen identificeren: het vaststellen van door Christus gestelde tekenen (regels 2-3 en 12-13), vertrek vanuit versus terugkeer in Kafarnaüm (regels 5 en 10).

43 Na die twee dagen ging Hij vandaar naar Galilea. 44 Jezus zelf had verklaard, dat een profeet in zijn eigen vaderstad niet in aanzien is. 45 Toen Hij nu in Galilea kwam, ontvingen de Galileërs Hem welwillend, omdat zij alles hadden gezien, wat Hij te Jeruzalem op het feest had gedaan. Zij waren immers zelf ook op het feest geweest.

46 Zo kwam Hij dan wederom te Kana in Galilea, waar Hij van het water wijn had gemaakt.

Daar bevond zich een koninklijke hoofdman, wiens zoon te Kafarnaüm ziek lag. 47 Toen die had gehoord dat Jezus uit Judea naar Galilea was gekomen,

ging hij naar Hem toe en verzocht Hem, dat Hij mee zou komen om zijn zoon te genezen, want deze lag op sterven.

48 Jezus sprak tot hem: 'Indien gij geen wondertekenen ziet geloof gij niet'.

49 Daarop zei de hoofdman Hem: 'Heer, kom vooraleer mijn kind sterft'.

50 Jezus antwoordde hem: 'Ga, uw zoon leeft'.

De man geloofde wat Jezus hem zei en ging heen.

51 Zijn dienaars kwamen hem onderweg reeds tegemoet met de boodschap dat zijn kind leefde.

52 Hij vroeg hun naar het uur waarop de beterschap was ingetreden, en zij zeiden tegen hem:

'Gisteren op het zevende uur is de koorts van hem geweken'.

53 Toen besepte de vader, dat het gebeurd was juist op het uur waarop Jezus gezegd had: 'Uw zoon leeft'; en hijzelf en zijn gehele gezin geloofden. 54 Dit tweede teken deed Jezus ook weer toen Hij uit Judea naar Galilea was gekomen.

Het in chiasme XVI beschreven 'teken' wordt gesteld twee dagen na de ontmoeting tussen Christus en de Samaritaanse vrouw, tzt op zondag 27 mei 31.

De genezing van de lamme bij de vijver van Bethesda 5: 1-9a

- XVII -

1 Μετὰ ταῦτα ἦν ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα. 2 ἔστιν δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐπὶ τῇ προβατικῇ κολυμβήθρα ἡ ἐπιλεγομένη Ἑβραϊστὶ Βηθζαθά, πέντε στοὰς ἔχουσα. 3 ἐν ταύταις κατέκειτο πλῆθος τῶν ἀσθενούντων, τυφλῶν, χωλῶν, ξηρῶν.

4 ἄγγελος γὰρ κατὰ καιρὸν κατέβαινεν

ἐν τῇ κολυμβήθρα,

καὶ ἐταράσσετο τὸ ὕδωρ· ὁ οὖν πρῶτος ἐμβὰς μετὰ τὴν ταραχὴν τοῦ ὕδατος

ὑγιῆς ἐγένετο

ᾧ δὴποτε κατείχεται νοσήματι.

5 ἦν δὲ τις ἄνθρωπος ἐκεῖ τριάκοντα [καὶ] ὀκτὼ ἔτη ἔχων ἐν τῇ ἀσθενείᾳ αὐτοῦ:

6 τοῦτον ἰδὼν ὁ Ἰησοῦς κατακείμενον, καὶ γνοὺς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει,

λέγει αὐτῷ, Θέλεις

ὑγιῆς γενέσθαι;

7 ἀπεκρίθη αὐτῷ ὁ ἀσθενῶν, Κύριε, ἄνθρωπον οὐκ ἔχω ἵνα ὅταν ταραχθῇ τὸ ὕδωρ

βάλῃ με εἰς τὴν κολυμβήθραν:

ἐν ᾧ δὲ ἔρχομαι ἐγὼ ἄλλος πρὸ ἐμοῦ καταβαίνει.

8 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐγειρε ἄρον τὸν κράβαττόν σου καὶ περιπάτει. 9 καὶ εὐθέως ἐγένετο ὑγιῆς ὁ ἄνθρωπος, καὶ ἦρεν τὸν κράβαττον αὐτοῦ καὶ περιεπάτει.

Dit chiasme (corr.=0,96; p=0,0003) betreft het 'derde teken' van Christus, namelijk de genezing van de lamme bij het bad van Bethesda. De eerste vleugel van het chiasme beschrijft de situatie bij dit bad, en de tweede vleugel beschrijft het daar door Christus gestelde teken. Rond het scharnier herneemt regel 8 de inhoud van regel 7, doch gezien door de ogen van Christus. Vers 5:4 wordt doorgaans als een latere toevoeging beschouwd. Niettemin verhoogt de symmetrie van het chiasme in aanzienlijke mate indien men dit vers meebeschooft. Bovendien is 5:4 inhoudelijk moeilijk te scheiden van 5:7 (omdat 5:4 de verklaring levert voor 5:7). Het woord ὑγιῆς komt in dit chiasme en het volgende telkens driemaal voor (onderlijnd).

“Sowohl in der LXX als auch im Neuen Testament kann περιπατεῖν die übertragene Bedeutung von ‘Lebenswandel’ haben. Besonders konzentriert jedoch liegt dieser Gebrauch in den Johannesbriefen vor, in denen περιπατεῖν ausschließlich in diesem übertragenen Sinne verwendet wird [1 Joh.1:6,7 1:7, 2:6,11; 2 Joh.4:6: 3 Joh.3:4] (...) Die Untersuchung des Lexems περιπατεῖν im johanneischen Sprachgebrauch zeigt, dass das Wort, wenn es auf Menschen in Jesu Umgebung bezogen ist, eine übertragene Sinndimension beinhalten kann, die sich auf eine Zugehörigkeit zu Jesus, insbesondere als dem Licht der Welt, bezieht.” (Felsch 2011, p.60,61).

1 Omdat er een feest van de joden was, ging Jezus daarna op weg naar Jeruzalem. 2 Nu is er in Jeruzalem bij de Schaapspoort een badinrichting, in het Hebreeuws Bethesda geheten, met vijf zuilengangen. 3 In die gangen lag altijd een groot aantal gebrekkigen: blinden, lammen en verschrompelden.

4 Van tijd tot tijd daalde namelijk een engel af
in het bad

en bracht het water in beweging. Wie dan het eerst na de beweging van het water er inging,
werd genezen,
wat voor kwaal hij ook had.

5 Nu was daar een zekere man die reeds achtendertig jaar gebrekkig was.

6 Jezus zag hem liggen en beseffende de vele tijd die hij/Hij reeds achter de rug had,
zei Hij tot hem:

'Wil je genezen?'

7 De gebrekkige gaf Hem ten antwoord: 'Heer, ik heb niemand om mij, wanneer het water bewogen wordt,
in het bad te brengen

en terwijl ik ga, daalt een ander voor mij erin af'.

8 Daarop zei Jezus hem: 'Sta op, neem uw bed en ga'. 9 Op slag werd de man gezond, en hij nam zijn bed op en ging.

De naam van de kunstmatige dubbelvijver Bethesda, genoemd in vers 2, betekent in het Aramees mogelijk : 'Huis van genade' ('beth hasada'). Volgens een andere lezing is de naam afgeleid van 'Vedes da' dwz 'er is genezing/opwekking'. De tekst vestigt expliciet de aandacht op het Hebreeuws/Aramese karakter van de naam. Er is een merkwaardig soort overeenkomst tussen de aanhef van regel 1 (het gaan van Christus naar het feest in Jeruzalem, waar zich het 'Huis van genade' bevindt) en het slot van regel 14 (waar de genezene op Christus' aanmaning 'gaat', - meer bepaald naar de tempel, zoals uit het volgende chiasme blijkt).

In regel 8 (vers 5:6) is het zinsdeel ('γνοῦς ὅτι πολὺν ἤδη χρόνον ἔχει' = 'beseffende de vele tijd die hij/Hij reeds achter de rug had') tweeduidig: het onderwerp horend bij ἔχει kan zowel de lamme zijn als Christus zelf. Indien het onderwerp de lamme is, dan geeft de zin aan dat Christus zijn vraag aan de lamme stelt uit medelijdend besef omtrent de lange tijd dat deze aan zijn ziekte leed. Indien het onderwerp Christus zelf is, dan geeft de zin eveneens medelijden aan als motief voor Christus vraag, doch ditmaal ingegeven door de impliciete vergelijking tussen de eigen 38 jaren van gezond leven en de 38 jaar leven in ziekte van de ander. Omdat het over *medelijden* gaat, betreft de 38 jaar niet het fysieke lichaam (zoals in Joh.2:19-21; zie chiasme VIII) doch het astrale lichaam. De ontwikkeling van dit laatste werd volgens de christelijk-esoterische interpretatie geleid door de individualiteit van de Mattheus-Jezus die inderdaad werd geboren precies 38 jaar (of twee metonische cycli) voor de genezing bij het bad van Bethesda (ttz op dinsdag 15 september 7 v.Chr.).

Het was echter sabbat 5: 9b-18

- XVIII -

ην δὲ **σάββατον** ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ. 10 ἔλεγον οὖν **οἱ Ἰουδαῖοι** τῷ τεθεραπευμένῳ,
Σάββατόν ἐστίν,
καὶ οὐκ ἔξεστίν σοι ἄραι τὸν κράβαττόν σου. 11 ὁ δὲ ἀπεκρίθη **αὐτοῖς**, **Ὁ ποιήσας με ὑγιῆ** ἐκεῖνός μοι εἶπεν, ἦραρον τὸν
κράβαττόν σου καὶ περιπάτει. 12 ἠρώτησαν αὐτόν,
Τίς ἐστίν **ὁ ἄνθρωπος**
ὁ εἰπὼν σοι, *ἦραρον καὶ περιπάτει;*
13 ὁ δὲ **ιαθεῖς** οὐκ ᾔδει τίς ἐστίν,
ὁ γὰρ Ἰησοῦς ἐξένευσεν ὄχλου ὄντος ἐν τῷ τόπῳ.
14 μετὰ ταῦτα **εὕρισκει** αὐτόν **ὁ Ἰησοῦς** ἐν τῷ ἱερῷ
καὶ εἶπεν αὐτῷ, **Ἴδε ὑγιῆς γέγονας:**
μηκέτι ἀμάρτανε, ἵνα μὴ χειρόν σοί τι γένηται.
15 ἀπῆλθεν **ὁ ἄνθρωπος**
καὶ ἀνήγγειλεν **τοῖς Ἰουδαίοις** ὅτι **Ἰησοῦς** ἐστίν **ὁ ποιήσας αὐτόν ὑγιῆ**. 16 καὶ διὰ τοῦτο ἐδίωκον **οἱ Ἰουδαῖοι τὸν Ἰησοῦν**,
ὅτι ταῦτα ἐποίει ἐν **σαββάτῳ**.
17 ὁ δὲ [Ἰησοῦς] ἀπεκρίνατο αὐτοῖς, Ὁ πατήρ μου ἕως ἄρτι ἐργάζεται, καγὼ ἐργάζομαι. 18 διὰ τοῦτο οὖν μᾶλλον ἐζήτουν αὐτόν **οἱ Ἰουδαῖοι** ἀποκτεῖναι, ὅτι οὐ μόνον ἔλυεν **τὸ σάββατον** ἀλλὰ καὶ πατέρα ἴδιον ἔλεγεν τὸν θεόν, ἴσον ἑαυτὸν ποιῶν τῷ θεῷ.

Dit chiasme (corr.=0,64; p=0,06) beschrijft het dubbel conflict tussen de genezingsdaad door Christus en de sabbatregeling. In de eerste vleugel wordt de genezene aangesproken omdat hij op sabbat zijn bed draagt. In de tweede vleugel wordt Christus aangesproken omdat hij genezen heeft op sabbat. Het woord 'sabbat' komt symmetrisch voor in de regels 1, 2, 13 en 14. Over het scharnier ligt de kruissteek (ὁ ... ιαθεῖς / ὁ ... Ἰησοῦς / ὁ Ἰησοῦς / ὑγιῆς γέγονας) (cursief). Daarnaast vindt men in deze regels de merkwaardige anti-symmetrie tussen Christus die zich enerzijds onvindbaar maakt (ἐξένευσεν), doch anderzijds zelf wel vindt (εὕρισκει). Deze structuur nodigt uit tot een alternatieve esoterische lezing: de genezene is de wedergeboren Jozua die Jezus gaat zoeken en Hem vindt in de tempel (het Griekse woord *Ἰησοῦς* betekent zowel *Jezus* als *Jozua*; noteer dat analoog hiermee hetzelfde woord ἄνθρωπος in regel 4 naar Christus verwijst en in regel 11 op de genezene betrekking heeft; in beide gevallen gaat het om chiasmisch verbonden woordparen). De twee aanmaningen die Christus gaf aan de lamme zijn symmetrisch omheen het scharnier geplaatst, in regels 5 en 10 (cursief). Net als in het vorige chiasme komt ook hier het woord ὑγιῆς driemaal voor (onderlijnd; zie verder chiasme XXVIII).

Die dag was het echter **sabbat** 10 en daarom zeiden **de joden** tot de genezene:

'Het is **sabbat**,

je mag je bed niet dragen'. 11 Hierop antwoordde hij **hun**: '**Die mij genezen heeft**, Die heeft mij gezegd: *Neem je bed op en loop!*' 12 Zij vroegen hem:

'Wie is **die man**

die je zei: *Neem je bed op en loop*'?

13 **De genezene** wist niet wie het was,

want **Jezus had zich teruggetrokken** onder de menigte op die plaats.

14 Later **vond** (**Jezus** hem)/(**Jozua** Hem) in de tempel

en Hij sprak tot hem: 'Zie, **je bent nu genezen!**

Zondig niet meer, opdat je niets ergers overkomt'.

15 **De man** ging heen

en vertelde aan **de joden**, dat het **Jezus** was **die hem genezen had**. 16 **De joden** begonnen **Jezus** te vervolgen,

omdat Hij dergelijke dingen **op sabbat** deed.

17 Jezus antwoordde hen echter: 'Mijn Vader is tot op de dag van vandaag voortdurend aan het werk, en ook Ik houd niet op met werken'. 18 Om die reden waren **de joden** er nog meer op uit Hem te doden: Hij tastte immers niet slechts **de sabbat** aan, maar Hij noemde zelfs God zijn eigen Vader en maakte daardoor zichzelf aan God gelijk.

"(...) die 'Wunder' (...) bieten der mystischen Erklärung nicht die geringsten Schwierigkeiten. Sie sollen die physische Gesetzmäßigkeit der Welt durchbrechen. Das tun sie nur so lange, als man sie für Vorgänge hält, die sich im Physischen, im Vergänglichen so zugetragen haben sollen, daß sie die gewöhnliche Sinneswahrnehmung hätte ohne weiteres durchschauen können. Sind sie aber Erlebnisse, die nur auf einer höheren, auf der geistigen Daseinsstufe durchschaut werden können, dann ist es von ihnen selbstverständlich, daß sie nicht aus den Gesetzen der physischen Naturordnung begriffen werden können" (R.Steiner (1902) *Das Christentum als mystische Tatsache*; GA 8 p.78).

Uit Joh.5:18 (regel 14) volgt dat de wil van de joden om Christus te doden vanaf het begin van diens openbaar leven moet zijn ontstaan, vermits Christus zichzelf vanaf het begin aanduidt als de Zoon van God (bij de tempelreiniging; Joh.2:16; tegenover Nicodemus; Joh.3:16-18). Uit Joh.5:18 kan dus niet besloten worden dat de wil om Christus te doden pas aanving vanaf de genezing bij de baden van Bethesda. Dit betekent ook dat Joh.7:1 niet noodzakelijk betrekking heeft op omstandigheden die zich voordeden na genoemde genezing.

Het oordeel van de Zoon 5: 19-30c

- XIX -

19 Ἀπεκρίνατο οὖν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ δύναται ὁ υἱὸς ποιεῖν ἀφ' ἑαυτοῦ οὐδὲν ἐὰν μὴ τι βλέπη τὸν πατέρα ποιοῦντα:

ἃ γὰρ ἂν ἐκεῖνος ποιῇ, ταῦτα καὶ ὁ υἱὸς ὁμοίως ποιεῖ.

20 ὁ γὰρ πατὴρ φιλεῖ τὸν υἱὸν καὶ πάντα δείκνυσιν αὐτῷ ἃ αὐτὸς ποιεῖ, καὶ μείζονα τούτων δείξει αὐτῷ ἔργα, ἵνα ὑμεῖς θαυμάζητε. 21 ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἐγείρει τοὺς νεκροὺς καὶ ζωοποιεῖ, οὕτως καὶ ὁ υἱὸς οὐς θέλει ζωοποιεῖ. 22 οὐδὲ γὰρ ὁ πατὴρ κρίνει οὐδένα, ἀλλὰ τὴν κρίσιν πᾶσαν δέδωκεν τῷ υἱῷ, 23 ἵνα πάντες τιμῶσι τὸν υἱὸν καθὼς τιμῶσι τὸν πατέρα. ὁ μὴ τιμῶν τὸν υἱὸν οὐ τιμᾷ τὸν πατέρα τὸν πέμψαντα αὐτόν.

24 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ὁ τὸν λόγον μου ἀκούων καὶ πιστεύων τῷ πέμψαντί με ἔχει ζωὴν αἰώνιον, καὶ εἰς κρίσιν οὐκ ἔρχεται

ἀλλὰ μεταβέβηκεν

ἐκ τοῦ θανάτου

εἰς τὴν ζωὴν.

25 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἔρχεται ὥρα καὶ νῦν ἐστὶν ὅτε οἱ νεκροὶ ἀκούσουσιν τῆς φωνῆς τοῦ υἱοῦ τοῦ θεοῦ καὶ οἱ ἀκούσαντες ζήσουσιν. 26 ὥσπερ γὰρ ὁ πατὴρ ἔχει ζωὴν ἐν ἑαυτῷ, οὕτως καὶ τῷ υἱῷ ἔδωκεν ζωὴν ἔχειν ἐν ἑαυτῷ: 27 καὶ ἐξουσίαν ἔδωκεν αὐτῷ κρίσιν ποιεῖν, ὅτι υἱὸς ἀνθρώπου ἐστίν. 28 μὴ θαυμάζετε τοῦτο, ὅτι ἔρχεται ὥρα ἐν ἧ πάντες οἱ ἐν τοῖς μνημείοις ἀκούσουσιν τῆς φωνῆς αὐτοῦ 29 καὶ ἐκπορεύονται, οἱ τὰ ἀγαθὰ ποιήσαντες εἰς ἀνάστασιν ζωῆς, οἱ δὲ τὰ φαῦλα πράξαντες εἰς ἀνάστασιν κρίσεως.

30 Οὐ δύναμαι ἐγὼ ποιεῖν ἀπ' ἑαυτοῦ οὐδέν: καθὼς ἀκούω κρίνω, καὶ ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ δικαία ἐστίν, ὅτι οὐ ζητῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με.

In dit chiasme (corr.=0,99; p=9·10⁻⁶) spreekt Christus over de eigen wezensaard en zijn verhouding tot de Vader, dwz de dragende grond van het Zijn. De uitspraken kunnen stapsgewijs begrepen worden vanuit het gezichtspunt, dat Christus het 'Wezen Waarheid' is dat het 'Wezen Zijn' reflecteert; deze reflectie behelst tevens het 'oordeel' dat Christus toekomt in zijn hoedanigheid van 'Mensenzoon'. Zowel het Vader-wezen als het Zoon-wezen zijn levend en willend. De verhouding van de Waarheid tot het Zijn, dwz van de Zoon tot de Vader, wordt gekarakteriseerd in de uiterste regels 1 en 14, en terug in de spiegelende regels 2 en 13. De kruissteek over het scharnier (ζωὴν - εἰς κρίσιν - οὐκ ἔρχεται / μεταβέβηκεν - ἐκ τοῦ θανάτου - ζωὴν) drukt uit dat het 'oordeel' identiek is met het afwijzen van het Woord dwz van de waarheid; het oordeel leidt uiteindelijk tot de dood door zelfontkenning, omdat de wezenskern van de mens de Waarheid is - de mens is geroepen om de geïndividualiseerde verschijningsvorm te worden van de waarheid. Andere spiegelende elementen: (opwekking van de doden; regels 3 en 12) - (oordeel in handen van de Zoon; regels 3 en 12) - (woord/stem van Christus; regels 4 en 11).

19 Hierop antwoordde Jezus en sprak tot hen: ‘Voorwaar, voorwaar Ik zeg u: **de Zoon kan niets uit zichzelf, maar alleen datgene wat Hij de Vader ziet doen.**

En alles wat deze doet, doet de Zoon insgelijks.

20 De Vader toch heeft **de Zoon** lief en laat Hem alles zien wat Hij doet. Nog grotere werken dan deze zal Hij Hem tonen, zodat gij **verbaasd zult staan**. 21 **Want zoals de Vader de doden opwekt en levend maakt, zo maakt ook de Zoon levend wie Hij wil**. 22 De Vader **oordeelt** niemand, maar heeft het oordeel geheel en al in handen van **de Zoon** gelegd, 23 opdat allen **de Zoon** zouden eren zoals zij de Vader eren. Wie **de Zoon** niet eert, eert evenmin de Vader die Hem zond.

24 **Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u:** wie **luistert** naar **mijn Woord** en gelooft in Hem die Mij zond, heeft eeuwig **leven**
en in het oordeel
gaat hij niet;

maar hij is overgegaan
uit de dood
naar het **leven**.

25 **Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u:** er zal een uur komen, ja het is er al, waarop de doden **de stem van Gods Zoon** zullen horen en die haar horen, zullen leven. 26 **Zoals de Vader leven heeft in zichzelf zo gaf Hij ook aan de Zoon leven in zichzelf te hebben**. 27 Hij heeft Hem macht gegeven om oordeel te vellen; Hij is immers **de Mensenzoon**. 28 **Verwondert u** niet hierover; er zal een uur komen, waarop allen die in de graven zijn, zijn stem zullen horen. 29 Dan zullen zij die het goede deden, er uit te voorschijn komen tot de opstanding van het leven, maar die het kwade deden tot de opstanding **ten oordeel**.

30 Ik kan niets uit Mijzelf: Ik oordeel naar wat Ik hoor
en mijn oordeel is rechtvaardig, omdat **Ik niet mijn eigen wil zoek, maar de wil van Hem die Mij zond**.

Mijn getuigen: Johannes en de Vader 5: 31-38

- XX -

31 ἐὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἑμαυτοῦ,

ἡ μαρτυρία μου οὐκ ἔστιν ἀληθής:

32 ἄλλος ἔστιν ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμοῦ,

καὶ οἶδα ὅτι ἀληθής ἐστιν ἡ μαρτυρία ἣν μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ.

33 ὑμεῖς ἀπέσταλκατε πρὸς Ἰωάννην, καὶ μεμαρτύρηκεν τῇ ἀληθείᾳ: 34 ἐγὼ δὲ οὐ παρὰ ἀνθρώπου τὴν μαρτυρίαν λαμβάνω, ἀλλὰ ταῦτα λέγω ἵνα ὑμεῖς σωθῆτε.

35 ἐκεῖνος ἦν ὁ λύχνος

ὁ καιόμενος καὶ φαίνων,

ὑμεῖς δὲ ἠθελήσατε ἀγαλλιαθῆναι

πρὸς ὥραν ἐν τῷ φωτὶ αὐτοῦ.

36 ἐγὼ δὲ ἔχω τὴν μαρτυρίαν μείζω τοῦ Ἰωάννου: τὰ γὰρ ἔργα ἃ δέδωκέν μοι ὁ πατήρ ἵνα τελειώσω αὐτά, αὐτὰ τὰ ἔργα ἃ ποιῶ, μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὅτι ὁ πατήρ με ἀπέσταλκεν:

37 καὶ ὁ πέμψας με πατήρ ἐκεῖνος μεμαρτύρηκεν περὶ ἐμοῦ.

οὔτε φωνὴν αὐτοῦ πώποτε ἀκηκόατε οὔτε εἶδος αὐτοῦ ἐωράκατε,

38 καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ὑμῖν μένοντα,

ὅτι ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος τούτῳ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε.

In dit chiasme (corr.=0,96; p=0,0004) vermeldt Christus twee getuigen: in de eerste vleugel gaat het over Johannes de Doper (met referentie naar chiasme III - Joh.1:19-28) en in de tweede vleugel wordt verwezen naar de essentiële getuigenis van de Vader. Naar beide getuigenissen wordt verwezen in de centrale vleugelregels 4 en 11. De kruisstructuur (regels 6-9) over het scharnier verwijst naar Johannes; de overeenkomst tussen de twee werkwoordparen in de regels 7-8 heeft bijzondere beeldkracht (vuur ontsteken ⇔ wil; licht ⇔ vreugde). De eerste drie en de laatste drie regels, direct aaneensluitend gelezen, vatten de essentiële paradox samen: de hoofdgetuige van Christus, te weten de Vader, wordt niet gezien en daarom wordt de Zoon niet geloofd, terwijl het geloof in de Zoon precies toelaat om de Vader te zien. Vers 31 moet zeker niet in triviale of juridische zin worden begrepen. Christus is de Logos of het 'Wezen Waarheid'. Zijn getuigenis wordt dus door de aard van de zaak: verschijning van het Zijn zelf. Christus kan per definitie niet getuigen over zichzelf, los van het Zijn; de getuigenis door Christus is meteen getuigenis over maar ook door de Vader. Het 'geloof in Diegene die Hij zond' waarmee dit chiasme afsluit betreft de wil van de individuele mens, om zich met het 'Wezen waarheid' ofte de Logos te verbinden.

31 Als Ik over Mijzelf getuig,
dan is mijn getuigenis niet waarachtig.
32 Er is een Ander die over Mij getuigt,
en Ik weet dat de getuigenis die Hij over Mij aflegt, waarachtig is.
33 Gij hebt een afvaardiging naar Johannes gezonden en deze heeft getuigd voor de waarheid. 34
Weliswaar behoef Ik de getuigenis van een mens niet, maar Ik zeg dit opdat gij gered zult worden.
35 Hij was de lamp,
ontstoken om te verlichten,

gij hebt u willen verheugen
voor korte tijd in het licht van hem.
36 De getuigenis echter die Ik bezit, is groter dan die van Johannes: want het zijn juist de werken die de
Vader Mij gegeven heeft om te volbrengen en die Ik ook volbreng, die over Mij getuigen, dat Ik door de
Vader gezonden ben.
37 Ook de Vader zelf die Mij zond, heeft getuigenis over Mij afgelegd.
Zijn stem hebt gij nimmer gehoord noch zijn gestalte gezien,
en 38 zijn Woord hebt gij niet blijvend in u,
omdat gij Degene die Hij zond niet gelooft.

“There is probably an allusion to Psalm 132:17: ‘here [at Zion] I will make a horn grow for David, and set up a lamp for my anointed one’ (a *lychnos* for my *christos* in LXX 131:17). The connection becomes all the tighter when it is noted that the word for ‘enjoy’ (agallaitheinai) occurs in the preceding verse of the psalm: Zion’s ‘saints will ever sing for joy’ (LXX agalliasai agalliasontai). As a lamp, John ‘burned and gave light’ - or, as the Greek may suggest, ‘was ignited and gave light’, suggesting that John’s light, his witness, was derivative of a higher source (...) Both the New Testament and Josephus record that the ministry of John the Baptist generated considerable messianic excitement” (Carson 1991, p.261).

Mozes is uw aanklager. 5: 39-47

- XXI -

39 έραυνάτε τὰς γραφάς, ὅτι ὑμεῖς δοκεῖτε ἐν αὐταῖς ζωὴν αἰώνιον ἔχειν: καὶ ἐκεῖναί εἰσιν αἱ μαρτυροῦσαι περὶ ἐμοῦ: 40 καὶ οὐ θέλετε ἔλθειν πρὸς με ἵνα ζωὴν ἔχητε.

41 Δόξαν παρὰ ἀνθρώπων οὐ λαμβάνω,

42 ἀλλὰ ἔγνωκα ὑμᾶς ὅτι τὴν ἀγάπην τοῦ θεοῦ οὐκ ἔχετε ἐν ἑαυτοῖς.

43 ἐγὼ ἐλήλυθα ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου καὶ οὐ λαμβάνετέ με: ἐὰν ἄλλος ἔλθῃ ἐν τῷ ὀνόματι τῷ ἰδίῳ, ἐκεῖνον λήμψεσθε.

44 πῶς δύνασθε ὑμεῖς πιστεῦσαι,
δόξαν παρὰ ἀλλήλων λαμβάνοντες

καὶ τὴν δόξαν τὴν παρὰ τοῦ μόνου θεοῦ

οὐ ζητεῖτε;

45 μὴ δοκεῖτε

ὅτι ἐγὼ κατηγορήσω ὑμῶν πρὸς τὸν πατέρα: ἔστιν ὁ κατηγορῶν ὑμῶν Μωϋσῆς, εἰς ὃν ὑμεῖς ἠλπίκατε.

46 εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωϋσεῖ,

ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί,

περὶ γὰρ ἐμοῦ ἐκεῖνος ἔγραψεν. 47 εἰ δὲ τοῖς ἐκείνου γράμμασιν οὐ πιστεύετε, πῶς τοῖς ἐμοῖς ῥήμασιν πιστεύσετε;

De regels 1 en 14 van chiasme XXI (corr.=0,90; p=0,003) stellen, dat de Schrift over de reële incarnatie van het Woord spreekt die met de verschijning van Christus daadwerkelijk aan de orde is. Rond het scharnier wordt gesteld dat twee innerlijke houdingen mogelijk zijn. Ofwel zoekt men valse eer bij elkaar; de essentie hiervan is dat 'consensus' tussen mensen het individuele, op Ik-activiteit berustende waarheidszoeken gaat verdringen. Ofwel zoekt men de enige eer die ertoe doet, nl. de eer van de 'Vader' tzt de eer van de individuele concordantie met het levende Zijn en met de levende Waarheid omtrent dat Zijn. In regelblok 2-5 zegt Christus tot zijn opponenten dat ze opteren voor eerstgenoemde houding: ze aanvaarden niet de werkelijkheid, uitgedrukt in de Schrift, betreffende de incarnatie van de Logos (Joh.1:14) tzt van het 'Ik Ben' (Joh. 4:26, 6:20, 8:24, 8:28, **8:58**, 13:19, 18:5). In het spiegelende regelblok 10-13 wordt het gevolg hiervan beschreven: men wordt aangeklaagd door Mozes tzt men bevindt zich in objectieve discordantie met de inhoud van de Schrift waarop men zich nochtans beroept (verdere verwijzingen naar 'de Schrift': 1:45, 2:22, 3:10, 20:9).

39 Gij onderzoekt **de Schriften** in de mening daarin eeuwig leven te vinden, **maar juist dezen getuigen over Mij**. 40 **En toch wilt gij niet tot Mij komen om het leven te vinden**.

41 Ik zoek niet door mensen geëerd te worden,

42 maar Ik weet dat gij in uw hart geen liefde tot God hebt.

43 Ik ben gekomen **in naam van mijn Vader** en toch aanvaardt gij Mij niet; komt een ander in zijn eigen naam, dan **zult gij** hem wel **aanvaarden**.

44 **Hoe zoudt gij ook kunnen geloven**
als gij van elkaar eer tracht te verwerven,

terwijl gij de eer die van de enige God komt
niet zoekt?

45 **Meent** niet,

dat **Ik** u **bij de Vader** zal aanklagen. Er is al iemand die u aanklaagt: Mozes, op wie gij uw hoop hebt gesteld.

46 Want als gij Mozes zoudt geloven,

zoudt ge ook Mij geloven,

want juist over Mij heeft hij geschreven. 47 Als gij niet gelooft **wat hij schreef**, **hoe zoudt ge dan geloven wat Ik uitspreek?**

“Le v. 39 pourrait être envisagé comme une concession : Sans doute, vous étudiez avec soin les Ecritures. Il faut plutôt y voir l’indication d’un fait: *‘Vous scrutez les Ecritures avec tant de soin : vous en épluchez l’écorce avec la plus scrupuleuse exactitude, espérant faire jaillir de cette étude minutieuse la vie éternelle ; mais avec cela, vous repoussez obstinément celui auquel elles rendent témoignage, ce qui prouve bien qu’elles ne demeurent pas en vous!’* Nous prenons donc le verbe ἐπειράτε comme indicatif : Vous sondez ; c’est ce que font Cyrille, Erasme, Bengel. Lücke, Westcott, et finalement aussi Luthardt. Un grand nombre d’interprètes et de traducteurs (Chrysostome, Augustin, Luther, Calvin, Stier, Hoffmann, Keil, Wahle, Ostervald) font de ce verbe un impératif : Sondez. Jésus les exhorterait à une étude approfondie des Ecritures. Mais, dans ce cas, il ne devrait pas dire : *‘parce que vous croyez avoir en elles...’* mais : *‘parce que vous aurez en elles ;’* ou du moins : *‘puisque vous pensez vous-mêmes avoir en elles...’* Et ensuite il devrait continuer, afin de motiver l’exhortation, en disant : *‘Car ce sont elles...’* — Le verbe ἐπειράω, creuser, est très propre à caractériser l’étude rabbinique des Ecritures, la dissection de la lettre. — Ἐκεῖναι, celles-là, toujours avec le sens énergique et exclusif que ce pronom a chez Jean : *‘Or ce sont précisément elles...’* La copule καί, et, au v. 40. fait ressortir, comme si souvent chez Jean, la contradiction morale entre les deux choses que l’incrédulité parvient à faire marcher ensemble : étudier les Ecritures qui témoignent de Christ, et en même temps ne pas venir à Christ ! Ils cherchent la vie, et ils repoussent celui qui l’apporte !” (Godet 1902, p.786-787).

De broodvermenigvuldiging. 6: 1-25

- XXII -

1 Μετὰ ταῦτα ἀπῆλθεν ὁ Ἰησοῦς **πέραν τῆς θαλάσσης τῆς Γαλιλαίας τῆς Τιβεριάδος**. 2 ἠκολούθει δὲ αὐτῷ **ὄχλος πολὺς**, ὅτι ἐθεώρουν τὰ σημεῖα ἃ ἐποίει ἐπὶ τῶν ἀσθενούντων. 3 ἀνῆλθεν δὲ εἰς τὸ ὄρος Ἰησοῦς, καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ. 4 ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα, ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων. 5 ἐπάρas οὖν τοὺς ὀφθαλμοὺς ὁ Ἰησοῦς καὶ θεασάμενος ὅτι **πολὺς ὄχλος** ἔρχεται πρὸς αὐτὸν λέγει πρὸς Φίλιππον, Πόθεν ἀγοράσωμεν **ἄρτους ἵνα φάγωσιν οὗτοι**; 6 **τοῦτο δὲ ἔλεγεν πειράζων αὐτόν**, αὐτὸς γὰρ ᾔδει τί ἐμελλεν ποιεῖν. 7 ἀπεκρίθη αὐτῷ [ὁ] Φίλιππος, **Διακοσίων δηναρίων ἄρτοι οὐκ ἀρκοῦσιν** αὐτοῖς ἵνα ἕκαστος βραχὺ [τι] λάβῃ. 8 λέγει αὐτῷ **εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ**, Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς Σίμωνος Πέτρου, 9 Ἔστιν παιδάριον ᾧδε ὃς ἔχει πέντε ἄρτους κριθίνους καὶ δύο ὀψάρια: ἀλλὰ ταῦτα τί ἐστὶν εἰς τοσοῦτους; 10 εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Ποιήσατε τοὺς ἀνθρώπους ἀναπεσεῖν. ἦν δὲ χόρτος πολὺς ἐν τῷ τόπῳ. ἀνέπεσαν οὖν οἱ ἄνδρες τὸν ἀριθμὸν ὡς πεντακισχίλιοι. 11 **ἔλαβεν οὖν τοὺς ἄρτους ὁ Ἰησοῦς καὶ εὐχαριστήσας διέδωκεν τοῖς ἀνακειμένοις, ὁμοίως καὶ ἐκ τῶν ὀψαρίων ὅσον ἦθελον**. 12 **ὡς δὲ ἐνεπλήσθησαν** λέγει τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ, **Συναγάγετε τὰ περισσεύσαντα κλάσματα, ἵνα μὴ τι ἀπόληται**. 13 **συνήγαγον οὖν, καὶ ἐγέμισαν δώδεκα κοφίνους κλασμάτων ἐκ τῶν πέντε ἄρτων τῶν κριθίνων ἃ ἐπερίσσευσαν τοῖς βεβρωκόσιν**. 14 **Οἱ οὖν ἄνθρωποι ἰδόντες ὃ ἐποίησεν σημεῖον** ἔλεγον **ὅτι Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης ὁ ἐρχόμενος εἰς τὸν κόσμον**. 15 Ἰησοῦς οὖν γνοὺς ὅτι μέλλουσιν ἔρχεσθαι καὶ ἀρπάξιν αὐτὸν ἵνα ποιήσωσιν βασιλέα ἀνεχώρησεν πάλιν εἰς τὸ ὄρος αὐτὸς μόνος. 16 Ὡς δὲ ὀψία ἐγένετο κατέβησαν **οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ** ἐπὶ τὴν θάλασσαν, 17 καὶ ἐμβάντες εἰς πλοῖον ἤρχοντο πέραν τῆς θαλάσσης εἰς Καφαρναοῦμ. καὶ σκοτία ἤδη ἐγεγόνει καὶ οὐπω ἐληλύθει πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰησοῦς, 18 **ἦ τε θάλασσα** ἀνέμου μεγάλου πνέοντος **διεγείρετο**. 19 **ἐληλακότες οὖν ὡς σταδίους εἴκοσι πέντε ἢ τριάκοντα** θεωροῦσιν τὸν Ἰησοῦν περιπατοῦντα ἐπὶ τῆς θαλάσσης καὶ ἐγγὺς τοῦ πλοίου γινόμενον, καὶ **ἐφοβήθησαν**. 20 **ὁ δὲ λέγει αὐτοῖς, Ἐγὼ εἰμι, μὴ φοβεῖσθε**. 21 ἦθελον οὖν λαβεῖν αὐτὸν εἰς τὸ πλοῖον, καὶ εὐθέως ἐγένετο τὸ πλοῖον ἐπὶ τῆς γῆς εἰς ἣν ὑπῆγον. 22 Τῆ ἑπαύριον **ὁ ὄχλος** ὁ ἐστηκὼς πέραν τῆς θαλάσσης εἶδον ὅτι πλοιάριον ἄλλο οὐκ ἦν ἐκεῖ εἰ μὴ ἓν, καὶ ὅτι οὐ συνεισῆλθεν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ ὁ Ἰησοῦς εἰς τὸ πλοῖον ἀλλὰ μόνοι οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ ἀπῆλθον: 23 ἄλλα ἦλθεν πλοιά[ρια] ἐκ Τιβεριάδος ἐγγὺς τοῦ τόπου ὅπου **ἔφαγον τὸν ἄρτον** εὐχαριστήσαντος τοῦ κυρίου. 24 ὅτε οὖν εἶδεν **ὁ ὄχλος** ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ἐκεῖ οὐδὲ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, **ἐνέβησαν αὐτοὶ εἰς τὰ πλοιάρια καὶ ἦλθον εἰς Καφαρναοῦμ ζητοῦντες τὸν Ἰησοῦν**. 25 καὶ εὐρόντες αὐτὸν **πέραν τῆς θαλάσσης** εἶπον αὐτῷ, Ῥαββί, πότε ᾧδε γέγονας;

Chiasme XXII (corr.=0,95; p=0,0004) beschrijft de formidabele Paasimagination die Christus in het jaar 32 deelde met zijn leerlingen, en waarin de komende ontwikkeling van het christendom wordt geschouwd. Opvallende spiegelende elementen: (oversteek van het meer; de volgende menigte; regels 1 en 14) - (de menigte, het eten van het brood; regels 2 en 13) - (beproeving, **esoterische aanduiding van een tijdsinterval**; regels 3 en 12) - (de vermenigvuldiging; regels 6 en 9).

6:1 Daarna begaf Jezus zich naar **de overkant van het meer van Galilea, bij Tiberias**. 2 **Een grote menigte volgde Hem**, omdat zij tekenen zagen die Hij aan de zieken deed. 3 Jezus ging de berg op en zette zich daar met zijn leerlingen neer. 4 Het was kort voor Pesach, het feest van de joden. 5 Toen Jezus de ogen opsloeg en zag dat er **een grote menigte** naar Hem toekwam, vroeg Hij aan Filippus: 'Hoe moeten wij **brood** kopen om **deze mensen te laten eten**'? 6 **Dit zei Hij om hem op de proef te stellen**, want zelf wist Hij wel wat Hij ging doen. 7 Filippus antwoordde Hem: 'Wil ieder ook maar een klein stukje krijgen, dan **is voor tweehonderd denariën brood nog te weinig**'. 8 Een van **zijn leerlingen**, Andreas, de broer van Simon Petrus, merkte op: 9 'Er is hier wel een jongen met vijf gerstebroden en twee vissen, maar wat betekent dat voor zo'n aantal?' 10 Jezus echter zei: 'Laat de mensen gaan zitten'. Er was veel gras op die plaats. Dus zetten zich de mannen, ten getale van ongeveer vijfduizend. 11 **Toen nam Jezus de broden en na het dankgebed gesproken te hebben, liet Hij ze uitdelen onder de mensen die daar zaten, alsmede de vissen, zoveel men maar wilde**. 12 **Toen ze verzadigd waren** zei Hij tot zijn leerlingen: '**Verzamel nu de overgebleven brokken, opdat niets verloren zou gaan**'. 13 **Zij verzamelden dus en vulden twaalf manden met brokken, afkomstig van de vijf gerstebroden en achtergelaten door de eters**. 14 **Toen de mensen het teken zagen dat Hij had gedaan**, zeiden ze: '**Dit is stellig de profeet die in de wereld moet komen**'. 15 Daar Jezus begreep dat zij zich van Hem meester wilden maken om Hem mee te voeren en tot koning uit te roepen, trok Hij zich weer terug in het gebergte, helemaal alleen. 16 Toen het avond werd, daalden **zijn leerlingen** naar het meer af. 17 Zij gingen scheep en zetten koers naar de overkant van het meer, richting Kafarnaüm. Toen de duisternis reeds was ingevallen, was Jezus nog niet bij hen gekomen. 18 **Het meer werd woelig**, want er stond veel wind. 19 **Na ongeveer vijftwintig of dertig stadiën geroeid te hebben** zagen zij Jezus te voet over het meer lopen en tot vlak bij de boot komen **en zij werden bevreesd**. 20 Maar **Jezus sprak tot hen: 'Ik ben het, weest niet bang'**. 21 Zij wilden Hem binnenhalen in de boot, maar de boot liep aan op de kust, waarheen zij voeren. 22 **De menigte** die aan de ene kant van het meer was gebleven, had de volgende dag beseft dat er maar één bootje gelegen had en Jezus niet met zijn leerlingen was scheep gegaan, maar zijn leerlingen alleen waren vertrokken. 23 Echter kwamen er bootjes uit Tiberias dicht bij de plaats waar men **het brood had gegeten** na het dankgebed van de Heer. 24 Toen **de mensen** bemerkten dat noch Jezus noch zijn leerlingen daar waren, **gingen zij in de boten en voeren in de richting van Kafarnaüm op zoek naar Jezus**. 25 Zij **vonden Hem aan de overkant van het meer** en zeiden Hem: 'Rabbi, wanneer bent U hier gekomen'?

De scene heeft het karakter van een soort (Paas)schouwing of imaginatie, wat wordt uitgedrukt in regel 4 (vers 5). De combinatie van de woorden (επιπίρω/opslaan) en (ὀφθαλμός/ oog) komt in het Johannesevangelie nog op twee andere plaatsen voor (4:35 tzt de asregel van chiasme XV; 17:1 tzt de aanhef van het 'Hogepriesterlijk Gebed') en verwijst ook in die passages, niet naar gewoon zien, doch naar imaginatief-religieuze schouwing. Het laatste deel van vers 6:17 toont eveneens dat we te doen hebben met de beschrijving van een schouwing.

Over de openingswoorden 'Μετὰ ταῦτα' noteert Carson (1991, p.267): "**The expression is vague: it establishes sequence, but not tight chronology**".

"In the NT, after the feeding of the 5,000 and again after the feeding of the 4,000, the leftover fragments are placed in baskets. The authors of the gospels carefully distinguish between the κόφινος used to gather the remains in the first miracle and the σπύρις used the second time. The distinction may be the one suggested earlier between smaller plaited baskets and larger woven baskets with a handle. Paul was lowered from the wall of Damascus in a basket (Acts 9:25) similar to the type used after the feeding of the 4,000" (<http://www.biblicaltraining.org/library/basket>).

Het werk Gods. 6: 26-32a

- XXIII -

26 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ζητεῖτέ με οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε.

27 ἐργάζεσθε μὴ τὴν βρῶσιν τὴν ἀπολλυμένην ἀλλὰ τὴν βρῶσιν τὴν μένουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἣν ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου ὑμῖν δώσει:

τοῦτον γὰρ ὁ πατὴρ ἐσφράγισεν ὁ θεός.

28 εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Τί ποιῶμεν ἵνα ἐργαζώμεθα τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ;

29 ἀπεκρίθη [ὁ] Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτό ἐστιν τὸ ἔργον τοῦ θεοῦ, ἵνα πιστεύητε εἰς ὃν ἀπέστειλεν ἐκεῖνος.

30 εἶπον οὖν αὐτῷ, Τί οὖν ποιεῖς σὺ σημεῖον,

ἵνα ἴδωμεν καὶ πιστεύσωμέν σοι;

τί ἐργάζῃ; 31 οἱ πατέρες ἡμῶν τὸ μάννα ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ,

καθὼς ἐστὶν γεγραμμένον, Ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ ἔδωκεν αὐτοῖς φαγεῖν.

32 εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,

Chiasme XXIII (corr.=0,81; p=0,01) heeft een spiegelende scharnierstructuur. Enkele reflecterende elementen: (brood eten; regels 2 en 13) - (voedsel dat vergaat/manna; regels 3 en 12) - (werken; regels 3 en 12) - (het voedsel dat de Mensenzoon geeft/het teken dat Hij stelt; regels 4-5 en 10-11) - (relatie tussen de Vader en de Mensenzoon; regels 6 en 9). Uit de tweede helft van het chiasme blijkt, dat de gesprekspartners van Jezus het 'brood uit de Hemel' opvatten als vergankelijk brood. Christus echter heeft het over brood dat eeuwig leven schenkt. Uit het volgend chiasme (6:35) blijkt dat Hijzelf dit echte brood uit de hemel is. In dit chiasme wordt gesteld, dat het de Mensenzoon is die dit brood zal geven (regel 5). De Mensenzoon wordt daarbij beschreven als een wezen waarop de Vader zijn zegel heeft gedrukt. Noteer dat Christus in 6:26 niet antwoordt in de letterlijke zin, doch direct ingaat op de zielegesteldheid van de vraagsteller (vergelijk bv. met 2:4, 3:3; 4:50).

26 Jezus antwoordde hen en zei: 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Niet omdat gij tekenen gezien hebt, zoekt ge Mij, maar omdat gij van de broden hebt gegeten tot uw honger was gestild.'

27 Werkt niet voor het voedsel dat vergaat,
maar voor het voedsel dat blijft om eeuwig te leven
en dat de Mensenzoon u zal geven.

Op Hem immers heeft de Vader, God zelf, zijn zegel gedrukt'.

28 Daarop zeiden zij tot Hem: 'Welke werken moeten wij voor God verrichten?'

29 Jezus antwoordde en zei tot hen: 'Dit is het werk van God:
te geloven in Degene, die Hij gezonden heeft'.

30 Zij zeiden tot Hem: 'Wat voor teken doet Gij dan wel,
waardoor wij kunnen zien dat wij in U moeten geloven?'

Welk werk verricht Gij? 31 Onze vaders hebben het manna gegeten in de woestijn
zoals geschreven staat: 'Brood uit de hemel gaf hij hun te eten'.

32 Jezus zei hen: 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: niet Mozes gaf u het brood uit de hemel;

Ik ben het Brood des levens (Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς) 6: 32b-40a

- XXIV -

ἀλλ' ὁ πατήρ μου δίδωσιν ὑμῖν τὸν ἄρτον ἐκ τοῦ οὐρανοῦ τὸν ἀληθινόν: 33 ὁ γὰρ ἄρτος τοῦ θεοῦ ἐστὶν ὁ καταβαίνων ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καὶ ζωὴν διδοὺς τῷ κόσμῳ.

34 Εἶπον οὖν πρὸς αὐτόν, Κύριε, πάντοτε δὸς ἡμῖν τὸν ἄρτον τοῦτον.

35 εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐγώ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς:

ὁ ἐρχόμενος πρὸς ἐμὲ οὐ μὴ πεινάσῃ,

καὶ ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ διψήσῃ πώποτε.

36 ἀλλ' εἶπον ὑμῖν ὅτι καὶ ἐωράκατέ [με] καὶ οὐ πιστεύετε.

37 Πᾶν ὃ δίδωσίν μοι ὁ πατήρ πρὸς ἐμὲ ἤξει,

καὶ τὸν ἐρχόμενον πρὸς ἐμὲ οὐ μὴ ἐκβάλω ἔξω,

38 ὅτι καταβέβηκα ἀπὸ τοῦ οὐρανοῦ οὐχ ἵνα ποιῶ τὸ θέλημα τὸ ἐμὸν

ἀλλὰ τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με:

39 τοῦτο δὲ ἐστὶν τὸ θέλημα τοῦ πέμψαντός με,

ἵνα πᾶν ὃ δέδωκέν μοι μὴ ἀπολέσω ἐξ αὐτοῦ

ἀλλὰ ἀναστήσω αὐτὸ [ἐν] τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

40a τοῦτο γὰρ ἐστὶν τὸ θέλημα τοῦ πατρός μου, ἵνα πᾶς ὁ θεωρῶν τὸν υἱὸν καὶ πιστεύων εἰς αὐτὸν ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον,

Chiasme XXIV (corr.=0,91; p=0,002) bevat het eerste van de zeven 'Ik Ben'-woorden uit het Johannesevangelie (6:35; herhaald in chiasme XXV, 6:48). De 'Εγώ in kwestie ligt ingebed in een 2 x 6 - spiegeling van voornaamwoorden in de eerste persoon, in de regels 1 en 14 en 3-12. Over het scharnier ligt een fraaie drievoudige kruissteek. Er is een opvallende spiegeling tussen de regels 1 en 14, met de elementen (mijn Vader) - (Het brood van de hemel, het brood van God / de Zoon) - (eeuwig leven).

(...) maar **het echte brood uit de hemel** wordt u door **mijn Vader** gegeven; 33 want **het brood van God** daalt uit de hemel neer en **geeft leven aan de wereld**'.

34 Zij zeiden tot Hem: 'Heer, geef ons altijd dat brood'.

35 Jezus sprak tot hen: '**Ik ben het brood des levens**:

wie tot **Mij** komt zal geen honger meer hebben,

en wie in **Mij** gelooft zal nooit meer dorst krijgen.

36 Maar Ik zei u reeds dat, hoewel gij **Mij** hebt gezien, gij toch niet *gelooft*.

37 **Al wat de Vader Mij geeft**, zal **tot Mij komen**;

en **wie komt tot Mij**, **zal ik niet buitenwerpen**.

38 Ik ben immers uit de hemel neergedaald, niet om **mijn** eigen wil te doen,

maar de wil van Hem die **Mij** gezonden heeft;

39 en dit is de wil van Hem die **Mij** gezonden heeft,

dat Ik niets van wat Hij **Mij** gegeven heeft verloren laat gaan,

maar het doe opstaan op de laatste dag.

40 Dit is de wil van **mijn Vader**, dat ieder die **de Zoon** ziet en in **Hem** gelooft, **eeuwig leven bezit**;

"The expression *I am the bread of life* is the first of seven similar claims, each with 'Εγώ εἰμι ('I am') and a predicate. The other six (plus minor variations) are: *I am the light of the world* (8:12), *the gate* (10:7, 9), *the good shepherd* (10:11, 14), *the resurrection and the life* (11:25), *the way and the truth and the life* (14:6), *the true vine* (15:1, 5). Two other expressions with 'I am' plus a predicate are structured rather differently in Greek (8:18, 23). The precise form is unique to the Fourth Gospel (...) In addition, of course, John preserves a number of 'Εγώ εἰμι ('I am') sayings without any predicate (6:20; 8:24, 28, 58; 18:6)" (Carson 1991, p.289). Het 'Ik Ben'-woord uit 5:35 wordt hernomen in 5:48.

Ik zal hem doen opstaan op de Laatste Dag. 6: 40b-59a

- XXV -

40b **καὶ ἀναστήσω αὐτὸν ἐγὼ [ἐν] τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.** 41 Ἐγόγγυζον οὖν **οἱ Ἰουδαῖοι** περὶ αὐτοῦ ὅτι εἶπεν, Ἐγὼ εἰμι **ὁ ἄρτος** ὁ καταβάς ἐκ τοῦ οὐρανοῦ,
42 καὶ ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν Ἰησοῦς ὁ υἱὸς Ἰωσήφ, οὐ ἡμεῖς οἶδαμεν **τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα;** πῶς νῦν λέγει ὅτι **Ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβέβηκα;**
43 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Μὴ γογγύζετε μετ' ἀλλήλων. 44 οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με ἐὰν μὴ **ὁ πατὴρ ὁ πέμψας με** ἐλκύσῃ
αὐτόν,
κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.
45 ἔστιν γεγραμμένον ἐν τοῖς προφήταις, *Καὶ ἔσονται πάντες διδασκοὶ θεοῦ:* πᾶς ὁ ἀκούσας παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ μαθὼν
ἔρχεται πρὸς ἐμέ. 46 οὐχ ὅτι τὸν πατέρα ἐώρακέν τις εἰ μὴ ὁ ὢν παρὰ τοῦ θεοῦ, οὗτος ἐώρακεν τὸν πατέρα. 47 ἀμὴν ἀμὴν
λέγω ὑμῖν, **ὁ πιστεύων ἔχει ζωὴν αἰώνιον.**
48 **ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς.** 49 **οἱ πατέρες ὑμῶν ἔφαγον ἐν τῇ ἐρήμῳ τὸ μάννα καὶ ἀπέθανον:**
50 **οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβαίνων ἵνα τις ἐξ αὐτοῦ φάγῃ καὶ μὴ ἀποθάνῃ.**

51 **ἐγὼ εἰμι ὁ ἄρτος ὁ ζῶν ὁ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ καταβάς:**
ἐὰν τις φάγῃ ἐκ τούτου τοῦ ἄρτου ζήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα: καὶ ὁ ἄρτος δὲ ὃν ἐγὼ δώσω ἡ σὰρξ μου ἐστὶν ὑπὲρ τῆς τοῦ
κόσμου ζωῆς.
52 Ἐμάχοντο οὖν πρὸς ἀλλήλους οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Πῶς δύναται οὗτος ἡμῖν δοῦναι τὴν σάρκα [αὐτοῦ] φαγεῖν; 53 εἶπεν
οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ φάγητε τὴν σάρκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πῖνῃτε αὐτοῦ τὸ αἷμα, οὐκ
ἔχετε ζωὴν ἐν ἑαυτοῖς. 54 **ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἔχει ζωὴν αἰώνιον,**
κἀγὼ ἀναστήσω αὐτὸν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ:
55 ἡ γὰρ σὰρξ μου ἀληθὴς ἐστὶν βρῶσις, καὶ τὸ αἷμά μου ἀληθὴς ἐστὶν πόσις. 56 ὁ τρώγων μου τὴν σάρκα καὶ πίνων μου τὸ αἷμα ἐν ἐμοὶ
μένει κἀγὼ ἐν αὐτῷ. 57 καθὼς **ἀπέστειλέν με ὁ ζῶν πατὴρ** κἀγὼ ζῶ διὰ τὸν πατέρα,
καὶ ὁ τρώγων με κάκεινος ζήσῃ δι' ἐμέ. 58 **οὗτός ἐστιν ὁ ἄρτος ὁ ἐξ οὐρανοῦ καταβάς,** οὐ καθὼς ἔφαγον **οἱ πατέρες** καὶ ἀπέθανον:
ὁ τρώγων τοῦτον **τὸν ἄρτον ζήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα.** 59a Ταῦτα εἶπεν **ἐν συναγωγῇ**

Het scharnier van chiasme XXV (corr.=0,83; p=0,01) herneemt grotendeels het scharnier van chiasme XXIV, en voegt hieraan toe dat Christus eeuwig leven geeft. Over het scharnier ligt een machtige 2 x 4 - kruissteek (regels 6-9). Opvallende spiegelende elementen: (opstanding, eeuwig leven; regels 1 en 14) - (joden, synagoog; regels 1 en 14) - (het brood; regels 1 en 14) - (Christus uit de hemel neergedaald; regels 2 en 13) - (vader en moeder, voorvaderen; regels 2 en 13) - (Christus gezonden door de Vader; regels 3 en 12) - (opstaan op de laatste dag; regels 4 en 11) - (eeuwig leven; regels 5 en 10).

40b en Ik zal hem doen opstaan op de laatste dag'. 41 De joden morden over Hem, omdat Hij gezegd had: 'Ik ben het brood dat uit de hemel is neergedaald',

42 en zij zeiden: 'Is dit niet Jezus, de zoon van Jozef, en kennen wij zijn vader en moeder niet? Hoe kan Hij dan zeggen: *Ik ben uit de hemel neergedaald?*'

43 Maar Jezus sprak tot hen: 'Mort toch niet onder elkaar. 44 Niemand kan tot Mij komen, als de Vader die Mij zond, hem niet trekt;

en Ik zal hem doen opstaan op de laatste dag.

45 Er staat geschreven bij de profeten: *En allen zullen door God onderricht worden*. Al wie naar de leer van de Vader geluisterd heeft, komt tot Mij. 46 Niet dat iemand de Vader gezien heeft, alleen Degene die uit God is, heeft de Vader gezien. 47 Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: *wie gelooft, heeft eeuwig leven*.

48 *Ik ben het brood des levens*. 49 *Uw vadersen, die het manna gegeten hebben in de woestijn, zijn niettemin gestorven;*

50 *maar dit brood daalt uit de hemel neer, opdat wie er van eet niet sterft*.

51 *Ik ben het levende brood dat uit de hemel is neergedaald*.

Als iemand van dit brood eet, zal hij leven in eeuwigheid. Het brood dat Ik zal geven, is mijn vlees, ten bate van het leven der wereld'.

52 De joden geraakten daarover met elkaar in twist en zeiden: 'Hoe kan Hij ons zijn vlees te eten geven?'. 53 Jezus sprak daarop tot hen: 'Voorwaar, voorwaar, ik zeg u, als gij het vlees van de Mensenzoon niet eet en zijn bloed niet drinkt, hebt gij het leven niet in u. 54 *Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, heeft eeuwig leven*

en Ik zal hem doen opstaan op de laatste dag.

55 Want mijn vlees is echt voedsel en mijn bloed is echte drank. 56 Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, blijft in Mij en Ik in hem. 57 Zoals *Ik door de Vader die leeft, gezonden ben* en leef door de Vader,

zo zal ook hij die Mij eet, leven door Mij. 58 *Dit is het brood, dat uit de hemel is neergedaald*. Het is niet zoals *bij de vadersen* die gegeten hebben en niettemin gestorven zijn:

wie dit brood eet, *zal in eeuwigheid leven*'. 59a Dit zei Jezus in de synagoge

Godet (1902, p.839-840) noteert ivm het citaat in 6:45: "Ce passage offre un exemple remarquable de la manière dont Jésus citait l'A. T. Ce n'est pas de ce livre qu'il a tiré la pensée qu'il développe ici ; elle s'est formée en lui spontanément, comme le montre la forme parfaitement originale sous laquelle elle a été précédemment exprimée : le don, l'attrait du Père. Mais, après coup, il trouve bon de citer l'A. T., comme l'autorité reconnue du peuple. Si déjà il se trouvait dans la synagogue (v. 39), il pouvait avoir en mains le rouleau contenant les prophéties d'Esaië et, en disant les mots : Il est écrit, lire ce passage même. Comparez Luc 4.17 et suiv. Cela expliquerait la conservation de la copule et, au commencement de la citation. Ces mots se trouvent Esaïe 54.13. Esaïe y déclare que la communauté messianique tout entière se composera d'enseignés de Dieu, d'où il résulte qu'il n'y a que les hommes qui sont à l'école intérieure de Dieu qui puissent se donner vraiment au Messie".

Twaalf in getal. 6: 59b - 7: 1

- XXVI -

59b διδάσκων **ἐν Καφαρναούμ**. 60 Πολλοὶ οὖν ἀκούσαντες ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶπαν, Σκληρὸς ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος: τίς δύναται αὐτοῦ ἀκούειν;

61 εἰδὼς δὲ ὁ Ἰησοῦς ἐν ἑαυτῷ ὅτι γογγύζουσιν περὶ τούτου οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ εἶπεν αὐτοῖς, Τοῦτο ὑμᾶς σκανδαλίζει;

62 ἐὰν οὖν θεωρῆτε **τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου** ἀναβαίνοντα ὅπου ἦν τὸ πρότερον; 63 τὸ πνεῦμά ἐστιν τὸ ζωοποιοῦν, ἡ σὰρξ οὐκ ὠφελεῖ οὐδέν:

τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λελάληκα ὑμῖν πνεῦμά ἐστιν καὶ ζωὴ ἐστιν.

64 ἀλλ' εἰσὶν ἐξ ὑμῶν τινες οἱ οὐ πιστεύουσιν. ἦδει γὰρ ἐξ ἀρχῆς ὁ Ἰησοῦς

τίνες εἰσὶν οἱ μὴ πιστεύοντες καὶ τίς ἐστιν ὁ παραδώσων αὐτόν. 65 καὶ ἔλεγεν, Διὰ τοῦτο εἶρηκα ὑμῖν

ὅτι οὐδεὶς δύναται ἐλθεῖν πρὸς με

ἐὰν μὴ ἢ δεδομένον αὐτῷ ἐκ τοῦ πατρός.

66 Ἐκ τούτου πολλοὶ [ἐκ] τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἀπῆλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ οὐκέτι μετ' αὐτοῦ περιεπάτουν.

67 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τοῖς δώδεκα, **Μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε ὑπάγειν;** 68 ἀπεκρίθη αὐτῷ Σίμων Πέτρος,

Κύριε, πρὸς τίνα ἀπελευσόμεθα; ῥήματα ζωῆς αἰωνίου ἔχεις,

69 καὶ ἡμεῖς πεπιστεύκαμεν καὶ ἐγνώκαμεν ὅτι σὺ εἶ **ὁ ἅγιος τοῦ θεοῦ.** 70 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ ἐγὼ ὑμᾶς τοὺς δώδεκα ἐξελεξάμην, καὶ ἐξ ὑμῶν εἷς διάβολός ἐστιν;

71 ἔλεγεν δὲ τὸν Ἰουδαῖον Σίμωνος Ἰσκαριώτου: οὗτος γὰρ ἔμελλεν παραδιδόναι αὐτόν, εἷς ἐκ τῶν δώδεκα.

7:1 Καὶ μετὰ ταῦτα περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς **ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ**: οὐ γὰρ ἠθέληεν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ περιπατεῖν, ὅτι ἐζήτουν αὐτόν οἱ Ἰουδαῖοι ἀποκτεῖναι.

Dit chiasme (corr.=0,91; p=0,002) beschrijft de uitdunning van Christus' volgelingenschaar (eerste vleugel) doch het blijven van de twaalf (tweede vleugel). Het kruis over het scharnier geeft de kern van de zaak: enkel aan wie dit door de Vader is gegeven kan blijven bij Christus. In de regels 11 en 12 herhaalt Petrus kernwoorden van Christus uitgesproken in de regels 3 en 4. De overige regels uit de eerste vleugel drukken de onvrede en het ongeloof uit over Christus' woorden, en de overeenkomstige regels in de tweede vleugel beschrijven de daaruit voortvloeiende verlating en dreiging tot verraad en moord.

59b toen hij onderrichtte in Kafarnaüm. 60 Toen zij dit hoorden, zeiden velen van zijn leerlingen: ‘Deze woorden zijn hard. Wie kan ze aanhoren?’

61 Maar Jezus, die uit zichzelf wist dat zijn leerlingen daarover morden, vroeg hun: ‘Neemt gij daar aanstoot aan?’

62 Wat dan wanneer gij de Mensenzoon ziet opstijgen naar waar Hij vroeger was? 63 Het is de geest die levend maakt, het vlees is van geen nut.

De woorden die Ik tot u gesproken heb, zijn geest en leven.

64 Maar er zijn er onder u, die geen geloof hebben’. Jezus wist inderdaad vanaf het begin wie niet geloofde en wie Hem zou overleveren. 65 En Hij sprak: ‘Daarom heb Ik u gezegd, dat niemand kan komen tot Mij,

als het niet gegeven is aan hem door de Vader’.

66 Tengevolge hiervan trokken velen van zijn leerlingen zich terug en volgden Hem niet langer.

67 Waarop Jezus aan de twaalf vroeg: ‘Wilt ook gij soms weggaan?’ 68 Simon Petrus antwoordde Hem:

‘Heer, naar wie zouden we gaan? Uw woorden zijn woorden van eeuwig leven

69 en wij geloven en weten dat Gij de Heilige Gods zijt’. 70 Jezus gaf hun ten antwoord: ‘Heb Ik u niet uitgekozen, twaalf in getal? En toch is een van u een duivel’.

71 Hiermede doelde Hij op Judas, de zoon van Simon Iskariot, want deze zou Hem overleveren: één van de twaalf.

7:1 Daarna trok Jezus rond in Galilea, want Hij wilde dat niet in Judea doen, omdat de joden er op uit waren Hem te doden.

“Mais qui sont ces Douze, dont Jean parle comme de personnages connus des lecteurs ? Il n’a rapporté jusqu’ici que la vocation de cinq disciples, au ch. 1 ; il a mentionné en outre l’existence d’un cercle indéterminé et assez nombreux d’adhérents. On touche au doigt, par cet exemple, l’erreur de ceux qui prétendent que Jean ignore ou nie tacitement tous les faits qu’il ne raconte pas lui-même. Cette expression, répétée v. 70-71 : les Douze, suppose et confirme le récit Luc 6.12 et suiv. ; Marc 3.13 et suiv., que Jean a omis comme connu ; comparez le ἐξελεξάμην (v. 70) avec le ἐξελεξάμενος de Luc. — La question de Jésus attend une réponse négative (μή). Aussi de Wette, Meyer, Weiss lui donnent-ils ce sens mélancolique : ‘Vous ne voulez pourtant pas aussi me quitter?’ C’est là, me paraît-il, et quoi qu’en disent Weiss et Düsterdieck, un exemple des erreurs où peut conduire la pédanterie grammaticale. Bien loin d’avoir l’accent plaintif, cette question respire la plus mâle énergie. Jésus vient de voir partir la plupart de ses anciens disciples ; il semble donc devoir tenir d’autant plus à ces Douze, les derniers soutiens humains de son œuvre ; et néanmoins, il leur ouvre lui-même la porte. Seulement, comme il ne veut certes pas les engager à partir et que c’est uniquement une permission qu’il prétend leur donner, il ne peut employer la tournure οὐκ ὑμεῖς θέλετε, ne voulez-vous pas, qui serait une invitation positive au départ. Il se borne donc à dire : ‘Vous ne voulez pas sans doute..?’ forme qui implique cette idée : ‘Mais, si vous voulez aller, vous êtes libres.’ Il ne faut pas oublier que, dans l’emploi des particules, il y a des nuances de sentiment qui empêchent d’en assujettir le sens à des règles aussi strictes que celles que prétend parfois fixer la philologie” (Godet 1902, p.865-866).

De broeders van Jezus 7: 2- 14

- XXVII -

2 ἦν δὲ ἐγγὺς ἡ ἑορτὴ τῶν Ἰουδαίων ἡ σκηνοπηγία. 3 εἶπον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, Μετάβηθι ἐντεῦθεν καὶ ὑπάγε εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἵνα καὶ οἱ μαθηταὶ σου θεωρήσουσιν σοῦ τὰ ἔργα ἃ ποιεῖς: 4 οὐδεὶς γάρ τι ἐν κρυπτῷ ποιεῖ καὶ ζητεῖ αὐτὸς ἐν παρρησίᾳ εἶναι. εἰ ταῦτα ποιεῖς, φανέρωσον σεαυτὸν τῷ κόσμῳ.
5 οὐδὲ γὰρ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ ἐπίστευον εἰς αὐτόν.
6 λέγει οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ὁ καιρὸς ὁ ἐμὸς οὕπω πάρεστιν, ὁ δὲ καιρὸς ὁ ὑμέτερος πάντοτέ ἐστιν ἑτοιμος.
7 οὐ δύναται ὁ κόσμος μισεῖν ὑμᾶς,
ἐμὲ δὲ μισεῖ,
ὅτι ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ αὐτοῦ
ὅτι τὰ ἔργα αὐτοῦ πονηρά ἐστιν. 8 ὑμεῖς ἀνάβητε εἰς τὴν ἑορτήν: ἐγὼ οὐκ ἀναβαίνω εἰς τὴν ἑορτὴν ταύτην, ὅτι ὁ ἐμὸς καιρὸς οὕπω πεπλήρωται. 9 ταῦτα δὲ εἰπὼν αὐτὸς ἔμεινεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ.
10 Ὡς δὲ ἀνέβησαν οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰς τὴν ἑορτήν, τότε καὶ αὐτὸς ἀνέβη, οὐ φανερώς ἀλλὰ [ὡς] ἐν κρυπτῷ. 11 οἱ οὖν Ἰουδαῖοι ἐζήτουν αὐτὸν ἐν τῇ ἑορτῇ καὶ ἔλεγον, Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; 12 καὶ γογγυσμὸς περὶ αὐτοῦ ἦν πολὺς ἐν τοῖς ὄχλοις: οἱ μὲν ἔλεγον ὅτι Ἀγαθὸς ἐστιν, ἄλλοι [δὲ] ἔλεγον, Οὐ, ἀλλὰ πλανᾷ τὸν ὄχλον. 13 οὐδεὶς μὲντοι παρρησίᾳ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων.
14 Ἦδη δὲ τῆς ἑορτῆς μεσοῦσης ἀνέβη Ἰησοῦς εἰς τὸ ἱερόν καὶ ἐδίδασκεν.

Dit chiasme (corr.=0,93; p=0,001) beschrijft de omstandigheden van Christus' vertrek naar het zevendaagse loofhuttenfeest in het jaar 32. In de eerste vleugel van het chiasme wordt Christus' onenigheid beschreven met zijn broeders, die niet in Hem geloven. Hij volgt niet hun raad om openlijk naar het feest te gaan. In de tweede vleugel wordt gemeld dat Christus toch besmuikt naar het feest gaat, om halfweg dit feest dan op te treden als leraar in de tempel. De dubbele kruissteek over het scharnier (ὁ κόσμος / μισεῖν / ὑμᾶς // ἐμὲ / μισεῖ / περὶ αὐτοῦ) vat de kern samen van de tegenstelling tussen Christus en de broeders. Enkele opvallende spiegelende elementen: (het feest/tijdsaanduiding; regels 1 en 14) - (de joden/Judea; regels 2 en 13) - (de 'broeders'; regels 4 en 11; broeders van Jezus worden met name genoemd in Marcus 3:6, Mattheus 13:55-56 en Galaten 1:19; zie ook Joh.2:12;20:17) - (openlijk vs. besmuikt; regels 3 en 12) - (tijd om naar het feest te gaan voor de broeders, niet voor Christus; regels 5 en 10) - (haat van de wereld voor Christus, niet voor de broeders; regels 7 en 8).

2 Toen echter het joodse loofhutenfeest naderde 3 zeiden zijn broeders tot Hem: 'Vertrek van hier en ga naar Judea: dan kunnen ook uw leerlingen de werken zien die Gij verricht. 4 Niemand doet iets in het verborgene, als hijzelf de openbaarheid zoekt. Indien Gij dit alles doet, moet Gij U aan de wereld vertonen'. 5 Ook zijn broeders immers geloofden niet in Hem. 6 Maar Jezus zei hen: 'Mijn tijd is nog niet aangebroken, terwijl voor u de tijd steeds gunstig is. 7 De wereld kan niet jullie haten, Zij haat Mij, omdat Ik van haar getuig dat haar werken slecht zijn. 8 Vertrekken jullie naar het feest. Ik vertrek nog niet naar het feest, want voor Mij is de tijd nog niet rijp'. 9 Zo sprak Hij tot hen en Hij bleef in Galilea. 10 Nadat dan zijn broeders naar het feest waren gegaan, vertrok Hij ook, niet openlijk maar in het verborgene. 11 Gedurende het feest zochten de joden Hem en zeiden: 'Waar is Hij toch?' 12 En onder het volk werd veel over Hem gefluisterd. Sommigen noemden Hem een goed mens, anderen daarentegen een volksmisleider. 13 Maar niemand sprak openlijk over Hem uit vrees voor de joden. 14 Toen het feest reeds halverwege was, begaf Jezus zich naar de tempel en onderrichtte daar.

Uit samenlezing van de regels 5, 10 en 12 volgt, dat de tijd voor Christus, om naar het feest te gaan, tot op de dag is bepaald. De tijd voor Christus breekt aan niet bij het begin doch halverwege het feest. Het Johannesevangelie bevat inderdaad een reeks esoterische verwijzingen naar constellaties die zich voordeden rond het einde van het Loofhutenfeest van het jaar 32 (zie bundel III, *chronologische beschouwingen 7, 9 en 11*). De merkwaardige wending uitgedrukt in de regels 5, 10 en 12 kan begrepen worden als een uitnodiging vanwege de evangelist, om bedoelde verwijzingen op te sporen en te decoderen.

Mijn leer is niet van Mij 7: 15-30

- XXVIII -

15 ἐθαύμαζον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι λέγοντες, Πῶς οὗτος γράμματα οἶδεν μὴ μεμαθηκώς; 16 ἀπεκρίθη οὖν αὐτοῖς [ὁ] Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Ἡ ἐμὴ διδασχὴ οὐκ ἔστιν ἐμὴ ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με: 17 ἐάν τις θέλῃ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιεῖν, γνώσεται περὶ τῆς διδασχῆς πότερον ἐκ τοῦ θεοῦ ἐστὶν ἢ ἐγὼ ἀπ' ἐμαυτοῦ λαλῶ. 18 ὁ ἀπ' ἐαυτοῦ λαλῶν τὴν δόξαν τὴν ἰδίαν ζητεῖ: ὁ δὲ ζητῶν τὴν δόξαν τοῦ πέμψαντος αὐτόν, οὗτος ἀληθὴς ἐστὶν καὶ ἀδικία ἐν αὐτῷ οὐκ ἔστιν.

19 οὐ Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὸν νόμον; καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ποιεῖ τὸν νόμον.

τί με ζητεῖτε ἀποκτεῖναι; 20 ἀπεκρίθη ὁ ὄχλος, Δαιμόνιον ἔχεις: τίς σε ζητεῖ ἀποκτεῖναι;

21 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐν ἔργον ἐποίησα καὶ πάντες θαυμάζετε. 22 διὰ τοῦτο Μωϋσῆς δέδωκεν ὑμῖν τὴν περιτομὴν οὐχ ὅτι ἐκ τοῦ Μωϋσέως ἐστὶν ἀλλ' ἐκ τῶν πατέρων καὶ ἐν σαββάτῳ περιτέμνετε ἄνθρωπον.

23 εἰ περιτομὴν λαμβάνει ἄνθρωπος

ἐν σαββάτῳ

ἵνα μὴ λυθῇ ὁ νόμος Μωϋσέως,

ἐμοὶ χολᾶτε ὅτι ὅλον ἄνθρωπον ὑγιῆ ἐποίησα ἐν σαββάτῳ; 24 μὴ κρίνετε κατ' ὄψιν, ἀλλὰ τὴν δικαίαν κρίσιν κρίνετε.

25 Ἐλεγον οὖν τινες ἐκ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὃν ζητοῦσιν ἀποκτεῖναι;

26 καὶ ἶδε παρρησίᾳ λαλεῖ καὶ οὐδὲν αὐτῷ λέγουσιν. μήποτε ἀληθῶς ἐγνώσαν οἱ ἄρχοντες ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός;

27 ἀλλὰ τοῦτον οἶδαμεν πόθεν ἐστίν: ὁ δὲ Χριστὸς ὅταν ἔρχηται οὐδεὶς γινώσκει πόθεν ἐστίν. 28 ἔκραξεν οὖν ἐν τῷ ἱερῷ διδασκῶν ὁ Ἰησοῦς καὶ λέγων, Κάμῃ οἶδατε καὶ οἶδατε πόθεν εἰμί: καὶ ἀπ' ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐστὶν ἀληθινὸς ὁ πέμψας με, ὃν ὑμεῖς οὐκ οἶδατε: 29 ἐγὼ οἶδα αὐτόν, ὅτι παρ' αὐτοῦ εἰμι κακείνός με ἀπέστειλεν. 30 Ἐζήτουν οὖν αὐτὸν πιάσαι, καὶ οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτὸν τὴν χεῖρα, ὅτι οὕτω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ.

Dit chiasme (corr.=0,99; p=4.10⁻⁶) verwijst in de spiegelende regels 4 en 11 naar de genezing van de lamme op een sabbat (vetgedrukte passages; zie chiasmen XVII en XVIII). In regel 11 komt de zevende en laatste maal het woordje ὑγιῆς (= 'gezond') voor (onderlijnd). Hetzelfde woordje komt telkens driemaal voor in de chiasmen XVII en XVIII en wordt nergens anders in het evangelie gebruikt.

De kruissteek over het scharnier verwijst naar de vergelijking met de besnijdenis, die is toegelaten op de sabbat, zodat volgens Christus a fortiori ook een genezing moet toegelaten zijn. Enkele andere spiegelende elementen: (Christus als leraar gezonden door de Vader; regels 1 en 14) - (men zoekt Christus te doden; regels 3 en 12) - (Mozes; regels 6 en 9).

15 De joden stonden hierover verbaasd en zeiden: 'Hoe komt die man aan zoveel kennis zonder onderricht te hebben ontvangen?' 16 Daarop richtte Jezus zich tot hen en zei: 'Mijn leer is niet van Mij, maar van Hem die Mij gezonden heeft. 17 Als iemand bereid is zijn wil te doen, zal hij van deze leer weten of zij uit God voortkomt of dat Ik haar uit mijzelf verkondig. 18 Wie uit zichzelf spreekt, zoekt eigen eer. Wie daarentegen de eer zoekt van Degene die Hem zond, hij is geloofwaardig en er is geen bedrog in hem.

19 Heeft niet Mozes u de Wet gegeven? En niemand van u onderhoudt die Wet.

Waarom zoekt gij Mij te doden?' 20 Het volk antwoordde: 'Gij zijt van de duivel bezeten. Wie zoekt u te doden?'

21 Jezus hernam: 'Eén enkel werk heb Ik verricht en allen staat gij verbaasd. 22 Welnu, Mozes gaf u de besnijdenis (hoewel ze niet van Mozes afkomstig is, want ze komt van de aartsvaders) en zelfs op sabbat past gij de besnijdenis op iemand toe.

23 Als nu iemand de besnijdenis moet ontvangen op sabbat,

opdat de Wet van Mozes niet geschonden wordt, hoe kunt ge dan vertoornd zijn op Mij, omdat Ik op sabbat een hele mens gezond maakte? 24 Oordeelt niet naar het uiterlijke, maar velt een rechtvaardig oordeel.

25 Enkele Jeruzalemmers zeiden: 'Is dit niet de man die ze zoeken te doden?'

26 En zie hoe Hij openlijk spreekt en men zegt Hem niets! Zouden de leiders werkelijk erkend hebben, dat Hij de Messias is?

27 Maar van deze man weten wij waar Hij vandaan is; wanneer echter de Messias komt, weet niemand waar Hij vandaan komt'. 28 Terwijl Jezus in de tempel leerde, riep hij met luider stem: 'Gij kent Mij en gij weet waar Ik vandaan ben; toch ben Ik niet uit Mijzelf gekomen, maar Hij die waarachtig is, heeft Mij gezonden. Hem kent gij niet. 29 Ik ken Hem, omdat Ik uit Hem ben en Hij Mij heeft gezonden'. 30 Ze wilden zich van Hem meester maken, maar niemand sloeg de hand aan Hem, want zijn uur was nog niet gekomen.

Indien iemand dorst heeft, hij kome bij Mij en drinke 7: 31-39

- XXIX -

- 31 Ἐκ τοῦ ὄχλου δὲ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, καὶ ἔλεγον, Ὁ Χριστὸς ὅταν ἔλθῃ μὴ πλείονα σημεῖα ποιήσει ὧν οὗτος ἐποίησεν;
- 32 Ἦκουσαν οἱ Φαρισαῖοι τοῦ ὄχλου γογγύζοντος περὶ αὐτοῦ ταῦτα, καὶ ἀπέστειλαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ὑπηρέτας ἵνα πιάσωσιν αὐτόν.
- 33 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς,
Ἔτι χρόνον μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμπσαντά με.
- 34 ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὐρήσετέ [με], καὶ ὅπου εἰμι ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν.
- 35 εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς ἑαυτούς, Ποῦ οὗτος μέλλει πορεύεσθαι ὅτι ἡμεῖς οὐχ εὐρήσομεν αὐτόν;
μὴ εἰς τὴν διασπορὰν τῶν Ἑλλήνων
μέλλει πορεύεσθαι καὶ διδάσκειν τοὺς Ἑλληνας;
- 36 τίς ἐστὶν ὁ λόγος οὗτος ὃν εἶπεν,
Ζητήσετέ με καὶ οὐχ εὐρήσετέ [με], καὶ ὅπου εἰμι ἐγὼ ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;
- 37 Ἐν δὲ τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ τῇ μεγάλῃ τῆς ἑορτῆς εἰστήκει ὁ Ἰησοῦς
καὶ ἔκραξεν λέγων,
Ἐάν τις διψᾷ ἐρχέσθω πρὸς με καὶ πινέτω. 38 ὁ πιστεύων εἰς ἐμέ, καθὼς εἶπεν ἡ γραφή, ποταμοὶ ἐκ τῆς κοιλίας αὐτοῦ ρεύσουσιν ὕδατος ζῶντος.
- 39 τοῦτο δὲ εἶπεν περὶ τοῦ πνεύματος ὃ ἔμελλον λαμβάνειν οἱ πιστεύσαντες εἰς αὐτόν: οὐπω γὰρ ἦν πνεῦμα, ὅτι Ἰησοῦς οὐδέπω ἐδοξάσθη.

De centrumregels 4 en 11 van chiasme XXIX (corr.=0,89; p=0,003) bevatten tijdsaanduidingen. In regel 4 (vers 33) heeft Christus het over de korte tijd die deze dag scheidt van de Kruisdood en Opstanding, die een half jaar later zullen plaatsvinden. Dit is het tijdsinterval dat werd gespecificeerd in het verhaal van de broodvermenigvuldiging via het beeld van de tweehonderd denariën (Joh.6:7, chiasme XXII). Regel 11 verwijst naar de avond van 15 september 32.

Er is een nauw verband tussen de Grieken die op het scharnier worden vermeld, en de Grieken vermeld in de openingsregel van chiasme XLVII (Joh.12:20-21). In laatstgenoemd chiasme spiegelt de komst van de 'Grieken' met de uitspraak van Christus in de slotregel: 'Ik zal allen naar Mij trekken' (Joh.12:12); het gaat over de universaliteit van Christus' daad, waarop hier - een half jaar vroeger - vragend wordt gezinspeeld. Ook de 'verheerlijking' van Christus, waarmee dit chiasme eindigt, wordt opnieuw vermeld in chiasme XLVII (in de centrale regels 4 en 11).

Een bijzonder merkwaardige chiastische spiegeling is deze tussen de dienaren, die worden uitgezonden om Christus aan te houden (regel 2) en Christus' oproep tot de dorstigen, om naar Hem toe te komen voor lāfenis (regels 13). Rond het scharnier van het volgende chiasme wordt inderdaad gemeld dat (tot ergernis van de Farizeeën) de dienaren Christus niet aanhielden maar zich integendeel aan diens woorden hadden gelaafd.

31 Onder het gewone volk echter geloofden velen in Hem en zeiden: 'Wanneer de Messias komt, zal Hij dan soms meer tekenen doen dan Deze?'

32 Toen de Farizeeën hoorden dat het volk heimelijk zo over Hem sprak, stuurden de hogepriesters en de Farizeeën dienaars uit om Hem in hechtenis te nemen.

33 Toen zei Jezus:

'Nog korte tijd ben Ik bij u en dan ga Ik heen naar Hem die Mij gezonden heeft.

34 Gij zult Mij zoeken, maar niet vinden, want waar Ik ben, kunt gij niet komen'.

35 De joden zeiden tot elkaar: 'Waarheen zou Hij willen gaan, zodat wij Hem niet kunnen vinden?'

Hij zal toch niet naar de Diaspora onder de Grieken

willen gaan en onderrichten bij de Grieken?

36 Wat zou dat gezegde van Hem betekenen:

Gij zult Mij zoeken, maar niet vinden, want waar Ik ben, kunt gij niet komen?'

37 Op de laatste en grootste dag van het feest stond Jezus daar

en riep met luide stem:

'Als iemand dorst heeft, hij kome tot Mij en drinke; 38 Voor wie in Mij gelooft zullen, zoals de Schrift zegt, stromen van levend water uit zijn binnenste vloeien'.

39 Hiermee doelde Hij op de Geest, die zij, die in Hem geloofden, zouden ontvangen, want de Geest was er nog niet, omdat Jezus nog niet verheerlijkt was.

Voor Joh.7:37-38 zijn verschillende lezingen mogelijk. Men kan de passage zodanig verstaan, dat de "...stromen van levend water" voortvloeien uit het "...binnenste" van diegene die in Christus gelooft. Deze interpretatie sluit aan bij Joh.4:14 (chiasme XIII) en vormt ook een logisch geheel met Joh.8:39. Men kan de Griekse woorden echter ook zo lezen, dat de vertaling wordt: "Indien iemand dorst heeft, dat Hij tot Mij kome. Dat hij drinke, diegene die in Mij gelooft. Zoals de Schrift zegt: 'Stromen van levend water zullen uit zijn binnenste vloeien' ". In dat geval zou het kunnen gaan om het 'binnenste' van Christus. Er is in het Oude Testament geen zinssnede bekend die eenduidig overeenkomt met het vermeende citaat "...stromen van levend water zullen uit zijn binnenste vloeien".

Nooit heeft een mens zo gesproken 7: 40 - 8: 1

- XXX -

40 Ἐκ τοῦ ὄχλου οὖν ἀκούσαντες τῶν λόγων τούτων ἔλεγον, **Οὗτός ἐστιν ἀληθῶς ὁ προφήτης:**

41 ἄλλοι ἔλεγον, **Οὗτός ἐστιν ὁ Χριστός:** οἱ δὲ ἔλεγον, **Μὴ γὰρ ἐκ τῆς Γαλιλαίας ὁ Χριστὸς ἔρχεται;**

42 **οὐχ ἡ γραφή εἶπεν** ὅτι ἐκ τοῦ σπέρματος Δαυὶδ, καὶ ἀπὸ Βηθλέεμ τῆς κώμης ὅπου ἦν Δαυὶδ, ἔρχεται ὁ Χριστὸς;

43 **σχίσμα οὖν ἐγένετο ἐν τῷ ὄχλῳ δι' αὐτόν.**

44 τινὲς δὲ ἠθέλον ἐξ αὐτῶν πιάσαι αὐτόν, ἀλλ' οὐδεὶς ἐπέβαλεν ἐπ' αὐτόν τὰς χεῖρας.

45 ἦλθον οὖν **οἱ ὑπηρέται** πρὸς τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ **Φαρισαίους,**
καὶ εἶπον **αὐτοῖς** ἐκεῖνοι, **Διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν;**

46 ἀπεκρίθησαν **οἱ ὑπηρέται, Οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος.**

47 ἀπεκρίθησαν οὖν **αὐτοῖς οἱ Φαρισαῖοι,** Μὴ καὶ ὑμεῖς πεπλάνησθε;

48 **μὴ τις ἐκ τῶν ἀρχόντων ἐπίστευσεν εἰς αὐτόν ἢ ἐκ τῶν Φαρισαίων;**

49 **ἀλλὰ ὁ ὄχλος οὗτος ὁ μὴ γινώσκων τὸν νόμον** ἐπάρατοί εἰσιν.

50 λέγει Νικόδημος πρὸς αὐτούς, ὁ ἐλθὼν πρὸς αὐτόν [τὸ] πρότερον, εἷς ὢν ἐξ αὐτῶν, 51 **Μὴ ὁ νόμος ἡμῶν κρίνει τὸν ἄνθρωπον ἐὰν μὴ ἀκούσῃ πρῶτον παρ' αὐτοῦ καὶ γνῶ τί ποιεῖ;**

52 ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ, Μὴ καὶ σὺ ἐκ **τῆς Γαλιλαίας** εἶ; ἐραύνησον καὶ ἴδε ὅτι **ἐκ τῆς Γαλιλαίας προφήτης οὐκ ἐγείρεται.**

53 [Καὶ ἐπορεύθησαν ἕκαστος εἰς τὸν οἶκόν αὐτοῦ,] 8-1 Ἰησοῦς δὲ ἐπορεύθη εἰς τὸ **Ὄρος τῶν Ἐλαιῶν.**

Dit chiasme (corr.=0,85; p=0,01) beschrijft in de eerste vleugel de twijfel die bij het volk heerst omtrent de figuur van Christus, terwijl in de tweede vleugel de vastberaden afwijzing van Christus door de Farizeeën (met uitzondering van Nikodemus) wordt vermeld. Rond het scharnier wordt dit uitgedrukt via de tegenstelling tussen de vraag van de Farizeeën (Διὰ τί οὐκ ἠγάγετε αὐτόν;) en het antwoord van de dienaren (Οὐδέποτε ἐλάλησεν οὕτως ἄνθρωπος). In regel 1 wordt bevestigd dat Jezus waarachtig de profeet is, wat op een merkwaardige manier wordt weerspiegeld in regel 14 (tot de Olijfberg hoort ondermeer de 'profeten-top', genoemd naar de graven van profeten die zich daar bevinden; deze regel suggereert dat Christus inderdaad de profeet is). Het bezwaar op basis van afkomst (Christus moet volgens de schrift geboren zijn in Bethleem terwijl men denkt dat Hij is geboren in Galilea) wordt vermeld in de spiegelende regels 2 en 13. De regels 3 en 12 verwijzen naar de Schriften, de regels 4 en 11 melden de twijfel bij het volk, en de regels 5 en 10 vormen een soort chiastisch gestructureerde toelichting bij de scharnieruitspraken in de regels 8 en 7 (enerzijds legt niemand de hand op Christus - 5 - omwille van diens buitengewone woorden - 8 -, maar anderzijds verklaart het ongeloof bij de Farizeeën - 10 - hun wil om Christus gevangen te nemen - 7).

- 40 Bij het horen van deze woorden zeiden sommigen onder het volk: 'Dit is inderdaad de profeet'.
- 41 Anderen zeiden: 'Het is de Messias'. Weer anderen wierpen op: 'Komt de Messias soms uit Galilea'?
- 42 Heeft de Schrift niet gezegd, dat de Messias komen zal uit het geslacht van David en uit Bethlehem, het dorp waar David woonde'?
- 43 Zo ontstond er dus om Hem verdeeldheid onder het volk.
- 44 Sommigen hunner wilden Hem gevangen nemen, maar niemand sloeg de hand aan Hem.
- 45 Toen dan ook de dienaars bij de hogepriesters en Farizeeën terugkwamen, vroegen dezen aan hen: 'Waarom hebt gij Hem niet meegebracht'?
- 46 De dienaars antwoordden: 'Nooit heeft een mens zo gesproken'.
- 47 Waarop hen de Farizeeën zeiden: 'Hebt gij u soms ook laten bedriegen?
- 48 Heeft dan een van de leiders of van de Farizeeën in Hem geloofd?
- 49 Dat volk, ja, dat de Wet niet kent; vervloekt zijn ze'!
- 50 Maar een uit hun kring, Nikodemus, die vroeger bij Jezus gekomen was, merkte op: 51 'Veroordeelt onze Wet iemand zonder hem eerst te horen en te vernemen wat hij doet'?
- 52 Zij gaven hem ten antwoord: 'Zijt gij soms ook uit Galilea? Zoek maar na en gij zult zien dat de profeet niet uit Galilea opstaat'
- 53 [Toen ging ieder naar huis] 8-1 Jezus echter begaf zich naar de Olijfberg.

Het chiasme lijkt voorop te stellen dat de lezer weet dat Christus is geboren in Bethlehem en stamt uit het geslacht van David. De tekst lijkt in die zin een impliciete verwijzing in te houden naar andere geschriften uit het Nieuw Testament, zoals de evangelies van Mattheus en Lucas, omdat in het evangelie volgens Johannes geen geboorteverhaal van Jezus voorkomt. De expliciete tekstverwijzing verwijst ondermeer naar Micha 4:8 ('Wat u betreft, gij Toren van de Kudde (...) tot u komt weer de heerschappij van vroeger') en Micha 5:1 ('Gij echter, Bethlehem in Efrata (...) er zal iemand uit u komen die over Israël gaat heersen').

De overspelige vrouw (Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου 8:2 - 12a)

- XXXI -

8:2 Ὁρθρου δὲ πάλιν παρεγένετο εἰς τὸ ἱερόν, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἤρχετο πρὸς αὐτόν,
καὶ καθίσας ἐδίδασκεν αὐτούς.

3 ἄγουσιν δὲ οἱ γραμματεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι γυναῖκα ἐπὶ μοιχείᾳ κατειλημμένην,

καὶ στήσαντες αὐτὴν ἐν μέσῳ 4 λέγουσιν αὐτῷ, Διδάσκαλε, αὕτη ἡ γυνὴ κατείληπται ἐπ' αὐτοφώρῳ
μοιχευομένη: 5 ἐν δὲ τῷ νόμῳ ἡμῖν Μωϋσῆς ἐνετείλατο τὰς τοιαύτας λιθάζειν:

σύ οὖν τί λέγεις;

6 τοῦτο δὲ ἔλεγον πειράζοντες αὐτόν, ἵνα ἔχωσιν κατηγορεῖν αὐτοῦ.

ὁ δὲ Ἰησοῦς κάτω κύψας τῷ δακτύλῳ κατέγραφεν εἰς τὴν γῆν.

7 ὡς δὲ ἐπέμενον ἐρωτῶντες αὐτόν, ἀνέκυψεν καὶ εἶπεν αὐτοῖς,
Ὁ ἀναμάρτητος ὑμῶν πρῶτος ἐπ' αὐτὴν βαλέτω λίθον:

8 καὶ πάλιν κατακύψας ἔγραφεν εἰς τὴν γῆν.

9 οἱ δὲ ἀκούσαντες ἐξήρχοντο εἰς καθ' εἷς ἀρξάμενοι ἀπὸ τῶν πρεσβυτέρων,
καὶ κατελείφθη μόνος,

καὶ ἡ γυνὴ ἐν μέσῳ οὐσα. 10 ἀνακύψας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν αὐτῇ, Γύναι, ποῦ εἰσιν; οὐδεὶς σε κατέκρινεν; 11 ἡ
δὲ εἶπεν, Οὐδεὶς, κύριε.

εἶπεν δὲ ὁ Ἰησοῦς, Οὐδὲ ἐγὼ σε κατακρίνω: πορεύου, [καὶ] ἀπὸ τοῦ νῦν μηκέτι ἀμάρτανε.]]

12a Πάλιν οὖν αὐτοῖς ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς λέγων,

Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς τοῦ κόσμου: ὁ ἀκολουθῶν ἐμοὶ (...)

Dit chiasme (corr.=0,86; p=0,007) heeft als asregel een welbekend Christuswoord, dat tevens de radicale omslag bij de overgang van de eerste naar de tweede vleugel verklaart: van aanklagers worden de Farizeeën plots zelfaanklagers, hun strikvraag keert zich tegen hen, en de schijnbaar ijzeren en onweerlegbare Wet (regel 4) blijkt ontoepasbaar (regel 11). Het scharnierpunt is gevat in de twee spiegelende regels 7 en 8, waarin Christus in de aarde het karma neerschrijft van zowel de vrouw als de Farizeeën en schriftgeleerden. Bijzonder poëtisch is de spiegeling tussen de eerste en de laatste regel: het stoffelijke beeld van Christus die in het ochtendlicht zijn onderwijzende taak in de tempel opneemt (regel 1) blijkt chïastisch gekoppeld aan het beeld van Christus als Licht van de wereld (regel 14).

8:2 Bij het kriecken van de dag verscheen Hij opnieuw in de tempel, en al het volk kwam naar Hem toe.

Hij ging zitten en onderrichtte hen.

3 Toen brachten de schriftgeleerden en Farizeeën Hem een vrouw die op overspel was betrapt.

Zij plaatsten haar in het midden en 4 zeiden tot Hem: 'Meester, deze vrouw is op heterdaad betrapt terwijl ze overspel bedreef. 5 Nu heeft Mozes ons in de Wet bevolen zulke vrouwen te stenigen.

Maar Gij, wat zegt Gij ervan'?

6 Dit zeiden ze bij wijze van strikvraag in de hoop Hem ergens van te kunnen beschuldigen.

Jezus echter boog zich voorover en schreef met zijn vinger op de grond.

7 Toen ze bij Hem aanhielden met vragen, richtte Hij zich op en zei tot hen:

'Laat diegene onder u die zonder zonden is, het eerst een steen op haar werpen'.

8 Weer boog Hij zich voorover en schreef op de grond.

9 Toen zij dit hoorden, dropen zij één voor één af, de oudsten het eerst,

tot Hij alleen achterbleef

met de vrouw, die nog in het midden in de kring stond. 10 Nu richtte Jezus zich op en sprak tot haar: 'Vrouw, waar zijn ze? Heeft niemand u veroordeeld?' 11 Zij antwoordde: 'Niemand, Heer'.

Toen zei Jezus tot haar: 'Ook Ik veroordeel u niet; ga heen en zondig van nu af niet meer'.

12a Opnieuw richtte Jezus het woord tot hen en sprak:

Ik ben het licht van de wereld. Wie Mij volgt (...)

De Vader getuigt voor Mij. 8:12b - 20a

- XXXII -

12b (...) οὐ μὴ περιπατήσῃ ἐν τῇ σκοτίᾳ, ἀλλ' ἔξει τὸ φῶς τῆς ζωῆς.

13 εἶπον οὖν αὐτῷ οἱ Φαρισαῖοι, Σὺ περὶ σεαυτοῦ μαρτυρεῖς:

ἡ μαρτυρία σου οὐκ ἔστιν ἀληθῆς. 14 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτοῖς,

Κὰν ἐγὼ μαρτυρῶ περὶ ἐμαυτοῦ, ἀληθῆς ἐστὶν ἡ μαρτυρία μου, ὅτι οἶδα πρόθεν ἦλθον καὶ ποῦ ὑπάγω:

ὑμεῖς δὲ οὐκ οἴδατε πρόθεν ἔρχομαι ἢ ποῦ ὑπάγω.

15 ὑμεῖς κατὰ τὴν σάρκα κρίνετε,

ἐγὼ οὐ κρίνω οὐδένα.

16 καὶ ἐὰν κρίνω δὲ ἐγώ,

ἡ κρίσις ἡ ἐμὴ ἀληθινὴ ἐστίν,

ὅτι μόνος οὐκ εἰμί, ἀλλ' ἐγὼ καὶ ὁ πέμψας με πατήρ.

17 καὶ ἐν τῷ νόμῳ δὲ τῷ ὑμετέρῳ γέγραπται ὅτι δύο ἀνθρώπων ἡ μαρτυρία ἀληθῆς ἐστίν. 18 ἐγὼ εἰμι ὁ μαρτυρῶν περὶ ἐμαυτοῦ καὶ μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ ὁ πέμψας με πατήρ.

19 ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Ποῦ ἐστὶν ὁ πατήρ σου; ἀπεκρίθη Ἰησοῦς,

Οὔτε ἐμὲ οἴδατε οὔτε τὸν πατέρα μου: εἰ ἐμὲ ἤδείτε, καὶ τὸν πατέρα μου ἂν ἤδειτε.

20a Ταῦτα τὰ ῥήματα ἐλάλησεν ἐν τῷ γαζοφυλακίῳ διδασκῶν ἐν τῷ ἱερῷ:

Dit chiasme (corr.=0,87; p=0,005) heeft betrekking op een zeer specifieke discussie, namelijk de geloofwaardigheid van de Logos of het 'wezen Waarheid', wanneer dit de waarheid over zichzelf verkondigt. Christus voert in ieder van beide vleugels een verschillende overweging aan. In de eerste vleugel leidt hij de geloofwaardigheid af uit de kennis waarover de Logos per definitie beschikt. In de tweede vleugel verwijst Hij naar het samenvallen van het 'Wezen Waarheid' met het 'Wezen Zijn' of de 'Vader'; het Zijn zelf getuigt voor de Waarheid. De kruissteek over het scharnier betreft de overgang van de eerste overweging naar de tweede. De 'duisternis' (regel 1) correspondeert merkwaardigerwijs met de schatkamer in de tempel (regel 14), en 'het licht van het leven' (regel 1) met het onderricht door Christus (regel 14). Andere opvallende spiegelingen: de herkomst van Christus (regels 4 en 5) en de Vader die Christus zond (regels 10 en 11); Christus over zichzelf getuigend (regels 4 en 11); opwerpingen door de Farizeeën tegen de geldigheid van Christus' getuigenis (regels 3 en 12).

12b (...) 'dwaalt niet rond in de duisternis, maar zal het licht van het leven bezitten'.

13 De Farizeeën wierpen Hem tegen: 'Gij getuigt over Uzelf:

uw getuigenis heeft geen waarde'. 14 Jezus antwoordde hun:

'Ook al getuig Ik over Mijzelf, toch heeft mijn getuigenis waarde, omdat Ik weet vanwaar Ik gekomen ben en waarheen Ik ga.

Gij echter weet niet vanwaar Ik kom of waarheen Ik ga.

15 Gij oordeelt naar het aardse,
Ik oordeel niemand.

16 En ook al oordeel Ik,

dan is mijn oordeel toch rechtsgeldig,

omdat Ik niet alleen ben, maar de Vader die Mij gezonden heeft met Mij is.

17 Ook in uw Wet staat geschreven, dat het getuigenis van twee mensen geldig is. 18 Ik ben het die getuig over Mijzelf, en ook de Vader die Mij gezonden heeft getuigt over Mij'.

19 Zij vroegen Hem dan: 'Waar is uw Vader?'. Jezus antwoordde:

'Gij kent Mij evenmin als gij mijn Vader kent; zoudt gij Mij kennen, dan zoudt gij ook mijn Vader kennen'.

20a Deze woorden sprak Hij bij de schatkamer, toen Hij onderricht gaf in de tempel.

Regel 11 (8:17-18) lijkt te impliceren dat de Vader een menselijke natuur heeft.
Vergelijk regel 13 (8:19b) met 14:9-11 (chiasme LII).

De waarheid zal u vrijmaken 8:20b - 32

- XXXIII -

20b καὶ οὐδεὶς ἐπίασεν αὐτόν, ὅτι οὐπω ἐληλύθει ἡ ὥρα αὐτοῦ. 21 Εἶπεν οὖν πάλιν αὐτοῖς, Ἐγὼ ὑπάγω καὶ ζητήσετέ με, καὶ ἐν τῇ ἁμαρτία ὑμῶν ἀποθανεῖσθε: ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν. 22 ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Μήτι ἀποκτενεῖ ἑαυτόν, ὅτι λέγει, Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν;

23 καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς ἐκ τῶν κάτω ἐστέ, ἐγὼ ἐκ τῶν ἄνω εἰμί:

Ὑμεῖς ἐκ τούτου τοῦ κόσμου ἐστέ, ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου τούτου.

24 εἶπον οὖν ὑμῖν ὅτι ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν: ἐὰν γὰρ μὴ πιστεύσητε ὅτι **ἐγὼ εἰμι**, ἀποθανεῖσθε ἐν ταῖς ἁμαρτίαις ὑμῶν.

25 ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Σὺ τίς εἶ; εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, **Τὴν ἀρχὴν ὃ τι καὶ λαλῶ ὑμῖν.**

26 πολλὰ ἔχω περὶ ὑμῶν **λαλεῖν** καὶ κρίνειν:

ἀλλ' ὃ πέμψας με ἀληθὴς ἐστίν,

καγὼ **ἃ ἤκουσα παρ' αὐτοῦ**

ταῦτα **λαλῶ** εἰς τὸν κόσμον.

27 οὐκ ἔγνωσαν ὅτι **τὸν πατέρα αὐτοῖς ἔλεγεν.**

28 εἶπεν οὖν [αὐτοῖς] ὁ Ἰησοῦς, Ὅταν ὑψώσητε **τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου**, τότε γνώσεσθε ὅτι **ἐγὼ εἰμι**, καὶ ἀπ' ἑμαυτοῦ ποιῶ οὐδέν, ἀλλὰ καθὼς ἐδίδαξέν με ὁ πατήρ ταῦτα λαλῶ.

29 καὶ **ὃ πέμψας με μετ' ἐμοῦ ἐστίν:**

οὐκ ἀφῆκέν με μόνον, ὅτι ἐγὼ τὰ ἀρεστὰ αὐτῷ ποιῶ πάντοτε.

30 Ταῦτα αὐτοῦ λαλοῦντος πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν. 31 Ἐλεγεν οὖν ὁ Ἰησοῦς πρὸς τοὺς πεπιστευκότας αὐτῷ **Ἰουδαίους**, Ἐὰν ὑμεῖς μείνητε ἐν τῷ λόγῳ τῷ ἐμῷ, ἀληθῶς μαθηταὶ μου ἐστέ, 32 καὶ γνώσεσθε τὴν ἀλήθειαν, καὶ ἡ ἀλήθεια ἐλευθερώσει ὑμᾶς.

Dit chiasme (corr.=0,997;p=0,003) vertoont grote gelijkenis met het voorgaande: ook in deze discussie wordt in de tweede vleugel de Vader ingevoerd, en ook hier wordt dit ingeleid door de kruissteek op het scharnier. Enkele spiegelende elementen: (de joden; regels 1 en 14) - (hemelse herkomst en natuur van Christus; regels 2-3 en 12-13) - (**ἐγὼ εἰμι**; regels 4 en 11) - (identiteit tussen Christus' *Zijn* en Christus' *Woord*; regels 5 en 10) - (Christus sprekend: regels 6 en 9).

20b En niemand greep Hem, want zijn uur was nog niet gekomen. 21 Andermaal sprak Hij tot hen: 'Ik ga heen en gij zult Mij zoeken, maar in uw zonden zult ge sterven. Waar Ik heenga kunt gij niet komen. 22 De joden zeiden daarop: 'Hij zal toch geen zelfmoord plegen, dat Hij zegt: Waar Ik heenga kunt gij niet komen'?

23 Maar Hij hernam: 'Gij zijt van beneden, Ik ben van boven.

Gij zijt van deze wereld, Ik ben niet van deze wereld.

24 Daarom zei Ik u, dat gij in uw zonden zult sterven, want als gij niet gelooft dat Ik Ben, zult gij in uw zonden sterven'.

25 Zij vroegen Hem toen: 'Wie zijt Gij dan'? Jezus antwoordde: 'Ik ben ten gronde niets anders dan datgene wat Ik tot u zeg.

26 Veel zou Ik over u kunnen zeggen tot uw veroordeling.

Maar Hij die Mij gezonden heeft, is waarachtig,

en wat Ik heb gehoord van Hem,

dat zeg Ik tot de wereld'.

27 Zij begrepen niet dat Hij hun van de Vader sprak.

28 Daarop zei Jezus: 'Wanneer gij de Mensenzoon omhoog zult hebben geheven, dan zult gij inzien dat Ik Ben en dat Ik uit Mijzelf niets doe, maar alles zeg zoals de Vader het Mij heeft geleerd.

29 En Hij die Mij gezonden heeft, is met Mij;

Hij heeft Mij niet alleen gelaten, omdat Ik altijd doe wat Hem behaagt'.

30 Toen Hij aldus sprak, gingen er velen in Hem geloven. 31 Tot de joden die dan in Hem geloofden zei Jezus: 'Indien gij trouw blijft aan mijn woord, zijt gij waarlijk mijn leerlingen. 32 Dan zult ge de waarheid kennen en de waarheid zal u vrijmaken'.

In regel 5 bevestigt Christus dat Hij de Logos is: *Hij is wat Hij zegt*. Rond het scharnier (regels 7-8) wordt uitgedrukt dat de Logos de uitspreker is van de Zijnsgrond. De Logos is precies de waarachtigheid (regel 6) van deze Zijnsgrond, die de Vader wordt genoemd (regel 10). Tevens is de Logos het 'Ik Ben'. Het 'Ik Ben' is de verschijningsvorm of de zijnswijze van de Waarheid (regels 4 en 11). Het 'Ik Ben' is tegelijk ook de directe uitdrukking van het Zijn of de Vader. Daarom kunnen zowel de Vader als de Zoon getuigen (chiasme XXXII).

De vraag $\Sigma\upsilon\ \tau\acute{\iota}\varsigma\ \acute{\epsilon}\tilde{\iota}$; (regel 4) werd reeds aan de Doper gesteld in chiasme III (regel 1; Joh.1:15). Vergelijk ook met chiasme XLVIII (regel 2; Joh.12:34).

Kinderen van Abraham 8:33 - 59

- XXXIV -

33 απεκρίθησαν πρὸς αὐτόν, Σπέρμα **Ἀβραάμ** ἐσμεν καὶ οὐδενὶ δεδουλεύκαμεν πώποτε: πῶς σὺ λέγεις ὅτι Ἐλεύθεροι γενήσεσθε; 34 απεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι πᾶς ὁ ποιῶν τὴν ἁμαρτίαν δοῦλός ἐστιν τῆς ἁμαρτίας. 35 ὁ δὲ δοῦλος οὐ μένει ἐν τῇ οἰκίᾳ εἰς τὸν αἰῶνα: ὁ υἱὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα. 36 ἐὰν οὖν ὁ υἱὸς ὑμᾶς ἐλευθερώσῃ, ὄντως ἐλεύθεροι ἔσεσθε. 37 οἶδα ὅτι σπέρμα **Ἀβραάμ** ἐστε: ἀλλὰ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ὅτι ὁ λόγος ὁ ἐμὸς οὐ χωρεῖ ἐν ὑμῖν. 38 ἂ ἐγὼ ἐώρακα παρὰ τῷ πατρὶ λαλῶ: καὶ ὑμεῖς οὖν ἂ ἠκούσατε παρὰ τοῦ πατρὸς ποιεῖτε. 39 Απεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ, Ὁ πατὴρ ἡμῶν **Ἀβραάμ** ἐστίν.

λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τέκνα τοῦ **Ἀβραάμ** ἐστε, τὰ ἔργα τοῦ **Ἀβραάμ** ἐποιεῖτε:

40 νῦν δὲ ζητεῖτέ με ἀποκτεῖναι, ἄνθρωπον ὃς τὴν ἀλήθειαν ὑμῖν λελάληκα ἣν ἤκουσα παρὰ τοῦ θεοῦ:

τοῦτο **Ἀβραάμ** οὐκ ἐποίησεν. 41 ὑμεῖς ποιεῖτε τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς ὑμῶν. εἶπαν [οὖν] αὐτῷ, Ἡμεῖς ἐκ πορνείας οὐ γεγεννήμεθα: ἓνα πατέρα ἔχομεν τὸν θεόν. 42 εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ ὁ θεὸς πατὴρ ὑμῶν ἦν, ἠγαπᾶτε ἂν ἐμέ, ἐγὼ γὰρ ἐκ τοῦ θεοῦ ἐξῆλθον καὶ ἦκω: οὐδὲ γὰρ ἀπ' ἐμαυτοῦ ἐλήλυθα, ἀλλ' ἐκεῖνός με ἀπέστειλεν.

43 διὰ τί τὴν λαλίαν τὴν ἐμὴν οὐ γινώσκετε; ὅτι οὐ δύνασθε ἀκούειν τὸν λόγον τὸν ἐμόν. 44 ὑμεῖς ἐκ τοῦ πατρὸς τοῦ **διαβόλου** ἐστὲ καὶ τὰς ἐπιθυμίας τοῦ πατρὸς ὑμῶν θέλετε ποιεῖν.

ἐκεῖνος **ἄνθρωποκτόνος ἦν ἀπ' ἀρχῆς**, καὶ ἐν τῇ ἀληθείᾳ οὐκ ἔστηκεν, ὅτι οὐκ ἐστὶν ἀλήθεια ἐν αὐτῷ. ὅταν λαλῇ τὸ ψεῦδος, ἐκ τῶν ἰδίων λαλεῖ, ὅτι **ψεύστης ἐστὶν καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ**. 45 ἐγὼ δὲ ὅτι τὴν ἀλήθειαν λέγω, οὐ πιστεύετέ μοι. 46 τίς ἐξ ὑμῶν ἐλέγχει με περὶ ἁμαρτίας; εἰ ἀλήθειαν λέγω, διὰ τί ὑμεῖς οὐ πιστεύετέ μοι;

47 **ὁ ὢν ἐκ τοῦ θεοῦ τὰ ῥήματα τοῦ θεοῦ ἀκούει:**

διὰ τοῦτο **ὑμεῖς οὐκ ἀκούετε**, ὅτι **ἐκ τοῦ θεοῦ οὐκ ἐστέ**.

48 Απεκρίθησαν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ εἶπαν αὐτῷ, Οὐ καλῶς λέγομεν ἡμεῖς ὅτι Σαμαρίτης εἶ σὺ καὶ **δαιμόνιον** ἔχεις; 49 απεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐγὼ **δαιμόνιον** οὐκ ἔχω, ἀλλὰ τιμῶ τὸν πατέρα μου, καὶ ὑμεῖς ἀτιμάζετε με. 50 ἐγὼ δὲ οὐ ζητῶ τὴν δόξαν μου: ἐστὶν ὁ ζητῶν καὶ κρίνων.

51 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν τις τὸν ἐμὸν λόγον τηρήσῃ, θάνατον οὐ μὴ θεωρήσῃ εἰς τὸν αἰῶνα. 52 εἶπον [οὖν] αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Νῦν ἐγνώκαμεν ὅτι **δαιμόνιον** ἔχεις.

Ἀβραάμ ἀπέθανεν καὶ οἱ προφῆται, καὶ σὺ λέγεις, Ἐὰν τις τὸν λόγον μου τηρήσῃ, οὐ μὴ γεύσῃται θανάτου εἰς τὸν αἰῶνα. 53 μὴ σὺ μείζων εἶ τοῦ πατρὸς ἡμῶν **Ἀβραάμ**, ὅστις ἀπέθανεν; καὶ οἱ προφῆται ἀπέθανον: τίνα σεαυτὸν ποιεῖς; 54 απεκρίθη Ἰησοῦς, Ἐὰν ἐγὼ δοξάσω ἐμαυτόν, ἡ δόξα μου οὐδὲν ἐστίν: ἐστὶν ὁ πατὴρ μου ὁ δοξάζων με, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι θεὸς ἡμῶν ἐστίν: 55 καὶ οὐκ ἐγνώκατε αὐτόν,

ἐγὼ δὲ οἶδα αὐτόν. κἂν εἶπω ὅτι οὐκ οἶδα αὐτόν, ἔσομαι ὅμοιος ὑμῖν ψεύστης: ἀλλὰ οἶδα αὐτόν καὶ τὸν λόγον αὐτοῦ τηρῶ.

56 **Ἀβραάμ** ὁ πατὴρ ὑμῶν ἠγαλλιάσατο ἵνα ἴδῃ τὴν ἡμέραν τὴν ἐμὴν, καὶ εἶδεν καὶ ἐχάρη.

57 εἶπον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι πρὸς αὐτόν, Πεντήκοντα ἔτη οὕτω ἔχεις καὶ **Ἀβραάμ** ἐώρακας; 58 εἶπεν αὐτοῖς Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, πρὶν **Ἀβραάμ** γενέσθαι **ἐγὼ εἰμί**. 59 ἦραν οὖν λίθους ἵνα βάλλωσιν ἐπ' αὐτόν: Ἰησοῦς δὲ ἐκρύβη καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ.

De inhoudelijke kern van dit zeer lange chiasme (corr.=0,65;p=0,06) wordt samengevat door het welbekende woord dat de kruissteek vormt over het scharnier. Opvallende spiegelingen zijn ondermeer de wederzijdse verwijzingen naar de **duivel** respectievelijk de **demon** en de herhaalde verwijzingen naar **Abraham**. In de eerste vleugel staat 6x 'Abraham'; in de tweede vleugel staat 5x 'Abraham' en dan 'Ik Ben'. Vgl. 'Ik Ben' uit regel 14 met 'Ik Ben' in het vorige chiasme, in Joh.13:19 en in Deut.32:39.

33 Men wierp op: 'Wij zijn van **Abrahams** geslacht en nooit iemands slaaf geweest. Hoe kunt Gij dan zeggen: gij zult vrij worden'? 34 Jezus antwoordde hun: 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: al wie zonde doet, is slaaf van de zonde, 35 en de slaaf blijft niet voor eeuwig in het huis. De Zoon blijft voor eeuwig. 36 Als de Zoon u vrijmaakt, zult gij werkelijk vrij zijn. 37 Ik weet dat gij van **Abrahams** geslacht zijt; niettemin zoekt gij Mij te doden, omdat mijn woord bij u geen ingang vindt. 38 Ik verkondig wat Ik bij de Vader heb gezien, maar gij doet wat gij van uw vader gehoord hebt'. 39 Zij antwoordden Hem: 'Onze vader is **Abraham**'.

Daarop zei Jezus hun: 'Als gij kinderen van **Abraham** zijt, doet dan ook de werken van **Abraham**'.

40 Thans echter zoekt gij Mij, een mens te doden, terwijl Ik u de waarheid heb gezegd, die Ik van God gehoord heb.

Zoiets deed **Abraham** niet. 41 Gij doet de werken van uw vader'. Zij zeiden Hem: 'Wij zijn niet uit ontucht geboren; één Vader hebben wij en dat is God'. 42 Jezus zei hun: 'Als God uw vader was, zoudt gij Mij beminnen, want van God ben Ik uitgegaan en van Godswege ben Ik hier. Want Ik ben niet uit Mijzelf gekomen, maar Hij heeft Mij gezonden.

43 Waarom verstaat Gij mijn taal niet? Omdat gij niet in staat zijt mijn woord te aanhoren. 44 De vader uit wie gij zijt is **de duivel** en gij verkiest te volbrengen wat uw vader verlangt.

Hij was **een moordenaar vanaf het begin** en hij bevindt zich niet in de waarheid, omdat er in hem geen waarheid is. Wanneer hij leugentaal spreekt, spreekt hij uit zijn eigen wezen, want een **leugenaar is hij, en de vader van de leugenaar**. 45 Mij gelooft gij niet, omdat Ik de waarheid spreek. 46 Wie van u kan aantonen dat Ik zonde gedaan heb? Als Ik de waarheid spreek, waarom gelooft gij Mij dan niet?

47 **Wie uit God is, luistert naar Gods woorden**.

Daarom **luistert Gij niet**, omdat **gij niet uit God zijt**'.

48 De joden gaven Hem ten antwoord: 'Zeggen wij niet met recht dat gij een Samaritaan zijt en van **een demon** bezeten'? 49 Jezus antwoordde: 'Ik ben niet van **een demon** bezeten, maar ik eer mijn Vader, terwijl gij Mij aantast in mijn eer. 50 Ik zoek mijn eigen eer niet. Er is iemand die ze zoekt en die oordeelt.

51 Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: als iemand mijn woord onderhoudt, zal hij in eeuwigheid de dood niet zien'. 52 Toen zeiden de joden Hem: 'Nu weten wij zeker dat Gij van **een demon** bezeten zijt.

Want **Abraham** en de profeten zijn gestorven, terwijl Gij beweert: Als iemand mijn woord onderhoudt, zal hij in eeuwigheid de dood niet smaken. 53 Zijt Gij soms groter dan onze vader **Abraham** die wel gestorven is? Zelfs de profeten zijn gestorven. Voor wie houdt Gij uzelf wel'? 54 Jezus antwoordde: 'Als Ik Mijzelf verheerlijkt dan is mijn glorie niets; maar mijn Vader is het die Mij verheerlijkt, van wie gij zegt: Hij is onze God. 55 Toch kent gij Hem niet.

Ik daarentegen ken Hem en als Ik zou zeggen dat Ik Hem niet ken, zou Ik aan u gelijk zijn: een leugenaar. Maar Ik ken Hem en onderhoud zijn woord.

56 **Abraham**, uw vader, juichte van vreugde bij de gedachte dat hij mijn dag zou zien; hij heeft hem gezien en zich verheugd'.

57 Toen zeiden de joden tot Hem: 'Gij zijt nog geen vijftig jaar en Gij hebt **Abraham** gezien'? 58 Jezus antwoordde hun: 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: voor **Abraham** werd, **Ik Ben**'. 59 Toen raaptten zij stenen op om Hem te stenigen, maar Jezus trok zich terug en verliet de tempel.

Dit chiasme encodeert voor de geboortedag van de Salomonische Maria (dinsdag 16 september 19 v.Chr.; zie ook Mat.1:1).

De genezing van de blindgeborene 9:1 - 13

- XXXV -

9: 1 Καὶ παράγων εἶδεν ἄνθρωπον τυφλὸν ἐκ γενετῆς.

2 καὶ ἠρώτησαν αὐτὸν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ λέγοντες, Ῥαββί, τίς ἡμαρτεν, οὗτος ἢ οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἵνα τυφλὸς γεννηθῆ; 3 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὔτε οὗτος ἡμαρτεν οὔτε οἱ γονεῖς αὐτοῦ, ἀλλ' ἵνα φανερωθῆ τὰ ἔργα τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ. 4 ἡμᾶς δεῖ ἐργάζεσθαι τὰ ἔργα τοῦ πέμψαντός με ἕως ἡμέρας ἐστίν:

ἔρχεται νῦν ὅτε οὐδεὶς δύναται ἐργάζεσθαι. 5 ὅταν ἐν τῷ κόσμῳ ᾧ, φῶς εἰμι τοῦ κόσμου.

6 ταῦτα εἰπὼν ἔπτυσεν χαμαὶ καὶ ἐποίησεν πηλὸν ἐκ τοῦ πτύσματος, καὶ ἐπέχρισεν αὐτοῦ τὸν πηλὸν

ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς

7 καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὑπαγε νίψαι

εἰς τὴν κολυμβήθραν τοῦ Σιλωάμ

{ὁ ἐρμηνεύεται Ἀπεσταλμένος}.

ἀπήλθεν οὖν καὶ ἐνίψατο,

καὶ ἤλθεν βλέπων.

8 Οἱ οὖν γείτονες καὶ οἱ θεωροῦντες αὐτὸν τὸ πρότερον ὅτι προσαίτης ἦν ἔλεγον, Οὐχ οὗτός ἐστιν ὁ καθήμενος καὶ προσαιτῶν;

9 ἄλλοι ἔλεγον ὅτι Οὗτός ἐστιν: ἄλλοι ἔλεγον, Οὐχί, ἀλλὰ ὁμοῖος αὐτῷ ἐστιν. ἐκεῖνος ἔλεγεν ὅτι Ἐγώ εἰμι.

10 ἔλεγον οὖν αὐτῷ, Πῶς [οὖν] ἠνεώχθησάν σου οἱ ὀφθαλμοί; 11 ἀπεκρίθη ἐκεῖνος, Ὁ ἄνθρωπος ὁ λεγόμενος Ἰησοῦς πηλὸν ἐποίησεν καὶ ἐπέχρισέν μου τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἶπέν μοι ὅτι Ὑπαγε εἰς τὸν Σιλωάμ καὶ νίψαι: ἀπελθὼν οὖν καὶ νιψάμενος ἀνέβλεψα. 12 καὶ εἶπαν αὐτῷ, Ποῦ ἐστιν ἐκεῖνος; λέγει, Οὐκ οἶδα.

13 Ἄγουσιν αὐτὸν πρὸς τοὺς Φαρισαίους τὸν ποτε τυφλόν.

Dit chiasme (corr.=0,98; p=0,00001) beschrijft de genezing van de blinde bij de vijver van Siloam ('De Gezondene'; regels 7 en 8). De kruissteek over het scharnier (regels 5-6 en 9-10) beschrijft de omstandigheden van de genezing. In de tweede vleugel worden de reacties op de genezing beschreven, die ermee eindigen dat de genezene naar de Farizeeën wordt gebracht. Bijzonder merkwaardig is de spiegeling (φῶς εἰμι τοῦ κόσμου, regel 5; gesproken door Christus; cfr. chiasme XXXI ,8:12 / Ἐγώ εἰμι, regel 9; gesproken door de blindgeborene, doch herinnerend aan hetzelfde woord door Christus uitgesproken in de laatste regel van het vorige chiasme). De verzen 9:2-3 impliceren dat zowel Christus als zijn leerlingen vertrouwd zijn met het denkbeeld van een voorgeboortelijk bestaan van de mens (zie ook commentaar bij chiasme III, p.30) en van de werkzaamheid van karmische wetten: 'τοῦ θεοῦ ἐν αὐτῷ' verwijst volgens Steiner naar het hogere Ik, het goddelijke in de mens, dat het karma bereidt (zie ook chiasme XXXVII - 9:34). Noteer daarbij dat het karma van de blindgeborene door de aard der zaak ook omvat diens genezing met de hulp van Christus. In regel 2 wordt aangekondigd dat het karma moet worden verwerkelijkt; de spiegelende regel 13 beschrijft hoe deze verwerkelijking zich voltrok.

9:1 In het voorbijgaan zag Hij een man **die blind was vanaf zijn geboorte**.

2 Zijn leerlingen vroegen Hem: 'Rabbi, wie heeft gezondigd, zichzelf of zijn ouders, dat hij blind werd geboren?' 3 Jezus antwoordde: 'Noch hij noch zijn ouders hebben gezondigd, maar **de werken van de Godsvonk in hem dienden tot uiting te komen**. 4 **Wij moeten de werken van Hem die Mij gezonden heeft, verrichten tot het dag is**.

Er komt een nacht waarop niemand kan werken. 5 Zolang Ik in de wereld ben, ben Ik het licht van de wereld'.

6 Toen Hij dit gezegd had, spuwde Hij op de grond, maakte met het speeksel slijk, bestreek daarmee bij **de man**

de ogen

7 en zei hem: 'Ga u wassen
in de vijver van **de Siloam**' -

wat betekent: **de Gezondene**.

Hij ging er naar toe en waste zich,
en **kwam ziende terug**.

8 Zijn buren en diegenen die hem vroeger hadden zien bedelen, zeiden: 'Is dat niet **de man**, die zat te bedelen?'

9 Sommigen zeiden: 'Inderdaad, hij is het'. Anderen: 'Neen, hij lijkt enkel op hem'. Hijzelf zei: 'Ik ben (het)'.

10 Toen vroegen ze aan hem: 'Hoe zijn dan uw ogen geopend?' 11 Hij antwoordde: '**De man die Jezus heet, maakte slijk, bestreek daarmee mijn ogen en zei tot mij: Ga naar de Siloam en was u. Ik ben dus gegaan, waste mij en kon zien**'. 12 Ze vroegen hem toen: 'Waar is die man?' Hij zei: 'Ik weet het niet'.

13 Men bracht nu **de man die blind geweest** was bij de Farizeeën.

"A l'occasion de la fête des Tentes, un cortège joyeux se rendait chaque matin - sauf le sabbat - à la piscine de Siloé, pour qu'un prêtre y puise de l'eau en vue de la libation. A l'époque du Nouveau Testament, on croyait que ce bassin recueillait l'eau d'une source locale, appelée Siloé. En fait, il n'y a dans la ville de Jérusalem qu'une seule source, celle de Gihôn: ce terme signifie 'jaillissant', et il s'explique par l'effet de siphon qui fait jaillir l'eau de la source par intermittence. Mais le site de Gihôn, en dehors des murs, était vulnérable (...). Aussi, peu avant l'an 700, le roi Ezéchias en a dévié les eaux vers le bassin de Siloé, à l'aide d'un tunnel creusé dans la roche. Par la suite, ces travaux furent quelque peu oubliés, malgré les rares allusions bibliques, si bien que l'on crut avoir affaire, avec Siloé, à une source autonome (...) La source de Jérusalem est mentionnée trois fois dans le récit de l'onction de Salomon (1 R: 33-45) (...) Une deuxième allusion (...) se trouve dans les pages du IIe livre des Chroniques (2 Ch 32:30; 33:14)" (Devillers 2005, p.166-167)

De ondervraging van de blindgeborene 9:14 - 26

- XXXVI -

14 ἦν δὲ σάββατον ἐν ἧ ἡμέρᾳ τὸν πηλὸν ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἀνέωξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς. 15 πάλιν οὖν ἠρώτων αὐτὸν καὶ οἱ Φαρισαῖοι πῶς ἀνέβλεψεν.

ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Πηλὸν ἐπέθηκέν μου ἐπὶ τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐνιψάμην, καὶ βλέπω. 16 ἔλεγον οὖν ἐκ τῶν Φαρισαίων τινές, Οὐκ ἔστιν οὗτος παρὰ θεοῦ ὁ ἄνθρωπος, ὅτι τὸ σάββατον οὐ τηρεῖ.

ἄλλοι [δὲ] ἔλεγον, Πῶς δύναται ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς τοιαῦτα σημεῖα ποιεῖν;

καὶ σχίσμα ἦν ἐν αὐτοῖς. 17 λέγουσιν οὖν τῷ τυφλῷ πάλιν,

Τί σὺ λέγεις περὶ αὐτοῦ, ὅτι ἠνέωξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς; ὁ δὲ εἶπεν ὅτι Προφήτης ἐστίν. 18 Οὐκ ἐπίστευσαν οὖν οἱ Ἰουδαῖοι περὶ αὐτοῦ

ὅτι ἦν τυφλὸς καὶ ἀνέβλεψεν, ἕως οὗτο ἔφώνησαν τοὺς γονεῖς αὐτοῦ τοῦ ἀναβλέψαντος 19 καὶ ἠρώτησαν αὐτοὺς λέγοντες, Οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ὑμῶν, ὃν ὑμεῖς λέγετε ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη;

πῶς οὖν βλέπει ἄρτι;

20 ἀπεκρίθησαν οὖν οἱ γονεῖς αὐτοῦ καὶ εἶπαν, Οἶδαμεν ὅτι οὗτός ἐστιν ὁ υἱὸς ἡμῶν καὶ ὅτι τυφλὸς ἐγεννήθη: 21 πῶς δὲ νῦν βλέπει οὐκ οἶδαμεν,

ἢ τίς ἤνοιξεν αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς ἡμεῖς οὐκ οἶδαμεν: αὐτὸν ἐρωτήσατε, ἡλικίαν ἔχει, αὐτὸς περὶ ἑαυτοῦ λαλήσει. 22 ταῦτα εἶπαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ ὅτι ἐφοβοῦντο τοὺς Ἰουδαίους,

ἥδη γὰρ συνετέθειντο οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα ἐάν τις αὐτὸν ὁμολογήσῃ Χριστόν, ἀποσυνάγωγος γένηται.

23 διὰ τοῦτο οἱ γονεῖς αὐτοῦ εἶπαν ὅτι Ἠλικίαν ἔχει, αὐτὸν ἐπερωτήσατε.

24 Ἐφώνησαν οὖν τὸν ἄνθρωπον ἐκ δευτέρου ὃς ἦν τυφλὸς καὶ εἶπαν αὐτῷ, Δὸς δόξαν τῷ θεῷ: ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος ἀμαρτωλὸς ἐστίν.

25 ἀπεκρίθη οὖν ἐκεῖνος, Εἰ ἀμαρτωλὸς ἐστίν οὐκ οἶδα: ἐν οἶδα, ὅτι τυφλὸς ὦν ἄρτι βλέπω. 26 εἶπον οὖν αὐτῷ, Τί ἐποίησέν σοι; πῶς ἠνοιξέν σου τοὺς ὀφθαλμούς;

Dit chiasme (corr.=0,94; p=0,0008) beschrijft de ondervraging door de Farizeeën van de blindgeborene en (in de tweede vleugel) van diens ouders. Rond het scharnier bevindt zich een microchiasme met rond de kern (die het feit van de genezing vermeldt: τυφλὸς ἐγεννήθη; πῶς οὖν βλέπει ἄρτι), de elementen (genezing van de blindgeborene) en (getuigenis van diens ouders, opgeroepen voor ondervraging). In de centrumregels 4 en 11 is sprake van de tweespalt tussen Christusgelovers en ongelovigen. In de regels 2 en 13 wordt de zondigheid van Christus (wegens overtreding van het sabbat-taboe) bevestigd, in regels 3 en 12 wordt verwezen naar gelovers die zich echter in de verdrukking bevinden. Regel 14 herneemt de inhoud van regel 1; de blindgeborene wordt immers voor de tweede maal ondervraagd, in de hoop dat hij ditmaal de gewenste antwoorden zal afleveren. Dit echter zal niet gebeuren (wat een bijzonder licht werpt op 9:3).

14 de dag waarop Jezus slijk had gemaakt en zijn ogen had geopend, was namelijk een sabbat. 15 Ook de Farizeeën vroegen hem dus, hoe hij het gezicht herkregen had.

Hij zei hun: 'Hij deed slijk op mijn ogen, ik waste mij en ik zie'. 16 Toen zeiden sommige Farizeeën: 'Die man komt niet van God, want Hij onderhoudt de sabbat niet'.

Anderen zeiden: 'Hoe zou een zondig mens zulke tekenen kunnen doen?'

Zo was er verdeeldheid onder hen. 17 Zij richtten zich opnieuw tot de blinde en vroegen:

'Wat zegt gijzelf van Hem, daar Hij u toch de ogen heeft geopend?' Hij antwoordde dat Hij/hij een profeet is. 18 De joden wilden niet van hem aannemen,

dat hij blind was geweest en het gezicht herkregen had, eer zij de ouders van de genezene hadden laten komen. 19 Zij stelden hun toen de vraag: 'Is dit uw zoon, die volgens uw zeggen blind geboren is?'

Hoe kan hij nu zien?'

20 Zijn ouders antwoordden: 'Wij weten dat dit onze zoon is en dat hij blind is geboren. 21 maar hoe hij nu kan zien weten wij niet;

of wie hem de ogen heeft geopend, wij weten het niet. Vraagt het hemzelf, hij is oud genoeg en zal zelf zijn woord wel doen'. 22 Zijn ouders zeiden dit omdat zij bang waren voor de joden,

want de joden hadden reeds afgesproken dat alwie Hem als Messias beleed uit de synagoge zou worden gebannen.

23 Daarom zeiden zijn ouders: 'Hij is oud genoeg, vraagt het hemzelf'.

24 Voor de tweede maal riepen zij nu de man die blind was geweest bij zich en zeiden hem: 'Geef eer aan God. Wij weten dat die man een zondaar is'.

25 Hij echter antwoordde: 'Of Hij een zondaar is weet ik niet. Eén ding weet ik wel: dat ik blind was en nu zie'. 26 Daarop vroegen zij hem dus: 'Wat heeft Hij met u gedaan? Hoe heeft Hij u de ogen geopend?'

De uitdrukking (εἶπεν ὅτι Προφήτης ἐστίν / Hij zei dat Hij/hij een profeet is; regel 5) is meerduidig; de kwalificatie 'een profeet zijn' kan zowel betrekking hebben op Christus als op de blindgeborene zelf. Laatstgenoemde lezing lijkt een esoterische verwijzing te zijn naar de identiteit tussen de individualiteiten van de blindgeborene en van de profeet Jesaja (vergelijk ook met Joh. 1:23 en Joh. 12:38-40).

Het geloof van de blindgeborene 9:27 - 40

- XXXVII -

- 27 ἀπεκρίθη αὐτοῖς, Εἶπον ὑμῖν ἤδη καὶ οὐκ **ἠκούσατε**: τί πάλιν θέλετε **ἀκούειν**; μὴ καὶ ὑμεῖς θέλετε αὐτοῦ μαθηταὶ γενέσθαι;
- 28 καὶ ἐλοιδόρησαν αὐτὸν καὶ εἶπον, *Σὺ μαθητῆς εἶ ἐκείνου, ἡμεῖς δὲ τοῦ Μωϋσέως ἐσμὲν μαθηταί*.
- 29 ἡμεῖς οἶδαμεν ὅτι Μωϋσεῖ λελάληκεν ὁ θεός, τοῦτον δὲ οὐκ οἶδαμεν πόθεν ἐστίν.
- 30 ἀπεκρίθη ὁ ἄνθρωπος καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Ἐν τούτῳ γὰρ τὸ θαυμαστόν ἐστιν ὅτι ὑμεῖς *οὐκ οἶδατε πόθεν ἐστίν*, καὶ ἠνοιξέν μου τοὺς ὀφθαλμούς.
- 31 **οἶδαμεν ὅτι ἀμαρτωλῶν ὁ θεὸς οὐκ ἀκούει**, ἀλλ' ἐάν τις θεοσεβῆς ἦ καὶ τὸ θέλημα αὐτοῦ ποιῇ τούτου ἀκούει.
- 32 **ἐκ τοῦ αἰῶνος οὐκ ἠκούσθη**
ὅτι **ἠνέωξέν τις ὀφθαλμούς τυφλοῦ γεγεννημένου**:
- 33 **εἰ μὴ ἦν οὗτος παρὰ θεοῦ,**
οὐκ ἠδύνατο ποιεῖν οὐδέν.
- 34 ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ, **Ἐν ἀμαρτίαις σὺ ἐγεννήθης ὄλος**, καὶ σὺ διδάσκεις ἡμᾶς; καὶ ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω.
- 35 Ἦκουσεν Ἰησοῦς ὅτι ἐξέβαλον αὐτὸν ἔξω, καὶ εὐρῶν αὐτὸν εἶπεν, Σὺ πιστεύεις εἰς τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου; 36 ἀπεκρίθη ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, *Καὶ τίς ἐστιν, κύριε, ἵνα πιστεύσω εἰς αὐτόν*;
- 37 εἶπεν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Καὶ ἐώρακας αὐτὸν καὶ ὁ λαλῶν μετὰ σοῦ ἐκεῖνός ἐστιν. 38 ὁ δὲ ἔφη, Πιστεύω, κύριε: καὶ προσεκύνησεν αὐτῷ.
- 39 καὶ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, Εἰς κρίμα ἐγὼ εἰς τὸν κόσμον τοῦτον ἦλθον, *ἵνα οἱ μὴ βλέποντες βλέπωσιν καὶ οἱ βλέποντες τυφλοὶ γένωνται*.
- 40 **Ἦκουσαν** ἐκ τῶν Φαρισαίων ταῦτα οἱ μετ' αὐτοῦ ὄντες, καὶ εἶπον αὐτῷ, Μὴ καὶ ἡμεῖς τυφλοὶ ἐσμεν;

Dit chiasme (corr.=0,86; p=0,007) beschrijft de confrontatie tussen de Farizeeën en de blindgeborene die weigert om tot geestelijke capitulatie over te gaan, wordt buitengeworpen en zich (in het tweede deel van het chiasme) tot Christus bekend. Rond het scharnier treffen we een microchiasme aan, bestaande uit de **radicale ontkenning** van **de mogelijkheid** om blindgeborenheid te genezen, **tenzij men als genezer van God komt**. [de chiasmatische structuur suggereert een equivalentie (de ogen openen van een blindgeborene; regel 7) ⇔ (van God komen; regel 8)]. Merkwaardige spiegelende elementen: [het klaarblijkelijk onvermogen van de Farizeeën om de getuigenis van de blindgeborene op te nemen (regel 1) en de blindheid van de Farizeeën (regel 14)] - [de hierbij aansluitende impliciete karakterisering van de blindgeborene als ziende, en van de Farizeeën als blinden (regel 13) die chiasmatisch overeenkomt met het door de Farizeeën zelf uitgedrukte onderscheid tussen henzelf en de blindgeborene (regel 2)] - [de fysieke genezing van de blindgeborene (regel 4) en diens bereidheid tot geloof (regel 11)] - (zondigheid; regels 5 en 10).

27 Hij antwoordde: 'Dat heb ik al verteld, maar gij hebt niet **geluisterd**. Waarom **wilt gij het** opnieuw **horen**? Wilt gij ook soms leerlingen van Hem worden'?

28 Toen zeiden zij smalend tot hem: '*Jij bent een leerling van die man, wij zijn leerlingen van Mozes.*

29 Wij weten dat God tot Mozes gesproken heeft maar van deze weten wij niet waar Hij vandaan is'.

30 De man gaf hun ten antwoord: 'Dat is toch wel wonderlijk, *dat gij niet weet vanwaar Hij is*: en Hij heeft mij nog wel de ogen geopend.

31 **Wij weten dat God niet naar zondaars luistert**, maar als iemand godvrezend is en zijn wil doet, dan luistert Hij naar zo iemand.

32 **Nooit in der eeuwigheid heeft men gehoord**,
dat **iemand de ogen heeft geopend van een blindgeborene**.

33 Als **deze man niet kwam van God**,
had Hij nooit kunnen zoiets doen'.

34 Zij antwoordden hem: '**In zonden ben je geboren, zo groot als je bent**, en jij wilt ons de les lezen'? Toen wierpen ze hem buiten.

35 Jezus vernam dat men hem buiten geworpen had en toen Hij hem vond, zei Hij: 'Geloof ge in de Mensenzoon'? 36 Hij antwoordde: '*Wie is dat, Heer?* Dan zal ik in Hem geloven'.

37 Jezus zei hem: 'Gij ziet Hem, het is Degene die met u spreekt'. 38 Toen zei hij: 'Ik geloof, Heer'. En hij wierp zich voor hem neer.

39 En Jezus sprak: 'Tot een oordeel ben Ik in deze wereld gekomen, *opdat de niet-zienden zouden zien en de zienden blind worden*'.

40 Enkele Farizeeën die bij Hem stonden, **hoorden dit** en zeiden tot Hem: 'Zijn ook wij soms blind'?

Regel 3 (Joh.9:29) refereert naar Joh.7:27 (chiasme XXVIII). De Farizeeën geven ongewild een indicatie dat Christus inderdaad de Messias is, want ze weten niet vanwaar Christus komt, en deze onbekendheid van herkomst was een kenmerk dat in de joodse traditie aan de Messias werd toegeschreven. De onwetendheid van de Farizeeën met betrekking tot Christus' herkomst' (regel 4) wordt chiasmisch gespiegeld in de onwetendheid van de blindgeborene met betrekking tot de Mensenzoon (regel 11).

De herder en zijn schapen 9:41 - 10:6

- XXXVIII -

9:41 εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἰ τυφλοὶ ἦτε, οὐκ ἂν εἴχετε ἁμαρτίαν· νῦν δὲ λέγετε ὅτι Βλέπομεν· ἡ ἁμαρτία ὑμῶν μένει.

10:1 Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ μὴ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλήν τῶν προβάτων
ἀλλὰ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν ἐκεῖνος κλέπτης ἐστὶν καὶ ληστής:

2 ὁ δὲ εἰσερχόμενος διὰ τῆς θύρας

ποιμὴν ἐστὶν τῶν προβάτων.

3 τοῦτω ὁ θυρωρὸς ἀνοίγει,

καὶ τὰ πρόβατα τῆς φωνῆς αὐτοῦ ἀκούει,

καὶ τὰ ἴδια πρόβατα φωνεῖ κατ' ὄνομα

καὶ ἐξάγει αὐτά. 4 ὅταν τὰ ἴδια πάντα ἐκβάλῃ,

ἔμπροσθεν αὐτῶν πορεύεται, καὶ τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουθεῖ,

ὅτι οἶδασιν τὴν φωνὴν αὐτοῦ:

5 ἀλλοτρίῳ δὲ οὐ μὴ ἀκολουθήσουσιν

ἀλλὰ φεύξονται ἀπ' αὐτοῦ, ὅτι οὐκ οἶδασιν τῶν ἀλλοτρίων τὴν φωνήν.

6 Ταύτην τὴν παροιμίαν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς· ἐκεῖνοι δὲ οὐκ ἔγνωσαν τίνα ἦν ἃ ἐλάλει αὐτοῖς.

Dit chiasme (corr=0,85; p =0,008) bestrijkt het eerste van het drietal uiteenzettingen of woordwisselingen in hoofdstuk 10 (onderbrekingen: 10:6-7 en 10:19-24) en waarin telkens schapen worden gebruikt als beeld voor Christus' volgelingen. Het chiasme sluit direct aan op de discussie die Christus heeft met de joden na de genezing van de blindgeborene op een sabbat. Het chiasme bestaat uit drie concentrische lagen. Regel 1 van het chiasme laat het verband zien tussen 'beweren te zien' en 'zonde' en wordt weerspiegeld in regel 14, die de klaarblijkelijke geestelijke blindheid van zijn gehoor vermeldt. De regels 2-3 respectievelijk 12-13 betreffen de dieven en rovers. De centrale zes regels gaan over de herder en zijn schapen; de kruisstekes over het scharnier drukken de band uit tussen beiden. In de eerste vleugel van het chiasme wordt het verschil geschetst tussen de herder en de rovers; in de tweede vleugel gaat het over de verschillende reactie van de schapen tegenover herder en rovers. De stemherkenning bij de schapen is het beeld voor de kennis die de mens heeft omtrent de wezenaard van de waarheid, die hij daardoor kan onderscheiden van de leugen.

9:41 Jezus antwoordde hun: 'Als **gij blind waart**, zoudt gij geen zonde hebben, maar nu gij zegt: *wij zien*, blijft uw zonde'.

10:1 Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: wie niet gaat door de deur in de schaapskooi, maar langs een andere weg binnenkomt, hij is een dief en een rover.

2 Maar wie binnengaat door de deur is de herder van **de schapen**.

3 Hem doet de deurwachter open.

En **de schapen** luisteren naar **zijn stem**,

en **zijn schapen** roept hij bij **hun naam**

en hij leidt ze naar buiten. 4 En als hij ze allen naar buiten heeft gebracht,

trekt hij voor **de schapen** uit, terwijl ze hem volgen,

omdat ze zijn stem herkennen.

5 Een vreemde echter zullen ze niet volgen:

integendeel, zij zullen van hem wegluchten, omdat ze de stem van vreemden niet kennen'.

6 Deze gelijkenis vertelde Jezus hun, maar **zij begrepen niet** wat Hij hun wilde zeggen.

Een merkwaardige spanning verbindt de regels 13 en 14. De schapen herkennen de stem van de herder, maar de toehoorders van Christus begrijpen Hem niet, herkennen maw zijn stem niet, en behoren dus niet tot zijn schapen (cfr. regel 1).

De goede herder (Ἐγώ εἰμι ἡ θύρα ; Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός 10: 7-19)

- XXXIX -

7 Εἶπεν οὖν πάλιν ὁ Ἰησοῦς, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι ἡ θύρα τῶν προβάτων.

8 πάντες ὅσοι ἤλθον [πρὸ ἐμοῦ] κλέπται εἰσὶν καὶ λησταί: ἀλλ' οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα. 9 ἐγώ εἰμι ἡ θύρα: δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ σωθήσεται καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται καὶ νομὴν εὐρήσει. 10 ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπολέσῃ: ἐγὼ ἤλθον ἵνα ζωὴν ἔχωσιν καὶ περισσὸν ἔχωσιν.

11 Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός: ὁ ποιμὴν ὁ καλός τὴν ψυχὴν αὐτοῦ τίθησιν ὑπὲρ τῶν προβάτων: 12 ὁ μισθωτὸς καὶ οὐκ ὢν ποιμὴν, οὗ οὐκ ἔστιν τὰ πρόβατα ἴδια,

θεωρεῖ τὸν λύκον ἐρχόμενον καὶ ἀφίησιν τὰ πρόβατα καὶ φεύγει καὶ ὁ λύκος ἀρπάζει αὐτὰ καὶ σκορπίζει

13 ὅτι μισθωτὸς ἔστιν καὶ οὐ μέλει αὐτῷ περὶ τῶν προβάτων. 14 Ἐγώ εἰμι ὁ ποιμὴν ὁ καλός,

καὶ γινώσκω τὰ ἐμὰ

καὶ γινώσκουσί με τὰ ἐμά,

15 καθὼς γινώσκει με ὁ πατήρ

καγὼ γινώσκω τὸν πατέρα:

καὶ τὴν ψυχὴν μου τίθημι ὑπὲρ τῶν προβάτων.

16 καὶ ἄλλα πρόβατα ἔχω ἃ οὐκ ἔστιν ἐκ τῆς αὐλῆς ταύτης:

κάκεῖνα δεῖ με ἀγαγεῖν, καὶ τῆς φωνῆς μου ἀκούσουσιν, καὶ γενήσονται μία ποίμνη, εἷς ποιμὴν.

17 διὰ τοῦτό με ὁ πατήρ ἀγαπᾷ ὅτι ἐγὼ τίθημι τὴν ψυχὴν μου, ἵνα πάλιν λάβω αὐτήν. 18 οὐδεὶς αἶρει αὐτήν ἀπ' ἐμοῦ, ἀλλ' ἐγὼ τίθημι αὐτήν ἀπ' ἐμαυτοῦ. ἐξουσίαν ἔχω θεῖναι αὐτήν, καὶ ἐξουσίαν ἔχω πάλιν λαβεῖν αὐτήν: ταύτην τὴν ἐντολὴν ἔλαβον παρὰ τοῦ πατρός μου.

19 Σχίσμα πάλιν ἐγένετο ἐν τοῖς Ἰουδαίοις διὰ τοὺς λόγους τούτους.

Dit chiasme (corr.=0,95; p=0,0004) heeft een zeer gestructureerd scharnier (regels 6-9), dat op zijn beurt is geëncadreerd door de sleutelwoorden uit regel 3 (die worden hernomen in de regels 5 en 10, en inhoudelijk gespiegeld in regel 12). De regels 2 en 13 lijken complementair: het gaat om leven verzekeren voor de schapen resp. het leven geven door Christus. In de regels 3-5 wordt het beeld gegeven van de goede herder, die blijkens de complementaire regels 10-12 een universele taak heeft, voor alle 'schapen' ter wereld. De beelden mbt 'herder' en 'deur' werden geïntroduceerd in chiasme XXXVIII.

7 Jezus hernam: 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Ik ben de deur voor de schapen.

8 Allen die voor Mij zijn gekomen, zijn dieven en rovers, maar de schapen hebben niet naar hen geluisterd. 9 Ik ben de deur. Als iemand door Mij binnengaat, zal hij worden gered; hij zal in- en uitgaan en weideland vinden. 10 De dief komt alleen maar om te stelen, te slachten en te vernietigen; Ik ben gekomen, opdat zij leven zouden bezitten, en wel in overvloed.

11 Ik ben de goede herder. De goede herder geeft zijn leven voor zijn schapen. 12 Maar de huurling, die geen herder is en geen eigenaar van de schapen,

ziet de wolf aankomen, laat de schapen in de steek en vlucht weg; de wolf rooft ze en jaagt ze uiteen.

13 Hij is dan ook een huurling en heeft geen hart voor de schapen. 14 Ik ben de goede herder.

En Ik ken de mijnen

en de mijnen kennen Mij,

15 zoals de Vader Mij kent

en Ik de Vader ken.

Ik geef mijn leven voor de schapen.

16 Ik heb nog andere schapen, die niet uit deze schaapsstal zijn.

Ook die moet Ik leiden en zij zullen naar mijn stem luisteren en het zal worden: één kudde, één herder.

17 Hierom heeft de Vader Mij lief, omdat Ik mijn leven geef, om het later weer terug te nemen. 18 Niemand neemt het Mij af, maar Ik geef het uit Mijzelf. Macht heb Ik om het te geven en macht om het terug te nemen: dat is de opdracht die Ik van mijn Vader heb ontvangen'.

19 Om deze woorden ontstond er opnieuw onenigheid onder de joden.

Ik en de Vader zijn één 10: 20-41

- XL -

20 ἔλεγον δὲ πολλοὶ ἐξ αὐτῶν, Δαιμόνιον ἔχει καὶ μαίνεται: τί αὐτοῦ ἀκούετε; 21 ἄλλοι ἔλεγον, Ταῦτα τὰ ῥήματα οὐκ ἔστιν δαιμονιζόμενου: μὴ δαιμόνιον δύναται τυφλῶν ὀφθαλμοὺς ἀνοίξει;

22 Ἐγένετο τότε τὰ ἐγκαίνια ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις: χειμῶν ἦν, 23 καὶ περιεπάτει ὁ Ἰησοῦς ἐν τῷ ἱερῷ ἐν τῇ στοᾷ τοῦ Σολομῶνος.

24 ἐκύκλωσαν οὖν αὐτὸν οἱ Ἰουδαῖοι καὶ ἔλεγον αὐτῷ,

Ἐως πότε τὴν ψυχὴν ἡμῶν αἴρεις; εἰ σὺ εἶ ὁ Χριστός, εἰπέ ἡμῖν παρρησίᾳ. 25 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν καὶ οὐ πιστεύετε: τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ ἐν τῷ ὀνόματι τοῦ πατρὸς μου ταῦτα μαρτυρεῖ περὶ ἐμοῦ: 26 ἀλλὰ ὑμεῖς οὐ πιστεύετε, ὅτι οὐκ ἐστὲ ἐκ τῶν προβάτων τῶν ἐμῶν.

27 τὰ πρόβατα τὰ ἐμὰ τῆς φωνῆς μου ἀκούουσιν, καγὼ γινώσκω αὐτά, καὶ ἀκολουθοῦσίν μοι, 28 καγὼ δίδωμι αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον, καὶ οὐ μὴ ἀπόλωνται εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ οὐχ ἀρπάσει τις αὐτὰ ἐκ τῆς χειρὸς μου. 29 ὁ πατήρ μου ὁ δέδωκέν μοι πάντων μεῖζόν ἐστιν, καὶ οὐδεὶς δύναται ἀρπάξειν ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ πατρὸς.

30 ἐγὼ καὶ ὁ πατήρ ἐν ἑσμέν. 31 Ἐβάστασαν πάλιν λίθους οἱ Ἰουδαῖοι ἵνα λιθάσωσιν αὐτόν. 32 ἀπεκρίθη αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς,

Πολλὰ ἔργα κατὰ ἔδειξα ὑμῖν

ἐκ τοῦ πατρὸς:

διὰ ποῖον αὐτῶν ἔργων ἐμὲ λιθάζετε;

33 ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Περὶ καλοῦ ἔργου οὐ λιθάζομέν σε ἀλλὰ περὶ βλασφημίας, καὶ ὅτι σὺ ἄνθρωπος ὢν ποιεῖς σεαυτὸν θεόν.

34 ἀπεκρίθη αὐτοῖς [ὁ] Ἰησοῦς, Οὐκ ἔστιν γεγραμμένον ἐν τῷ νόμῳ ὑμῶν ὅτι Ἐγὼ εἶπα, Θεοὶ ἐστε; 35 εἰ ἐκείνους εἶπεν θεοὺς πρὸς οὓς ὁ λόγος τοῦ θεοῦ ἐγένετο, καὶ οὐ δύναται λυθῆναι ἡ γραφή, 36 ὃν ὁ πατήρ ἡγίασεν καὶ ἀπέστειλεν εἰς τὸν κόσμον ὑμεῖς λέγετε ὅτι Βλασφημεῖς, ὅτι εἶπον, Υἱὸς τοῦ θεοῦ εἰμι;

37 εἰ οὐ ποιῶ τὰ ἔργα τοῦ πατρὸς μου, μὴ πιστεύετε μοι: 38 εἰ δὲ ποιῶ, κἂν ἐμοὶ μὴ πιστεύητε, τοῖς ἔργοις πιστεύετε, ἵνα γνῶτε καὶ γινώσκητε ὅτι ἐν ἐμοὶ ὁ πατήρ καγὼ ἐν τῷ πατρὶ.

39 Ἐζήτουν [οὖν] αὐτὸν πάλιν πιάσαι: καὶ ἐξῆλθεν ἐκ τῆς χειρὸς αὐτῶν.

40 Καὶ ἀπήλθεν πάλιν πέραν τοῦ Ἰορδάνου εἰς τὸν τόπον ὅπου ἦν Ἰωάννης τὸ πρῶτον βαπτίζων, καὶ ἔμεινεν ἐκεῖ.

41 καὶ πολλοὶ ἦλθον πρὸς αὐτὸν καὶ ἔλεγον ὅτι Ἰωάννης μὲν σημεῖον ἐποίησεν οὐδὲν, πάντα δὲ ὅσα εἶπεν Ἰωάννης περὶ τούτου ἀληθῆ ἦν. 42 καὶ πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτὸν ἐκεῖ.

In de eerste vleugel van dit chiasme (corr.=0,95; p=0,0006) ontstaat weer een twistgesprek tussen Christus en de joden, wat naar de tweede vleugel overgaat in een nieuwe poging tot steniging. Het scharnier markeert de overgang, met een ironische vraag van Christus en (op de asregel) de verwijzing naar de Vader. Het chiasme omvat (verdeeld over de spiegelende regelblokken 4-6 en 9-11 plus de asregel) een groep van 'twaalf woorden', nl. 'Christus' gevolgd door elf verwijzingen naar de relatie tussen de Vader en de Zoon (onderlijnd; vergelijk met chiasme XXXIV). Het chiasme vertoont een opvallende inhoudelijke symmetrie (regels 1 en 14: geloof en ongeloof bij Christus' toehoorders; regels 2 en 13: plaats- en tijdsaanduidingen; regels 3 en 12: fysieke dreiging van de joden tegenover Christus...). Het citaat in 10:34 komt uit Psalm 82:6 en is letterlijk overgenomen uit de Septuagint. Het 'feest van de tempelwijding' (Chanoeka) behoort niet tot de bijbelse feestcyclus. Herdacht wordt de herwijding van de tempel in Jeruzalem na de tempelschending door Antiochus Epiphanes (die voor zichzelf goddelijke status opeiste).

20 Velen van hen zeiden: 'Hij is van de duivel bezeten en raaskalt. Waarom luistert gij naar Hem'? 21 Anderen zeiden: 'Dat is geen taal van een bezetene. En kan een duivel soms de ogen van blinden openen'?

22 In die tijd werd te Jeruzalem het feest van de tempelwijding gevierd. Het was winter, 23 en Jezus hield zich op in de tempel in de Zuilengang van Salomo.

24 De joden kwamen in een kring om Hem heen staan en zeiden tot Hem:

'Hoelang houdt Gij ons nog in spanning? Als Gij de Messias zijt, zeg het ons dan ronduit'. 25 Jezus gaf hun ten antwoord: 'Ik heb het u gezegd, maar gij gelooft niet. De werken die Ik in de naam van mijn Vader doe, zij leggen getuigenis over Mij af. 26 Maar gij gelooft niet, omdat gij niet tot mijn schapen behoort.

27 Mijn schapen luisteren naar mijn stem en Ik ken ze en zij volgen Mij. 28 Ik geef hun eeuwig leven: zij zullen in eeuwigheid niet verloren gaan en niemand zal ze van Mij wegroven. 29 Mijn Vader immers die ze Mij gegeven heeft, is groter dan allen; en niemand kan iets uit de hand van mijn Vader roven.

30 **Ik en de Vader, Wij zijn één**'. 31 Weer raaptten de joden stenen op om Hem te stenigen. 32 Maar Jezus zei hun:

'Vele goede werken heb ik voor uw ogen verricht,

die uit de Vader voortkomen;

om welk van die werken wilt gij Mij stenigen'?

33 De joden gaven Hem ten antwoord: 'Niet om een goed werk stenigen wij U, maar om een godslastering: dat Gij, een mens, Uzelf tot God maakt'.

34 Jezus antwoordde hun: 'Staat er niet in uw Wet geschreven: *Ik heb gezegd, gij zijt goden*? 35 Zij heeft hen tot wie het woord Gods gericht werd, goden genoemd, en de Schrift heeft bindende kracht. 36 Maar waarom dan beschuldigt ge Mij, die door de Vader geheiligd en in de wereld gezonden werd, van godslastering als Ik Mijzelf Gods Zoon noem?

37 Als Ik de werken van mijn Vader niet doe, geloof Mij dan niet, 38 maar zo Ik ze wel doe, geloof dan die werken, als ge Mij niet wilt geloven. Dan zult gij inzien en erkennen, dat de Vader in Mij is en Ik in de Vader ben'.

39 Toen probeerden zij opnieuw Hem te grijpen, maar Hij stelde zich buiten hun bereik.

40 Hij ging terug naar de overkant van de Jordaan, naar de plaats waar Johannes aanvankelijk gedoopt had, en bleef daar.

41 Velen kwamen tot Hem, want ze zeiden: 'Johannes heeft weliswaar geen enkel teken gedaan, maar alles wat hij over deze man zei, was waar'. 42 En velen begonnen daar in Hem te geloven.

De dood van Lazarus 11: 1 - 19

- XLI -

11: 1 ἦν δὲ τις ἀσθενῶν, Λάζαρος ἀπὸ Βηθανίας, ἐκ τῆς κώμης Μαρίας καὶ Μάρθας τῆς ἀδελφῆς αὐτῆς. 2 ἦν δὲ Μαριάμ ἡ ἀλείψασα τὸν κύριον μύρω καὶ ἐκμάξασα τοὺς πόδας αὐτοῦ ταῖς θριξίν αὐτῆς, ἧς ὁ ἀδελφὸς Λάζαρος ἠσθένει.

3 ἀπέστειλαν οὖν αἱ ἀδελφαὶ πρὸς αὐτὸν λέγουσαι, Κύριε, ἴδε ὃν φιλεῖς ἀσθενεῖ.

4 ἀκούσας δὲ ὁ Ἰησοῦς εἶπεν, Αὕτη ἡ ἀσθένεια οὐκ ἔστιν πρὸς θάνατον ἀλλ' ὑπὲρ τῆς δόξης τοῦ θεοῦ, ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ δι' αὐτῆς.

5 ἡγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μάρθαν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον. 6 ὡς οὖν ἤκουσεν ὅτι ἀσθενεῖ, τότε μὲν ἔμεινεν ἐν ᾧ ἦν τόπῳ δύο ἡμέρας: 7 ἔπειτα μετὰ τοῦτο λέγει τοῖς μαθηταῖς, Ἄγωμεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν.

8 λέγουσιν αὐτῷ οἱ μαθηταί, Ῥαββί, νῦν ἐζήτουν σε λιθάσαι οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ πάλιν ὑπάγεις ἐκεῖ;

9 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Οὐχὶ δώδεκα ὥραι εἰσιν τῆς ἡμέρας;

ἐὰν τις περιπατῇ ἐν τῇ ἡμέρᾳ, οὐ προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς τοῦ κόσμου τούτου βλέπει:

10 ἐὰν δὲ τις περιπατῇ ἐν τῇ νυκτί, προσκόπτει, ὅτι τὸ φῶς οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ.

11 ταῦτα εἶπεν, καὶ μετὰ τοῦτο λέγει αὐτοῖς, Λάζαρος ὁ φίλος ἡμῶν κεκοίμηται, ἀλλὰ πορεύομαι ἵνα ἐξυπνίσω αὐτόν.

12 εἶπαν οὖν οἱ μαθηταὶ αὐτῷ, Κύριε, εἰ κεκοίμηται σωθήσεται.

13 εἰρήκει δὲ ὁ Ἰησοῦς περὶ τοῦ θανάτου αὐτοῦ. ἐκεῖνοι δὲ ἔδοξαν ὅτι περὶ τῆς κοιμήσεως τοῦ ὑπνου λέγει. 14 τότε οὖν εἶπεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς παρρησίᾳ, Λάζαρος ἀπέθανεν, 15 καὶ χαίρω δι' ὑμᾶς, ἵνα πιστεύσητε, ὅτι οὐκ ἤμην ἐκεῖ: ἀλλὰ ἄγωμεν πρὸς αὐτόν 16 εἶπεν οὖν Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος τοῖς συμμαθηταῖς, Ἄγωμεν καὶ ἡμεῖς ἵνα ἀποθάνωμεν μετ' αὐτοῦ.

17 Ἐλθὼν οὖν ὁ Ἰησοῦς εὗρεν αὐτὸν τέσσαρας ἡδὴ ἡμέρας ἔχοντα ἐν τῷ μνημείῳ.

18 ἦν δὲ ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε. 19 πολλοὶ δὲ ἐκ τῶν Ἰουδαίων ἐληλύθεισαν πρὸς τὴν Μάρθαν καὶ Μαριάμ ἵνα παραμυθῶσιν αὐτὰς περὶ τοῦ ἀδελφοῦ.

Het scharnier van dit chiasme (corr.=0,99; p=0,00001) bestaat uit twee parallelle zinnen met kruisgewijs geplaatste negaties. In de eerste vleugel gaat het over de ziekte van Lazarus, en in de tweede vleugel over zijn dood. Opvallende spiegelende elementen: (Bethanië - Maria, Martha en hun broer; regels 1 en 14) - (het vernemen door Christus van Lazarus' ziekte resp. begraven zijn; regels 2 en 13) - (de dood van Lazarus, leidend tot geloof/glorie; twee ⇔ *tweeling*; oproep door Christus/Thomas tot leerlingen/medeleerlingen om naar Bethanië te gaan; regels 3 en 12) - (argumenten van de leerlingen om niet naar Judea te gaan; regels 4 en 11) - (naar Bethanië gaan; regels 5 en 10).

Regel 1 (11:2) lijkt uit te gaan van de veronderstelling dat de lezer reeds weet heeft van de daad van Maria, die in Joh.12:3 wordt vermeld.

Vergelijk het einde van Joh.11:4 met het einde van Joh.9:3, en Joh.11:9-10 met Joh.9:4.

11:1 Er was iemand ziek, een zekere Lazarus uit Bethanië, het dorp van Maria en haar zuster Martha. 2 Het was Maria die de Heer met geurige olie had gezalfd en zijn voeten met haar haren had afgedroogd. De zieke Lazarus was haar broer.

3 De zusters stuurden Hem nu de boodschap: 'Heer, hij die Gij liefhebt, is ziek'.

4 Toen Jezus dit hoorde, zei Hij: 'Deze ziekte voert niet tot de dood, maar is om Gods glorie, opdat de Zoon Gods er door verheerlijkt moge worden'. 5 Jezus hield veel van Maria, haar zuster en Lazarus. 6 Toen Hij dan ook hoorde dat hij ziek was, bleef Hij weliswaar nog twee dagen ter plaatse, 7 maar daarna zei Hij tot zijn leerlingen: 'Laat ons weer naar Judea gaan'.

8 De leerlingen zeiden: 'Rabbi, nog pas probeerden de joden U te stenigen en gaat Gij er nu weer heen'?

9 Jezus antwoordde: 'Heeft de dag geen twaalf uren?

Wanneer iemand bij dag gaat stoot hij zich niet, omdat hij het licht van deze wereld ziet.

10 Wanneer iemand 's nachts gaat dan stoot hij zich, omdat het licht niet in hem is'.

11 Zo sprak Hij. En Hij zei nog tot hen: 'onze vriend Lazarus is ingeslapen, maar ik ga er heen om hem te wekken'.

12 Zijn leerlingen merkten op: 'Heer, als hij slaapt zal hij beter worden'.

13 Jezus had echter over zijn dood gesproken, terwijl zij meenden dat Hij over de rust van de slaap sprak. 14 Daarom zei Jezus hen toen ronduit: 'Lazarus is gestorven. 15 en omwille van u verheug ik mij dat ik er niet was, opdat gij moogt geloven. Maar laat ons naar hem toegaan'. 16 Toen zei Tomas, bijgenaamd Didymus, tot zijn medeleerlingen: 'Laten ook wij gaan om met Hem te sterven'.

17 Bij zijn aankomst bevond Jezus dat hij al vier dagen in het graf lag.

18 Bethanië was dichtbij Jeruzalem, op een afstand van ongeveer vijftien stadiën. 19 Vele Joden waren dan ook naar Martha en Maria gekomen om hen te troosten over het verlies van hun broer.

De Romeinse stadie is 625 Romeinse voet of 185,25 m; de Griekse stadie is 600 Atheense voet of 192,27 m. Bethanië bij Jeruzalem heet tegenwoordig el-Azariyeh (ten ZO van Jeruzalem, en op de ZO flank van de Olijfberg; de Arabische naam betekent 'plaats van Lazarus'). De plaats wordt in de vier evangelies vermeld doch enkel Johannes geeft de preciese afstand tot Jeruzalem. Volgens Joh.10:40 en Joh.1:28 lijkt Christus zich voor zijn vertrek in Bethanië over de Jordaan te bevinden, en vandaar gaat Hij naar Bethanië bij Jeruzalem (Joh.11:1,18).

'Thomas'/'Didymus' (11:16) betekent: 'tweeling', en kan eventueel ook verwijzen naar de constellatie Gemini.

De bewening van Lazarus (Εγώ ειμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ 11: 20 - 33)

- XLII -

20 ἡ οὖν Μάρθα ὡς ἤκουσεν ὅτι Ἰησοῦς ἔρχεται ὑπήντησεν αὐτῷ: **Μαριὰμ** δὲ ἐν τῷ οἴκῳ ἔκαθέζετο.

21 εἶπεν οὖν ἡ Μάρθα πρὸς τὸν Ἰησοῦν, **Κύριε, εἰ ἦς ᾧδε οὐκ ἂν ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός μου:** 22 [ἀλλὰ] καὶ νῦν οἶδα ὅτι ὅσα ἂν αἰτήσῃ τὸν θεὸν δώσει σοι ὁ θεός.

23 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, **Ἀναστήσεται ὁ ἀδελφός σου.** 24 λέγει αὐτῷ ἡ **Μάρθα**, Οἶδα ὅτι *ἀναστήσεται* ἐν τῇ ἀναστάσει ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ.

25 εἶπεν αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, **Ἐγώ ειμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ:**

ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ κὰν ἀποθάνῃ ζήσεται,

26 καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα: πιστεύεις τοῦτο; 27 λέγει αὐτῷ, **Ναί, κύριε:**

ἐγὼ πεπίστευκα ὅτι σὺ εἶ ὁ Χριστὸς

ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ὁ εἰς τὸν κόσμον ἐρχόμενος.

28 Καὶ τοῦτο εἰποῦσα ἀπῆλθεν καὶ ἐφώνησεν Μαριὰμ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς λάθρα εἰποῦσα,

Ὁ διδάσκαλος πάρεστιν καὶ φωνεῖ σε.

29 ἐκείνη δὲ ὡς ἤκουσεν *ἠγέρθη ταχὺ* καὶ ἦρχετο πρὸς αὐτόν:

30 οὕτω δὲ ἐληλύθει ὁ Ἰησοῦς εἰς τὴν κώμην, ἀλλ' ἦν ἔτι ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ὑπήντησεν αὐτῷ ἡ **Μάρθα**. 31 οἱ οὖν Ἰουδαῖοι οἱ ὄντες μετ' αὐτῆς ἐν τῇ οἰκίᾳ καὶ παραμυθούμενοι αὐτήν, ἰδόντες τὴν Μαριὰμ ὅτι *ταχέως ἀνέστη* καὶ ἐξῆλθεν,

ἠκολούθησαν αὐτῇ, δόξαντες ὅτι ὑπάγει εἰς τὸ μνημεῖον ἵνα κλαύσῃ ἐκεῖ. 32 ἡ οὖν Μαριὰμ ὡς ἦλθεν ὅπου ἦν Ἰησοῦς ἰδοῦσα αὐτὸν ἔπεσεν αὐτοῦ πρὸς τοὺς πόδας, λέγουσα αὐτῷ, **Κύριε, εἰ ἦς ᾧδε οὐκ ἂν μου ἀπέθανεν ὁ ἀδελφός.**

33 Ἰησοῦς οὖν ὡς εἶδεν **αὐτήν** κλαίουσαν καὶ τοὺς συνελθόντας αὐτῇ Ἰουδαίους κλαίοντας, ἐνεβριμήσατο τῷ πνεύματι

Dit chiasme (corr.=0,85; p=0,008) beschrijft de opeenvolgende ontmoeting van Christus met Martha (eerste vleugel) en Maria (tweede vleugel). Beide zusters zeggen Christus hetzelfde (regels 2 en 13) en ze delen ook dezelfde geloofsbelijdenis, die over het scharnier ligt. De kruissteek over het scharnier is op een merkwaardige wijze verbonden met de regels 5 en 10: rond de inhoud van de belijdenis (σὺ εἶ ὁ Χριστὸς / ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ) ligt enerzijds **de algemene uitspraak over het geloof, gevolgd door de individuele bevestiging van het geloof**, en anderzijds de algemene bevestiging dat **de Zoon Gods in de wereld is gekomen**, gevolgd door de specifieke bevestiging **dat Hij een eindje verder buiten staat te wachten**. Een andere merkwaardige correspondentie is die tussen de vermeldingen van *de Verrijzenis* in de regels 3 en 4, en die van het *'snel opstaan'* van Maria in de regels 11 en 12.

20 Zodra Martha hoorde dat Jezus op komst was, ging zij Hem tegemoet; Maria echter bleef thuis.

21 Martha zei tot Jezus: 'Heer, als Gij hier was geweest, zou mijn broer niet gestorven zijn. 22 Maar zelfs nu weet ik, dat wat Gij ook aan God vraagt, God het U zal geven'.

23 Jezus zei tot haar: 'Uw broer zal *verrijzen*'. 24 Martha antwoordde: 'Ik weet dat hij zal *verrijzen* bij de *verrijzenis* op de laatste dag'.

25 Jezus zei tot haar: 'Ik ben de *verrijzenis* en het leven.

Wie in Mij gelooft, zal leven, ook al is hij gestorven,

26 en ieder die leeft in geloof aan Mij, zal in eeuwigheid niet sterven. Gelooft gij dit'? 27 Zij zei tot Hem: 'Ja, Heer,

ik geloof dat Gij de Messias zijt,

de Zoon Gods, die in de wereld komt'.

28 Na deze woorden ging zij haar zuster Maria roepen en zei zachtjes:

'De Meester is er en vraagt naar je'.

29 Zodra zij dit hoorde, *stond zij vlug op* en ging naar Hem toe.

30 Jezus was nog niet in het dorp aangekomen, maar bevond zich nog op de plaats waar Martha Hem ontmoet had.

31 Toen de joden die met Maria in huis waren om haar te troosten, haar *plotseling* zagen *opstaan* en weggaan, volgden zij haar in de mening dat zij naar het graf ging om daar te wenen. 32 Toen Maria op de plaats kwam waar Jezus zich bevond, viel zij Hem te voet zodra zij Hem zag en zei: 'Heer, als Gij hier was geweest zou mijn broer niet gestorven zijn'.

33 Toen Jezus haar zag wenen, en eveneens de joden die met haar waren meegekomen, trok Hij de geest samen

Ivm de verzen 11:33 en 11:38: "What does the crucial word 'ἐμβριμάομαι' actually mean? In extrabiblical Greek, it can refer to the snorting of horses; as applied to human beings, it invariably suggests anger, outrage or emotional indignation" (Carson 1991, p.415). Volgens Schult (2005, p.253) gaat het om een directe uitdrukking van het mysterie karakter van de gebeurtenis. Noteer dat het werkwoord ἐμβριμάομαι nog terugkeert in Joh.11:38.

De opwekking van Lazarus 11: 34 - 44

- XLIII -

καὶ ἐτάραξεν ἑαυτὸν, 34 καὶ εἶπεν, Ποῦ τεθείκατε αὐτόν;

λέγουσιν αὐτῷ, Κύριε, ἔρχου καὶ ἴδε. 35 ἐδάκρυσεν ὁ Ἰησοῦς.

36 ἔλεγον οὖν οἱ Ἰουδαῖοι, Ἴδε πῶς ἐφίλει αὐτόν.

37 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν εἶπαν, Οὐκ ἐδύνατο οὗτος ὁ ἀνοίξας τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ τυφλοῦ ποιῆσαι ἵνα καὶ οὗτος μὴ ἀποθάνῃ;

38 Ἰησοῦς οὖν πάλιν ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ ἔρχεται εἰς τὸ μνημεῖον: ἦν δὲ σπήλαιον, καὶ λίθος ἐπέκειτο ἐπ' αὐτῷ.

39 λέγει ὁ Ἰησοῦς, Ἄρατε τὸν λίθον.

λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τετελευτηκότος Μάρθα, Κύριε, ἤδη ὄζει, τεταρταῖος γάρ ἐστιν.

40 λέγει αὐτῇ ὁ Ἰησοῦς, Οὐκ εἶπόν σοι ὅτι ἐὰν πιστεύσῃς ὄψῃ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ;

41 ἦραν οὖν τὸν λίθον.

ὁ δὲ Ἰησοῦς ἦρεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἄνω καὶ εἶπεν, Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι ὅτι ἤκουσάς μου.

42 ἐγὼ δὲ ἤδῃ οὐκ ἀκούεις: ἀλλὰ διὰ τὸν ὄχλον τὸν περιεστῶτα εἶπον, ἵνα πιστεύσωσιν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

43 καὶ ταῦτα εἰπὼν φωνῇ μεγάλῃ ἐκραύγασεν, Λάζαρε, δεῦρο ἔξω.

44 ἐξῆλθεν ὁ τεθνηκὼς δεδεμένος τοὺς πόδας καὶ τὰς χεῖρας κειρίαις, καὶ ἡ ὄψις αὐτοῦ σουδαρίῳ περιεδέδετο.

λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Λύσατε αὐτόν καὶ ἄφετε αὐτόν ὑπάγειν.

Het scharnier van dit chiasme (corr.=0,82; p=0,01) bestaat uit de inhoudelijke tegenstelling (uitgesproken door enerzijds Martha en anderzijds Christus) tussen het verderf en de dood (regel 7) en de 'heerlijkheid Gods' (regel 8), in de tekst gevat tussen het 'wegnemen van de steen' (regels 6 en 9). Noteer dat het *woordenpaar* λίθος/steen en αἴρω/wegnemen, verheffen, opheffen uit regels 6 en 9, nog een derde maal voorkomt in de regels 5 en 10, en daar gekruist staat met de uitdrukkingen ἐμβριμώμενος ἐν ἑαυτῷ en Πάτερ, εὐχαριστῶ σοι. De evangelist lijkt hiermee aan te geven dat het wegnemen van de steen tevens beeld staat voor het geestelijk gebeuren dat ten grondslag ligt aan de opwekking van Lazarus (ttz van de evangelist zelf). Bepaalde correspondenties lijken diepe aspecten van het 'wezen Waarheid' te betreffen: 'zien' respectievelijk 'te voorschijn komen' in de regels 2 en 13, of 'beminnen' respectievelijk 'opwekken' in de regels 3 en 12.

en Hij bewoog diep in zichzelf 34 en sprak: 'Waar hebt gij hem neergelegd'?

Zij zeiden Hem: 'Kom en zie, Heer'. 35 Jezus begon te wenen

36 zodat de joden zeiden: 'Zie eens hoe Hij van hem hield'.

37 Maar sommigen onder hen zeiden: 'Kon Hij, die de ogen van een blinde opende, ook niet maken dat deze niet stierf'?

38 Jezus begaf zich naar het graf, opnieuw zich diep samentrekkend op zichzelf. Het was een rotsgraf en er lag een steen voor.

39 Jezus zei: 'Heft de steen op'.

Martha, de zuster van de gestorvene, zei Hem: 'Hij riekt al, want het is al de vierde dag'.

40 Jezus gaf haar ten antwoord: 'Zei Ik u niet, dat gij Gods heerlijkheid zult zien als gij gelooft'?

41 Toen hieven ze de steen op,

Jezus verhief de ogen en sprak: 'Vader, Ik dank U dat Gij Mij verhoord hebt.

42 Ik wist wel, dat Gij Mij altijd verhoort, maar omwille van het volk rondom Mij heb Ik dit gezegd, opdat zij mogen geloven, dat Gij Mij gezonden hebt'.

43 Na deze woorden riep hij met luide stem: 'Lazarus, kom naar buiten'!

44 De gestorvene kwam naar buiten, voeten en handen met zwachtels omwonden en met een zweetdoek om zijn gezicht. Jezus beval hun: 'Maakt hem los en laat hem gaan'.

Chiasme XLIII beschrijft een zeer diepgaande act gesteld door de Logos, en geeft daardoor tegelijk een archetypisch beeld van het kenproces. Dit begint met het 'houden van' het waargenomene door de waarnemer. Het 'houden van' is de authentieke aandacht, de bereidheid om ruimte te scheppen om het waargenomene naar de eigen aanleg te voorschijn te laten komen. Het 'houden van' is kern en uitgangspunt van het 'zien' (regels 2 en 3). De aandacht vertoont altijd twee aspecten: enerzijds de bereidheid om volledig ruimte te laten voor het waargenomene, en in die zin 'neutraliteit', doch anderzijds ook betrokkenheid op het waargenomene. Dit laatste aspect wordt uitgesproken in de regels 5 en 10; het eerste aspect wordt uitgesproken in de regels 6 en 9 (wegnemen van de 'steen' dwz van alle vooringenomenheid). Dit dubbel karakter van de waarneming wordt weerspiegeld door de tweevoudige natuur van de verstands- en gemoedsziel (ten overstaan waarvan de waarheid als 'opvoeder' fungeert; zie GA 58, "Die Mission der Wahrheit" Berlijn 22 Oktober 1909). Het kenproces heeft een opwekkend karakter: het laat het gekende toe om zich te ontvouwen in het Zijn, om aan het licht te komen; wat potentie is wordt verwerkelijkt in het licht van het kennen (regels 12-13). Het kenproces eindigt in 'losmaken en laten gaan' (regel 14); in de mate dat een greep op het beschouwde wordt nagestreefd wordt het kenproces vervalst.

Het doodvonnis over Christus 11: 45 - 57

- XLIV -

45 Πολλοὶ οὖν ἐκ τῶν Ἰουδαίων, οἱ ἐλθόντες πρὸς τὴν Μαριάμ καὶ θεασάμενοι ἃ ἐποίησεν, ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν: 46 τινὲς δὲ ἐξ αὐτῶν ἀπήλθον πρὸς τοὺς Φαρισαίους καὶ εἶπαν αὐτοῖς ἃ ἐποίησεν Ἰησοῦς. 47 **συνήγαγον οὖν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι συνέδριον,** καὶ ἔλεγον, Τί ποιοῦμεν, ὅτι οὗτος ὁ ἄνθρωπος πολλὰ ποιεῖ σημεῖα; 48 ἐὰν ἀφώμεν αὐτὸν οὕτως, πάντες πιστεύσουσιν εἰς αὐτόν, καὶ ἐλεύσονται οἱ Ῥωμαῖοι καὶ ἀροῦσιν ἡμῶν καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ ἔθνος.
49 εἷς δὲ τις ἐξ αὐτῶν Καϊάφας, ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου, εἶπεν αὐτοῖς, Ὑμεῖς οὐκ οἴδατε οὐδέν, 50 οὐδὲ λογίζεσθε ὅτι συμφέρει ὑμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται.
51 τοῦτο δὲ ἀφ' ἑαυτοῦ οὐκ εἶπεν, ἀλλὰ ἀρχιερεὺς ὢν τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου ἐπροφήτευσεν ὅτι ἐμελλεν Ἰησοῦς ἀποθνήσκειν ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, 52 καὶ οὐχ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους μόνον ἀλλ' ἵνα καὶ τὰ τέκνα τοῦ θεοῦ τὰ διεσκορπισμένα συναγάγῃ εἰς ἓν.
53 ἀπ' ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας ἐβουλεύσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν.
54 Ὁ οὖν Ἰησοῦς οὐκέτι παρρησίᾳ περιεπάτει ἐν τοῖς Ἰουδαίοις, ἀλλὰ ἀπήλθεν ἐκεῖθεν εἰς τὴν χώραν ἐγγὺς τῆς ἐρήμου, εἰς Ἐφραῖμ λεγομένην πόλιν, κακεῖ ἔμεινεν μετὰ τῶν μαθητῶν.
55 ἦν δὲ ἐγγὺς τὸ πάσχα τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἀνέβησαν πολλοὶ εἰς Ἱεροσόλυμα ἐκ τῆς χώρας πρὸ τοῦ πάσχα ἵνα ἀγνίσωσιν ἑαυτούς. 56 ἐζήτησαν οὖν τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔλεγον μετ' ἀλλήλων ἐν τῷ ἱερῷ ἐστηκότες, Τί δοκεῖ ὑμῖν; ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ εἰς τὴν ἑορτήν; 57 **δεδώκεισαν δὲ οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ Φαρισαῖοι ἐντολὰς** ἵνα ἐὰν τις γνῶ ποῦ ἐστὶν μνηύση, ὅπως πιάσωσιν αὐτόν.

De kruissteek over het scharnier van dit chiasme (corr.=0,96; p=0,0003) drukt ook de kern ervan uit: Christus moet sterven om de ondergang te voorkomen van de 'plaats', dwz het establishment verbonden aan de tempel in Jeruzalem, die wordt gezien als verbonden met 'het volk'. Met 'de plaats' zijn de inwijdingsriten verbonden die de kern vormen van het religieuze establishment. De dreiging dat allen in Christus zouden gaan geloven (regel 3) wordt beantwoord met het besluit tot moord (regel 12). Opvallende spiegelende elementen zijn (de joden/hogepriesters en Farizeeën die het besluit tot moord uitvaardigen; Sanhedrin/bijeenstaan in de tempel; regels 1 en 14) - (de Romeinen, de verstrooide kinderen van God, telkens vs het 'volk'; regels 4 en 11) - (Kajafas, de hogepriester; regels 5 en 10) - (laag bewustzijn; regels 6 en 9).

45 Vele **joden**, die naar Maria waren gekomen en zagen wat Hij gedaan had, geloofden in Hem, 46 Enigen van hen gingen echter naar de Farizeeën om hun te vertellen wat Jezus gedaan had. 47 **De hogepriesters en Farizeeën belegden daarop een zitting van het Sanhedrin** en zeiden: 'Wat doen we? Want die man verricht veel tekenen. 48 Als wij Hem zijn gang laten gaan, zullen ze allemaal in Hem geloven.

En **de Romeinen** zullen komen en zowel de Topos als **het volk** vernietigen'.

49 Maar een van hen, **Kajafas, die in dat jaar hogepriester was**, zei hun: 'Gij begrijpt niets;

50 **ge denkt er niet aan**, dat het beter voor u is,
dat er één mens **sterft voor het volk**

dan dat **het hele volk ten onder gaat**'.

51 Dit **zei hij niet uit zichzelf**,

maar **als hogepriester in dat jaar** profeteerde hij, dat Jezus zou sterven voor het volk,

52 en niet voor **het volk** alleen, maar ook om **de verstrooide kinderen van God** samen te brengen.

53 Van die dag af waren ze besloten Hem te doden.

54 Jezus bewoog zich daarom niet meer openlijk onder de joden, maar vertrok naar de streek bij de woestijn, naar de stad genaamd Efraïm, waar Hij met zijn leerlingen verbleef.

55 Hetpaasfeest van **de joden** was nabij, en velen uit die streek gingen voor Pasen naar Jeruzalem om zich te reinigen. 56 Ze zochten naar Jezus en zeiden, terwijl ze bij elkaar in de tempel stonden: 'Wat dunkt u? Zou Hij niet naar het feest komen'? 57 **De hogepriesters en Farizeeën hadden namelijk bevolen** dat ieder die wist waar Hij was dit zou melden, zodat ze Hem konden aanhouden.

De plaats Efraïm zou overeenkomen met het huidige dorp El-Yaiyibeh, dat zich zo'n 20 km ten NNO van Jeruzalem bevindt.

"Ich erinnere Sie daran, daß nach der Erzählung über die Auferweckung des Lazarus ein scheinbar rätselhafter Satz im Johannes-Evangelium steht. Stellen Sie sich einmal die ganze Situation vor: Der Christus Jesus vollbringt das, was man im gewöhnlichen Sinne ein Wunder, im Evangelium selbst ein «Zeichen» nennt: die Auferweckung des Lazarus. Und nachher stehen mehrere Sätze, die da besagen: 'Dieser Mensch tut viele Zeichen' (n, 47), und alles folgende weist darauf hin, daß die Ankläger keine Gemeinschaft mit ihm haben wollen wegen dieser Zeichen. Wenn Sie diese Worte lesen, wie sie auch immer übersetzt sein mögen - es ist auch schon in meinem 'Christentum als mystische Tatsache' von mir darauf hingewiesen worden -, so müssen Sie fragen: Was liegt denn da eigentlich zugrunde? Die Auferweckung eines Menschen bestimmt gerade die Gegner, gegen den Christus Jesus aufzutreten. Warum regt die Gegner gerade die Auferweckung des Lazarus so auf? Warum beginnt gerade da die Verfolgung? - Ein jeder, der zu lesen versteht, muß einsehen, daß sich in diesem Kapitel ein Mysterium verbirgt" (R.Steiner GA 103, p.63-64).

Het doodvonnis voor Lazarus 12: 1 - 11

- XLV -

- 12: 1 Ὁ οὖν Ἰησοῦς πρὸ ἐξ ἡμερῶν τοῦ πάσχα ἦλθεν εἰς Βηθανίαν, ὅπου ἦν Λάζαρος, ὃν ἠγειρεν ἐκ νεκρῶν Ἰησοῦς.
2 ἐποίησαν οὖν αὐτῷ δεῖπνον ἐκεῖ, καὶ ἡ Μάρθα διηκόνει, ὁ δὲ Λάζαρος εἷς ἦν ἐκ τῶν ἀνακειμένων σὺν αὐτῷ.
3 ἡ οὖν Μαριάμ λαβοῦσα λίτραν μύρου νάρδου πιστικῆς πολυτίμου ἤλειψεν τοὺς πόδας τοῦ Ἰησοῦ
καὶ ἐξέμαξεν ταῖς θριξίν αὐτῆς τοὺς πόδας αὐτοῦ:
ἡ δὲ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς τοῦ μύρου.
4 λέγει δὲ Ἰούδας ὁ Ἰσκαριώτης εἷς [ἐκ] τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, ὁ μέλλων αὐτὸν παραδιδόναι, 5 Διὰ
τί τοῦτο τὸ μύρον οὐκ ἐπράθη τριακοσίων δηναρίων
καὶ ἐδόθη πτωχοῖς; 6 εἶπεν δὲ τοῦτο

οὐχ ὅτι περὶ τῶν πτωχῶν ἔμελεν αὐτῷ
ἀλλ' ὅτι κλέπτης ἦν καὶ τὸ γλωσσόκομον ἔχων τὰ βαλλόμενα ἐβάσταζεν.
7 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς, Ἄφες αὐτήν,
ἵνα εἰς τὴν ἡμέραν τοῦ ἐνταφιασμοῦ μου τηρήσῃ αὐτό:
8 τοὺς πτωχοὺς γὰρ πάντοτε ἔχετε μεθ' ἑαυτῶν, ἐμὲ δὲ οὐ πάντοτε ἔχετε.
9 Ἔγνω οὖν [ὁ] ὄχλος πολὺς ἐκ τῶν Ἰουδαίων ὅτι ἐκεῖ ἐστίν, καὶ ἦλθον οὐ διὰ τὸν Ἰησοῦν μόνον ἀλλ' ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον
ἴδωσιν ὃν ἠγειρεν ἐκ νεκρῶν.
10 ἐβουλεύσαντο δὲ οἱ ἀρχιερεῖς ἵνα καὶ τὸν Λάζαρον ἀποκτείνωσιν, 11 ὅτι πολλοὶ δι' αὐτὸν ὑπήγον τῶν Ἰουδαίων καὶ ἐπίστευον εἰς
τὸν Ἰησοῦν.

Chiasme XLV (corr.=0,68; p=0,05) bestaat uit drie concentrische delen, verwijzend naar respectievelijk Judas Iskariot (regels 6-9), de zalving van Jezus door Maria van Bethanië (regels 3-5 en 10-12) en de nasleep van de opwekking van Lazarus (regels 1-2 en 13-14). Het chiasme begint met de aankomst van Christus in het dorp, en eindigt met het vertrek van tot geloof gekomen joden uit het dorp. De maaltijd te Bethanië (één week voor de Verrijzenis) spiegelt chronologisch met de bruiloft van Kana (één week na de Doop in de Jordaan).

- 12:1 Zes dagen voor Pasen kwam Jezus naar Bethanië, waar Lazarus zich bevond, die Hij uit de doden had opgewekt.
- 2 Men gaf daar voor Hem een maaltijd. Marta bediende en Lazarus was een van diegenen die met Hem aanlagen.
- 3 Maria nu nam een pond nardusbalsem, echte en heel kostbare, zalfde daarmee Jezus' voeten en droogde ze met haar haren af.
Het huis werd vervuld met balsemgeur.
- 4 Daarop zei Judas Iskariot, een van zijn leerlingen, dezelfde die Hem zou overleveren: 5 'Waarom die balsem niet voor driehonderd denaries verkocht en het geld aan de armen gegeven'? 6 Hij zei dat,
- niet omdat hij bezorgd was voor de armen,
maar omdat hij een dief was en uit de beurs, die hij bewaarde, wegnam wat erin kwam.
- 7 Jezus echter zei: 'Laat haar begaan.
Zij heeft dit gebruik onderhouden vooruitlopend op de dag van mijn begrafenis.
- 8 Want de armen houdt gij altijd bij u. Mij echter niet altijd'.
- 9 Intussen waren heel veel joden te weten gekomen dat Jezus daar was, en kwamen erheen niet alleen omwille van Jezus, maar ook om Lazarus te zien die Hij uit de doden had opgewekt.
- 10 De hogepriesters besloten toen ook Lazarus te doden, 11 omdat omwille van hem veel joden weer afreisden terwijl ze in Jezus geloofden.

Lazarus-Johannes schreef het onderhavige evangelie, alsmede zijn brieven en het boek Apokalyps, en volgens de overlevering werd hij (in tegenstelling tot bijna alle apostelen) niet vermoord. Het besluit vermeld in 12:10 werd blijkbaar niet geïmplementeerd en de evangelist komt er niet meer op terug. Eén en ander is des te merkwaardiger daar Lazarus-Johannes de hele lijdensweg van Christus heeft bijgewoond, tot aan de voet van het kruis, en dat hij daarbij zelfs binnenging in het paleis van de hogepriester (18:15).

De in chiasme XLV geschetste gebeurtenis speelt zich blijkens regel 1 af op zondag 29 maart 33 (zes dagen voor het Pesachfeest dat valt op zaterdag 4 april 33). De 300 denariën (vergelijk met Joh.6:7, chiasme XXII) staan beeld voor de 300 dagen tot zaterdag 23 januari 34, dag waarop rond de middag (Hand.22:6) Paulus van zijn paard stort. De zalving van Jezus' voeten, en van het huis vol balsemgeur, staan beeld voor het wereldwijde zendingswerk dat door Paulus werd geïnitieerd en waardoor de wereld (het 'huis') met het weten omtrent Christus wordt vervuld. Precies 14 synodische maanden scheiden het moment van Paulus' schouwing van de middernachtelijke confrontatie beschreven in chiasme XL.

De intocht in Jeruzalem 12: 12 - 19

- XLVI -

- 12 Τῇ ἐπαύριον ὁ ὄχλος πολὺς ὁ ἐλθὼν εἰς τὴν ἑορτήν, ἀκούσαντες ὅτι ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς εἰς Ἱεροσόλυμα,
13 ἔλαβον τὰ βαιῖα τῶν φοινίκων καὶ ἐξῆλθον εἰς ὑπάντησιν αὐτῷ, καὶ ἐκραύγαζον, Ὡσαννά: εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος ἐν ὀνόματι κυρίου, [καὶ] ὁ βασιλεὺς τοῦ Ἰσραήλ.
14 εὐρῶν δὲ ὁ Ἰησοῦς ὀνάριον ἐκάθισεν ἐπ' αὐτό, καθὼς ἐστὶν γεγραμμένον, 15 *Μὴ φοβοῦ, θυγάτηρ Σιών: ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς σου ἔρχεται, καθήμενος ἐπὶ πῶλον ὄνου.*
16 ταῦτα οὐκ ἔγνωσαν αὐτοῦ οἱ μαθηταὶ τὸ πρῶτον, ἀλλ' ὅτε ἐδοξάσθη Ἰησοῦς τότε ἐμνήσθησαν ὅτι ταῦτα ἦν ἐπ' αὐτῷ γεγραμμένα
καὶ ταῦτα ἐποίησαν αὐτῷ.
17 ἐμαρτύρει οὖν ὁ ὄχλος ὁ ὢν μετ' αὐτοῦ ὅτε τὸν Λάζαρον ἐφώνησεν ἐκ τοῦ μνημείου καὶ ἤγειρεν αὐτὸν ἐκ νεκρῶν.
18 διὰ τοῦτο [καὶ] ὑπήντησεν αὐτῷ ὁ ὄχλος ὅτι ἤκουσαν τοῦτο αὐτὸν πεποικέναι τὸ σημεῖον.
19 οἱ οὖν Φαρισαῖοι εἶπαν πρὸς ἑαυτοῦς, Θεωρεῖτε ὅτι οὐκ ὠφελεῖτε οὐδέν: ἴδε ὁ κόσμος ὀπίσω αὐτοῦ ἀπῆλθεν.

In dit chiasme (corr.=0,86; p=0,007) wordt het verband gelegd tussen het koninklijk onthaal (regels 3-5) dat Christus te beurt valt en de opwekking van Lazarus (de corresponderende regels 10-12). De kruissteek over het scharnier expliciteert dit verband, dat in de synoptische evangelies niet voorkomt. Opmerkelijke correspondenties zijn verder: (de volksmassa/de hele wereld, Christus volgend; regels 1 en 14) - (het volk dat Jezus tegemoet komt, en het vrouwen met palmblederen, als teken van verwelcoming en het door Christus gestelde teken; regels 2 en 13) - (verheerlijking van Christus/ bijval voor Christus; leerlingen die zich herinneren/het volk dat zich de opwekking van Lazarus door Christus herinnert; regels 6 en 9).

12 De volgende dag hoorde het talrijke volk dat naar het feest gekomen was, dat Jezus naar Jeruzalem zou gaan.

13 Zij trokken takken van de palmbomen, en gingen Hem tegemoet en riepen: 'Hosanna, Gezegend de Komende in de naam des heren, de koning van Israël!'

14 Jezus vond een ezeltje

en ging erop zitten,

zoals geschreven staat: 15 *Vrees niet, dochter van Sion. Zie, uw koning komt, gezeten op een ezelsveulen.*

16 Zijn leerlingen begrepen dit aanvankelijk niet; eerst na Jezus' verheerlijking herinnerden zij zich,

dat dit over Hem geschreven stond

en dat men dit had gedaan ter ere van Hem.

17 Bijval betuigde Hem de menigte die bij Hem geweest was

toen Hij Lazarus uit het graf riep

en hem opwekte

uit de doden,

18 Daarom ook kwam het volk Hem tegemoet: omdat zij gehoord hadden, dat Hij dit teken had verricht.

19 De Farizeeën zeiden echter tot elkaar: 'Ge ziet dat ge niets verder komt. Kijk maar, de hele wereld is Hem achterna gelopen!'

Rudolf Steiner brengt het ezelsveulen in verband met het sterrenbeeld Cancer (GA 123, p.222). In het hart van deze constellatie bevinden zich, bij de Kribbe (*Praesepe*), de twee sterren *Asellus Borealis* (γ Cancri; het noordelijke ezeltje) en *Asellus Australis* (δ Cancri; het zuidelijke ezeltje). Op de betrokken dag (maandag 30 maart 33) stond Saturnus in de onmiddellijke buurt van de Kribbe. Rubens stelt (op het deel van het driekoningenschilderij in het Prado dat encodeert voor de Doop in de Jordaan) Saturnus voor door een ezel, en Jupiter door een paard. Het beeld van (de ezel en) het ezelsveulen drukt volgens Steiner de overgang uit van het oude naar het nieuwe. In die zin is de chiasmische correspondentie tussen het ezelsveulen (regels 3-5) en de opwekking van Lazarus (regels 10-12) erg merkwaardig. De opwekking van Lazarus is volgens Rudolf Steiner een publiek uitgevoerde inwijding via een uitzonderlijke tempelslaap. Zoals het ezelsveulen de oude ezel opvolgt en Christus draagt, zo volgt Johannes de evangelist op Lazarus waarbij hij Christus draagt doorheen diens lijdensweg, tot de dood aan het kruis.

De Grieken 12: 20 - 33

- XLVII -

20 ησαν δὲ Ἕλληνές τινες ἐκ τῶν ἀναβαινόντων ἵνα προσκυνήσωσιν ἐν τῇ ἑορτῇ: 21 οὗτοι οὖν προσῆλθον Φιλίππῳ τῷ ἀπὸ Βηθσαϊδᾶ τῆς Γαλιλαίας,

καὶ ἠρώτων αὐτὸν λέγοντες, Κύριε, θέλομεν τὸν Ἰησοῦν ἰδεῖν.

22 ἔρχεται ὁ Φίλιππος καὶ λέγει τῷ Ἀνδρέα:

ἔρχεται Ἀνδρέας καὶ Φίλιππος καὶ λέγουσιν τῷ Ἰησοῦ.

23 ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀποκρίνεται αὐτοῖς λέγων, **Ἐλήλυθεν ἡ ὥρα ἵνα δοξασθῇ ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου**. 24 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἐὰν μὴ ὁ κόκκος τοῦ σίτου πεσῶν εἰς τὴν γῆν ἀποθάνῃ, αὐτὸς μόνος μένει: ἐὰν δὲ ἀποθάνῃ, πολὺν καρπὸν φέρει.

25 ὁ φιλῶν **τὴν ψυχὴν** αὐτοῦ ἀπολλύει αὐτήν, καὶ ὁ μισῶν **τὴν ψυχὴν** αὐτοῦ ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ εἰς ζωὴν αἰώνιον φυλάξει αὐτήν.

26 ἐὰν **ἐμοὶ τις διακονῇ, ἐμοὶ ἀκολουθεῖτω,**

καὶ ὅπου εἰμι **ἐγὼ** ἐκεῖ καὶ ὁ **διάκονος** ὁ ἐμὸς ἔσται:

ἐὰν **τις ἐμοὶ διακονῇ τιμήσει αὐτὸν ὁ πατήρ**.

27 Νῦν **ἡ ψυχὴ** μου τετάραται. καὶ τί εἶπω; Πάτερ, σῶσόν με ἐκ τῆς ὥρας ταύτης; ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἦλθον εἰς τὴν ὥραν ταύτην.

28 πάτερ, δόξασόν σου τὸ ὄνομα. ἦλθεν οὖν φωνὴ ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, **Καὶ ἐδόξασα καὶ πάλιν δοξάσω**. 29 ὁ οὖν ὄχλος ὁ ἐστὼς καὶ ἀκούσας ἔλεγεν βροντῆν γεγονέναι: ἄλλοι ἔλεγον, Ἄγγελος αὐτῷ λελάληκεν.

30 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν, Οὐ δι' ἐμὲ ἡ φωνὴ αὕτη γέγονεν ἀλλὰ δι' ὑμᾶς.

31 νῦν κρίσις ἐστὶν τοῦ κόσμου τούτου,

νῦν ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου ἐκβληθήσεται ἔξω:

32 κἀγὼ ἐὰν ὑψωθῶ ἐκ τῆς γῆς, **πάντας ἐλκύσω πρὸς ἑμαυτόν**. 33 τοῦτο δὲ ἔλεγεν σημαίνων ποιῶ θανάτῳ ἡμελλεν ἀποθνήσκειν.

Chiasme XLVII (corr.=0,96; p= 0,0007) is een keerpunt: *het uur is gekomen*. Het teken hiervoor is dat de Grieken contact opzoeken met Christus, wat betekent dat Christus' missie haar universele dimensie, voorbij het jodendom, heeft aangenomen. Deze universaliteit wordt uitgedrukt zowel in regel 1 (de komst van de Grieken en hun vraag) als in regel 14 (Christus zal allen naar zich trekken). De spiegelende regels 6 en 9 drukken uit, dat Christus zijn leven *niet* zal proberen te redden; het scharnier betreft de vereiste navolging van Christus op dit punt. De spiegelende regels 5 en 10 betreffen de komende verheerlijking van Christus, waaruit we leren dat 'verheerlijking' samenhangt met 'vruchtbaarwording' (regel 5 geeft een beeld dat herinnert aan de broodvermenigvuldiging). Bijzonder merkwaardig is de correspondentie tussen de vraag van de Grieken, die moeizaam wordt doorgegeven aan Christus (regels 2-4) en het doorgeven of 'vertalen' van Gods boodschap voor het volk (regels 11-13).

20 Onder degenen die bij gelegenheid van het feest optrokken ter aanbedding waren ook enige Grieken. 21 Dezen nu klampten Filippus van Betsaïda in Galilea aan

en vroegen hem: 'Heer, wij zouden Jezus graag spreken'.

22 Filippus ging het aan Andreas vertellen

en tenslotte brachten Andreas en Filippus de boodschap aan Jezus over.

23 Jezus antwoordde hun: 'Het uur is gekomen, dat de Mensenzoon verheerlijkt wordt. 24 Voorwaar, voor waar, Ik zeg u: als de graankorrel niet in de aarde valt en sterft, blijft hij alleen: maar als hij sterft, brengt hij veel vrucht voort.

25 Wie zijn leven bemint verliest het; maar wie zijn leven in deze wereld haat, zal het ten eeuwigen leven bewaren.

26 Wil Mij iemand dienen, dan moet hij Mij volgen;

waar Ik ben, daar zal ook mijn dienaar zijn.

Als iemand Mij dient, zal hem eren de Vader.

27 Nu is mijn ziel ontroerd. Wat moet Ik zeggen? Vader, red Mij uit dit uur? Maar daarom ben Ik juist tot aan dit uur gekomen.

28 Vader, verheerlijk uw Naam!'. Toen kwam er een stem vanuit de hemel: 'Ik heb Hem verheerlijkt en zal Hem wederom verheerlijken'. 29 Het volk dat er bij stond te luisteren zei dat het gedonderd had.

Anderen zeiden: 'Een engel heeft tot Hem gesproken'.

30 Maar Jezus sprak: 'Niet om Mij was die stem, maar om u.

31 Nu heeft er een oordeel over de wereld plaats,

nu zal de vorst dezer wereld worden buitengeworpen:

32 en wanneer Ik van de aarde zal zijn omhooggeheven, zal Ik allen tot Mij trekken'. 33 Hiermee duidde Hij aan, welke dood Hij zou sterven.

'De Grieken' werden reeds impliciet aangekondigd in chiasme XXIX (7:35). Het gaat om een bijkomend tekstelement wijzend op het verband tussen het einde van het Loofhuttenfeest 32 en het Paasfeest 33. De woordcluster [Filippus, Betsaïda, Andreas, uur] komt voor in Joh.1:39-40,43-44.

Geloof in het licht 12: 34 - 43

- XLVIII -

34 ἀπεκρίθη οὖν αὐτῷ ὁ ὄχλος, Ἡμεῖς ἠκούσαμεν ἐκ τοῦ νόμου ὅτι ὁ Χριστὸς μένει εἰς τὸν αἰῶνα, καὶ πῶς λέγεις σὺ ὅτι δεῖ ὑψωθῆναι τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;

τίς ἐστὶν οὗτος ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου;

35 εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἔτι μικρὸν χρόνον τὸ φῶς ἐν ὑμῖν ἐστὶν. περιπατεῖτε ὡς τὸ φῶς ἔχετε,

ἵνα μὴ σκοτία ὑμᾶς καταλάβῃ;

καὶ ὁ περιπατῶν ἐν τῇ σκοτίᾳ

οὐκ οἶδεν ποῦ ὑπάγει.

36 ὡς τὸ φῶς ἔχετε,

πιστεῦετε εἰς τὸ φῶς,

ἵνα υἱοὶ φωτὸς γένησθε.

Ταῦτα ἐλάλησεν Ἰησοῦς, καὶ ἀπελθὼν ἐκρύβη ἀπ' αὐτῶν.

37 Τοσαῦτα δὲ αὐτοῦ σημεῖα πεποικηκότος ἔμπροσθεν αὐτῶν οὐκ ἐπίστευον εἰς αὐτόν,

38 ἵνα ὁ λόγος Ἡσαΐου τοῦ προφήτου πληρωθῇ ὃν εἶπεν, Κύριε, τίς ἐπίστευσεν τῇ ἀκοῇ ἡμῶν; καὶ ὁ βραχίων κυρίου τίς ἀπεκαλύφθη;

39 διὰ τοῦτο οὐκ ἠδύναντο πιστεῦειν, ὅτι πάλιν εἶπεν Ἡσαΐας, 40 Τετύφλωκεν αὐτῶν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἐπώρρωσεν αὐτῶν τὴν καρδίαν, ἵνα μὴ ἴδωσιν τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ νοήσωσιν τὴν καρδίαν καὶ στραφῶσιν, καὶ ἰάσομαι αὐτούς. 41 ταῦτα εἶπεν Ἡσαΐας, ὅτι εἶδεν τὴν δόξαν αὐτοῦ

, καὶ ἐλάλησεν περὶ αὐτοῦ.

42 ὅμως μέντοι καὶ ἐκ τῶν ἀρχόντων πολλοὶ ἐπίστευσαν εἰς αὐτόν, ἀλλὰ διὰ τοὺς Φαρισαίους οὐχ ὠμολόγουν ἵνα μὴ ἀποσυνάγωγοι γένωνται:

43 ἡγάπησαν γὰρ τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον ἢπερ τὴν δόξαν τοῦ θεοῦ.

Dit chiasme (corr.=0,80; p=0,02) betreft het ongeloof dat de massa beheerst; zij zien in Christus niet het Licht dwz het 'Wezen Waarheid', doch een aardse koning. Zij weten niet waarheen zij gaan (regel 6) wat betekent: Christus verbergt zich voor hen (regel 9; vergelijk ook met Joh.6:15). In de tweede vleugel van het chiasme laat de evangelist de profeet Jesaja aan het woord om het ongeloof te becommentariëren. De correspondentie tussen de regels 2 en 13 lijkt aan te geven dat Jesaja itt tot de massa wel de 'Mensenzoon' begreep (zie chiasmen XXXVI-XXXVII). Andere correspondenties: (duisternis/ongeloof; regels 4-5 en 10-11) - (licht versus verblinding & niet zien met de ogen; regels 3 en 12) - (ongeloof of gebrekkig geloof bij velen; regels 1 en 14).

34 **Het volk** antwoordde Hem: ‘Wij hebben in de Wet gehoord, dat de Messias in eeuwigheid blijft; hoe kunt Gij dan zeggen dat de Mensenzoon omhooggeheven moet worden?’

Wie is **die Mensenzoon**’?

35 Daarop zei Jezus hun: ‘Nog een korte tijd is het **licht** onder u. Gaat uw weg zolang gij dat **licht** hebt, **opdat het duister u niet moge overvallen**, want **wie in de duisternis loopt**, **weet niet waar hij heen gaat**.

36 Zolang **gij het licht hebt**,

gelooft in het **licht**,

opdat **gij kinderen van het licht moogt zijn**’.

Toen Jezus dit gezegd had, **ging Hij heen en verborg zich voor hen**.

37 Ofschoon Hij tekenen in hun tegenwoordigheid had verricht, **geloofden zij toch niet in Hem**,

38 opdat het woord in vervulling zou gaan, dat de profeet Jesaja gesproken had: **Heer, wie heeft onze prediking geloofd? En de kracht van de Heer, aan wie werd zij geopenbaard?**

39 Daarom konden zij niet geloven, omdat Jesaja bovendien gezegd had: 40 **Verblindt heeft Hij hun ogen, en versteend hun hart, opdat zij niet zouden zien met hun ogen en niet verstaan met hun hart en zich zouden bekeren en Ik hen zou genezen**. 41 Dit zeide Jesaja, omdat **hij zijn glorie had gezien**;

en hij sprak over **Hem**.

42 Toch geloofden ook **velen van de aanzienlijken** in Hem, maar vanwege de Farizeeën durfden zij er niet voor uitkomen omdat zij bang waren uit de synagoge gestoten te worden. 43 Hun was meer gelegen aan de eer van de mensen dan aan de eer van God.

“Jesus’ rejection by his own (1:11) is detailed in 1:19-12:36 and explained in 12:37-43. Although John elsewhere sometimes may prefer eclectic texts, here [=12:38] he follows the LXX of Isa 53:1 (which represents the Hebrew fairly accurately) (...) By contrast, John appears to blend Greek and Hebrew versions of Isa 6:9-10 in 12:40...” (Keener 2003, p.883).

De laatste openbare samenvatting 12: 44 - 50

- XLIX -

44 Ἰησοῦς δὲ ἔκραξεν καὶ εἶπεν, **Ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ οὐ πιστεύει εἰς ἐμὲ ἀλλὰ εἰς τὸν πέμψαντά με,**

45 καὶ ὁ θεωρῶν ἐμὲ θεωρεῖ **τὸν πέμψαντά με.**

46 ἐγὼ φῶς εἰς τὸν κόσμον ἐλήλυθα,

ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ ἐν τῇ σκοτίᾳ μὴ μείνη.

47 καὶ ἐάν τις **μου ἀκούσῃ τῶν ῥημάτων**

καὶ μὴ φυλάξῃ, ἐγὼ οὐ κρίνω αὐτόν, οὐ γὰρ ἦλθον

ἵνα κρίνω τὸν κόσμον

ἀλλ' ἵνα σώσω τὸν κόσμον.

48 **ὁ ἀθετῶν ἐμὲ καὶ μὴ λαμβάνων τὰ ῥήματά μου ἔχει τὸν κρίνοντα αὐτόν:**

ὁ λόγος ὃν ἐλάλησα

ἐκεῖνος κρινεῖ αὐτόν ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἡμέρᾳ:

49 ὅτι ἐγὼ ἐξ ἐμαυτοῦ οὐκ ἐλάλησα,

ἀλλ' ὁ πέμψας με πατήρ αὐτός μοι ἐντολήν δέδωκεν τί εἶπω καὶ τί λαλήσω.

50 καὶ οἶδα ὅτι ἡ ἐντολὴ αὐτοῦ ζωὴ αἰώνιος ἐστίν. **ἃ οὖν ἐγὼ λαλῶ, καθὼς εἴρηκέν μοι ὁ πατήρ, οὕτως λαλῶ.**

Dit korte chiasme (corr.=0,85; p=0,008) is nauw gerelateerd aan chiasme XXXII (8:12b-20). Het sluit de openbare prediking door Christus af en vat de kern daarvan samen: Christus is niet gekomen om te veroordelen maar om te redden (scharnier); Hij brengt licht in de wereld omdat hij, als 'Wezen Waarheid' ofte 'Licht', in de wereld is gezonden door het 'Wezen Zijn' ofte de Vader' (regels 2-3 en 12-13). Hierdoor beschikt de mens over weten omtrent het wezen van de waarheid ('niet in de duisternis blijven', regel 4), wat echter ook meebrengt dat de mens door dit 'woord van Christus' in hem, zichzelf zal oordelen (regel 11; vergelijk met 3:18 en 5:24). De spiegelende regels 1 en 14 betreffen de fundamentele eenheid tussen het 'Wezen Waarheid' of de Logos en het 'Wezen Zijn' of de Vader.

44 Jezus verklaarde met luide stem: 'Wie in Mij gelooft, geloof niet in Mij, maar in Hem die Mij gezonden heeft;
 45 en wie Mij ziet, ziet Hem die Mij gezonden heeft.
 46 Als een licht ben Ik in de wereld gekomen,
 opdat al wie in Mij gelooft, niet in de duisternis blijft.
 47 Indien iemand mijn woorden hoort
 zonder ze te onderhouden, dan veroordeel Ik hem niet, want Ik ben niet gekomen
 om de wereld te veroordelen,
 maar om de wereld te redden.
 48 Want wie Mij verwerpt en mijn woorden niet aanvaardt, heeft iemand die hem veroordeelt:
 het woord dat Ik gesproken heb,
 dat zal hem veroordelen op de laatste dag.
 49 Ik heb immers niet uit Mijzelf gesproken,
 maar de Vader die Mij gezonden heeft, Hij heeft Mij opgedragen wat Ik moet zeggen en verkondigen.
 50 Ik weet dat zijn opdracht eeuwig leven betekent. Wat Ik dus verkondig, verkondig Ik zoals de Vader het Mij gezegd heeft'.

"...12:44-50 suggests that, on the story level, Jesus has come out of hiding for one remaining public discourse. This passage is extremely significant, but not because it introduces many new conceptions. Essentially it repeats in typically Johannine language Jesus' teachings from previous discourses, summarizing and epitomizing the message of Jesus in the Gospel to that point (...) Positioned at the end of the narratives that precede the passion and immediately preceding the prologue to the farewell discourse, this unit recapitulates the themes that have preceded and prepares the reader for their fulfillment in the Passion Narrative which follows" (Keener 2003, p.886-887).

De voetwassing 13: 1 - 20

- L -

1 Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἦλθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῆ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα, ἀγαπήσας τοὺς ἰδίους τοὺς ἐν τῷ κόσμῳ, εἰς τέλος ἠγάπησεν αὐτούς.

2 καὶ **δεῖπνου γινομένου**, τοῦ διαβόλου ἤδη βεβληκότος εἰς τὴν καρδίαν ἵνα παραδοῖ αὐτὸν Ἰούδας Σίμωνος Ἰσκαριώτου,

3 εἰδὼς ὅτι πάντα ἔδωκεν αὐτῷ ὁ πατὴρ εἰς τὰς χεῖρας καὶ ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθεν καὶ πρὸς τὸν θεὸν ὑπάγει, 4 ἐγείρεται ἐκ τοῦ δεῖπνου καὶ τίθησιν τὰ ἱμάτια, καὶ λαβὼν λέντιον διέζωσεν ἑαυτόν.

5 εἶτα βάλλει ὕδωρ εἰς τὸν νιπτήρα καὶ ἤρξατο νίπτειν τοὺς πόδας τῶν μαθητῶν καὶ ἐκμάσσειν τῷ λεντίῳ ᾧ ἦν διεζωσμένος.

6 ἔρχεται οὖν πρὸς Σίμωνα Πέτρον. **λέγει αὐτῷ, Κύριε, σὺ μου νίπτεις τοὺς πόδας;** 7 **ἀπεκρίθη Ἰησοῦς** καὶ εἶπεν αὐτῷ, **Ὁ ἐγὼ ποιοῦ σὺ οὐκ οἶδας ἄρτι, γνῶσις δὲ μετὰ ταῦτα.**

8 λέγει αὐτῷ Πέτρος, Οὐ **μὴ νίψης μου τοὺς πόδας εἰς τὸν αἰῶνα.** ἀπεκρίθη Ἰησοῦς αὐτῷ, Ἐὰν μὴ νίψω σε, **οὐκ ἔχεις μέρος μετ' ἐμοῦ.**

9 **λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος,** Κύριε, **μὴ τοὺς πόδας μου μόνον** ἀλλὰ καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν κεφαλὴν.

10 **λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς,** Ὁ λελουμένος οὐκ ἔχει χρεῖαν εἰ **μὴ τοὺς πόδας** νίψασθαι, ἀλλ' ἔστιν καθαρὸς ὅλος; καὶ ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε, ἀλλ' **οὐχὶ πάντες.** 11 ἦδει γὰρ τὸν παραδιδόντα αὐτόν: διὰ τοῦτο εἶπεν ὅτι **Οὐχὶ πάντες καθαροὶ ἐστε.** 12 **Ὅτε οὖν ἔνιψεν τοὺς πόδας αὐτῶν** [καί] ἔλαβεν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ καὶ ἀνέπεσεν πάλιν,

εἶπεν αὐτοῖς, Γινώσκετε τί πεποίηκα ὑμῖν; 13 **ὑμεῖς φωνεῖτέ με Ὁ διδάσκαλος καὶ Ὁ κύριος, καὶ καλῶς λέγετε, εἰμὶ γάρ.** 14 **εἰ οὖν ἐγὼ ἔνιψα ὑμῶν τοὺς πόδας ὁ κύριος καὶ ὁ διδάσκαλος, καὶ ὑμεῖς ὀφείλετε ἀλλήλων νίπτειν τοὺς πόδας:**

15 **ὑπόδειγμα γὰρ ἔδωκα ὑμῖν** ἵνα καθὼς ἐγὼ ἐποίησα ὑμῖν καὶ ὑμεῖς ποιῆτε.

16 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ οὐδὲ ἀπόστολος μείζων τοῦ πέμψαντος αὐτόν. 17 εἰ ταῦτα οἴδατε, μακάριοί ἐστε ἐὰν ποιῆτε αὐτά. 18 οὐ περὶ πάντων ὑμῶν λέγω:

ἐγὼ οἶδα τίνας ἐξελεξάμην: ἀλλ' ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, Ὁ τρώγων μου τὸν ἄρτον ἐπήρην ἐπ' ἐμὲ τὴν πτέρναν αὐτοῦ.

19 ἀπ' ἄρτι λέγω ὑμῖν πρὸ τοῦ γενέσθαι, ἵνα πιστεύσητε ὅταν γένηται ὅτι ἐγὼ εἰμι. 20 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ λαμβάνων ἄν τινα πέμψω ἐμὲ λαμβάνει, ὁ δὲ ἐμὲ λαμβάνων λαμβάνει τὸν πέμψαντά με.

Microchiasme L (corr.=0,76;p=0,02) behandelt de voetwassing. In de eerste vleugel van het chiasme wordt het voorbeeld gesteld, en in de tweede vleugel wordt het voorbeeld toegelicht. Op het scharnier staat de omslag van Petrus' houding. Opvallende spiegelende elementen: (verwijzing naar de Vader; regels 1 en 14; in regel 14 wordt het thema van de Parakleet reeds ingeleid) - (deelname van Judas aan het avondmaal ; regels 2 en 13) - (het door Christus gestelde voorbeeld: regels 4 en 11) - (Christus die 'Heer' wordt genoemd; het begripen van de voetwassing; regels 5 en 10) - (geen deelgenoot van Christus zijn/ onrein zijn, voetwassing; regels 6 en 9) - (Petrus: regels 7 en 8).

1 Het Paasfeest was op handen. Jezus, die wist dat zijn uur gekomen was om uit deze wereld over te gaan naar de Vader en die de zijnen in de wereld bemind had, gaf hun een bewijs van zijn liefde tot het uiterste toe.

2 *Het avondmaal was begonnen. De duivel had reeds aan Judas Iskariot, de zoon van Simeon, het plan ingegeven om Hem over te leveren.*

3 In het bewustzijn dat de Vader Hem alles in handen had gegeven en dat Hij van God was uitgegaan en naar God terugkeerde, 4 stond Hij van tafel op, legde zijn kleren af, nam een linnen doek en omgordde zich daarmee.

5 Daarop goot Hij water in het wasbekken en begon de voeten van de leerlingen te wassen en ze met de doek waarmee Hij omgord was af te drogen.

6 Zo kwam Hij bij Simon Petrus die echter tot Hem zei: 'Heer, wilt Gij mij de voeten wassen'? 7 Jezus gaf hem ten antwoord: 'Wat ik doe begrijpt ge nu nog niet, maar later zult gij het inzien'.

8 Toen zei Petrus tot Hem: 'Nooit in der eeuwigheid zult Gij mij de voeten wassen!' Jezus antwoordde hem: 'Als gij u niet door Mij laat wassen, kunt gij mijn deelgenoot niet zijn'.

9 *Simon Petrus zei tot Hem:* 'Heer, dan niet alleen mijn voeten, maar ook mijn handen en hoofd'.

10 *Jezus antwoordde hem:* 'Wie een bad heeft genomen, behoeft zich behalve de voeten niet meer te wassen, hij is immers helemaal rein.

Ook gij zijt rein, ofschoon niet allen'. 11 Hij wist immers wie Hem zou overleveren. Daarom zei Hij: 'Niet allen zijt gij rein'.

12 *Toen Hij dan hun voeten had gewassen*, zijn kleren had aangetrokken en weer aan tafel was gegaan, *sprak Hij tot hen:* 'Begrijpt gij wat ik u gedaan heb? 13 *Gij spreekt Mij aan als Leraar en Heer, en dat doet gij terecht, want dat ben ik.* 14 *Maar als ik, de Heer en Leraar, uw voeten heb gewassen, dan behoort ook gij elkaar de voeten te wassen.*

15 *Ik heb u een voorbeeld gegeven*, opdat gij zoudt doen zoals ik u gedaan heb.

16 Voorwaar, voorwaar, ik zeg u: een dienaar staat niet boven zijn heer en een gezant niet boven diegene die hem gezonden heeft. 17 Wanneer gij dit beseft: zalig gij als gij er naar handelt. 18 Ik spreek niet over u allen.

Ik weet wie ik heb uitgekozen, maar het Schriftwoord moet vervuld worden: Die mijn brood eet, heft zijn hiel tegen Mij op.

19 Nu reeds zeg ik u, vòòrdat het gebeurt, opdat gij wanneer het gebeurt, zult geloven dat ik het ben. 20 Voorwaar, voorwaar, ik zeg u: wie Hem aanvaardt, die ik zal zenden, aanvaardt Mij, en wie Mij aanvaardt, aanvaardt Hem, die Mij gezonden heeft'.

"According to an ancient custom Catholic monarchs washed the feet of twelve poor men on Maundy Thursday as a sign of humility. Queen Elisabeth performed the ceremony, after the yeomen of the laundry had first washed the feet of the paupers with warm water and sweet herbs. The custom fell into disuse in England with the accession to the throne of William and Mary. On the Continent, however, until 1914, the King and Queen of Bavaria and the Emperor and Empress of Austria knelt before twelve carefully chosen poor men and washed their feet, sending them away with gifts of money, food, and clothes" (Hoskyns 1947, p.443-444).

Over Christus' woorden in Joh.13:18 zegt Steiner: **"Dieses Wort muß wörtlich genommen werden. Der Mensch ißt das Brot der Erde und wandelt mit seinen Füßen hier auf dieser Erde herum. Ist die Erde der Leib des Erdengeistes, das heißt des Christus, dann ist der Mensch derjenige, der mit den Füßen herumwandelt auf dem Erdenleib, der also den Leib dessen, dessen Brot er ißt, mit Füßen tritt"** (GA 103, p. 126).

Het was nacht 13: 21 - 38

- LI -

21 Ταῦτα εἰπὼν [ὁ] Ἰησοῦς ἐταράχθη τῷ πνεύματι καὶ ἐμαρτύρησεν καὶ εἶπεν, Ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι εἷς ἐξ ὑμῶν παραδώσει με.

22 ἔβλεπον εἰς ἀλλήλους οἱ μαθηταὶ ἀπορούμενοι περὶ τίνος λέγει.

23 ἦν ἀνακείμενος εἷς ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ ἐν τῷ κόλπῳ τοῦ Ἰησοῦ, ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς:

24 νεύει οὖν τούτῳ Σίμων Πέτρος πυθέσθαι τίς ἂν εἴη περὶ οὗ λέγει. 25 ἀναπεσὼν οὖν ἐκεῖνος οὕτως ἐπὶ τὸ στήθος τοῦ Ἰησοῦ λέγει αὐτῷ, Κύριε, τίς ἐστίν;

26 ἀποκρίνεται [ὁ] Ἰησοῦς, Ἐκεῖνός ἐστιν ᾧ ἐγὼ βάψω τὸ ψωμίον καὶ δώσω αὐτῷ. βάψας οὖν τὸ ψωμίον [λαμβάνει καὶ] δίδωσιν Ἰουδᾶ Σίμωνος Ἰσκαριώτου. 27 καὶ μετὰ τὸ ψωμίον τότε εἰσῆλθεν εἰς ἐκεῖνον ὁ Σατανᾶς. λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅποιός ποίησον τάχιον.

28 τοῦτο [δὲ] οὐδεὶς ἔγνω τῶν ἀνακειμένων πρὸς τί εἶπεν αὐτῷ: 29 τινὲς γὰρ ἐδόκουν, ἐπεὶ τὸ γλωσσόκομον εἶχεν Ἰουδᾶς, ὅτι λέγει αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς, Ἀγόρασον ὧν χρεῖαν ἔχομεν εἰς τὴν ἑορτήν, ἢ τοῖς πτωχοῖς ἵνα τι δῶ. 30 λαβὼν οὖν τὸ ψωμίον ἐκεῖνος ἐξήλθεν εὐθύς: ἦν δὲ νύξ. 31 Ὅτε οὖν ἐξήλθεν λέγει Ἰησοῦς,

Ἴδὲ ἐδοξάσθη ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὁ θεὸς ἐδοξάσθη ἐν αὐτῷ:

32 καὶ ὁ θεὸς δοξάσει αὐτὸν ἐν αὐτῷ, καὶ εὐθύς δοξάσει αὐτόν.

33 τεκνία, ἔτι μικρὸν μεθ' ὑμῶν εἰμι: ζητήσετέ με, καὶ καθὼς εἶπον τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι Ὅπου ἐγὼ ὑπάγω ὑμεῖς οὐ δύνασθε ἐλθεῖν, καὶ ὑμῖν λέγω ἄρτι.

34 ἐντολὴν καινὴν δίδωμι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους: καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς ἵνα καὶ ὑμεῖς ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. 35 ἐν τούτῳ γίνονται πάντες ὅτι ἐμοὶ μαθηταὶ ἐστε, ἐὰν ἀγάπην ἔχητε ἐν ἀλλήλοις.

36 Λέγει αὐτῷ Σίμων Πέτρος, Κύριε, ποῦ ὑπάγεις; ἀπεκρίθη [αὐτῷ] Ἰησοῦς, Ὅπου ὑπάγω οὐ δύνασαι μοι νῦν ἀκολουθῆσαι, ἀκολουθήσεις δὲ ὕστερον. 37 λέγει αὐτῷ ὁ Πέτρος, Κύριε,

διὰ τί οὐ δύναμαί σοι ἀκολουθῆσαι ἄρτι;

τὴν ψυχὴν μου ὑπὲρ σοῦ θήσω.

38 ἀποκρίνεται Ἰησοῦς, Τὴν ψυχὴν σου ὑπὲρ ἐμοῦ θήσεις; ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, οὐ μὴ ἀλέκτωρ φωνήσῃ ἕως οὗ ἀρνήσῃ με τρίς.

Het centrale thema van dit chiasme (corr.=0,84;p=0,01) is de verlaten van Christus, en de op het scharnier geplaatste verheerlijking van de Mensenzoon en van God die met het doorstaan hiervan gepaard gaat. In de begin- en eindregels wordt het verraad door Judas respectievelijk de verloochening door Petrus voorspeld. Petrus treedt complementair op in regels 4 en 11, enerzijds als gangmaker voor de identificatie van Judas als verrader, anderzijds als aanstichter van de dubbele voorspelling omtrent hemzelf (in regels 12 en 14). Het brood dat Christus aan Judas geeft (regel 5; vgl. Joh.6:48-51) wordt merkwaardigerwijs weerspiegeld in het gebod dat Christus geeft aan zijn volgelingen (in regel 10).

21 Toen **Jezus** dit gezegd had, werd Hij ontroerd en verklaarde: '**Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: een van u zal Mij overleveren**'.

22 De leerlingen keken elkaar aan, in het onzekere wie Hij bedoelde.

23 Een van de leerlingen, degene die door Jezus bemind werd, lag tegen de schoot van Jezus aan.

24 **Simon Petrus** gaf hem een teken en vroeg hem: 'Wie bedoelt Hij'? 25 Toen leunde deze tegen Jezus' borst en zei tot Hem: '**Heer**, wie is het'?

26 Jezus antwoordde: 'Hij is het aan wie Ik het stuk brood zal geven dat Ik ga indopen'. Na het stuk brood te hebben ingedoopt, **gaf** Hij het aan Judas Iskariot. 27 En toen hij dit had aangenomen, voer de Satan in hem. Jezus zei hem: 'Wat gij te doen hebt, doe dat spoedig'.

28 Maar niemand van de aanliggenden begreep waarom Hij dit zei. 29 Omdat Judas de beurs hield, meenden sommigen dat Jezus hem opdroeg: 'Koop wat wij voor het feest nodig hebben', of dat hij iets aan de armen moest geven. 30 Toen hij het stuk brood had aangenomen, vertrok hij terstond. Het was nacht. 31 Na diens vertrek zeide Jezus:

'Nu is de Mensenzoon verheerlijkt en God is verheerlijkt in Hem.

32 en God zal ook Hem in zichzelf verheerlijken, en spoedig zal Hij Hem verheerlijken.

33 Kindertjes, nog maar kort zal Ik bij u zijn. Gij zult Mij zoeken, en zoals Ik tot de Joden gezegd heb: Waar ik heenga, kunt gij niet komen, zo zeg Ik het thans tot u.

34 Een nieuw gebod **geef** ik u: gij moet elkaar liefhebben; zoals Ik u heb liefgehad, zo moet ook gij elkaar liefhebben. 35 Hieruit zullen allen kunnen opmaken dat gij mijn leerlingen zijt: als gij de liefde onder elkaar bewaart'.

36 **Simon Petrus** zei Hem: '**Heer**, waar gaat Gij naartoe'? Jezus gaf hem ten antwoord: 'Waar Ik heenga, kunt gij Mij nu niet volgen, later echter zult gij volgen'. 37 **Petrus** vroeg Hem: '**Heer**,

waarom kan ik U niet terstond volgen?

Mijn leven zal ik voor U geven'.

38 **Jezus** antwoordde: 'Uw leven zult gij voor Mij geven? **Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Nog eer de haan kraait, zult gij Mij driemaal verloochend hebben**'.

Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven (Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ ; 14: 1 - 11)

- LII -

1 Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία: πιστεύετε εἰς τὸν θεόν, καὶ εἰς ἐμὲ πιστεύετε. 2 ἐν τῇ οἰκίᾳ τοῦ πατρὸς μου μοναὶ πολλαί εἰσιν: εἰ δὲ μή, εἶπον ἂν ὑμῖν ὅτι πορεύομαι ἐτοιμάσαι τόπον ὑμῖν; 3 καὶ ἐὰν πορευθῶ καὶ ἐτοιμάσω τόπον ὑμῖν, πάλιν ἔρχομαι καὶ παραλήμψομαι ὑμᾶς πρὸς ἑμαυτόν, ἵνα ὅπου εἰμι ἐγὼ καὶ ὑμεῖς ᾗτε.

4 καὶ ὅπου [ἐγὼ] ὑπάγω οἴδατε τὴν ὁδόν.

5 Λέγει αὐτῷ Θωμᾶς, Κύριε, οὐκ οἶδαμεν ποῦ ὑπάγεις: πῶς δυνάμεθα τὴν ὁδὸν εἶδέναι;

6 λέγει αὐτῷ [ὁ] Ἰησοῦς, Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ: οὐδεὶς ἔρχεται πρὸς τὸν πατέρα εἰ μὴ δι' ἐμοῦ.

7 εἰ ἐγνώκατέ με, καὶ τὸν πατέρα μου γνώσεσθε:

καὶ ἀπ' ἄρτι γινώσκετε αὐτὸν καὶ ἐωράκατε αὐτόν.

8 λέγει αὐτῷ Φίλιππος, Κύριε, δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα, καὶ ἀρκεῖ ἡμῖν.

9 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Τοσοῦτω χρόνῳ μεθ' ὑμῶν εἰμι καὶ οὐκ ἔγνωκάς με, Φίλιππε;

ὁ ἐωρακῶς ἐμὲ ἐώρακεν τὸν πατέρα:

πῶς σὺ λέγεις, Δεῖξον ἡμῖν τὸν πατέρα;

10 οὐ πιστεύεις ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί ἐστιν;

τὰ ῥήματα ἃ ἐγὼ λέγω ὑμῖν ἀπ' ἑμαυτοῦ οὐ λαλῶ:

ὁ δὲ πατὴρ ἐν ἐμοὶ μένων ποιεῖ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

11 πιστεύετε μοι ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ καὶ ὁ πατὴρ ἐν ἐμοί: εἰ δὲ μή, διὰ τὰ ἔργα αὐτὰ πιστεύετε.

Het hoofdidee van chiasme LII (corr.=0,87;p=0,006) is: "wie de Zoon kent, kent de Vader". De eenheid van de Vader en de Zoon (in abstracte zin: van Zijn en van Waarheid) wordt ondermeer uitgedrukt in de complementaire regels 4 en 11 en, verbonden met een oproep tot geloof, in de complementaire regels 1 en 14. Ook de regels rond het scharnier van het chiasme, met de vraag van Filippus (regel 7) en het antwoord van Christus (vanaf regel 8), betreffen deze eenheid. Op het scharnier zit een dubbele kruisstructuur (αὐτῷ - Φίλιππος - Κύριε / αὐτῷ - Ἰησοῦς - Φίλιππε).

1 'Laat uw hart niet verontrust worden. Gij gelooft in God, gelooft ook in Mij. 2 In het huis van mijn Vader zijn vele verblijven. Ware dit niet zo, dan zou Ik het u hebben gezegd, want Ik ga heen om een plaats voor u te bereiden. 3 En als Ik ben heengegaan en een plaats voor u heb bereid, kom Ik terug om u op te nemen bij Mij, opdat ook gij zult zijn waar Ik ben.

4 En naar waarheen Ik ga kent gij de weg'.

5 Thomas zei Hem: 'Heer, wij weten niet waar Gij heengaat: hoe moeten wij dan de weg kennen'?

6 Jezus antwoordde hem: 'Ik ben de Weg, de Waarheid en het Leven. Niemand komt tot de Vader tenzij door Mij.

7 Als gij Mij zoudt kennen, zoudt gij ook Mijn Vader kennen.

Nu reeds kent gij Hem en ziet gij Hem'.

8 Tot Hem zei Filippus: 'Heer, toon ons de Vader; dat is ons genoeg'.

9 Tot hem zei Jezus: 'Ik ben al zo lang bij jullie en gij kent Mij nog niet, Filippus?

Wie Mij ziet, ziet de Vader.

Hoe kunt ge dan zeggen: Toon ons de Vader?

10 Geloof ge niet dat Ik in de Vader ben en de Vader is in Mij?

De woorden die Ik u zeg, spreek Ik niet uit Mijzelf:

het is de Vader die, verblijvend in Mij, zijn werk verricht.

11 Geloof Mij: Ik ben in de Vader en de Vader is in Mij. Of gelooft het anders omwille van de werken'.

De Parakleet 14: 12 - 31

- LIII -

12 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ὁ πιστεύων εἰς ἐμὲ τὰ ἔργα ἃ ἐγὼ ποιῶ κακεῖνος ποιήσει, καὶ μείζονα τούτων ποιήσει, ὅτι ἐγὼ πρὸς τὸν πατέρα πορεύομαι: 13 καὶ ὁ τι ἂν αἰτήσητε ἐν τῷ ὀνόματί μου τοῦτο ποιήσω, ἵνα δοξασθῇ ὁ πατὴρ ἐν τῷ υἱῷ: 14 ἐάν τι αἰτήσητέ με ἐν τῷ ὀνόματί μου ἐγὼ ποιήσω.

15 Ἐὰν ἀγαπᾷτέ με, τὰς ἐντολὰς τὰς ἐμὰς τηρήσετε: 16 κἀγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα

καὶ ἄλλον παράκλητον δώσει ὑμῖν ἵνα μεθ' ὑμῶν εἰς τὸν αἰῶνα ᾗ, 17 τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὃ ὁ κόσμος οὐ δύναται λαβεῖν, ὅτι οὐ θεωρεῖ αὐτὸ οὐδὲ γινώσκει: ὑμεῖς γινώσκετε αὐτό, ὅτι παρ' ὑμῖν μένει καὶ ἐν ὑμῖν ἔσται. 18 Οὐκ ἀφήσω ὑμᾶς ὀρφανούς, ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.

19 ἔτι μικρὸν καὶ ὁ κόσμος με οὐκέτι θεωρεῖ,

ὑμεῖς δὲ θεωρεῖτέ με, ὅτι ἐγὼ ζῶ καὶ ὑμεῖς ζήσετε. 20 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ γνώσεσθε ὑμεῖς ὅτι ἐγὼ ἐν τῷ πατρὶ μου καὶ ὑμεῖς ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν ὑμῖν. 21 ὁ ἔχων τὰς ἐντολὰς μου καὶ τηρῶν αὐτὰς ἐκεῖνός ἐστιν ὁ ἀγαπῶν με:

ὁ δὲ ἀγαπῶν με ἀγαπηθήσεται ὑπὸ τοῦ πατρὸς μου, κἀγὼ ἀγαπήσω αὐτὸν καὶ ἐμφανίσω αὐτῷ ἐμαυτόν.

22 Λέγει αὐτῷ Ἰούδας, οὐχ ὁ Ἰσκαριώτης, Κύριε,

[καὶ] τί γέγονεν ὅτι ἡμῖν μέλλεις ἐμφανίζειν σεαυτὸν καὶ οὐχὶ τῷ κόσμῳ;

23 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς καὶ εἶπεν αὐτῷ,

Ἐάν τις ἀγαπᾷ με τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῷ ποιησόμεθα.

24 ὁ μὴ ἀγαπῶν με τοὺς λόγους μου οὐ τηρεῖ: καὶ ὁ λόγος ὃν ἀκούετε οὐκ ἔστιν ἐμὸς ἀλλὰ τοῦ πέμψαντός με πατρὸς.

25 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν παρ' ὑμῖν μένων:

26 ὁ δὲ παράκλητος, τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον ὃ πέμψει ὁ πατήρ ἐν τῷ ὀνόματί μου, ἐκεῖνος ὑμᾶς διδάξει πάντα καὶ ὑπομνήσει ὑμᾶς πάντα ἃ εἶπον ὑμῖν [ἐγώ]. 27 Εἰρήνην ἀφήμι ὑμῖν, εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν: οὐ καθὼς ὁ κόσμος δίδωσιν ἐγὼ δίδωμι ὑμῖν. μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδιά μηδὲ δειλιάτω. 28 ἠκούσατε ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν, Ὑπάγω καὶ ἔρχομαι πρὸς ὑμᾶς.

εἰ ἠγαπᾷτέ με ἐχάρητε ἂν, ὅτι πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα,

ὅτι ὁ πατήρ μείζων μου ἐστίν. 29 καὶ νῦν εἶρηκα ὑμῖν πρὶν γενέσθαι, ἵνα ὅταν γένηται πιστεύσητε. 30 οὐκέτι πολλὰ λαλήσω μεθ' ὑμῶν, ἔρχεται γὰρ ὁ τοῦ κόσμου ἄρχων: καὶ ἐν ἐμοὶ οὐκ ἔχει οὐδέν, 31 ἀλλ' ἵνα γνῶ ὁ κόσμος ὅτι ἀγαπῶ τὸν πατέρα, καὶ καθὼς ἐνετείλατο μοι ὁ πατήρ, οὕτως ποιῶ. Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν.

Het thema van dit chiasme (corr.=0,89;p=0,003) is: Christus zal niet verweesd achterlaten wie op zijn woord wil ingaan. Dit wordt uitgedrukt bij het scharnier, als antwoord op de vraag van Judas Tadeüs in de asregel. In de symmetrische regels 3 en 12 gaat dit gepaard met het vooruitzicht op de komst van de Parakleet of Heilige Geest/Geest van de Waarheid, gezonden door de Vader. Rond de asregel bevindt zich een zeer uitgebreide complexe kruissteek met als kern: [ἀγαπάω / πατήρ / ἀγαπάω / Ἰούδας / Κύριε // Ἰησοῦς / αὐτῷ / ἀγαπάω / πατήρ / ἀγαπάω].

12 'Amen, amen, Ik zeg u: wie in Mij **gelooft**, zal ook de werken **doen** die **Ik doe**. Ja, grotere dan die zal hij doen, omdat Ik naar **de Vader** ga. 13 En wat gij ook zult vragen in mijn Naam, ik zal het doen, opdat **de Vader in de Zoon** moge verheerlijkt worden. 14 Als gij Mij iets zult vragen in mijn Naam, zal Ik het doen.

15 **Als gij Mij liefhebt**, zult ge mijn geboden onderhouden. 16 En Ik zal bidden tot **de Vader**

16 En Hij zal u u een andere **Helper** geven om voor altijd bij u te blijven: 17 **de Geest van de waarheid, voor wie de wereld niet ontvankelijk is**, omdat zij Hem niet ziet en niet kent. Gij ken Hem, want Hij blijft bij u en zal in u zijn. 18 Ik zal u niet verweesd achterlaten: **Ik keer tot u terug**.

19 **Nog een korte tijd en de wereld ziet Mij niet meer**;

gij echter zult Mij zien, want ik leef en ook gij zult leven. 20 Op die dag zult gij weten, dat Ik in mijn **Vader** ben en gij in Mij en ik in u. 21 Wie mijn geboden onderhoudt, die hij heeft ontvangen, hij is het die Mij **liefheeft**.

En wie Mij **liefheeft**, zal door **mijn Vader bemind** worden; ook Ik zal hem **beminnen** en Ik zal Mij aan hem openbaren'.

22 **Judas - niet de Iskariot** - zei tot Hem: '**Heer**,

hoe komt het dat Gij Uzelf aan ons zult openbaren en niet aan de wereld'?

23 **Jezus** gaf **hem** ten antwoord:

'Als iemand Mij **liefheeft**, zal hij mijn woord onderhouden: **mijn Vader** zal hem **liefhebben** en Wij zullen tot hem komen en verblijf bij hem nemen.

24 Wie Mij niet **liefheeft**, onderhoudt mijn woorden niet; het woord dat gij hoort, is niet van Mij, maar van de **Vader** die Mij gezonden heeft.

25 Dit zeg Ik u, **terwijl Ik nog bij u ben**:

26 maar **de Helper, de heilige Geest**, die de Vader in mijn Naam zal zenden, Hij zal u alles leren en u alles in herinnering brengen wat Ik u gezegd heb. 27 Vrede laat Ik u na; mijn Vrede geef Ik u. **Niet zoals de wereld die geeft**, geef Ik hem u. Laat uw hart niet verontrust of kleinmoedig worden. 28 Gij hebt Mij horen zeggen: Ik ga heen, maar **Ik keer tot u terug**.

Als gij Mij zoudt liefhebben, zoudt gij er blij om zijn dat Ik naar **de Vader** ga,

want **de Vader is groter dan Ik**. 29 Nu, eer het gebeurt, zeg Ik het u, opdat gij, wanneer het gebeurt zult **gelooven**. 30 Veel zal Ik niet meer met u spreken, want de vorst van de wereld is op komst. Weliswaar vermag hij niets tegen Mij, 31 maar de wereld moet weten dat Ik **de Vader** liefheb en dat **Ik handel** zoals **de Vader** Mij bevolen heeft. Verhef u, laten we hier vandaan gaan'.

Het nieuwe gebod (Ἐγώ εἰμι ἡ ἀμπελος ἡ ἀληθινή ; 15: 1 - 17)

- LIV -

1 Ἐγώ εἰμι ἡ ἀμπελος ἡ ἀληθινή,

καὶ ὁ πατήρ μου ὁ γεωργός ἐστιν. 2 πᾶν κλήμα ἐν ἐμοὶ μὴ φέρον καρπὸν, αἶρει αὐτό, καὶ πᾶν τὸ καρπὸν φέρον καθαίρει αὐτὸ ἵνα καρπὸν πλείονα φέρῃ.

3 ἤδη ὑμεῖς καθαροὶ ἐστε διὰ τὸν λόγον ὃν λελάληκα ὑμῖν:

4 μείνατε ἐν ἐμοί, καγὼ ἐν ὑμῖν. καθὼς τὸ κλήμα οὐ δύναται καρπὸν φέρειν ἀφ' ἑαυτοῦ ἐὰν μὴ μένη ἐν τῇ ἀμπέλῳ, οὕτως οὐδὲ ὑμεῖς ἐὰν μὴ ἐν ἐμοὶ μένητε. 5 ἐγώ εἰμι ἡ ἀμπελος, ὑμεῖς τὰ κλήματα. ὁ μένων ἐν ἐμοὶ καγὼ ἐν αὐτῷ οὗτος φέρει καρπὸν πολύν, ὅτι χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθε ποιεῖν οὐδέν. 6 ἐὰν μὴ τις μένη ἐν ἐμοί, ἐβλήθη ἔξω ὡς τὸ κλήμα καὶ ἐξηράνθη, καὶ συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσιν καὶ καίεται. 7 ἐὰν μείνητε ἐν ἐμοὶ καὶ τὰ ῥήματά μου ἐν ὑμῖν μείνη, ὃ ἐὰν θέλητε αἰτήσασθε καὶ γενήσεται ὑμῖν.

8 ἐν τούτῳ ἐδοξάσθη ὁ πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολύν φέρητε καὶ γένησθε ἐμοὶ μαθηταί. 9 καθὼς ἠγάπησέν με ὁ πατήρ, καγὼ ὑμᾶς ἠγάπησα:

μείνατε ἐν τῇ ἀγάπῃ τῇ ἐμῇ.

10 ἐὰν τὰς ἐντολάς μου τηρήσητε,

μενεῖτε ἐν τῇ ἀγάπῃ μου,

καθὼς ἐγὼ τὰς ἐντολάς τοῦ πατρός μου τητήρηκα

καὶ μένω αὐτοῦ ἐν τῇ ἀγάπῃ.

11 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἡ χαρὰ ἡ ἐμῇ ἐν ὑμῖν ᾗ καὶ ἡ χαρὰ ὑμῶν πληρωθῇ.

12 αὕτη ἐστὶν ἡ ἐντολὴ ἡ ἐμῇ, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καθὼς ἠγάπησα ὑμᾶς: 13 μείζονα ταύτης ἀγάπην οὐδεὶς ἔχει, ἵνα τις τὴν ψυχὴν αὐτοῦ θῇ ὑπὲρ τῶν φίλων αὐτοῦ. 14 ὑμεῖς φίλοι μου ἐστε ἐὰν ποιῆτε ἃ ἐγὼ ἐντέλλομαι ὑμῖν. 15 οὐκέτι λέγω ὑμᾶς δούλους, ὅτι ὁ δούλος οὐκ οἶδεν τί ποιεῖ αὐτοῦ ὁ κύριος: ὑμᾶς δὲ εἶρηκα φίλους,

ὅτι πάντα ἃ ἤκουσα παρὰ τοῦ πατρός μου ἐγνώρισα ὑμῖν.

16 οὐχ ὑμεῖς με ἐξελέξασθε, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς καὶ ἔθηκα ὑμᾶς ἵνα ὑμεῖς ὑπάγητε καὶ καρπὸν φέρητε καὶ ὁ καρπὸς ὑμῶν μένη, ἵνα ὃ τι ἂν αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δῶ ὑμῖν.

17 ταῦτα ἐντέλλομαι ὑμῖν, ἵνα ἀγαπᾶτε ἀλλήλους.

Chiasme LIV vormt het centrum van de 'Laatste Toespraak' (Joh.13-17) en geeft de schouwing weer waartoe Christus uitnodigt op het einde van chiasme LIII (Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν). Het scharnier van chiasme LIV (corr.=0,94;p=0,0008) vertoont een hoge symmetrie. Het 'Ik Ben'-woord komt voor in de regels 1 en 4, en correspondeert chiasmisch met het 'nieuwe gebod' (regels 14 en 11). De term ἐντολή wordt traditioneel vertaald door 'gebod'. Het woord is afgeleid van het voorzetsel ἐν (= 'in') en τέλος (= 'innerlijk doel'; 'einde'). De betekenis van het woord kan begrepen worden als 'innerlijk streefdoel' en het is in die zin dat het woord 'gebod' hier moet worden begrepen. Indien 'gebod' wordt opgevat als 'van buitenaf opgelegde dwangmaatregel' ontstaat een logisch probleem, omdat in die zin een 'gebod om lief te hebben' niet kan bestaan. Liefde kan immers, uit de aard der zaak, niet onder dwang ontstaan. Christus kan wel aan de mens een levenbrengend innerlijk streefdoel onthullen, omdat Hij het 'wezen Waarheid' is, en waarheid deelt uitmaakt van ons eigen hoger wezen.

1 **'Ik ben de ware wijnstok**

en mijn Vader is de wijnbouwer. 2 Elke rank aan Mij die geen vrucht draagt, snijdt Hij af; en elke rank die wel vrucht draagt zuivert Hij, opdat zij meer vrucht mag dragen.

3 Gij zijt al rein dank zij het woord dat Ik tot u gesproken heb.

4 Blijft in Mij, zoals Ik in u. Zoals de rank geen vrucht kan dragen uit zichzelf, maar alleen als zij blijft aan de wijnstok, zo gij evenmin, als gij niet blijft in Mij. 5 **Ik ben de wijnstok, gij zijt de ranken.** Wie in Mij blijft, zoals Ik in hem, die draagt veel vrucht, want los van Mij kunt gij niets. 6 Als iemand niet in Mij blijft, wordt hij weggeworpen als de rank en verdort; men brengt ze bij elkaar, gooit ze in het vuur, en ze verbranden. 7 Als gij in Mij blijft en mijn woorden in u blijven, vraagt dan wat gij wilt en gij zult het krijgen.

8 Hierdoor wordt mijn Vader verheerlijkt, dat gij rijke vruchten draagt; zo zult gij mijn leerlingen zijn. 9 Zoals de Vader Mij heeft liefgehad, zo heb ook Ik u liefgehad.

Blijft in mijn liefde.

10 Als gij mijn geboden onderhoudt,

zult gij in mijn liefde blijven,

zoals Ik, die de geboden van mijn Vader heb onderhouden,
in zijn liefde blijf.

11 Dit zeg Ik u, opdat mijn vreugde in u moge zijn en uw vreugde volkomen moge worden.

12 **Dit is mijn gebod, dat gij elkaar liefhebt, zoals Ik u heb liefgehad.** 13 Geen groter liefde kan iemand hebben dan deze, dat hij zijn leven geeft voor zijn vrienden. 14 Gij zijt mijn vrienden, als gij doet wat Ik u gebied. 15 Ik noem u geen dienaars meer, want de dienaar weet niet wat zijn heer doet, maar Ik heb u vrienden genoemd, want **Ik heb u alles meegedeeld wat Ik van de Vader heb gehoord.**

16 Niet gij hebt Mij uitgekozen, maar Ik u en Ik heb u de taak gegeven op tocht te gaan en vruchten voort te brengen, die blijvend mogen zijn. Dan zal de Vader u geven al wat gij Hem in mijn Naam vraagt.

17 **Dit is mijn gebod, dat gij elkaar liefhebt'.**

Ook gij moet getuigen 15: 18 - 16: 4a

- LV -

18 Εἰ ὁ κόσμος ὑμᾶς μισεῖ, γινώσκετε ὅτι ἐμὲ πρῶτον ὑμῶν μεμίσηκεν.

19 εἰ ἐκ τοῦ κόσμου ἦτε, ὁ κόσμος ἂν τὸ ἴδιον ἐφίλει: ὅτι δὲ ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ ἐστέ, ἀλλ' ἐγὼ ἐξελεξάμην ὑμᾶς ἐκ τοῦ κόσμου, διὰ τοῦτο μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος.

20 μνημονεύετε τοῦ λόγου

οὗ ἐγὼ εἶπον ὑμῖν,

Οὐκ ἔστιν δοῦλος μείζων τοῦ κυρίου αὐτοῦ.

εἰ ἐμὲ ἐδίωξαν, καὶ ὑμᾶς διώξουσιν: εἰ τὸν λόγον μου ἐτήρησαν, καὶ τὸν ὑμέτερον τηρήσουσιν. 21 ἀλλὰ ταῦτα πάντα ποιήσουσιν εἰς ὑμᾶς διὰ τὸ ὄνομά μου, ὅτι οὐκ οἶδασιν τὸν πέμψαντά με.

22 εἰ μὴ ἦλθον καὶ ἐλάλησα αὐτοῖς, ἀμαρτίαν οὐκ εἶχουσαν: νῦν δὲ πρόφασιν οὐκ ἔχουσιν περὶ τῆς ἀμαρτίας αὐτῶν. 23 ὁ ἐμὲ μισῶν καὶ τὸν πατέρα μου μισεῖ.

24 εἰ τὰ ἔργα μὴ ἐποίησα ἐν αὐτοῖς ἃ οὐδεὶς ἄλλος ἐποίησεν, ἀμαρτίαν οὐκ εἶχουσαν: νῦν δὲ καὶ ἐωράκασιν καὶ μεμισήκασιν καὶ ἐμὲ καὶ τὸν πατέρα μου.

25 ἀλλ' ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὁ ἐν τῷ νόμῳ αὐτῶν γεγραμμένος ὅτι Ἐμίσησάν με δωρεάν. 26 Ὅταν ἔλθῃ ὁ παράκλητος ὃν ἐγὼ πέμψω ὑμῖν παρὰ τοῦ πατρὸς, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας ὃ παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκπορεύεται, ἐκεῖνος μαρτυρήσει περὶ ἐμοῦ: 27 καὶ ὑμεῖς δὲ μαρτυρεῖτε,

ὅτι ἀπ' ἀρχῆς μετ' ἐμοῦ ἐστέ.

16:1 Ταῦτα λελάληκα ὑμῖν

ἵνα μὴ σκανδαλισθῆτε.

2 ἀποσυναγώγους ποιήσουσιν ὑμᾶς: ἀλλ' ἔρχεται ὥρα ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ. 3 καὶ ταῦτα ποιήσουσιν ὅτι οὐκ ἔγνωσαν τὸν πατέρα οὐδὲ ἐμέ.

4a ἀλλὰ ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ὅταν ἔλθῃ ἡ ὥρα αὐτῶν μνημονεύητε αὐτῶν ὅτι ἐγὼ εἶπον ὑμῖν.

Chiasme LV (corr.=0,93; p=0,001) heeft als thema de haat van de wereld tegen de volgelingen van Christus. In de scharnierregels 7 en 8 wordt tweemaal op parallelle wijze uitgedrukt dat het gaat om welbewuste, zondige haat tegen de Zoon en tegen de Vader. In de regels 6 en 9 wordt de werking van de Triniteit beschreven: de Vader zendt de Zoon (regel 6), de Zoon zendt de Geest vanaf de Vader (regel 9). Spiegelende elementen: (Haat en vervolging tegen de leerlingen; regels 2 en 13) - (Christus sprekend tot de leerlingen; regels 4 en 11) - (verhouding tussen Christus en de leerlingen: regels 5 en 10) - (het woord; vervolging/haat; regels 6 en 9).

18 'Als de wereld u haat, bedenkt dan dat zij Mij eerder heeft gehaat dan u.

19 Als gij van de wereld zoudt zijn, zou de wereld liefhebben wat haar toebehoort. Daar gij echter niet van de wereld zijt, maar Ik u uit de wereld heb uitgekozen, daarom haat de wereld u.

20 Herinnert u het woord

dat Ik tot u sprak:

een dienaar staat niet boven zijn heer.

Als ze Mij vervolgd hebben, zullen ze ook u vervolgen. Als ze mijn woord onderhouden hebben, zullen ze ook het uwe onderhouden. 21 Maar dit alles zullen zij u aandoen om mijn Naam, want Hem die Mij gezonden heeft, kennen zij niet.

22 Was Ik niet gekomen en had Ik niet tot hen gesproken, zij zouden geen schuld hebben. Nu echter hebben zij voor hun zonde geen verontschuldiging. 23 Wie Mij haat, haat ook mijn Vader.

24 Had Ik onder hen geen werken verricht die niemand anders verricht heeft, zij zouden geen schuld hebben. Maar nu hebben zij deze gezien en toch zowel Mij als mijn Vader gehaat.

25 Maar het woord geschreven in hun Wet moest worden vervuld: Zij hebben Mij gehaat zonder reden. 26 Wanneer de Parakleet komt, die Ik u van de Vader zal zenden, de Geest der waarheid die van de Vader uitgaat, zal Hij over Mij getuigenis afleggen. 27 Maar ook gij moet getuigen, want vanaf het begin zijt gij bij Mij.

16:1 Dit heb Ik u gezegd,

opdat gij niet ten val komt.

2: Zij zullen u uit de synagoge bannen. Ja, er komt een tijd dat ieder die u doodt, zal menen een daad van godsverering te stellen. 3 Zij zullen dat doen, omdat zij noch de Vader noch Mij erkend hebben.

4a Dit heb Ik u gezegd, opdat wanneer de tijd hiervan aanbreekt, gij u zoudt herinneren dat Ik het u gezegd heb'.

Hij zal u verkondigen 16: 4b - 19

- LVI -

4b Ταῦτα δὲ ὑμῖν ἐξ ἀρχῆς οὐκ εἶπον, ὅτι μεθ' ὑμῶν ἦμην. 5 νῦν δὲ ὑπάγω πρὸς τὸν πέμπαντά με, καὶ οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν ἐρωτᾷ με, Ποῦ ὑπάγεις; 6 ἀλλ' ὅτι ταῦτα **λελάληκα** ὑμῖν

ἡ λύπη πεπλήρωκεν ὑμῶν τὴν καρδίαν.

7 ἀλλ' ἐγὼ τὴν ἀλήθειαν **λέγω** ὑμῖν,

συμφέρει ὑμῖν ἵνα ἐγὼ ἀπέλθω. ἐὰν **γὰρ μὴ ἀπέλθω,**

ὁ παράκλητος οὐκ ἐλεύσεται πρὸς ὑμᾶς: ἐὰν δὲ πορευθῶ, πέμψω αὐτὸν πρὸς ὑμᾶς. 8 καὶ ἐλθὼν ἐκεῖνος ἐλέγξει τὸν κόσμον περὶ ἁμαρτίας καὶ περὶ δικαιοσύνης καὶ περὶ κρίσεως: 9 περὶ ἁμαρτίας μὲν, ὅτι οὐ πιστεύουσιν εἰς ἐμέ: 10 περὶ δικαιοσύνης δὲ, **ὅτι πρὸς τὸν πατέρα ὑπάγω καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με:** 11 ἀπερὶ δὲ κρίσεως, ὅτι ὁ ἄρχων τοῦ κόσμου τούτου κέκριται. 12 Ἔτι πολλὰ ἔχω ὑμῖν λέγειν, ἀλλ' οὐ δύνασθε βαστάζειν ἄρτι: 13 **ὅταν δὲ ἔλθῃ ἐκεῖνος, τὸ πνεῦμα τῆς ἀληθείας, ὀδηγήσει ὑμᾶς ἐν τῇ ἀληθείᾳ πάση:**

οὐ γὰρ λαλήσει ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀλλ' ὅσα ἀκούσει λαλήσει, καὶ τὰ ἐρχόμενα ἀναγγελεῖ ὑμῖν.

14 ἐκεῖνος ἐμὲ δοξάσει, ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λήμψεται καὶ **ἀναγγελεῖ ὑμῖν.**

15 **πάντα ὅσα ἔχει ὁ πατὴρ ἐμὰ ἐστίν:** διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι ἐκ τοῦ ἐμοῦ λαμβάνει καὶ ἀναγγελεῖ ὑμῖν. 16 Μικρὸν καὶ οὐκέτι θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με. 17 εἶπαν οὖν ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ πρὸς ἀλλήλους, Τί ἐστίν τοῦτο ὃ λέγει ἡμῖν, Μικρὸν **καὶ οὐ θεωρεῖτέ με,** καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με;

καί, **Ὅτι ὑπάγω πρὸς τὸν πατέρα;** 18 ἔλεγον οὖν,

Τί ἐστίν τοῦτο [ὃ **λέγει**], τὸ μικρὸν;

οὐκ οἶδαμεν

τί λαλεῖ.

19 ἔγνω [ὁ] Ἰησοῦς ὅτι ἠθελον αὐτὸν **ἐρωτᾶν,** καὶ εἶπεν αὐτοῖς, Περὶ τούτου ζητεῖτε μετ' ἀλλήλων ὅτι εἶπον, Μικρὸν καὶ οὐ θεωρεῖτέ με, καὶ πάλιν μικρὸν καὶ ὄψεσθέ με;

In chiasme LVI (corr.=0,97; p=0,0001) is de komst van de Parakleet het hoofdthema. De twee scharnierregels eindigen met dezelfde woorden: Hij zal verkondigen. De lange regels 6 en 9 gaan over de Parakleet en het daarmee samenhangende vertrek van Christus. Opvallende spiegelende elementen: (vragen rond Christus' vertrek; regels 1 en 14) - (reacties van de leerlingen op Christus' woorden: verdriet en onbegrip; regels 2-5 en 10-13) - (Christus naar de Vader, wordt niet meer gezien; regels 6 en 9).

4b 'Over deze dingen heb Ik aanvankelijk niet gesproken, omdat Ik bij u was. 5 Thans ga Ik naar Hem die Mij gezonden heeft, en toch **vraagt** niemand van u Mij: Waar gaat Gij heen?

6 Omdat **Ik** u dit **gezegd heb**,
is **uw hart vol droefheid**.

7 Toch **zeg Ik** u de waarheid:

het is goed voor u dat Ik heenga; want **als Ik niet heenging**,

zal **de Parakleet** niet tot u komen. Nu **Ik wel ga**, zal Ik Hem tot u zenden. 8 Eenmaal gekomen zal Hij de wereld overtuigend bewijs leveren van wat zonde, gerechtigheid en oordeel is: 9 van wat zonde is, omdat zij niet in Mij geloven; 10 van wat gerechtigheid is, **omdat Ik naar de Vader ga, zodat gij Mij niet meer ziet**; 11 van wat oordeel is, omdat de vorst van deze wereld geoordeeld is. 12 Nog veel meer heb Ik u te zeggen, maar gij kunt het nu niet verdragen. 13 **Wanneer Hij echter komt, de Geest der waarheid, zal Hij u tot de volle waarheid brengen:**

Hij zal niet uit zichzelf spreken, maar uitspreken al wat Hij hoort en **Hij zal de komende dingen aan u verkondigen**.

14 Hij zal Mij verheerlijken, omdat Hij wat Hij van Mij heeft ontvangen **aan u zal verkondigen**.

15 **Al wat de Vader heeft is het mijne: daarom zei Ik dat Hij aan u zal verkondigen wat Hij van Mij ontvangen heeft.** 16 **Nog een korte tijd en gij aanschouwt Mij niet meer**; wederom een korte tijd en gij zult Mij zien'. 17 Enige van zijn leerlingen zeiden daarop tot elkaar: 'Wat bedoelt Hij met dat: **Nog een korte tijd en gij aanschouwt Mij niet meer**, en wederom een korte tijd en gij zult Mij zien?

en: **Ik ga heen naar de Vader**'? 18 Zij vroegen dus: 'Wat betekent die korte tijd,

waarvan **Hij spreekt**'?

Wij begrijpen niet

wat **Hij zegt**'.

19 Jezus, wetend dat zij Hem wilden **ondervragen**, zei tot hen: 'Zoekt gij onder elkaar naar de betekenis van mijn woorden: een korte tijd en gij aanschouwt Mij niet meer, en wederom een korte tijd en gij zult Mij zien'?

Vraagt en gij zult verkrijgen 16: 20 - 33

- LVII -

20 ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν ὅτι **κλαύσετε καὶ θρηγήσετε ὑμεῖς, ὁ δὲ κόσμος** χαρήσεται: ὑμεῖς λυπηθήσεσθε, ἀλλ' ἡ **λύπη ὑμῶν εἰς χαρὰν γενήσεται**.

21 ἡ γυνὴ ὅταν τίκτη λύπην ἔχει, ὅτι ἦλθεν ἡ **ῥά** αὐτῆς: ὅταν δὲ γεννήσῃ τὸ παιδίον, οὐκέτι μνημονεύει τῆς θλίψεως διὰ τὴν χαρὰν ὅτι ἐγεννήθη ἄνθρωπος εἰς τὸν κόσμον. 22 καὶ ὑμεῖς οὖν νῦν μὲν λύπην ἔχετε: πάλιν δὲ ὄψομαι ὑμᾶς, καὶ χαρήσεται ὑμῶν ἡ καρδία, καὶ τὴν χαρὰν ὑμῶν οὐδεὶς αἶρει ἀφ' ὑμῶν.

23 **καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐμὲ οὐκ ἐρωτήσετε οὐδέν**. ἀμὴν ἀμὴν λέγω ὑμῖν, ἂν τι αἰτήσητε τὸν πατέρα ἐν τῷ ὀνόματί μου δώσει ὑμῖν. 24 ἔως ἄρτι οὐκ ἠτήσατε οὐδέν ἐν τῷ ὀνόματί μου: αἰτεῖτε καὶ λήμψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ ὑμῶν ᾖ πεπληρωμένη.

25 Ταῦτα ἐν παροιμίαις λελάληκα ὑμῖν:

ἔρχεται ῥά ὅτε οὐκέτι ἐν παροιμίαις λαλήσω ὑμῖν

ἀλλὰ παρησίᾳ περὶ τοῦ πατρὸς ἀπαγγελῶ ὑμῖν.

26 ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε, καὶ οὐ λέγω ὑμῖν ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω **τὸν πατέρα** περὶ ὑμῶν: 27 αὐτὸς γὰρ **ὁ πατὴρ** φιλεῖ ὑμᾶς, ὅτι ὑμεῖς ἐμὲ πεφιλήκατε

καὶ πεπιστεύκατε ὅτι ἐγὼ παρὰ [τοῦ] θεοῦ ἐξῆλθον.

28 ἐξῆλθον παρὰ **τοῦ πατρὸς** καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον: **πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα.**

29 **Λέγουσιν οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, Ἴδε νῦν ἐν παρησίᾳ λαλεῖς,**

καὶ παροιμίαν οὐδεμίαν λέγεις.

30 νῦν οἶδαμεν ὅτι οἶδας πάντα

καὶ οὐ χρεῖαν ἔχεις ἵνα τίς σε ἐρωτᾷ: ἐν τούτῳ πιστεύομεν ὅτι ἀπὸ θεοῦ ἐξῆλθες. 31 ἀπεκρίθη αὐτοῖς Ἰησοῦς, Ἄρτι πιστεύετε;

32 ἰδοὺ ἔρχεται **ῥά** καὶ ἐλήλυθεν ἵνα σκορπισθῆτε ἕκαστος εἰς τὰ ἴδια κάμῃ μόνον ἀφήτε: καὶ οὐκ εἰμί μόνος, ὅτι ὁ πατὴρ μετ' ἐμοῦ ἐστίν. 33 ταῦτα λελάληκα ὑμῖν ἵνα ἐν ἐμοὶ εἰρήνην ἔχητε:

ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔχετε, ἀλλὰ θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον.

In chiasme LVII (corr.=0,96; p=0,0002) licht Christus de natuur toe van de twee nakende tijdstippen: eerst droefenis en verstrooiing (Kruisdood), daarna wederzien en vreugde (Pasen, Pinksteren). Scharnierregel 7 (vers 27) bevat het microchiasme (ὁ πατὴρ φιλεῖ / ὑμᾶς // ὑμεῖς / ἐμὲ πεφιλήκατε) en scharnierregel 8 (vers 28) bevat het microchiasme (ἐξῆλθον παρὰ τοῦ πατρὸς / καὶ ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον // πάλιν ἀφήμι τὸν κόσμον / καὶ πορεύομαι πρὸς τὸν πατέρα). De asregel op het scharnier van LVII is op zijn beurt door deze twee kleine, elkaar reflecterende chiastische structuren geëncadreerd. In de regels 9-12 reflecteren de leerlingen wat Christus zegt in de regels 3-6, met gelijke kernwoorden. Het 'uur' van Christus (regel 13) komt overeen met het uur van de vrouw in barensood (regel 2).

20 'Voorwaar, voorwaar, Ik zeg U: **gij zult wenen en weeklagen**, terwijl de wereld zich zal verheugen. Gij zult bedroefd zijn, maar **uw droefenis zal in vreugde verkeren**.

21 Wanneer de vrouw gaat baren is zij bedroefd omdat **haar uur** gekomen is; maar wanneer zij het kindje ter wereld heeft gebracht, denkt zij niet meer aan de pijn, van blijdschap dat er een mens ter wereld is gekomen. 22 Zo zijt ook gij nu wel bedroefd, maar wanneer Ik u zal weerzien, zal uw hart zich verheugen en uw vreugde zal niemand u kunnen ontnemen.

23 **Op die dag zult gij Mij over niets ondervragen**. Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: wat gij de Vader ook zult vragen, Hij zal het u geven in mijn Naam. 24 Tot nu toe hebt gij niets gevraagd in mijn Naam. Vraagt en gij zult verkrijgen, opdat uw vreugde volkomen zij.

25 In beelden heb Ik hierover tot u gesproken;

er komt een uur, dat Ik niet meer in beelden tot u zal spreken,

maar Mij in openheid tegenover u zal uiten omtrent de Vader.

26 Op die dag zult gij bidden in mijn Naam; het is niet nodig te zeggen dat Ik bij **de Vader** uw voorspreker zal zijn, 27 want de Vader zelf heeft u lief omdat gij Mij hebt liefgehad

en hebt geloofd dat Ik van God ben uitgegaan.

28 Ik ben van de Vader uitgegaan en in de wereld gekomen; weer verlaat Ik de wereld en ga naar de Vader'.

29 **Toen zeiden zijn leerlingen: 'Kijk, nu spreekt Gij in openheid en gebruikt geen enkel beeld.**

30 Nu zien wij dat Gij alles weet.

Het is voor U niet nodig dat iemand U ondervraagt. Wij geloven daarom dat Gij van God zijt uitgegaan'. 31 Jezus antwoordde hun: 'Geloof gij nu?

32 Zie, er komt **een uur**, ja het is er al, dat gij naar alle kanten verstrooid wordt en Mij alleen laat. Toch ben Ik niet alleen, want de Vader is met Mij. 33 Dit heb Ik u gezegd, opdat gij vrede zoudt bezitten in Mij.

Weliswaar **leeft gij in de wereld in verdrukking**. Maar **heb goede moed: Ik heb de wereld overwonnen**'.

Het hogepriesterlijk gebed 17: 1 - 26

- LVIII -

1 Ταῦτα ἐλάλησεν Ἰησοῦς, καὶ ἐπάρας τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ εἰς τὸν οὐρανὸν εἶπεν, Πάτερ, ἐλήλυθεν ἡ ὥρα: δόξασόν σου τὸν υἱόν, ἵνα ὁ υἱὸς δοξάσῃ σέ, 2 καθὼς ἔδωκας αὐτῷ ἐξουσίαν πάσης σαρκός, ἵνα πᾶν ὃ δέδωκας αὐτῷ δώσῃ αὐτοῖς ζωὴν αἰώνιον. 3 αὕτη δὲ ἐστὶν ἡ αἰώνιος ζωὴ, ἵνα γινώσκωσιν σὲ τὸν μόνον ἀληθινὸν θεὸν καὶ ὃν ἀπέστειλας Ἰησοῦν Χριστόν.

4 ἐγὼ σε ἐδόξασα ἐπὶ τῆς γῆς, τὸ ἔργον τελειώσας ὃ δέδωκάς μοι ἵνα ποιήσω: 5 καὶ νῦν δόξασόν με σύ, πάτερ, παρὰ σεαυτῷ τῇ δόξῃ ἣ εἶχον πρὸ τοῦ τὸν κόσμον εἶναι παρὰ σοί.

6 Ἐφανέρωσά σου τὸ ὄνομα τοῖς ἀνθρώποις οὓς ἔδωκάς μοι ἐκ τοῦ κόσμου. σοὶ ἦσαν κάμοι αὐτοὺς ἔδωκας, καὶ τὸν λόγον σου τετήρηκαν. 7 νῦν ἔγνωσαν ὅτι πάντα ὅσα δέδωκάς μοι παρὰ σοῦ εἰσιν: 8 ὅτι τὰ ῥήματα ἃ ἔδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, καὶ αὐτοὶ ἔλαβον καὶ ἔγνωσαν ἀληθῶς ὅτι παρὰ σοῦ ἐξήλθον, καὶ ἐπίστευσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

9 ἐγὼ περὶ αὐτῶν ἐρωτῶ: οὐ περὶ τοῦ κόσμου ἐρωτῶ ἀλλὰ περὶ ὧν δέδωκάς μοι, ὅτι σοὶ εἰσιν, 10 καὶ τὰ ἐμὰ πάντα σὰ ἐστὶν καὶ τὰ σὰ ἐμὰ, καὶ δεδόξασμαι ἐν αὐτοῖς. 11 καὶ οὐκέτι εἰμι ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ αὐτοὶ ἐν τῷ κόσμῳ εἰσιν, κἀγὼ πρὸς σὲ ἔρχομαι. Πάτερ ἄγιε, τήρησον αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι, ἵνα ὧσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς.

12 ὅτε ἤμην μετ' αὐτῶν ἐγὼ ἐπήρουν αὐτοὺς ἐν τῷ ὀνόματί σου ᾧ δέδωκάς μοι, καὶ ἐφύλαξα, καὶ οὐδεὶς ἐξ αὐτῶν ἀπώλετο εἰ μὴ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ. 13 νῦν δὲ πρὸς σὲ ἔρχομαι, καὶ ταῦτα λαλῶ ἐν τῷ κόσμῳ ἵνα ἔχωσιν τὴν χαρὰν τὴν ἐμὴν πεπληρωμένην ἐν ἑαυτοῖς.

14 ἐγὼ δέδωκα αὐτοῖς τὸν λόγον σου, καὶ ὁ κόσμος ἐμίσησεν αὐτοὺς, ὅτι οὐκ εἰσὶν ἐκ τοῦ κόσμου καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου.

15 οὐκ ἐρωτῶ ἵνα ἄρῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ κόσμου ἀλλ' ἵνα τηρήσῃς αὐτοὺς ἐκ τοῦ πονηροῦ.

16 ἐκ τοῦ κόσμου οὐκ εἰσὶν καθὼς ἐγὼ οὐκ εἰμι ἐκ τοῦ κόσμου.

17 ἀγίασον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ: ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστιν.

18 καθὼς ἐμὲ ἀπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, κἀγὼ ἀπέστειλα αὐτοὺς εἰς τὸν κόσμον: 19 καὶ ὑπὲρ αὐτῶν ἐγὼ ἀγιάζω ἑμαυτόν, ἵνα ὧσιν καὶ αὐτοὶ ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ.

20 Οὐ περὶ τούτων δὲ ἐρωτῶ μόνον, ἀλλὰ καὶ περὶ τῶν πιστευόντων διὰ τοῦ λόγου αὐτῶν εἰς ἐμέ, 21 ἵνα πάντες ἐν ὧσιν, καθὼς σύ, πάτερ, ἐν ἐμοὶ κἀγὼ ἐν σοί, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ὧσιν, ἵνα ὁ κόσμος πιστεύῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας.

22 κἀγὼ τὴν δόξαν ἣν δέδωκάς μοι δέδωκα αὐτοῖς, ἵνα ὧσιν ἐν καθὼς ἡμεῖς ἐν, 23 ἐγὼ ἐν αὐτοῖς καὶ σὺ ἐν ἐμοί, ἵνα ὧσιν τετελειωμένοι εἰς ἐν, ἵνα γινώσκῃ ὁ κόσμος ὅτι σύ με ἀπέστειλας καὶ ἠγάπησας αὐτοὺς καθὼς ἐμὲ ἠγάπησας.

24 Πάτερ, ὃ δέδωκάς μοι, θέλω ἵνα ὅπου εἰμι ἐγὼ κἀκεῖνοι ὧσιν μετ' ἐμοῦ, ἵνα θεωρῶσιν τὴν δόξαν τὴν ἐμὴν ἣν δέδωκάς μοι, ὅτι ἠγάπησάς με πρὸ καταβολῆς κόσμου.

25 πάτερ δίκαιε, καὶ ὁ κόσμος σε οὐκ ἔγνω, ἐγὼ δὲ σε ἔγνω, καὶ οὔτοι ἔγνωσαν ὅτι σύ με ἀπέστειλας, 26 καὶ ἐγνώρισα αὐτοῖς τὸ ὄνομά σου καὶ γνωρίσω, ἵνα ἡ ἀγάπη ἣν ἠγάπησάς με ἐν αὐτοῖς ἢ κἀγὼ ἐν αὐτοῖς.

Het hogepriesterlijk gebed (corr.=0,91; p=0,002) vertoont een hoge symmetrie met een centrale asregel, die de eigenlijke kern van het gebed uitmaakt: gebeden wordt, niet voor het verlaten van de wereld door de volgers van de Waarheid, doch voor hun behoeding voor het boze in de wereld. Het gebed is door de Zoon gericht aan de Vader, en deze laatste wordt in het chiasme op symmetrische wijze zesmaal aangesproken (regels 1, 2, 4; regels 11, 13,14; onderlijnd in de tekst).

1 Zo sprak Jezus. Toen sloeg Hij zijn ogen ten hemel en zei: 'Vader, het uur is gekomen. Verheerlijk uw Zoon, opdat de Zoon U verheerlijke. 2 Gij hebt Hem immers macht gegeven over alle mensen om eeuwig leven te schenken aan allen die Gij Hem gegeven hebt. 3 En dit is het eeuwige leven, dat zij U kennen, de enige ware God en Hem die Gij hebt gezonden, Jezus Christus.

4 Ik heb U op aarde verheerlijkt door het werk te volbrengen dat Gij Mij hebt opgedragen te doen. 5 Gij, Vader, verheerlijk Mij thans bij Uzelf en geef Mij de heerlijkheid, die Ik had bij U eer de wereld bestond.

6 Ik heb uw Naam geopenbaard aan de mensen die Gij Mij uit de wereld gegeven hebt. U behoorden ze toe; Mij hebt Gij ze gegeven en zij hebben uw woord onderhouden. 7 Nu weten zij dat al wat Gij Mij gegeven hebt van U komt. 8 Want de boodschap die Gij Mij hebt meegedeeld, heb Ik hun meegedeeld, en zij hebben ze aangenomen en naar waarheid erkend dat Ik van U ben uitgegaan, en zij hebben geloofd dat Gij Mij hebt gezonden.

9 Ik bid voor hen. Niet voor de wereld bid Ik, maar voor hen die Gij Mij gegeven hebt, omdat zij U toebehoren. 10 Al het mijne is van U en het uwe is van Mij. Zo ben Ik in hen verheerlijkt. 11 Ik blijf niet langer in de wereld, zij echter blijven in de wereld, terwijl Ik naar U toe kom. Heilige Vader, bewaar in uw Naam hen die Gij Mij gegeven hebt, opdat zij één mogen zijn zoals Wij.

12 Toen Ik bij hen was, bewaarde Ik in uw Naam hen die Gij Mij hebt gegeven. Ik heb over hen gewaakt en niemand van hen is verloren gegaan, behalve de man des verderfs, want de Schrift moest worden vervuld. 13 Maar nu kom Ik naar U toe en nog in de wereld zeg Ik dit, opdat zij mijn vreugde ten volle in zich zouden bezitten.

14 Ik heb hun uw woord meegedeeld, maar de wereld heeft hen gehaat, omdat zij niet van de wereld zijn, zoals Ik niet van de wereld ben.

15 Ik bid niet, dat Gij hen uit de wereld wegneemt, maar dat Gij hen bewaart voor het kwaad.

16 Zij zijn niet van de wereld, zoals Ik niet van de wereld ben.

17 Wijd hen U toe in de waarheid. Uw woord is waarheid.

18 Zoals Gij Mij in de wereld gezonden hebt, zo zend Ik hen in de wereld, 19 en omwille van hen wijd Ik Mij aan U, opdat ook zij in waarheid aan U toegewijd mogen zijn.

20 Niet voor hen alleen bid Ik, maar ook voor hen die door hun woord in Mij geloven, 21 opdat zij allen één mogen zijn zoals Gij, Vader, in Mij en Ik in U: dat ook zij in Ons mogen zijn opdat de wereld gelove, dat Gij Mij gezonden hebt.

22 Ik heb hun de heerlijkheid gegeven, die Gij Mij geschonken hebt, opdat zij één zijn zoals Wij één zijn; 23 Ik in hen en Gij in Mij, opdat zij volmaakt één zijn en de wereld zal erkennen, dat Gij Mij hebt gezonden en hen hebt liefgehad, zoals Gij Mij hebt liefgehad.

24 Vader, Ik wil dat zij die Gij Mij gegeven hebt met Mij mogen zijn waar Ik ben, opdat zij mijn heerlijkheid mogen aanschouwen die Gij Mij gegeven hebt, daar Gij Mij lief hebt gehad vòòr de grondvesting van de wereld.

25 Rechtvaardige Vader, al heeft de wereld U niet erkend, Ik heb U erkend, en dezen hier hebben erkend dat Gij Mij gezonden hebt. 26 Uw naam heb Ik hen geopenbaard en Ik zal dit blijven doen, opdat de liefde waarmee Gij Mij hebt liefgehad, in hen moge zijn en Ik in hen'.

De aanhouding van Christus 18: 1 - 9

- LIX -

18: 1 Ταῦτα εἰπὼν Ἰησοῦς ἐξῆλθεν σὺν τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ

πέραν τοῦ χειμάρρου τοῦ Κεδρῶν

ὅπου ἦν κῆπος, εἰς ὃν εἰσῆλθεν αὐτὸς καὶ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ. 2 ἦδει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν τὸν τόπον, ὅτι πολλάκις συνήχθη Ἰησοῦς ἐκεῖ μετὰ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ.

3 ὁ οὖν Ἰούδας λαβὼν τὴν σπείραν καὶ ἐκ τῶν ἀρχιερέων καὶ ἐκ τῶν Φαρισαίων ὑπηρέτας ἔρχεται ἐκεῖ μετὰ φανῶν καὶ λαμπάδων καὶ ὄπλων. 4 Ἰησοῦς οὖν εἰδὼς πάντα τὰ ἐρχόμενα ἐπ' αὐτὸν ἐξῆλθεν καὶ λέγει αὐτοῖς,

Τίνα ζητεῖτε; 5 ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον. λέγει αὐτοῖς, Ἐγώ εἰμι.

εἰστήκει δὲ καὶ Ἰούδας ὁ παραδιδούς αὐτὸν μετ' αὐτῶν.

6 ὡς οὖν εἶπεν αὐτοῖς,

Ἐγώ εἰμι, ἀπήλθον εἰς τὰ ὀπίσω καὶ ἔπρασεν χαμαί. 7 πάλιν οὖν ἐπηρώτησεν αὐτοῦς, Τίνα ζητεῖτε;

οἱ δὲ εἶπαν, Ἰησοῦν τὸν Ναζωραῖον.

8 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγώ εἰμι: εἰ οὖν ἐμὲ ζητεῖτε, ἄφετε τούτους ὑπάγειν:

9 ἵνα πληρωθῇ ὁ λόγος ὃν εἶπεν ὅτι

Οὓς δέδωκάς μοι οὐκ ἀπώλεσα ἐξ αὐτῶν οὐδένα.

Het scharnier van dit merkwaardige chiasme (corr.=0,93; p=0,001) heeft betrekking op het verraad en de aanhouding van Christus, wat wordt uitgedrukt door de combinatie (Τίνα ζητεῖτε;... Ἐγώ εἰμι / Ἰούδας) in de regels 7 en 8. Deze woordcombinatie wordt nog tweemaal spiegelgewijs hernomen, in de regels 3 & 12 en in de regels 5 & 10. Deze drievoudige reflectie tussen enerzijds 'Judas' en anderzijds 'Ik Ben' drukt de oppositie uit tussen enerzijds het etnisch-nationalistische groepsprincipe waarvoor Judas staat, en anderzijds het individueel-menselijke principe waarvan Christus de drager is. Andere spiegelende elementen: (de leerlingen, hen die Gij Mij gegeven hebt; regels 1 en 14) - (Jezus; regels 4 en 11) - (Hij zei/had gezegd; regels 6 en 9).

18:1 Nadat Hij aldus had gesproken, ging Jezus met **zijn leerlingen** naar buiten, naar de overkant van de beek Kedron.

Daar was een boomgaard die Hij met **zijn leerlingen** binnenging. 2 Maar ook **Judas** die Hem zou overleveren, kende deze plaats,

omdat *Jezus* er dikwijls met zijn leerlingen was samengekomen.

3 Zo kwam **Judas** daarheen met de afdeling soldaten en met de dienaars van de hogepriesters en Farizeeën, voorzien van lantaarns, fakkels en wapens. 4 Jezus, die alles wist wat over Hem ging komen, trad naar voren

en **zei tot hen:**

'Wie zoekt gij?' 5 Zij antwoordden Hem: 'Jezus, de Nazareeër'. Hij zei hun: **'Ik Ben'**.

Ook **Judas**, zijn verrader, bevond zich bij hen.

6 Nauwelijks **had Hij hun gezegd:**

'Ik Ben', of zij weken achteruit en vielen op de grond. 7 Nog eens vroeg Hij hun: **'Wie zoekt gij?'**

Zij zeiden: '*Jezus*, de Nazareeër'.

8 Jezus antwoordde: 'Ik heb u gezegd, dat **Ik Ben**. Als **gij Mij zoekt**, laat **deze mensen** dan gaan'.

9 Vervuld moest worden, wat Hij gezegd had:

'Niemand **van hen, die Gij Mij gegeven hebt**, liet Ik verloren gaan'.

Petrus 18: 10 - 27

- LX -

10 Σίμων οὖν Πέτρος ἔχων μάχαιραν εἴλκυσεν αὐτὴν καὶ ἔπαισεν τὸν τοῦ ἀρχιερέως δοῦλον καὶ ἀπέκοψεν αὐτοῦ τὸ ὑπὸ τὸ δεξιόν. ἦν δὲ ὄνομα τῷ δούλῳ Μάλχος.

11 εἶπεν οὖν ὁ Ἰησοῦς τῷ Πέτρῳ, Βάλε τὴν μάχαιραν εἰς τὴν θήκην: τὸ ποτήριον ὃ δέδωκέν μοι ὁ πατήρ οὐ μὴ πῖω αὐτό;

12 Ἡ οὖν σπεῖρα καὶ ὁ χιλιάρχος καὶ οἱ ὑπηρέται τῶν Ἰουδαίων συνέλαβον τὸν Ἰησοῦν καὶ ἔδησαν αὐτὸν 13 καὶ ἤγαγον πρὸς Ἀνναν πρῶτον: ἦν γὰρ πενθερὸς τοῦ Καϊάφα, ὃς ἦν ἀρχιερεὺς τοῦ ἐνιαυτοῦ ἐκείνου: 14 ἦν δὲ Καϊάφας ὁ συμβουλευσας τοῖς Ἰουδαίοις ὅτι συμφέρει ἓνα ἄνθρωπον ἀποθανεῖν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. 15 Ἦκολούθει δὲ τῷ Ἰησοῦ Σίμων Πέτρος καὶ ἄλλος μαθητής.

ὁ δὲ μαθητὴς ἐκεῖνος ἦν γνωστὸς τῷ ἀρχιερεῖ, καὶ συνεισηγήθη τῷ Ἰησοῦ εἰς τὴν αὐλήν τοῦ ἀρχιερέως, 16 ὁ δὲ Πέτρος εἰστήκει πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω.

ἔξῆλθεν οὖν ὁ μαθητὴς ὁ ἄλλος ὁ γνωστὸς τοῦ ἀρχιερέως καὶ εἶπεν τῇ θυρωρῷ καὶ εἰσηγάγεν τὸν Πέτρον.

17 λέγει οὖν τῷ Πέτρῳ ἡ παιδίσκη ἡ θυρωρός,

Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν εἶ τοῦ ἀνθρώπου τούτου; λέγει ἐκεῖνος, Οὐκ εἰμί.

18 εἰστήκεισαν δὲ οἱ δούλοι καὶ οἱ ὑπηρέται ἀνθρακίαν πεποιηκότες, ὅτι ψυχὸς ἦν, καὶ ἐθερμαίνοντο: ἦν δὲ καὶ ὁ Πέτρος μετ' αὐτῶν ἐστῶς καὶ θερμαινόμενος.

19 Ὁ οὖν ἀρχιερεὺς ἠρώτησεν τὸν Ἰησοῦν περὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ καὶ περὶ τῆς διδαχῆς αὐτοῦ. 20 ἀπεκρίθη αὐτῷ Ἰησοῦς, Ἐγὼ παρρησίᾳ λελάληκα τῷ κόσμῳ: ἐγὼ πάντοτε ἐδίδαξα ἐν συναγωγῇ καὶ ἐν τῷ ἱερῷ, ὅπου πάντες οἱ Ἰουδαῖοι συνέρχονται, καὶ ἐν κρυπτῷ ἐλάλησα οὐδέν. 21 τί με ἐρωτᾷς; ἐρώτησον τοὺς ἀκηκόοντας τί ἐλάλησα αὐτοῖς: ἴδε οὔτοι οἶδασιν ἃ εἶπον ἐγώ.

22 ταῦτα δὲ αὐτοῦ εἰπόντος εἷς παρεστηκὼς τῶν ὑπηρετῶν ἔδωκεν ράπισμα τῷ Ἰησοῦ εἰπών, Οὕτως ἀποκρίνη τῷ ἀρχιερεῖ; 23 ἀπεκρίθη αὐτῷ Ἰησοῦς, Εἰ κακῶς ἐλάλησα, μαρτύρησον περὶ τοῦ κακοῦ: εἰ δὲ καλῶς, τί με δέρεις; 24 ἀπέστειλεν οὖν αὐτὸν ὁ Ἄννας δεδεμένον πρὸς Καϊάφην τὸν ἀρχιερέα.

25 ἦν δὲ Σίμων Πέτρος ἐστῶς καὶ θερμαινόμενος. εἶπον οὖν αὐτῷ, Μὴ καὶ σὺ ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ εἶ; ἠρνήσατο ἐκεῖνος καὶ εἶπεν, Οὐκ εἰμί.

26 λέγει εἷς ἐκ τῶν δούλων τοῦ ἀρχιερέως, συγγενὴς ὢν οὗ ἀπέκοψεν Πέτρος τὸ ὑπὸ τὸν, Οὐκ ἐγὼ σε εἶδον ἐν τῷ κήπῳ μετ' αὐτοῦ; 27 πάλιν οὖν ἠρνήσατο Πέτρος: καὶ εὐθέως ἀλέκτωρ ἐφώνησεν.

Dit chiasme (corr.=0,87; p=0,006) beschrijft de aanhouding van Christus (eerste vleugel) en de drievoudige verloochening van Christus door Petrus (tweede vleugel). De kruissteek over het scharnier (elementen: *leerling-portierster-Petrus*) geeft de overgang, waarbij Petrus binnendringt in het hol van de leeuw en aansluitend de eerste verloochening uitspreekt. Het chiasme bevat drie concentrische lagen, met Petrus op de voorgrond in 1-2 en 13-14, en opnieuw in 5-7 en 8-10, met daartussen het verloop van de aanhouding en ondervraging van Christus in 3-4 en 11-12. Enkele opvallende corresponderende elementen: (Petrus die het oor van de knecht afslaat; regels 1 en 14) - (transport van de geboeide Christus; regels 3 en 12) - (zich buiten ophoudende Petrus; regels 5 en 10). De spiegeling tussen de regels 4 en 11 is zwaar met sarcasme geladen: Christus wordt beoordeeld door een verwante van iemand die Christus' dood wil, en terwijl Christus sprak, is over Hem reeds een geheim vonnis uitgesproken. Christus verwijst naar zijn vroegere toehoorders (einde van regel 11) terwijl twee van deze laatsten doende zijn Hem besmuikt te volgen (einde regel 4).

10 Maar **Simon Petrus** had een zwaard bij zich. Hij trok het en verwondde daarmee de knecht van de hogepriester door hem het rechteroor af te slaan. De naam van die knecht was Malchus.

11 Jezus echter sprak tot **Petrus**: 'Steek dat zwaard in de schede; zou Ik de beker die mijn Vader Mij gegeven heeft, niet drinken'?

12 De afdeling met de bevelhebber en de dienaars van de joden grepen toen Jezus vast, boeiden hem en brachten Hem eerst naar Annas.

Deze was namelijk de schoonvader van Kajafas, die in dat jaar hogepriester was, 14 diezelfde Kajafas die aan de joden de raad had gegeven: 'Het is beter, dat er één mens sterft voor het volk'. 15 Simon Petrus en nog een andere leerling volgden Jezus.

Die leerling nu was een bekende van de hogepriester en zo ging hij tegelijk met Jezus het paleis van de hogepriester binnen, 16 terwijl Petrus buiten de poort bleef staan.

Die andere leerling, de bekende van de hogepriester, kwam naar buiten, sprak met de portierster en liet Petrus binnen.

17 Tot Petrus sprak dan de portierster:

'Ben je ook niet een van de leerlingen van die man'? Hij zei: 'Ik Ben (het) niet'.

18 Omdat het koud was, hadden de knechten en dienaars een houtskoolvuur aangelegd en stonden zich op te warmen. Ook Petrus stond bij hen en warmde zich.

19 De hogepriester ondervroeg Jezus over zijn leerlingen en zijn leer. 20 Jezus antwoordde hem: 'Ik heb altijd onderricht gegeven in een synagoge of in de tempel, waar alle joden bijeenkomen, en er is niets wat Ik in het geheim heb gesproken. 21 Waarom ondervraagt gij Mij? Ondervraag de mensen die gehoord hebben wat Ik hun heb verkondigd. Die weten goed wat Ik heb gezegd'.

22 Op dit woord gaf een van de dienaars die naast Hem stond, Jezus een klap in het gezicht zeggende: 'Antwoordt Gij zo de hogepriester'?

23 Jezus antwoordde hem: 'Indien Ik iets verkeerd heb gezegd, verklaar dan wat er verkeerd in was; maar indien het goed was, waarom slaat gij Mij'? 24 Daarop zond Annas Hem geboeid naar de hogepriester Kajafas.

25 Simon Petrus stond zich te warmen toen iemand hem vroeg: 'Ben jij ook niet een van zijn leerlingen'? Hij ontkende het en zei: 'Ik Ben (het) niet'.

26 Maar een van de knechten van de hogepriester, een bloedverwant van de man wie Petrus het oor had afgeslagen, zei: 'Heb ik je niet in de boomgaard gezien'? 27 Petrus ontkende het opnieuw en meteen kraaide een haan.

Pilatus 18: 28 - 19:16

- LXI -

28 Ἄγουσιν οὖν τὸν Ἰησοῦν ἀπὸ τοῦ Καϊάφα εἰς τὸ πραιτώριον: ἦν δὲ πρωΐ: καὶ αὐτοὶ οὐκ εἰσῆλθον εἰς τὸ πραιτώριον, ἵνα μὴ μιανθῶσιν ἀλλὰ φάγωσιν τὸ πάσχα. 29 ἐξῆλθεν οὖν ὁ Πιλάτος ἐξω πρὸς αὐτοὺς καὶ φησὶν, Τίνα κατηγορίαν φέρετε [κατὰ] τοῦ ἀνθρώπου τούτου;

30 ἀπεκρίθησαν καὶ εἶπαν αὐτῷ, Εἰ μὴ ἦν οὗτος κακὸν ποιῶν, οὐκ ἂν σοι παρεδώκαμεν αὐτόν. 31 εἶπεν οὖν αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Λάβετε αὐτὸν ὑμεῖς, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὑμῶν κρίνατε αὐτόν. εἶπον αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Ἡμῖν οὐκ ἐξεστὶν ἀποκτεῖναι οὐδένα: 32 ἵνα ὁ λόγος τοῦ Ἰησοῦ πληρωθῇ ὃν εἶπεν σημαίνων ποιῶ θανάτῳ ἡμελλεν ἀποθνήσκειν.

33 Εἰσῆλθεν οὖν πάλιν εἰς τὸ πραιτώριον ὁ Πιλάτος καὶ ἐφώνησεν τὸν Ἰησοῦν καὶ εἶπεν αὐτῷ, Σὺ εἶ ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; 34 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἀπὸ σεαυτοῦ σὺ τοῦτο λέγεις ἢ ἄλλοι εἶπόν σοι περὶ ἐμοῦ; 35 ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Μήτι ἐγὼ Ἰουδαῖός εἰμι; τὸ ἔθνος τὸ σὸν καὶ οἱ ἀρχιερεῖς παρέδωκάν σε ἐμοί: τί ἐποίησας;

36 ἀπεκρίθη Ἰησοῦς, Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου: εἰ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου ἦν ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ, οἱ ὑπηρέται οἱ ἐμοὶ ἠγωνίζοντο [ἄν], ἵνα μὴ παραδοθῶ τοῖς Ἰουδαίοις: νῦν δὲ ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ οὐκ ἔστιν ἐντεῦθεν. 37 εἶπεν οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Οὐκοῦν βασιλεὺς εἶ σὺ; ἀπεκρίθη ὁ Ἰησοῦς, Σὺ λέγεις ὅτι βασιλεὺς εἰμι. ἐγὼ εἰς τοῦτο γεγέννημαι καὶ εἰς τοῦτο ἐλήλυθα εἰς τὸν κόσμον, ἵνα μαρτυρήσω τῇ ἀληθείᾳ: πᾶς ὁ ὢν ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου τῆς φωνῆς.

38 λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Τί ἐστὶν ἀλήθεια; Καὶ τοῦτο εἰπὼν πάλιν ἐξῆλθεν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἐγὼ οὐδεμίαν εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν.

39 ἔστιν δὲ συνήθεια ὑμῖν ἵνα ἓνα ἀπολύσω ὑμῖν ἐν τῷ πάσχα: βούλεσθε οὖν ἀπολύσω ὑμῖν τὸν βασιλέα τῶν Ἰουδαίων; 40 ἐκραύγασαν οὖν πάλιν λέγοντες,

Μὴ τοῦτον ἀλλὰ τὸν Βαραββᾶν. ἦν δὲ ὁ Βαραββᾶς ληστής.

1 Τότε οὖν ἔλαβεν ὁ Πιλάτος τὸν Ἰησοῦν καὶ ἐμαστίγωσεν.

2 καὶ οἱ στρατιῶται πλέξαντες στέφανον ἐξ ἀκανθῶν ἐπέθηκαν αὐτοῦ τῇ κεφαλῇ, καὶ ἰμάτιον πορφυροῦν περιέβαλον αὐτόν, 3 καὶ ἤρχοντο πρὸς αὐτόν καὶ ἔλεγον, Χαῖρε, ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων: καὶ ἐδίδοσαν αὐτῷ ῥαπίσματα.

4 Καὶ ἐξῆλθεν πάλιν ἐξω ὁ Πιλάτος καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἴδε ἄγω ὑμῖν αὐτὸν ἐξω, ἵνα γνῶτε ὅτι οὐδεμίαν αἰτίαν εὐρίσκω ἐν αὐτῷ

5 ἐξῆλθεν οὖν ὁ Ἰησοῦς ἐξω, φορῶν τὸν ἀκάνθινον στέφανον καὶ τὸ πορφυροῦν ἰμάτιον. καὶ λέγει αὐτοῖς, Ἴδου ὁ ἄνθρωπος. 6 ὅτε οὖν εἶδον αὐτόν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ ὑπηρέται ἐκραύγασαν λέγοντες, Σταύρωσον σταύρωσον. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Λάβετε αὐτόν ὑμεῖς καὶ σταυρώσατε, ἐγὼ γὰρ οὐχ εὐρίσκω ἐν αὐτῷ αἰτίαν. 7 ἀπεκρίθησαν αὐτῷ οἱ Ἰουδαῖοι, Ἡμεῖς νόμον ἔχομεν, καὶ κατὰ τὸν νόμον ὀφείλει ἀποθανεῖν, ὅτι υἱὸν θεοῦ ἑαυτὸν ἐποίησεν. 8 Ὅτε οὖν ἤκουσεν ὁ Πιλάτος τοῦτον τὸν λόγον, μάλλον ἐφοβήθη,

9 καὶ εἰσῆλθεν εἰς τὸ πραιτώριον πάλιν καὶ λέγει τῷ Ἰησοῦ, Πόθεν εἶ σὺ; ὁ δὲ Ἰησοῦς ἀπόκρισιν οὐκ ἔδωκεν αὐτῷ. 10 λέγει οὖν αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Ἐμοὶ οὐ λαεῖς; οὐκ οἶδας ὅτι ἐξουσίαν ἔχω ἀπολύσαι σε καὶ ἐξουσίαν ἔχω σταυρώσαι σε; 11 ἀπεκρίθη [αὐτῷ] Ἰησοῦς, Οὐκ εἶχες ἐξουσίαν κατ' ἐμοῦ οὐδεμίαν εἰ μὴ ἦν δεδομένον σοι ἄνωθεν: διὰ τοῦτο ὁ παραδούς μέ σοι μείζονα ἁμαρτίαν ἔχει.

12 ἐκ τούτου ὁ Πιλάτος ἐζήτηί ἀπολύσαι αὐτόν: οἱ δὲ Ἰουδαῖοι ἐκραύγασαν λέγοντες, Ἐὰν τοῦτον ἀπολύσης, οὐκ εἶ φίλος τοῦ Καίσαρος: πᾶς ὁ βασιλέα ἑαυτὸν ποιῶν ἀντιλέγει τῷ Καίσαρι.

13 Ὁ οὖν Πιλάτος ἀκούσας τῶν λόγων τούτων ἤγαγεν ἐξω τὸν Ἰησοῦν, καὶ ἐκάθισεν ἐπὶ βήματος εἰς τόπον λεγόμενον Λιθόστρωτον, Ἐβραϊστί δὲ Γαββαθα.

14 ἦν δὲ παρασκευῆ τοῦ πάσχα, ὥρα ἦν ὡς ἕκτη. καὶ λέγει τοῖς Ἰουδαίοις, Ἴδε ὁ βασιλεὺς ὑμῶν. 15 ἐκραύγασαν οὖν ἐκεῖνοι, ἄρον ἄρον, σταύρωσον αὐτόν. λέγει αὐτοῖς ὁ Πιλάτος, Τὸν βασιλέα ὑμῶν σταυρώσω; ἀπεκρίθησαν οἱ ἀρχιερεῖς, Οὐκ ἔχομεν βασιλέα εἰ μὴ Καίσαρα. 16 τότε οὖν παρέδωκεν αὐτὸν αὐτοῖς ἵνα σταυρωθῇ. Παρέλαβον οὖν τὸν Ἰησοῦν:

Dit uitgebreid chiasme (corr.=0,96; p=0,0003) beschrijft de confrontatie van Pilatus met Christus. Pilatus vindt geen schuld in Christus, maar in de tweede vleugel van het chiasme begint toch de lijdensweg van laatstgenoemde: Pilatus laat Hem geselen en levert Hem tenslotte uit. Spiegelende elementen: (aankomst, vertrek van Christus bij Pilatus; tijdsaanduiding; joods paasfeest; regels 1 en 14) - (Pilatus richt weer het woord tot Christus; regels 3 en 12) - (Christus als koning; regels 4 en 11) - (Pilatus vindt geen schuld in Christus; regels 5 en 10). Over het scharnier bevindt zich geen symmetrische woordstructuur, maar werd een merkwaardige sarcastische spanning aangelegd: *Barabas is een rover, dus Jezus wordt gegeseld*. In regel 2 wil Pilatus Christus niet vonnissen; in regel 13 wil hij Hem vrijlaten. In de regels 8, 11 en 14 pleegt Pilatus verraad in de zin dat hij instemt met mishandeling of terechtstelling van Christus, hoewel hij diens onschuld heeft vastgesteld. Dit drievoudig verraad loopt parallel met het drievoudig verraad door Petrus in de tweede vleugel van chiasme LX.

28 Toen brachten zij Jezus van het huis van Kajafas naar het pretorium. Het was nog vroeg in de morgen. Zelf gingen zij het pretorium niet binnen want ze moesten het maal van Pasen kunnen eten en mochten zich daarom niet verontreinigen. 29 Daarom kwam Pilatus naar buiten en vroeg hun: 'Welke beschuldiging brengt gij in tegen deze man'?

30 Zij gaven hem ten antwoord: 'Als dit geen misdadiger was, zouden wij Hem niet aan u hebben overgeleverd'. 31 Daarop zei Pilatus: 'Neemt Hem dan zelf en vonnist Hem volgens uw Wet!'. De joden antwoordden hem: 'Wij missen het recht om iemand ter dood te brengen'. 32 Zo zou Jezus' woord in vervulling gaan, waarmee Hij had aangeduid welke dood Hij zou sterven.

33 Nu ging Pilatus het pretorium weer binnen, riep Jezus bij zich en zei tot Hem: 'Zijt Gij de koning der joden'? 34 Jezus antwoordde hem: 'Zegt gij dit uzelf, of hebben anderen u over Mij gesproken'? 35 Pilatus gaf ten antwoord: 'Ben ik soms een jood? Uw eigen volk en de hogepriesters hebben U aan mij overgeleverd. Wat hebt Gij gedaan'?

36 Jezus antwoordde: 'Mijn koningschap is niet van deze wereld. Zou mijn koningschap van deze wereld zijn, dan zouden mijn dienaars er wel voor gestreden hebben, dat Ik niet aan de joden werd uitgeleverd. Mijn koningschap is evenwel niet van hier'. 37 Pilatus hernam: 'Gij zijt dus koning'? Jezus antwoordde: 'Gij zegt dat Ik koning ben. Hiertoe ben Ik geboren en hiertoe ben Ik in de wereld gekomen om getuigenis af te leggen van de waarheid. Alwie uit de waarheid is, luistert naar mijn stem'.

38 Pilatus zei tot Hem: 'Wat is waarheid'? Na die woorden ging hij weer naar buiten tot de joden en zei: 'Ik vind hoegenaamd geen schuld in Hem.

39 Maar er bestaat onder u de gewoonte dat ik met Pasen iemand vrijlaat. Wilt gij dus dat ik u de koning der joden vrijlaat'? 40 Toen begonnen ze opnieuw te schreeuwen:

'Neen, Die niet, maar Barabbas!' Barabbas was een rover.

19:1 Dus greep Pilatus Jezus en ze geselden Hem.

2 De soldaten vlochten een kroon van doornen, zetten Hem die op het hoofd en wierpen Hem een purperen mantel om. 3 Ze traden op Hem toe en zeiden: 'Gegroet, koning der joden!' En ze sloegen Hem in het gezicht.

4 Pilatus ging weer naar buiten en zei tot hen: 'Ziehier, ik breng Hem naar buiten om u te doen weten, dat ik volstrekt geen schuld in Hem vind'.

5 Jezus kwam dus naar buiten, terwijl Hij nog de doornenkroon en de purperen mantel droeg. Pilatus zei tot Hem: 'Ziehier de mens'. 6 Maar toen de hogepriesters en hun dienaars Hem zagen schreeuwden ze: 'Kruisigen, kruisigen!' Pilatus zei hun: 'Neemt gij Hem dan en kruisigt Hem, want ik vind geen schuld in Hem'. 7 De joden antwoordden hem: 'Wij hebben een Wet en volgens die Wet moet Hij sterven, omdat Hij zich voor Gods zoon heeft uitgegeven'. 8 Toen Pilatus dit hoorde, werd hij nog meer bevreesd.

9 Hij ging het pretorium weer binnen en sprak tot Jezus: 'Waar zijt Gij vandaan'? Jezus gaf hem echter geen antwoord. 10 Daarom zei Pilatus: 'Ge spreekt niet tot mij? Weet Ge dan niet dat ik de macht heb om U vrij te spreken, maar ook de macht heb om U te kruisigen'? 11 Jezus antwoordde: 'Ge zoudt volstrekt geen macht over Mij hebben, als die u niet van boven gegeven was. Daarom is de zonde van hem die Mij aan u heeft overgeleverd groter'.

12 Van dit ogenblik af wilde Pilatus ertoe over gaan Hem vrij te laten. Maar de joden schreeuwden: 'Als ge die man vrijlaat, zijt ge geen vriend van de keizer. Wie zich voor koning uitgeeft, komt in verzet tegen de keizer'. 13 Toen Pilatus hen dat hoorde roepen, liet hij Jezus naar buiten brengen en ging op de rechterstoel zitten op de plaats die Litostratos heet, in het Hebreuws Gabbata.

14 Het was de voorbereidingsdag voor Pasen, ongeveer het zesde uur. Hij zei tot de joden: 'Hier is uw koning'. 15 Maar zij schreeuwden: 'Weg, weg met Hem! Kruisig Hem!'. Pilatus vroeg: 'Zal ik dan uw koning kruisigen'? De hogepriesters antwoordden: 'Wij hebben geen andere koning dan de keizer!' 16 Toen leverde hij Hem aan hen uit om de kruisdood te ondergaan, en zij namen Hem over.

In de spiegelende regels 2 en 13 wil Pilatus Christus niet vonnissen resp. vrijlaten; in de spiegelende regels 5 en 10 zegt Pilatus dat hij geen schuld vindt in Christus (onderlijnd). In de regels 8, 11 en 14 stemt Pilatus niettemin driemaal in met de mishandeling en terechtstelling van Christus, van wie hij de onschuld heeft vastgesteld. Dit loopt parallel met de drievoudige verloochening van Christus door Petrus in chiasme LX.

De Kruisdood 19: 17-34

- LXII -

17 καὶ βαστάζων ἑαυτῷ τὸν σταυρὸν ἐξῆλθεν εἰς τὸν λεγόμενον Κρανίου Τόπον, ὃ λέγεται Ἑβραϊστὶ Γολγοθα, 18 ὅπου αὐτὸν ἐσταύρωσαν, καὶ μετ' αὐτοῦ ἄλλους δύο ἐντεῦθεν καὶ ἐντεῦθεν, μέσον δὲ τὸν Ἰησοῦν. 19 ἔγραψεν δὲ καὶ τίτλον ὁ Πιλάτος καὶ ἔθηκεν ἐπὶ τοῦ σταυροῦ: ἦν δὲ γεγραμμένον, Ἰησοῦς ὁ Ναζωραῖος ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων. 20 τοῦτον οὖν τὸν τίτλον πολλοὶ ἀνέγνωσαν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν ὁ τόπος τῆς πόλεως ὅπου ἐσταυρώθη ὁ Ἰησοῦς: καὶ ἦν γεγραμμένον Ἑβραϊστὶ, Ῥωμαϊστὶ, Ἑλληνιστί.

21 ἔλεγον οὖν τῷ Πιλάτῳ οἱ ἀρχιερεῖς τῶν Ἰουδαίων, Μὴ γράφει, Ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, ἀλλ' ὅτι ἐκεῖνος εἶπεν, Βασιλεὺς εἰμι τῶν Ἰουδαίων. 22 ἀπεκρίθη ὁ Πιλάτος, Ὁ γέγραφα, γέγραφα.

23 Οἱ οὖν στρατιῶται ὅτε ἐσταύρωσαν τὸν Ἰησοῦν ἔλαβον τὰ ἱμάτια αὐτοῦ

καὶ ἐποίησαν τέσσαρα μέρη, ἐκάστῳ στρατιῶτῃ μέρος, καὶ τὸν χιτῶνα. ἦν δὲ ὁ χιτῶν ἄραφος, ἐκ τῶν ἄνωθεν ὑφαντὸς δι' ὅλου.

24 εἶπαν οὖν πρὸς ἀλλήλους, Μὴ σχίσωμεν αὐτόν, ἀλλὰ λάχωμεν περὶ αὐτοῦ τίνος ἔσται: ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ [ἢ λέγουσα], Διεμερίσαντο τὰ ἱμάτιά μου ἑαυτοῖς καὶ ἐπὶ τὸν ἱματισμὸν μου ἔβαλον κληρὸν. Οἱ μὲν οὖν στρατιῶται ταῦτα ἐποίησαν. 25 εἰστήκεισαν δὲ παρὰ τῷ σταυρῷ τοῦ Ἰησοῦ ἡ μήτηρ αὐτοῦ καὶ ἡ ἀδελφὴ τῆς μητρὸς αὐτοῦ, Μαρία ἡ τοῦ Κλωπᾶ καὶ Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ.

26 Ἰησοῦς οὖν ἰδὼν τὴν μητέρα καὶ τὸν μαθητὴν παρεστῶτα ὄν ἠγάπα, λέγει τῇ μητρὶ, Γύναι, Ἴδε ὁ υἱός σου.

27 εἶτα λέγει τῷ μαθητῇ, Ἴδε ἡ μήτηρ σου.

καὶ ἀπ' ἐκείνης τῆς ὥρας ἔλαβεν ὁ μαθητὴς αὐτὴν εἰς τὰ ἴδια.

28 Μετὰ τοῦτο εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἤδη πάντα τετέλεσται, ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή, λέγει, Διψῶ. 29 σκεῦος ἔκειτο ὄξους μεστόν: σπόγγον οὖν μεστὸν τοῦ ὄξους ὑσώπῳ περιθέντες προσήνεγκαν αὐτοῦ τῷ στόματι.

30 ὅτε οὖν ἔλαβεν τὸ ὄξος [ὁ] Ἰησοῦς εἶπεν, Τετέλεσται:

καὶ κλίνας τὴν κεφαλὴν παρέδωκεν τὸ πνεῦμα.

31 Οἱ οὖν Ἰουδαῖοι, ἐπεὶ παρασκευὴ ἦν, ἵνα μὴ μείνη ἐπὶ τοῦ σταυροῦ τὰ σώματα ἐν τῷ σαββάτῳ, ἦν γὰρ μεγάλη ἡ ἡμέρα ἐκείνου τοῦ σαββάτου, ἠρώτησαν τὸν Πιλάτον ἵνα κατεαῶσιν αὐτῶν τὰ σκέλη καὶ ἀρθῶσιν.

32 ἦλθον οὖν οἱ στρατιῶται, καὶ τοῦ μὲν πρώτου κατέαξαν τὰ σκέλη καὶ τοῦ ἄλλου τοῦ συσταυρωθέντος αὐτῷ: 33 ἐπὶ δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐλθόντες, ὡς εἶδον ἤδη αὐτὸν τεθνηκότα, οὐ κατέαξαν αὐτοῦ τὰ σκέλη, 34 ἀλλ' εἰς τῶν στρατιωτῶν λόγῃ αὐτοῦ τὴν πλευρὰν ἐνυξεν, καὶ ἐξῆλθεν εὐθύς αἷμα καὶ ὕδωρ. 35 καὶ ὁ ἑωρακῶς μεμαρτύρηκεν, καὶ ἀληθινὴ αὐτοῦ ἐστὶν ἡ μαρτυρία, καὶ ἐκεῖνος οἶδεν ὅτι ἀληθῆ λέγει, ἵνα καὶ ὑμεῖς πιστεύ[ε]τε. 36 ἐγένετο γὰρ ταῦτα ἵνα ἡ γραφὴ πληρωθῇ, Ὅσοῦν οὐ συντριβήσεται αὐτοῦ. 37 καὶ πάλιν ἑτέρα γραφὴ λέγει, Ὅψονται εἰς ὃν ἐξεκέντησαν.

Dit chiasme (corr.=0,89; p=0,004) heeft een scharnier waarover een dubbele kruissteek is aangebracht (regels 7-8 resp.6-9). Opvallende spiegelende elementen: (Schrift/opschrift; regels 1 en 14) - (twee andere gekruisigden; regels 1 en 14) - (verzoeken aan Pilatus: regels 2 en 13) - (schrijftvulling: regels 5 en 10). Dit is het zevende laatste chiasme. De moeder van Jezus en de wijn komen ook voor in het zevende chiasme.

17 Zelf zijn kruis dragend trok Jezus de stad uit naar wat de Schedelplaats heet, in het Hebreeuws Golgotha. 18 Daar sloegen zij Hem aan het kruis, **en met Hem nog twee anderen, aan elke kant een en Jezus in het midden**. 19 Pilatus had ook een opschrift laten maken en op het kruis doen aanbrengen. Het luidde: *'Jezus de Nazareër, de koning van de joden'*. 20 Vele joden lazen dit opschrift, want Jezus was gekruisigd vlakbij de Topos van de Stad. Het opschrift was in het Hebreeuws, het Latijn en het Grieks.

21 De hogepriesters van de joden nu zeiden tot Pilatus: 'Schrijf niet: *de koning van de joden* maar: *Deze heeft gezegd: Ik ben de koning van de joden*'. 22 Pilatus antwoordde: 'Wat ik geschreven heb, heb ik geschreven'.

23 Toen de soldaten Jezus gekruisigd hadden, namen ze zijn kleren en deelden ze in vieren, voor iedere soldaat een deel. Ze namen ook de lijfrok, die echter zonder naad was, aan één stuk geweven van bovenaf.

24 Daarom zeiden ze tot elkaar: 'Laten we die niet scheuren, maar er om loten wie hem krijgt'. **Aldus moest de Schrift vervuld worden: Zij verdeelden mijn kleren onder elkaar en dobbelden om mijn gewaad**. Terwijl de soldaten hiermee bezig waren 25 stonden bij Jezus' kruis zijn moeder en de zuster van zijn moeder, Maria van Klopas en Maria Magdalena.

26 Toen Jezus zijn moeder zag en naast haar **de leerling** die Hij liefhad, **zei Hij tot zijn moeder: 'Vrouw, zie daar uw zoon'**.

27 **Vervolgens zei Hij tot de leerling: 'Zie daar uw moeder'**.

En van dat ogenblik af nam **de leerling haar** bij zich in huis.

28 Hierna, wetend dat nu alles was volbracht, zei Jezus, **opdat de Schrift vervuld zou worden: 'Ik heb dorst'**. 29 Er stond daar een kruik vol zure wijn. Ze doopten er een spons in, staken die op een hysopstengel en brachten die naar zijn mond.

30 Toen Jezus van die zure wijn genomen had, zei Hij: 'Het is volbracht'.

Daarop boog Hij het hoofd en gaf de geest.

31 Aangezien het voorbereidingsdag was en de joden niet wilden dat de lichamen op sabbat aan het kruis bleven - het was bovendien een grote sabbat - **vroegen** zij aan Pilatus verlot om de benen van de gekruisigden te breken en hen weg te nemen.

32 Daarop kwamen de soldaten **en sloegen zowel bij de ene als bij de andere die met Hem was gekruisigd, de benen stuk**. 33 Toen zij echter bij Jezus kwamen en zagen dat Hij reeds dood was, sloegen zij Hem de benen niet stuk, 34 maar een van de soldaten doorstak zijn zijde met een lans: terstond kwam er bloed en water uit. 35 Die het gezien heeft getuigt hiervan; zijn getuigenis is waar en hij weet, dat hij de waarheid zegt, opdat ook gij zoudt geloven. 36 **Dit is gebeurd opdat de Schrift zou vervuld worden: Van zijn gebeente zal niets worden verbrijzeld**, 37 **terwijl nog een ander Schriftwoord zegt: Zij zullen opzien naar Hem die zij hebben doorstoken**.

De 'Topos van de Stad' moet hier meer bepaald betrekking hebben op het Miphkad-altaar dichtbij de top van de Olijfberg. Dit altaar behoorde inderdaad tot de Topos (het tempelcomplex) terwijl het tegelijk ook buiten 'het kamp' lag (Heb.13:10-13). Golgotha bevond zich dus hoog op westelijke flank van de Olijfberg. Vanaf die plek kon inderdaad de voorhang van de Tempel worden gezien (Luc.23:45-47).

De Graflegging 19: 38-42

- LXIII -

38 Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησεν τὸν Πιλαῶτον Ἰωσήφ [ὁ] ἀπὸ Ἀριμαθαίας, ὢν μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ:

καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλαῶτος.

ἦλθεν οὖν καὶ ἦρεν τὸ σῶμα αὐτοῦ.

39 ἦλθεν δὲ καὶ Νικόδημος,

ὁ ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν νυκτὸς τὸ πρῶτον,

φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ἑκατόν.

40 ἔλαβον οὖν

τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ

καὶ ἔδησαν

αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ τῶν ἀρωμάτων,

καθὼς ἔθος ἐστὶν τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν.

41 ἦν δὲ ἐν τῷ τόπῳ ὅπου ἐσταυρώθη κήπος,

καὶ ἐν τῷ κήπῳ μνημεῖον καινὸν

ἐν ᾧ οὐδέπω οὐδεὶς ἦν τεθειμένος:

42 ἐκεῖ οὖν διὰ τὴν παρασκευὴν τῶν Ἰουδαίων, ὅτι ἐγγὺς ἦν τὸ μνημεῖον, ἔθηκαν τὸν Ἰησοῦν.

Chiasme LXIII (corr.=0,90; p=0,003) is kort en sober, als een beknopte officiële akte, verleden voor de vereiste twee getuigen (Joh.8:17). Spiegelende elementen: (de joden, Jezus; regels 1 en 14) - (het lichaam/het graf; regels 1,3 en 12,14) - (nacht/begrafenis; regels 5 en 10) - (de geurige kruiden; regels 6 en 9) - (opbaring; regels 7 en 8).

38 Daarna vroeg Jozef van Arimatea, die een leerling was van Jezus, maar in het geheim uit vrees voor de joden, het lichaam van Jezus te mogen wegnemen.

Toen Pilatus dit had toegestaan,
ging hij dus heen en nam het lichaam weg.

39 Ook Nikodemus kwam,
diegene die Hem vroeger 's nachts had bezocht.

Hij bracht een mengsel van mirre en aloë, ten belope van ongeveer honderd pond.

40 Zij namen

het lichaam van Jezus

en omwikkelden

het met welriekende kruiden in het linnen,
zoals bij een joodse begrafenis gebruikelijk is.

41 Op de plaats waar Hij gekruisigd werd lag een tuin
en in die tuin een nieuw graf,

waarin nog nooit iemand was neergelegd.

42 Vanwege de voorbereidingsdag van de joden en omdat het graf dichtbij was, legden zij Jezus daarin neer.

Het lege graf 20: 1-11a

- LXIV -

20:1 Τῇ δὲ μιᾷ τῶν σαββάτων **Μαρία ἡ Μαγδαληνὴ** ἔρχεται πρῶτ' σκοτίας ἔτι οὔσης **εἰς τὸ μνημεῖον**, καὶ βλέπει τὸν λίθον ἠρμένον ἐκ τοῦ μνημείου. 2 τρέχει οὖν καὶ ἔρχεται **πρὸς Σίμωνα Πέτρον καὶ πρὸς τὸν ἄλλον μαθητὴν ὃν ἐφίλει ὁ Ἰησοῦς**, καὶ λέγει αὐτοῖς, ἦραν τὸν κύριον ἐκ τοῦ μνημείου, καὶ οὐκ οἶδαμεν ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

3 **Ἐξῆλθεν** οὖν ὁ Πέτρος καὶ **ὁ ἄλλος μαθητὴς**, καὶ **ἤρχοντο εἰς τὸ μνημεῖον**.

4 ἔτρεχον δὲ οἱ δύο ὁμοῦ: καὶ ὁ ἄλλος μαθητὴς προέδραμεν τάχιον τοῦ Πέτρου καὶ ἦλθεν πρῶτος εἰς τὸ μνημεῖον,

5 καὶ παρακύψας **βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια**, **οὐ μέντοι εἰσῆλθεν**.

6 ἔρχεται οὖν καὶ Σίμων Πέτρος ἀκολουθῶν αὐτῷ,

καὶ **εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον**: καὶ **θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα**,

7 καὶ τὸ σουδάριον, ὃ ἦν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ,

οὐ μετὰ τῶν ὀθονίων κείμενον ἀλλὰ χωρὶς ἐντετυλιγμένον εἰς ἓνα τόπον.

8 τότε οὖν **εἰσῆλθεν** καὶ **ὁ ἄλλος μαθητὴς ὁ ἐλθὼν** πρῶτος **εἰς τὸ μνημεῖον**,

καὶ εἶδεν καὶ ἐπίστευσεν:

9 οὐδέπω γὰρ ᾗδεισαν τὴν γραφὴν ὅτι δεῖ αὐτὸν ἐκ νεκρῶν ἀναστῆναι. 10 ἀπῆλθον οὖν πάλιν **πρὸς αὐτοὺς οἱ μαθηταί**.

11a **Μαρία** δὲ εἰστήκει **πρὸς τῷ μνημείῳ** ἔξω κλαίουσα.

Het scharnier van dit chiasme (corr.=0,82; p=0,01) betreft het ogenblik waarop beide leerlingen het graf bereiken en de lijkdoeken opmerken. Tegelijk is dit het ogenblik waarop de beminde leerling, die als eerste in het graf binnenkijkt, het verder initiatief overlaat aan Petrus, die als eerste binnentreedt; de asregel betreft het preciese overgangsmoment. Regels 7 en 8 zijn verbonden door een kruissteek: (βλέπει κείμενα τὰ ὀθόνια / οὐ μέντοι εἰσῆλθεν / εἰσῆλθεν εἰς τὸ μνημεῖον / θεωρεῖ τὰ ὀθόνια κείμενα) waarbinnen we nog eens een kleinere kruissteek herkennen: (κείμενα / τὰ ὀθόνια / τὰ ὀθόνια / κείμενα). Curieus is het door het chiasme gesuggereerde parallellisme tussen de onderscheiden posities van enerzijds de twee apostelen (regel 5) en anderzijds de zwachtels en de zweetdoek (regels 10). Het chiasme begint met Maria Magdalena, die het graf opzoekt, en eindigt ook met haar, terwijl ze wenend bij het graf staat. Ook het volgend chiasme LXVIII eindigt met een regel waarin de naam van Maria Magdalena voorkomt. Joh.20:11a kan, wat betreft dit kenmerk, worden beschouwd als een gemeenschappelijk deel van beide chiasmen die dus beide beginnen en eindigen met deze naam. Voor de woordtelling werden de betrokken woorden tot LXIV gerekend.

- 1 Op de eerste dag van de week kwam **Maria Magdalena** vroeg in de morgen - het was nog donker - **bij het graf** en zag dat de steen van het graf was weggerold. 2 Zij liep snel **naar Simon Petrus en naar de andere, de door Jezus beminde leerling**, en zei tot hen: 'Ze hebben de Heer uit het graf genomen en wij weten niet waar ze Hem hebben neergelegd'.
- 3 Daarop **vertrokken** Petrus en **de andere leerling** en **begaven zich naar het graf**.
- 4 Ze liepen samen vlug voort, maar die andere leerling snelde Petrus vooruit en kwam het eerst bij het graf aan.
- 5 Vooroverbukkend **zag** hij **de stukken linnen plat liggen**, maar **hij ging niet naar binnen**.
- 6 Simon Petrus die hem volgde kwam ook bij het graf aan
- en **trad binnen in het graf**. Hij **zag** dat **de stukken linnen plat lagen**
- 7 maar dat de zweetdoek die zijn hoofd had bedekt niet plat lag tussen dat linnen, maar wel onderscheiden daarvan, opgerold en nog op zijn oorspronkelijke plaats.
- 8 Toen pas **ging** ook **de andere leerling**, die het eerst **bij het graf was aangekomen**, naar binnen: en hij zag en geloofde,
- 9 want zij hadden nog niet begrepen hetgeen er geschreven stond, dat Hij namelijk uit de doden moest opstaan. 10 Daarop keerden **de leerlingen naar huis** terug.
- 11a **Maria** echter stond **bij het graf** te wenen.

“...qu’il me soit permis de faire mémoire des travaux effectués par deux grands exégètes français, les Pères Ceslas Lavergne (1961) et André Feuillet (1977 et 1979), dont les conclusions font partie des grandes découvertes exégétiques récentes. Grâce à ces travaux décisifs, la traduction et l’interprétation de Jean 20, 6-7 deviennent aisées: Au matin de la résurrection ‘Pierre considère le Linceul affaissé, et le soudarion, qui était sur la tête de Jésus, non pas affaissé autant qu le Linceul, mais distinctement enveloppé et enroulé au même endroit’. Les termes employés font comprendre que rien n’a bougé dans le tombeau. Jésus, en ressuscitant, a laissé son paquet funéraire (le Linceul) clos et inviolé, lequel, resté vide, s’est affaissé sur lui-même. Pierre et Jean distinguent, à l’endroit où était la tête de Jésus, un bourrelet qui signale que le soudarion (petit linge qui empêchait la mâchoire inférieure de tomber), est resté enveloppé et enroulé à l’endroit même où il était lorsqu’il encerclait le visage de Jésus” (Bernard Rihay 1998).

Christus en Maria Magdalena 20: 11-18

- LXV -

[11a **Μαρία** δὲ εἰστήκει πρὸς τῷ μνημείῳ ἔξω κλαίουσα] 11b ὡς οὖν ἔκλαιεν παρέκυψεν εἰς τὸ μνημεῖον, 12 καὶ **θεωρεῖ δύο ἀγγέλους ἐν λευκοῖς** καθεζομένους,

ἓνα πρὸς τῇ κεφαλῇ καὶ ἓνα πρὸς τοῖς ποσίν, ὅπου ἔκειτο τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ.

13 **καὶ λέγουσιν αὐτῇ** ἐκεῖνοι, Γύναι, τί κλαίεις;

λέγει αὐτοῖς ὅτι ἤραν τὸν κύριόν μου, καὶ οὐκ οἶδα ποῦ ἔθηκαν αὐτόν.

14 ταῦτα **εἰποῦσα ἐστράφη** εἰς τὰ ὀπίσω, καὶ θεωρεῖ τὸν Ἰησοῦν ἐστῶτα, καὶ οὐκ ᾔδει ὅτι Ἰησοῦς ἐστίν.

15 **λέγει αὐτῇ Ἰησοῦς, Γύναι,**

τί κλαίεις; τίνα ζητεῖς; ἐκεῖνη δοκοῦσα ὅτι **ὁ κηπουρός** ἐστίν λέγει **αὐτῷ, Κύριε,**

εἰ σὺ ἐβάστασας **αὐτόν**, εἰπέ μοι ποῦ ἔθηκας **αὐτόν**, κάγω **αὐτόν** ἀρῶ.

16 **λέγει αὐτῇ Ἰησοῦς, Μαριάμ.**

στραφεῖσα ἐκεῖνη **λέγει** αὐτῷ Ἑβραϊστί, **Ραββουνι** {ὃ λέγεται **Διδάσκαλε**}.

17 **λέγει αὐτῇ Ἰησοῦς,** Μή μου ἄπτου, οὕτω γὰρ ἀναβέβηκα πρὸς τὸν πατέρα:

πορεύου δὲ πρὸς τοὺς ἀδελφούς μου **καὶ εἰπὲ αὐτοῖς,**

Ἀναβαίνω πρὸς τὸν πατέρα μου καὶ πατέρα ὑμῶν καὶ θεὸν μου καὶ θεὸν ὑμῶν.

18 ἔρχεται **Μαριάμ ἡ Μαγδαληνὴ ἀγγέλουσα** τοῖς μαθηταῖς ὅτι **Ἐώρακα τὸν κύριον**, καὶ ταῦτα εἶπεν αὐτῇ.

Chiasme LXV (corr.=0,72; p=0,03) heeft als scharniergegeven de herkenning van de Verrezenen door Maria Magdalena. Het waarnemingsvermogen van Maria Magdalena lijkt drie stappen te doorlopen, die aangeduid worden door drie bewegingen. Het 'vooroverbuigen' over het graf (Joh.20:11) leidt tot de schouwing van de twee engelen. Het werkwoord παρακύπτω/'vooroverbuigen' wordt ook gebruikt in Joh.20:5 wat aangeeft dat de twee engelen samenhangen met de door de leerling opgemerkte 'zwachtels'. In Joh.20:14 wordt gesteld dat Maria Magdalena 'zich omkeert' zodat ze - evenwel nog zonder herkenning - Christus ziet. Deze herhaalt de woorden van de twee engelen, wat aangeeft dat deze engelen reeds een verschijningsvorm van Christus waren. In Joh.20:16 is sprake van een tweede 'omkering' van Maria, klaarblijkelijk geïnduceerd door het uitspreken van haar naam door Christus, en leidend tot de herkenning van Christus. In regel 7 spreekt Maria Magdalena Christus reeds aan als 'Heer' (cfr.regel 4), wat een soort voorweten suggereert. Chiasme LXV heeft een buitengewone litteraire kracht.

[11a Maria stond buiten het graf te wenen] 11b en al wenend boog zij zich naar het graf toe, 12 en zag twee in het wit geklede engelen zitten, een aan het hoofdeinde en een aan het voeteneinde, op de plaats waar Jezus' lichaam gelegen had.

13 En zij zeiden tot haar: 'Vrouw, waarom weent ge'?

Zij sprak tot hen: 'Ze hebben mijn Heer weggenomen en ik weet niet waar zij Hem hebben neergelegd'.

14 Toen zij dit gezegd had, keerde zij zich om en zag Jezus staan, maar zij wist niet dat het Jezus was.

15 Jezus zei tot haar: 'Vrouw,

waarom weent ge? Wie zoekt ge'? Menende dat het de tuinman was sprak ze tot Hem: 'Heer,

indien gij Hem hebt weggebracht, zeg mij waar ge Hem hebt gelegd, zodat ik Hem kan weghalen'.

16 Jezus zei tot haar: 'Maria'!

Zij keerde zich om en zei tot Hem in het Hebreeuws: 'Rabboni'! - wat betekent: leraar.

17 Toen sprak Jezus tot haar: 'Raak mij niet aan, want Ik ben nog niet opgestegen naar mijn Vader

maar ga naar mijn broeders en zeg hun:

Ik stijg op naar mijn Vader en uw Vader, naar mijn God en uw God'.

18 Maria Magdalena ging aan de leerlingen berichten dat zij de Heer gezien had, en wat Hij haar gezegd had.

Tussen de spiegelende regels 1 en 14 bestaan twee merkwaardige relaties. Enerzijds gebruikt Johannes dezelfde woordstam 'angelos/angelein' om de twee engelen respectievelijk de berichtgeving door Maria aan de leerlingen uit te drukken. Anderzijds vormen de twee engelen, die zaten waar het lichaam van Christus lag, een opstap tot het directe schouwen van de Heer. Noteer ook dat de woorden van het engelenpaar (regel 4) precies herhaald worden door Jezus (regel 7). Vers 16 herinnert aan 10:3-4: de schapen herkennen de herder aan zijn stem.

Het 'opstijgen naar de Vader' (Joh.20:17) kan niet geïdentificeerd worden met de hemelvaart, vermits een week later Thomas Didymos wél Christus mag aanraken (Joh.20:27).

De ongelovige Thomas 20: 19-29

- LXVI -

19 Ούσης οὖν ὀψίας τῇ ἡμέρᾳ ἐκείνῃ τῇ μιᾷ σαββάτων, καὶ τῶν θυρῶν κεκλεισμένων ὅπου ἦσαν οἱ μαθηταὶ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἦλθεν ὁ Ἰησοῦς καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ λέγει αὐτοῖς, Εἰρήνη ὑμῖν. 20 καὶ τοῦτο εἰπὼν ἔδειξεν τὰς χεῖρας καὶ τὴν πλευρὰν αὐτοῖς. ἐχάρησαν οὖν οἱ μαθηταὶ ἰδόντες τὸν κύριον. 21 εἶπεν οὖν αὐτοῖς [ὁ Ἰησοῦς] πάλιν, Εἰρήνη ὑμῖν:

καθὼς ἀπέσταλκέν με ὁ πατήρ, καὶ γὰρ πέμπω ὑμᾶς.

22 καὶ τοῦτο εἰπὼν ἐνεφύσησεν

καὶ λέγει αὐτοῖς, Λάβετε πνεῦμα ἅγιον: 23 ἂν τινῶν ἀφῆτε τὰς ἀμαρτίας ἀφένονται αὐτοῖς, ἂν τινῶν κρατῆτε κεκράτηνται.

24 Ἐγὼ δὲ εἶς ἐκ τῶν δώδεκα, ὁ λεγόμενος Δίδυμος, οὐκ ἦν μετ' αὐτῶν ὅτε ἦλθεν Ἰησοῦς.

25 ἔλεγον οὖν αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί, Ἐωράκαμεν τὸν κύριον. ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς,

Ἐὰν μὴ ἴδω ἐν ταῖς χερσὶν αὐτοῦ τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ βάλω τὸν δάκτυλόν μου εἰς τὸν τύπον τῶν ἥλων καὶ βάλω μου τὴν χεῖρα εἰς τὴν πλευρὰν αὐτοῦ,

οὐ μὴ πιστεύσω.

26 Καὶ μεθ' ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ καὶ Ἐγὼ μετ' αὐτῶν.

ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ ἔστη εἰς τὸ μέσον καὶ εἶπεν, Εἰρήνη ὑμῖν.

27 εἶτα λέγει τῷ Ἐγῷ, Φέρε τὸν δάκτυλόν σου ὧδε καὶ ἴδε τὰς χεῖράς μου, καὶ φέρε τὴν χεῖρά σου καὶ βάλε εἰς τὴν πλευρὰν μου, καὶ μὴ γίνου ἄπιστος ἀλλὰ πιστός.

28 ἀπεκρίθη Ἐγὼ καὶ εἶπεν αὐτῷ, Ὁ κύριός μου καὶ ὁ θεός μου. 29 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ὅτι ἐώρακάς με πεπίστευκας; μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες καὶ πιστεύσαντες.

De eerste vleugel van chiasme LXVI (corr.=0,87; p=0,005) beschrijft de scene zonder Thomas, en de tweede vleugel beschrijft de scene met Thomas. Het scharnier van het chiasme geeft het verband tussen beide: Thomas heeft de Verrezen niet gezien en weigert daarom te geloven. De belangrijkste spiegelende elementen zijn: (het tonen van de wonden aan de handen en de zijde; regels 2 en 13) - (Christus zegt: de vrede zij met u; regels 3 en 12) - (Thomas versus de andere apostelen; regels 7 en 8). Over het scharnier liggen twee kruisstekes, die tot stand lijken te komen door zorgvuldige keuze van woorden en woordvolgorde: (Ἐγὼ εἶς ἐκ τῶν δώδεκα / λεγόμενος / ἔλεγον / αὐτῷ οἱ ἄλλοι μαθηταί) en (αὐτῶν / ὅτε ἦλθεν Ἰησοῦς / Ἐωράκαμεν τὸν κύριον / αὐτοῖς).

19 In de avond van die eerste dag van de week, toen de deuren van de verblijfplaats der leerlingen gesloten waren uit vrees voor de joden,

kwam Jezus binnen, ging in hun midden staan en zei: 'Vrede zij met u'. 20 Na dit gezegd te hebben toonde Hij hun zijn handen en zijn zijde.

De leerlingen waren vervuld van vreugde toen zij de Heer zagen. 21 Nogmaals zei Jezus tot hen: 'Vrede zij met u. Zoals de Vader Mij gezonden heeft, zo zend Ik u'.

22 Na deze woorden blies Hij over hen

en zei: 'Ontvang de Heilige Geest. 23 Aan wie ge de zonden vergeeft, zijn ze vergeven, en aan wie ge ze niet vergeeft, zijn ze niet vergeven'.

24 Thomas, een van de twaalf, ook Didymus genaamd, was echter niet bij hen, toen Jezus kwam.

25 De andere leerlingen zeiden hem: 'Wij hebben de Heer gezien'. Maar hij antwoordde hen:

'Als ik niet in zijn handen het teken van de nagelen zie en mijn vinger in de plaats van de nagelen kan steken en mijn hand in zijn zijde leggen,

zal ik het niet geloven'.

26 Acht dagen later waren zijn leerlingen weer in het huis bijeen, en nu was Thomas er bij.

Hoewel de deuren gesloten waren, kwam Jezus binnen, ging in hun midden staan en zei: 'Vrede zij met u'.

27 Vervolgens zei Hij tot Thomas: 'Kom hier met uw vinger en bezie mijn handen. Steek uw hand uit en leg die in mijn zijde, en wees niet langer ongelovig maar gelovig'.

28 Toen riep Thomas uit: 'Mijn Heer en mijn God'! 29 Toen zei Jezus tot hem: 'Omdat ge Mij gezien hebt geloofd ge? Zalig zij die niet gezien en toch geloofd hebben'.

153 vissen 21: 1-14

- LXVII -

1 Μετὰ ταῦτα ἐφάνερωσεν ἑαυτὸν πάλιν ὁ Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐπὶ τῆς θαλάσσης τῆς Τιβεριάδος: ἐφάνερωσεν δὲ οὕτως. 2 ἦσαν ὁμοῦ **Σίμων Πέτρος** καὶ Θωμᾶς ὁ λεγόμενος Δίδυμος καὶ Ναθαναὴλ ὁ ἀπὸ Κανὰ τῆς Γαλιλαίας καὶ οἱ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ ἄλλοι ἐκ τῶν **μαθητῶν** αὐτοῦ δύο.

3 λέγει αὐτοῖς **Σίμων Πέτρος**, Ὑπάγω ἀλιεύειν. λέγουσιν αὐτῷ, Ἐρχόμεθα καὶ ἡμεῖς σὺν σοί. ἐξῆλθον καὶ **ἐνέβησαν εἰς τὸ πλοῖον**, καὶ ἐν ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ ἐπίασαν οὐδέν.

4 πρωΐας δὲ ἤδη γενομένης ἔστη **Ἰησοῦς** εἰς τὸν αἰγιαλόν: οὐ μέντοι ἤδειςαν οἱ μαθηταὶ ὅτι **Ἰησοῦς** ἐστίν.

5 λέγει οὖν αὐτοῖς [ὁ] Ἰησοῦς, Παιδιά, μή **τι προσφάγιον** ἔχετε; ἀπεκρίθησαν αὐτῷ, Οὔ.

6 ὁ δὲ εἶπεν αὐτοῖς, Βάλετε εἰς τὰ δεξιὰ μέρη τοῦ πλοίου τὸ δίκτυον, καὶ εὐρήσετε. ἔβαλον οὖν, καὶ **οὐκέτι αὐτὸ ἐλκύσαι ἴσχυον ἀπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἰχθύων**.

7 λέγει οὖν ὁ μαθητῆς ἐκεῖνος ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς
τῷ Πέτρῳ, Ὁ κύριός ἐστιν.

Σίμων οὖν Πέτρος, ἀκούσας ὅτι ὁ κύριός ἐστιν,

τὸν ἐπενδύτην διεζώσατο, ἦν γὰρ γυμνός, καὶ ἔβαλεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλασσαν:

8 οἱ δὲ ἄλλοι μαθηταὶ τῷ πλοιαρίῳ ἦλθον, οὐ γὰρ ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τῆς γῆς ἀλλὰ ὡς ἀπὸ πηχῶν διακοσίων, **σύροντες τὸ δίκτυον τῶν ἰχθύων**.

9 ὡς οὖν ἀπέβησαν εἰς τὴν γῆν βλέπουσιν ἀνθρακιὰν κειμένην καὶ **ὄψαριον** ἐπικείμενον καὶ ἄρτον.

10 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Ἐνέγκατε ἀπὸ τῶν ὄψαριῶν ὧν ἐπίασατε νῦν.

11 **ἀνέβη** οὖν **Σίμων Πέτρος** καὶ εἵλκυσε τὸ δίκτυον εἰς τὴν γῆν μεστὸν ἰχθύων μεγάλων ἑκατὸν πενήκοντα τριῶν: καὶ τοσοῦτων ὄντων οὐκ ἐσχίσθη τὸ δίκτυον.

12 λέγει αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς, Δεῦτε ἀριστήσατε. οὐδεὶς δὲ ἐτόλμα τῶν **μαθητῶν** ἐξετάσαι αὐτόν, Σὺ τίς εἶ; εἰδότες ὅτι ὁ κύριός ἐστιν. 13 ἔρχεται Ἰησοῦς καὶ λαμβάνει τὸν ἄρτον καὶ δίδωσιν αὐτοῖς, καὶ τὸ ὄψαριον ὁμοίως. 14 **τοῦτο ἤδη τρίτον ἐφανερώθη Ἰησοῦς τοῖς μαθηταῖς ἐγερθεὶς ἐκ νεκρῶν**. 15 Ὅτε οὖν ἠρίστησαν λέγει τῷ **Σίμωνι Πέτρῳ** ὁ Ἰησοῦς,

Dit chiasme (corr.=0,95; p=0,0005) beschrijft de derde en tevens laatst vermelde ontmoeting van Christus met zijn volgelingen. Net als in chiasme LXV vindt de herkenning plaats bij het scharnier. Dit chiasme en het volgende geven een imaginaire vooruitblik op de komende ontwikkeling van het Christendom. Vele elementen uit de imaginatie van de broodvermenigvuldiging (chiasme XXII) keren hier terug.

21:1 Daarna verscheen Jezus aan de leerlingen bij het meer van Tiberias. De verschijning verliep op deze wijze: 2 Er waren bijeen: Simon Petrus, Thomas die Didymus genoemd wordt, Natanaël uit Kana in Galilea, de zonen van Zebedeüs en nog twee van zijn leerlingen.

3 Simon Petrus zei tot hen: 'Ik ga vissen'. Zij antwoordden: 'Dan gaan we mee'. Zij gingen dus op weg en klommen in de boot, maar ze vingen die nacht niets.

4 Toen het reeds morgen begon te worden, stond Jezus aan het strand, maar de leerlingen wisten niet dat het Jezus was.

5 Jezus sprak hen aan: 'Vrienden, hebben jullie soms wat vis?' 'Neen', antwoordden ze.

6 Toen zei Hij hun: 'Werpt het net rechts van de boot, daar zult ge iets vangen'. Nadat ze dit gedaan hadden, waren ze niet meer bij machte het net op te halen vanwege de grote hoeveelheid vissen.

7 Daarop zei de leerling van wie Jezus veel hield tot Petrus: 'Het is de Heer'!

Toen Simon Petrus hoorde dat het de Heer was, trok hij zijn kleding aan - want hij was ongekled - en sprong in het meer.

8 De andere leerlingen kwamen met de boot, want ze waren niet ver uit de kust, slechts ongeveer tweehonderd el, en sleepten het net met de vissen achter zich aan.

9 Toen zij aan land waren gestapt, zagen zij dat er een houtskoolvuur was aangelegd met vis erop en brood.

10 Jezus sprak tot hen: 'Haalt wat van de vis, die gij juist gevangen hebt'.

11 Simon Petrus ging terug en sleepte het net aan land. Het was vol grote vissen, honderddrieënvijftig stuks, en ofschoon het er zoveel waren, scheurde het net niet.

12 Jezus zei hun: 'Komt ontbijten'. Wetend dat het de Heer was, durfde geen van de leerlingen Hem vragen: 'Wie zijt Gij'? 13 Jezus trad dichterbij, nam het brood en gaf het hun, en zo ook de vis. 14 Dit nu was de derde keer dat Jezus aan de leerlingen verscheen sinds Hij uit de doden was opgestaan. 15 Na het ontbijt zei tot Simon Petrus Jezus:

Op de nacht van zondag 19 april op maandag 20 april 33, rond 0h30, gaat Saturnus onder. Op dat ogenblik bevinden de zeven klassieke planeten zich allen onder de horizon, in een sector lopende van de Kreeft tot de Vissen. Exact op hetzelfde moment wordt in Gemini de conjunctie tussen Mars en Jupiter exact. Deze bijzondere constellatie wordt aangeduid door het beeld van de zeven leerlingen die 's nachts gaan vissen.

Petrus en de leerling waarvan Jezus hield 21: 15-25

- LXVIII -

15 (...) **Σίμων Ἰωάννου**, ἀγαπήσ με πλέον τούτων; λέγει αὐτῷ, Ναί, κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε.

λέγει αὐτῷ, **Βόσκει τὰ ἀρνία μου.**

16 λέγει αὐτῷ πάλιν δεύτερον, **Σίμων Ἰωάννου**, ἀγαπήσ με; λέγει αὐτῷ, Ναί, κύριε, σὺ οἶδας ὅτι φιλῶ σε.

λέγει αὐτῷ, **Ποίμινε τὰ πρόβατά μου.**

17 λέγει αὐτῷ τὸ τρίτον, **Σίμων Ἰωάννου**, φιλεῖς με; ἐλυπήθη **ὁ Πέτρος** ὅτι εἶπεν αὐτῷ τὸ τρίτον, Φιλεῖς με; καὶ λέγει αὐτῷ, Κύριε, πάντα σὺ οἶδας, σὺ γινώσκεις ὅτι φιλῶ σε.

λέγει αὐτῷ [ὁ Ἰησοῦς], **Βόσκει τὰ πρόβατά μου.** 18 ἀμὴν ἀμὴν λέγω σοι, ὅτε ἢς **νέωτερος, ἐζώνυες σεαυτὸν καὶ περιεπάτεις ὅπου ἤθελες:**

ὅταν δὲ **γηράσης**, ἐκτενεῖς τὰς χεῖράς σου, καὶ **ἄλλος σε ζώσει** καὶ **οἴσει ὅπου οὐ θέλεις.**

19 τοῦτο δὲ εἶπεν σημαίνων ποιῶ θανάτῳ δοξάσει τὸν θεόν. καὶ τοῦτο εἰπὼν λέγει αὐτῷ, **Ἀκολουθεῖ μοι.**

20 Ἐπιστραφεὶς **ὁ Πέτρος** βλέπει τὸν μαθητὴν ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς **ἀκολουθοῦντα**, ὃς καὶ ἀνέπεσεν ἐν τῷ δεῖπνῳ ἐπὶ τὸ στήθος αὐτοῦ καὶ εἶπεν, Κύριε, τίς ἐστὶν ὁ παραδιδούς σε;

21 τοῦτον οὖν ἰδὼν **ὁ Πέτρος** λέγει τῷ Ἰησοῦ, Κύριε, **οὗτος δὲ τί;**

22 λέγει αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς, Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σέ;

σύ μοι ἀκολουθεῖ.

23 ἐξῆλθεν οὖν οὗτος ὁ λόγος εἰς τοὺς ἀδελφοὺς ὅτι ὁ μαθητὴς ἐκεῖνος οὐκ ἀποθνήσκει. οὐκ εἶπεν δὲ αὐτῷ ὁ Ἰησοῦς ὅτι οὐκ ἀποθνήσκει, ἀλλ', Ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι [τί πρὸς σέ]; [24 Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ ὁ γράψας ταῦτα...]

Het laatste chiasme (corr.=0,73; p=0,03) van het Johannesevangelie beschrijft op geëncodeerde wijze de verhouding tussen **Petrus** en Johannes met betrekking tot de christelijke mensengemeenschap. In de even regels van de eerste vleugel krijgt Petrus de opdracht om de kudde te weiden. Dit wordt weerspiegeld in de oneven regels van de tweede vleugel, waar Petrus tweemaal de opdracht krijgt om Christus te volgen. Evenwel wordt in regel 10 gemeld dat Johannes-Lazarus alias 'de leerling die Jezus liefhad', op zijn beurt Christus en Petrus volgt. Dit komen van Johannes na Petrus wordt ook vermeld bij de aankomst van beiden bij het lege graf (Joh.20:5-6). Petrus informeert naar de rol van Johannes waarop een kryptisch antwoord komt waarin de wederkomst van Christus wordt vermeld. De structuur van het chiasme suggereert echter dat Johannes de individualiteit zal zijn die in een latere fase van de mensheidsontwikkeling Christus' kudde zal weiden: hij volgt Christus én Petrus.

De repetitieve inhoud van de eerste vleugel vormt een indicatie dat de evangelist inderdaad zevenregelige chiasmen schreef.

15. (...) 'Simon, zoon van Johannes, bemint gij Mij meer dan dezen'? Hij antwoordde: 'Ja Heer, Gij weet, dat ik U liefheb'.
 Jezus zei hem: 'Weid mijn lammeren'.
 16 Nog een tweede maal zei Hij tot hem: 'Simon, zoon van Johannes, bemint gij Mij'? waarop deze antwoordde: 'Ja Heer, Gij weet dat ik U liefheb'.
 Jezus hernam: 'Hoed mijn schapen'.
 17 Voor de derde maal vroeg Hij: 'Simon, zoon van Johannes, hebt ge Mij lief'? Nu werd Petrus bedroefd, omdat Hij hem voor de derde maal vroeg: 'Hebt gij Mij lief'? en hij zei Hem: 'Heer, Gij weet alles; Gij weet dat ik U liefheb'.
 Daarop zei Jezus hem: 'Weid mijn schapen'. 18 Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u:
 toen ge jong waart, deedt ge zelf uw gordel om en ging waarheen ge wilde,
 maar wanneer ge oud zijt, zult ge uw handen uitstrekken, een ander zal u omgorden en u brengen waarheen ge niet wilt'.
 19 Hiermee zinspeelde Hij op de dood waardoor hij God zou verheerlijken. En na deze woorden zei Hij hem: 'Volg Mij'.
 20 Toen Petrus zich omkeerde, zag hij dat de leerling van wie Jezus veel hield, *hen volgde*; dezelfde die ook bij de maaltijd tegen Jezus' borst had geleund en gezegd: 'Heer, wie is het die U zal overleveren'?
 21 Toen Petrus hem nu zag, vroeg hij aan Jezus: 'Wat dan met hem'?
 22 Waarop Jezus hem zei: 'Als ik hem wil laten blijven tot Ik kom, is dat uw zaak?'
Gij moet Mij volgen!
 23 Zo ontstond onder de broeders het gerucht, dat die leerling niet zou sterven. Doch Jezus had hem niet gezegd, dat hij niet zou sterven, maar: 'Als Ik hem wil laten blijven tot Ik kom, is dat uw zaak'? [24 Dit is de leerling die van deze dingen getuigt en dit geschreven heeft]

De epiloog van het Johnnesevangelie bestaat uit de chiasmen LXVII en LXVIII, die samen een macrochiasme vormen dat wordt omkaderd door de 'handtekening van de evangelist'. In chiasme LXVIII wordt verwezen naar de dood van zowel Petrus als Johannes-Lazarus. Spiegelend hiermee worden in chiasme LXVII de datums van beide overlijdens geëncodeerd. Petrus zwemt eerst over een afstand van 200 el (21:7-8), wat overeenkomt met een halve stadie. Een stadie staat beeld voor een periode van 63 jaar (zie ook chiasme XXII); de 200 el komt overeen met 31,5 jaar. De lengte van het bootje, met daarin de zeven 'planeten-leerlingen' (de zeven dagen), staat beeld voor een week. Petrus keert over deze afstand terug (21:11). Het totale voor Petrus opgegeven tijdsinterval is dus 31,5 jaar min één week, wat ons (gerekend vanaf 20 april 33) brengt op 13 oktober 64. Deze laatste datum is in de literatuur inderdaad gekend als de dag van Petrus' kruisdood. De 153 'grote vissen' geven, via het beeld van Pisces, een periode aan van 76,5 jaar. Dit is het tijdsinterval tussen de dag van de opwekking van Lazarus-Johannes (19 maart 33; zon in Pisces) en de dag van Johannes' dood volgens Rubens (vrijdag 21 september 106; zon in Virgo).

De handtekening van de evangelist 20: 30-31 & 21:24-25

- omsluiting chiasmen LXVII-LXVIII -

20:30 Πολλὰ μὲν οὖν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς ἐνώπιον τῶν μαθητῶν [αὐτοῦ], ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ:

31 ταῦτα δὲ γέγραπται ἵνα πιστεύ[ς]ητε

ὅτι Ἰησοῦς ἐστὶν ὁ Χριστὸς ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ,

καὶ ἵνα πιστεύοντες

ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ.

[LXVII =>]

[LXVII <=]

[LXVIII =>]

[LXVIII <=]

21:24 Οὗτός ἐστιν ὁ μαθητὴς ὁ μαρτυρῶν περὶ τούτων καὶ ὁ γράψας ταῦτα,

καὶ οἶδαμεν ὅτι ἀληθὴς αὐτοῦ ἡ μαρτυρία ἐστίν.

25 Ἔστιν δὲ καὶ ἄλλα πολλὰ ἃ ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς,

ἅτινα ἐὰν γράφηται καθ' ἓν,

οὐδ' αὐτὸν οἶμαι τὸν κόσμον χωρῆσαι τὰ γραφόμενα βιβλία

De handtekening onder het evangelie bestaat uit twee onderling chiasmatische verzenparen, die in de conventionele indeling van het evangelie de hoofdstukken 20 en 21 afsluiten en samen de epiloog (chiasmen LXVII en LXVIII) encadreren, die het hoofdlichaam vormen van hoofdstuk 21. In de eerste vleugel van de handtekening (20:30-31) wordt het verslag van de door Christus gestelde tekenen afgerond (het bericht betreffende het zevende 'teken', te weten de Verrijzenis, wordt afgesloten met de getuigenis van Thomas Didymus). In de tweede vleugel van de handtekening (21:24-25) wordt het evangelie in zijn geheel afgesloten. Via de opvallende structuur van de handtekening maakt de evangelist bekend, dat het evangelie in chiasmatische vorm is geschreven.

De overeenkomst tussen 21:24 en 19:35 geeft aan, dat de evangelist diegene was, die met Christus' moeder onder het kruis stond. Vers 21:24 sluit aan op chiasme LXVIII. Hieruit kunnen we besluiten dat de evangelist de leerling was die Christus liefhad. Uit 21:21-23 blijkt dat met betrekking tot de sterfelijkheid van deze leerling een vraag leefde. Dit is een sterke indicatie, dat de evangelist tevens de door Christus tot leven gewekte Lazarus was (omdat de vraag naar iemands mogelijke onsterfelijkheid verwacht kan worden na een opwekking uit de dood, maar onder andere omstandigheden zeer ongewoon zou zijn). Eén en ander werpt ook bijkomend licht op de spiegeling tussen de scharnierregels van het handtekening-chiasme: de leerling die is opgewekt tot het leven levert een waarachtige getuigenis af, en diegene die deze getuigenis gelooft bezit daardoor het leven.

20:30 Nog vele andere tekenen heeft Jezus gedaan in het bijzijn van zijn leerlingen, welke niet in **dit boek zijn neergeschreven**,
31 maar **deze hier zijn opgetekend**, opdat gij moogt geloven,
dat **Jezus** de Christus is, de Zoon van God,
en opdat gij door **te geloven**
leven moogt bezitten in zijn Naam.

[LXVII =>]

[LXVII <=]

[LXVIII =>]

[LXVIII <=]

21: 24 **Dit is de leerling, die van deze dingen getuigt en dit geschreven heeft,**
en wij weten **dat zijn getuigenis waar is.**

25 Er zijn nog veel andere dingen die **Jezus** gedaan heeft.

Maar **als ze één voor één beschreven werden,**

dan zou naar mijn mening zelfs de hele wereld te klein zijn voor **de boeken die men dan zou moeten schrijven.**

